

Ramazan'da “Vaktin Çocuğu” Olmanın Dayanılmaz Ağırlığı; Arınmanın Tam Zamanı

içinde bin aydan hayırlı bir geceyi barındıran kutlu aya geldik. Ramazan, zamanın bizden alıp götürdüklerini yeniden gösteren bir vasıttır. Ramazan'ın kendine has bir tadı, kokusu, hâsılı nefsi vardır. Bu bakımdan hayattadır ve hayatın gerçek anlamını hatırlatır. Allah'ın insanlığa yol gösterici olarak indirdiği kitaplarının sonuncusu Kur'an'ın nazil olunmasının başlangıcıdır. Bir hayatı Rabb'in çizdiği sınırlara göre idrak etmenin vasatı olarak namaz ve öteki ibadetlerin düzenleyici havasını yaşatır. Buna göre müslüman, İslami içeriği ve muhtevasıyla 'vaktin çocuğu' olmalı ve Allah'a karşı kulluk bilincini sürekli diri tutmalıdır. Hz. Peygamber (s.) bir Şaban ayının son gününde ahabına şöyle hitab ediyor: **“Ey insanlar! Yüce ve mübarek bir ay'ın gölgesi üzerinize bastı. O ayda bir gece vardır ki bin aydan daha hayırlıdır. ...”** Kutlu Ramazan'ı müjdeleyen sevgili Peygamberimiz (s.), bin aya yani ortalama bir insan ömrüne denk Kadir Gecesi'ne dikkat çekerek, hangi gecesi olduğu kesin belirtilmeyip her gecesi Kadir olması muhtemel bu ay'ın her gününü ve gecesini Allah'ın razı olacağı amellerle geçirmeyi, hiç bir ânını gafletle geçirmemeyi hatırlatıyor. **Vaktin çocuğu (ibnü'l-vakt)** olarak yaşadığı her ânı/vakti kulluk idraki ve sorumluluğu içinde geçirmeleri gereken biz müslümanlar, maalesef Ahmet Haşim'in *“Müslüman Saati”*nde öz(et)lediği vakti/saati müslümanca yaşama duyarlılığını da çoktan yitirdi.

Derginiz *Umran* bu kutlu aya girerken, elbette ki elimizdeki

vaktin ve önümüzdeki ömrün kıymetini vurgulayan bir sayı yapacaktı. Ramazan'ı ele aldığımız *Kapak* dosyamızda **Abdullah Yıldız**, vaktin Ramazan olduğundan hareketle ömrümüzün değerini 'bir'den 'bin'e katlamak üzerinde dururken; **Kerim Buladı** Kur'an'ın indirilmeye başladığı bu mübarek ayda onu hakkıyla anlamanın farzıyetine bakıyor. **Murat Yılmaz**'ın İHH tecrübesinden hareketle Ramazan'ın İslami değerlerimizi bizlere yeniden fark ettiren mahiyetini anlatan değerlendirmesi; **M. Abbas Apaydın**'ın Ramazan'ın da İslam düşüncesinin merkezi olarak tevhid fikrinden aldığı payı da içeren ve batı düşünce geleneğindeki karşıtı olan bölünmüşlüklerle mukayesesini yapan derinlikli makalesi ile **Murat Kayacan**'ın bu coşku dolu atmosferi de fırsat bilecek müslüman davetçiye yol haritası kabilinden kuşatıcı tahlili dosyamızı tamamlayan diğer yazılar oluyor. Gündem sayfalarının bu sayıdaki konuklarından ilki, önce Türk vesayet rejimi üzerine analizi, sonrasında ise Kafkasya'da son durum üzerine kendisiyle yapılan söyleşiyle **Cevat Özkaya** olurken; **Burhanettin Can**, geçtiğimiz sayıda Ak Parti'ye açılan kapatma davasını ele aldığı akrebin ikili kıskacı değerlendirmesinin ikinci bölümü olarak Ergenekon Davası'nı değerlendirdiği yazısıyla ikinci isim oluyor. Düşünce kısmında bu ay, **Meysen J. El-Faruki**'den ümmet kavramı ve oryantalist düşüncenin tavrına dair derinlikli bir incelemeyi istifadeye sunuyoruz.

İslam'ın –bilhassa Ramazan'da- bütün göstergeleriyle

capcanlı yaşandığının nişanesi olarak bu sayıda Yaşayan İslam bölümümüz oldukça dolu oldu: Müslümanlık ve Dünya ile ilişkiler konulu dizi yazısıyla **Şemseddin Özdemir**'i, Kur'an'dan sıcak kelimelerde bu kez 'Büyük bir Bela'yı inceleyen **Hüseyin K. Ece** takip ediyor. Sonrasında **Mehmet Şahin**'in Allah'ın va'dine ancak nefislerimizi arındırarak kavuşabileceğimizi vurgularken mevcut hâli sorgulayan yazısını; **M. Davut Göksu**'nun müslümanın hayatın her alanında olduğu gibi iş ve diğer ilişkilerde de değerlerine sadık olması zaruretiye vurgu yapan eleştirel metni, **Namaz Gönüllüleri Platformu**'nun yeni sloganı olarak 'Haydi Camiye' çağrısı ile **Naci Cepe**'nin postmodern emperyal kıskacın Müslümanları esir alması tehlikesine dikkat çeken tahlili tamamlıyor. Kültür-Sanat bölümünde bu ay **Hasanali Yıldırım**, yazının evrelerini mercek altına alırken; **Asım Öz**, Hakan Albayrak'ın Ebuzer isimli 'çabuk romanı' üzerine bir değerlendirme kaleme alıyor. **D. Ali Taşçı**'nın şiirin bir şairin damıtılmış ruhu olduğu tezini işlediği kısa tahlilinden sonra kitap-dergi sayfalarımızı, **Hasibe Turan**'la Asitane Derneği üzerine yapılmış kısa söyleşiyi, **Murat Kar** ve **Vedat Özcan**'ın birini tamamlayan öğelerle dolu denemelerini bulabilirsiniz. *Umran EK*, bu sayıda yeniden canlanan bir tartışma konusu olarak **Montrö Boğazlar Sözleşmesi**'nin özetini takdim ediyor. Herkese keyifle ve üzerinde düşünme düşüne okumalar diliyor, yeni bir *Umran*'da buluşabilmek için Rabbimize müracaat ediyoruz.

KAPAK

10

Vakit Ramazan
"Bir"i "Bin"e Katlamak
ABDULLAH YILDIZ

13

Kur'an'ı Anlama Vakti
KERİM BULADI

16

Ramazan'la
Değerlerimizin Farkına Varmak
MURAT YILMAZ

18

Ramazan'da
Bölünmüşlükten Tevhid'e
M. ABBAS APAYDIN

22

Ramazan: Müslüman Davetçiyeye
Açılan Pencere
MURAT KAYACAN

DÜŞÜNCE

46

Ümmet: Oryantalistler ve Kur'an'da
Kimlik Kavramı
MEYSEM J. EL-FARUKİ
Türkçesi: TEVFIK EMİN

İÇİNDEKİLER

GÜNDEM

28

Türk Vesayet Rejiminin
Vasileri Üzerine
CEVAT ÖZKAYA

30

Akrebin Kıskaçındaki Türkiye- II
Ergenekon Davası
BURHANETTİN CAN

40

Cevat Özkaya ile Kafkasya Üzerine
Söyleşi: TEVFIK EMİN

YAŞAYAN İSLAM

52

Müslümanlık ve Dünya ile İlişkiler -II
ŞEMSEDDİN ÖZDEMİR

54

Kur'an'da Sıcak Kelimeler
Büyük Bir Belâ
HÜSEYİN K. ECE

56

Defolu Kimliklerle Allah'ın Va'dine
Layık Olmak
MEHMET ŞAHİN

58

İşin Namusu
MEHMET DAVUT GÖKSU

61

Haydi Camiye
NAMAZ GÖNÜLLÜLERİ PLATFORMU

64

Postmodern Emperyalizmin
Ayak Sesleri
NACİ CEPE

KÜLTÜR-SANAT

66

Yazının Evrelerine Dair
HASANALİ YILDIRIM

69

Ebuzer: Asr-ı Saadet'ten Günümüze
Seslenen Devrimcinin Çabuk
Romanı
ASIM ÖZ

72

Şairin Damıtılan Ruhudur Şiir
D. ALİ TAŞCI

74

Kitap/Dergi

76

Asitane Öz Benliğimize Giden Yolda
HASİBE TURAN

78

Ayaklarımın Tam Üstündeyim Ya Da
Bireycilik (B)ataklığı Üzerine Bir
Deneme
MURAT KAR

82

Sükûta Mahkûm Bir Münzevî
VEDAT ÖZCAN

EK

MONTRÖ (MONTREUX) BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ

AV. YETKİN ÖZCAN

sh.
83

düşünce • kültür • siyaset
Umran

Sahibi

Umran Yayıncılık
Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti. Adına
Abdullah Yıldız

**Genel Yayın Yönetmeni
ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**
Cevat Özkaya

Yayın Kurulu

Uğur Altun, İlhan Gündoğdu,
Cevat Özkaya, Abdullah Yıldız

Bu Sayıya Katkıda Bulunanlar
M. Abbas Apaydın, Murat Kayacan,
Mehmet Şahin, Murat Yılmaz

İdare Merkezi

Mega Center, C 34 Blok, Kat 2 No:340
Bayrampaşa / İstanbul
Tel: (0212) 640 01 22 - 640 01 23
Fax: (0212) 640 01 25

www.umran.org
umran@umran.org
abone@umran.org

Temsilcilikler

Adana: (0505) 249 71 87
Ankara: (0312) 435 94 48
İzmit: (0542) 250 75 77
Trabzon: (0462) 321 95 44
İsparta: (0246) 232 34 77
Lyon: (0033) (0) 478 52 39 78

Abonelik Şartları

Yurtiçi

Yıllık (12 sayı): 50.000.000 TL. (50 YTL)
Türkiye Finans Katılım Bankası
Fındıkzade Şb. **TL Hesabı**
99165159-1 (Umran Yayıncılık)
Türkiye İş Bankası Fatih Şubesi **TL Hesabı**
1020 1386804 (Hasan Ak)
Posta Çeki Hesabı
1605252 (Umran Yayıncılık)

Yurtdışı

Yıllık (12 sayı): 80 Usd - 60 Euro
Türkiye İş Bankası Fatih Şb. **Usd Hesabı**
1020 301000 0658751 (Hasan Ak)
Türkiye İş Bankası Fatih Şb. **Euro Hesabı**
1020 301000 0658765 (Hasan Ak)

Fiyatı: 4.500.000 TL. (4.5 YTL)

İç Düzen-Kapak Tasarım: Pro-J Sanat

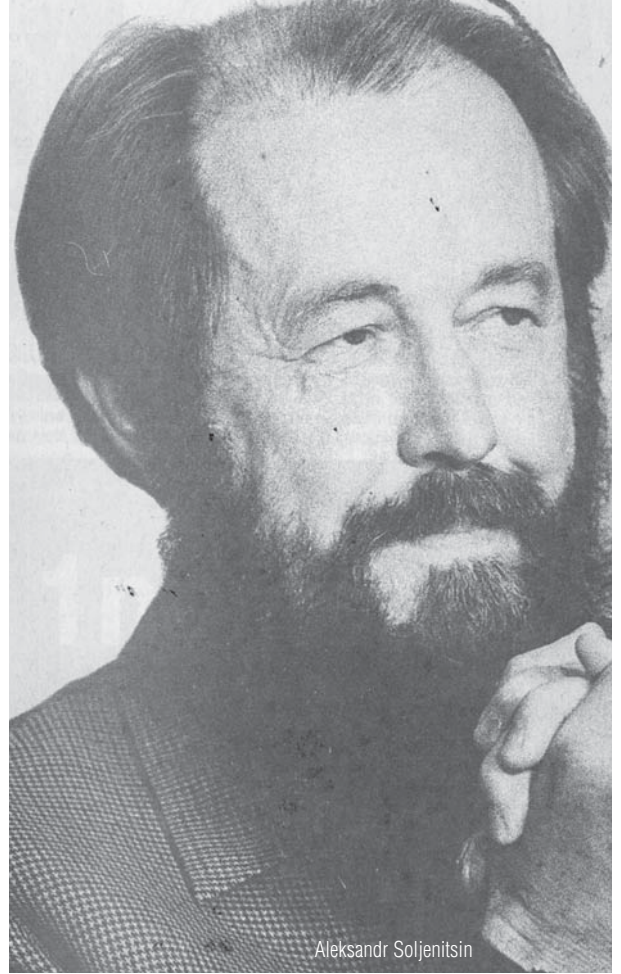
Baskı: Şenyıldız Matbaacılık
Gümüşsuyu Cad. No:3 Kat:1
Topkapı - İstanbul Tel: (212) 483 47 91

Yerel Süreli.
Ayda bir yayımlanır.

SOLJENİTSİN'E VEDA; YENİ SOĞUK SAVAŞ'A MERHABA!

Bir dönem kapanır ve yenisi açılırken bazen simgesel olaylar vuku bulur ve gözlerin önündeki perdeler aralanır. 1970 Nobel Edebiyat ödülü sahibi Rus yazar ve siyasi muhalif Aleksandr Soljenitsin 3 Ağustos günü ölünce, bilhassa batı medyasında mevcut konjonktürün de etkisiyle bir hayli öne çıktı. Zira uzunca zamandır bir 'haber' değeri taşımayan bu önemli düşünürün Stalin döneminin yılmaz bir muhalifi olması ve Hitler ile Mussolini'den sonra 'gulag'lar ve toplama kamplarının dünya gündemine sokulmasındaki katkısı yeniden hatırlandı. Bir öğretmenken ve sürgünlerle hapishane günleri arasında ömrü gidip gelirken, Kruşçev tarafından başlatılan Stalin'in etkilerini kaldırma programı çerçevesinde haklarına yeniden kavuşmasıyla birlikte artık tamamen kendisini yazıya verdi. Kendisine 'Nobel'i de kazandıran "Gulag Takımadaları" batılı/kapitalist dünyaya girer girmez Sovyet karşıtı propagandanın başucu kitaplarından biri oldu. Romanlarında genellikle hapis ve savaş tecrübelerine yer veren Soljenitsin son yüzyılın en büyük edebiyatçı/eleştirmenlerinden biri olarak kabul ediliyor. Rusya ile batının Gürcistan üzerinden başlayan süreçte yeni bir 'Soğuk Savaş'a tutuşacağına şimdilik pek az kişi ihtimal verse de

Rusya'nın en azından Sovyetler'in dağılışı sürecinde yitirdiği Kafkas ve Orta Asya bölgelerinde –doğrudan ilhak yahut işgal olmaksızın- nüfuzunu yeniden tesis edeceğinden çok az kişinin şüphesi var. Zira 2000 yılından bu yana olağanüstü bir hızla artan enerji gelirleri ve hatları sayesinde Rusya'nın değil AB başta olmak üzere batılı ülkelerin giderek daha da bağımlı hale geldiklerini söyleyebiliriz. Gürcistan'la yaşadığı sorunlara rağmen Rusya'nın halen devam eden BDT, Şangay Beşlisi üyelikleri, İslam Konferansı Teşkilatı'nda gözlemci statüsü, AGİT'in 2010 dönem başkanlığı vb. konumlarla da hem bölgesel derinleşmesini artırdığını hem de küresel ölçekte politika yapımına etki edecek unsurları çevresinde barındırdığını söyleyebiliriz. Buna mukabil ABD'nin 11 Eylül'den sonra Irak ve Afganistan başta olmak üzere geniş bir coğrafyaya dağıttığı askeri gücünün giderek zorlandığı bir vakıdır. Dolayısıyla Rusya'ya karşı sembolik tedbirlerden öteye geçemeyecektir savurduğu tehditler. Oyunun bölgesel planda karakterine etki eden diğer faktörlerden İran meselesinde ise ABD-AB ve İsrail eksenine karşı İran'ın Rusya ile daha da yakınlaşacağını öngörmek zor değil. Suriye'nin de Rusya ile ilişkilerini yeniden artırma yolunda adım atması da şaşılacak bir durum değil zira ABD her fırsatta İsrail'in korunması bahanesiyle Lübnan vd. bölge ülkelerinde konumlanmayı sürdürüyor. Her halü-

Aleksandr Soljenitsin

karda yaşananlar yeni bir 'Soğuk Savaş'ı henüz işaret etmese de, dünyada sistemin yeniden kurulacağı günlerin yakınlaştığını haber veriyor. Türkiye'nin pozisyonu ise daha da karmaşık bir hal alıyor: Bir yandan AB üyelik perspektifini muhafaza etmesi her platformda teşvik ve teyit olunan, diğer yandan komşularıyla son 6 yılda girdiği (ki Rusya bugün yıllık 28 milyar dolarlık hacimle en büyük ticari ortaktır) derinlikli ve çok boyutlu ilişkilerin dayattığı bölgesel rolü giderek artan bir ülkedir. Bu haliyle yakın dönemde ülkenin stratejik konumunun pekişeceğini söylemek kehanet değil. Fakat aslolan mesele, kendisiyle ve halkıyla barışık bir müesses nizamı kurma becerisini gösterip gösteremeyeceğidir. Önümüzdeki günler, Türkiye'nin yönetici elitini de içine alacak biçimde yeniden 'büyük oyun'un kurulacağı ve masaların toplanacağı günler olacaktır. Elbette Soljenitsin örneğinde olduğu gibi, edebiyattan fikir yazınına kadar entelektüel hayat da bu yeni kav-
ganın bir tarafında yer alacaktır.

OLİMPİYATLAR (İ)ÇİN'DE, TÜRKİYE YERİN DİBİNDE!

Çin-Türkiye mukayesesi, geçmişte Japonya, Yunanistan, Portekiz, İrlanda ve Güney Kore ile yapılanlardan sonra önümüzdeki on yıl söylenip duracak gibi. Zira 2008 ve 2012 olimpiyatlarına aday olmuş fakat yüz verilmemiş bir ülke olarak son olimpiyatlarda da yüzümüz pek gülmedi. Spor politikalarının yeniden gözden geçirilmesi bu yazının konusu olmadığına göre, sadece ifade etmekle yetinelim. "Tek Dünya, Tek Rüya": Çin'in başkenti Pekin'de yapılan 29. Olimpiyat oyunları açılış gösterilerindeki inanılmayacak kadar gerçekten büyüleyici atmosfer ve yine bir o kadar göz alıcı kapanış seremonileri kadar dünyanın içinden geçtiği ve bir 'fetret dönemi'ni andırır zamanın mahiyeti ile de çok konuşulacak, muhakkak. İnsan hakları ve çevre başta olmak üzere Tibet gibi uluslararasılaşan sorunlarla da baş etmeye çalışan Pekin yönetiminin gelmiş geçmiş en iyi olimpiyata evsahipliği ettiğini iddia etmek yanlış olmaz. Fakat bir yandan olimpiyatların ateşi ile parlayan gökyüzünü izlerken, Çin'in belki de son yirmi yıldır ilk kez ekonomi küçülme tehlikesiyle karşı karşıya kalıyor. 2008 için ortalama yüzde 10 civarı büyüme öngörüsünde bulunan uluslar arası finans ve derecelendirme kuruluşlarının tahminleri ne ölçüde tutacak ancak yılsonunda görebileceğiz. Ancak şimdilerde hissedilen şey, Çin'in 1979'dan bu yana ortalama yüzde 10-12 düzeyinde gerçekleşen yıllık büyüme oranlarının artık sonlarına geldiğidir. Bunda yuan ve dolar paritesindeki zaruri değişimler ve görece artan maliyetler kadar, Çin'in doğal ve insan kaynakları bakımından da zirve dönemini geride bırakması ve elindekileri son derece hoyratça harcamasının da tesiri var. Elbette ABD ile olan yüksek ticaret hacmi de Çin ekonomisinin performansını düşüren bir etken oldu, zi-

ra yaklaşık 13.8 katrilyon dolarlık ekonomisiyle dünyanın lokomotifi olan ABD'deki yavaşlama dünyanın geri kalanını ister istemez etkiliyor. Çin'de enflasyonun çift haneli rakamlara (yüzde 10 civarı) ulaşmış olması ve yüksek işsizlik oranları (yaklaşık yüzde 9.5) da öteki makro ekonomik bozukluklara işaret ediyor. Fakat yine de verdiği dış ticaret fazlasıyla –ki Temmuz ayında 25 milyar doların üzerindeydi– küresel ekonominin vazgeçilmez bir oyuncusu Çin. Baka-

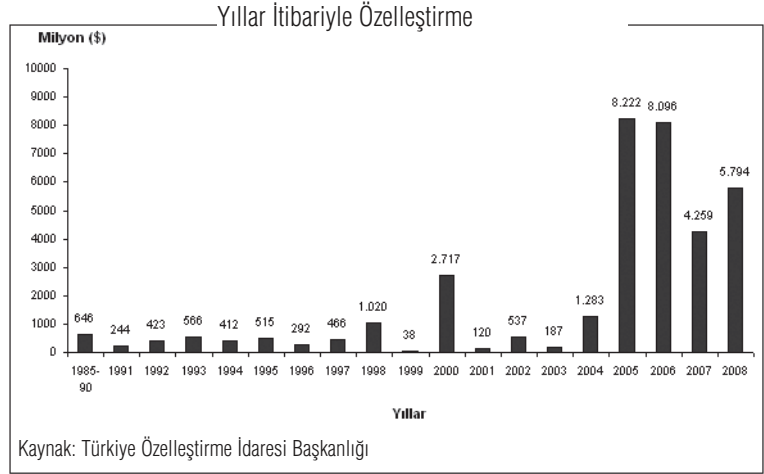
lim batılıların 1800'lerden bu yana çevre, insan vb. meseleleri çok dert etmeden sürdürdükleri büyüme ve kalkınma yoluna giren Çin, Hindistan gibi büyük ülkelerin Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi kurumlardaki pozisyonları yahut siyasal arenadaki sıkıntılı durumları ne olacak? Batılılar ancak büyük oranda sanayileştikten sonra gündeme aldıkları hassasiyetlerini geliştirmekte olan ülkelere dayatmayı sürdüreceklere mi? Yoksa enerji gibi hayati konulardaki örtüşen çıkarlar bu iki grup ülkeyi birbiriyle iş yapma zeminine çekebilecek mi? Her ne olursa olsun, Türkiye dahil, geliştirmekte olan ülkelerin ve tabiatıyla dünyanın en büyük sorunu gelir dağılımındaki adaletsizlik olacaktır. Çin'de nüfusun neredeyse beşte biri her gün susuzluk ve kıtlık tehdidiyle karşı karşıya yaşama savaşı verirken, yeraltı içme suyu kaynaklarının yaklaşık yüzde 90'ı kirliyen, havada solumak için yeteri miktarda oksijeni 2020'ye gelmeden ciddi oranda tüketeceği varsayılırken, işlerin önümüzdeki yıllarda pek de iyi

gitmeyeceğini kestirebiliriz. Benzeri meseleler Türkiye'de, Hindistan, Mısır, Meksika ve Brezilya'da da yaşanıyor ve yaşanacaktır. Aslolan konu kapitalist birikim tarzının dayattığı çevre ve insan düşmanı fasit dairenin nasıl kırılacağıdır; en azından üzerinde yeniden düşünme zamanının gelişidir.

TÜRKİYE: EN “ÖZEL” ÜLKE

Elbette Türkiye'nin jeo-politik, jeo-stratejik vs. önemlerini bir kenara atmıyoruz. “Bir Türk dünyaya bedeldir”, gibi sözleri de alaya almıyoruz. Kastettiğimiz Türkiye'nin –bilhassa son 5 yıldır- girdiği ‘özelleştirme’ler dalgasının boyunun oldukça yükseldiğidir. Ülkede olan bitenin hem iktisadi hem de istatistiki görünümüne geçmeden özelleştirmenin felsefesi ve etrafındaki tartışmalara kısaca değinmek olmazsa olmazdır. Özelleştirme illa ki bir ‘strateji’ çerçevesinde devletin bizzat sahibi olduğu, yönetip işlettiği yahut dolaylı yollardan kontrol ettiği şirket, gayrimenkul ve diğer yapıları (örn. alt-yapı yatırımları) kısmen veya tamamen özel sermayeye satışına ve devrine deniyor. Tabii ki bu tanım oldukça kitabi ve dünyanın hiçbir yerinde olmadığı gibi Türkiye’de de iktisadi, içtimai hayatın ve dinamiklerin bir siyasası en azından ideolojisi olmadığını düşünmek saflık olur. Özelleştirme hareketleri Türkiye gibi ‘gelişmekte olan’ ülkelerde bilhassa 80’lerde hızlanmıştır. İkinci dünya savaşını müteakip batılı devletlerin hemen tümünde (60'lara kadar) özelleştirme hareketleri tamamlanmış ve özel sektörün başından beri ekonomilerin lokomotif konumu daha da pekişmiştir. Fakat ikinci ve hatta üçüncü grup ülkeler (ki pek çoğu post-kolonyal dönemde ülke olmuştur) 80'lerin ikinci yarısı ve 90'larda özelleştirme hareketleri ile ‘devletin ekonomideki rolünü sınırlamış veya tümünden kaldırmıştır. İdeolojik adıyla ‘Washington Consensus’ olarak bilinen ulusal/uluslararası ekonomide estirilen ‘neoliberal’ dalganın neticesinde sermaye hareketleri, ticaret ve işgücünde serbestlik argümanları öne çıktıkça henüz sistemin kural-

larını anlamaktan çok uzak ülkeler grubundaki Türkiye de IMF ve sonrasında Dünya Bankası'nın tavsiyelerine uyarak, biraz da devletçi ekonomik modele kızarak(!) yeni ‘serbestleşme’ dalgasına kendini bırakıverdi. Bu çerçevede ardı ardına çıkarılan kanunlarla döviz hareketlerine serbestlik, ardından ihracatı teşvik için müteakip ticari kolaylıklar sağlayan kanunlar geçirildi. Özal’lı yıllar öylesine ‘özel’di ki; bankerlerden ‘hayali ihracatçılar’a kadar geniş bir yelpazede Türkiye’nin yeni zenginleri birer birer boy verdi. Liberal dalganın bugün bile halen hissettiğimiz sosyo-ekonomik, kültürel dip dalgalarını bir kenara koyarsak, makroekonomik verilerin giderek gerileyişinin kökenlerini bu yıllara götürebiliriz. Türkiye’nin 2002 yılına kadar dış ticarete hemen hemen bir varlık gösteremeyişi, enflasyon, iç ve dış borç birikimi, dünyanın en yüksek reel faiz yükü, kronik cari açık vb. sorunları elbette belli bir döneme mahsus görmek yanlış olur. Fakat liberal dalganın da ‘yapısal’ sayılabilecek üretim, işgücü istihdamı ve verimlilik gibi konulara çözüm getirmekten ziyade emeğin değerini düşüren ve fakat maliyet muhasebesini başka türlü düşünmeyen bir

yapıyı kazandığını söylemek hatalı olmayacaktır. Bugün gelinen noktada en göz alıcı gelişme Türkiye’de yıllarda batının temsilcisi olan kadrolara alternatif olarak yükselen İslami siyasetin geldiği reel-politik durumdur. Buna göre Türkiye’de iktidarın yolu artık muhakkak Brüksel ve/ya Washington hattından geçtiği için küresel ve yerli sermayenin tayin ettiği ‘sanayi(siz)leşme’ ve finansal merkez(i)leşme yollarını takip bir zaruret. Hâl böyle olunca da mevcut yönetici kadrolar, (yaklaşık 2 milyar dolarlık) dünyanın en büyük 4. halka arzı ile yüzde 55’ini 6.5 milyar dolara blok satış yöntemiyle özelleştirdiğimiz son derece stratejik önemi haiz Türk Telekom özelleştirmesini bir başarı olarak takdim edebilmektedir. Yine stratejik olarak kritik endüstri kollarında faaliyet gösteren Petkim ve POAŞ ihalelerinde gereken duyarlıkların gösterilmediğini de ekleyelim. Türkiye’de devletin ekonomik aktivitenin merkezinde ve hatta içinde bir yerlerde konumlanmasını savunmak değil fakat tersinin yani ne var ne yok özelleştirmenin adeta bir hüruc hareketi ile yapılmasının doğuracağı potansiyel tehditleri ifade etmek zorundayız. Bir ülke-

nin 'milli menfaatleri' halen uluslar arası ilişkilerin doğasına hükmettiği için ekonomik aktivitenin, üstelik küresel etkileşime oldukça açık olan, siyasi, stratejik, savunma, kültür vb. boyutlarını görmezden gelemeyiz. Bu bakımdan 'ne deve ne kuş' olarak Türk ekonomisinin bir türlü artık rayına oturması şarttır. Devletçi ekonomik yaklaşımların küresel sistemin gerekleri yüzünden işlerliğini yitirmiş olması, dalganın bizi götürdüğü istikamete doğru kürek çekmeyi gerekli kılmaz.

Gelelim memleketin özelleştirme performansına: Türkiye'deki özelleştirme hareketlerinin soykütüğünü ise 1986'ya götürebiliyoruz. Zira kanunun çıktığı 1984 yılından itibaren uygulamalar başlasa da ilk özelleştirmenin 1985 yılında gerçekleştiğini biliyoruz. 1985'ten bu yana **gerçekleştirilen özelleştirme uygulamalarının toplamı** yaklaşık 36 milyar dolardır. Bugüne kadar 196 kurum/kuruluşun özelleştirme kapsamında hisse senedi ve/ya varlık satış ve devri yapılmış ve bunlardan 187'sinde kamunun payı sıfırlanmıştır. Aşağıda Türkiye Özelleştirme İdaresi Başkanlığı sitesinden alınan kurumların diğerlerinden farkı halen özelleştirme sürecinde olunmasıdır:

TEDAŞ (Henüz teklif aşamasında)

- T. Elektrik Dağıtım A.Ş.'ye ait **Meram Elektrik Dağıtım A.Ş.**'deki %100 oranındaki idare hissesinin "blok satış" yöntemiyle özelleştirilmesi
- T. Elektrik Dağıtım A.Ş.'ye ait **Aras Elektrik Dağıtım A.Ş.**'deki %100 oranındaki idare hissesinin "blok satış" yöntemiyle özelleştirilmesi
- T. Elektrik Dağıtım A.Ş.'ye ait **Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş.**'deki %100 oranındaki idare hissesinin "blok satış" yöntemiyle özelleştirilmesi
- T. Elektrik Dağıtım A.Ş.'ye ait **Sakarya Elektrik Dağıtım**

A.Ş.'deki %100 oranındaki idare hissesinin "blok satış" yöntemiyle özelleştirilmesi

TEKEL A.Ş. (Teklifler alındı; onay bekliyor)

- TEKEL Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri A.Ş.'ne ve TEKEL'in bağlı ortaklığı Sigara Sanayi İşletmeleri ve Ticareti A.Ş.'ye ait Ayvalık Tuzlasının satış ve işletme hakkı devri yöntemiyle özelleştirilmesi: En yüksek teklif, **6.120.000 ABD Doları bedelle Finans Enerji Maden Metalurji San. ve Tic. A.Ş. – FEM O.G.G.** tarafından verilmiştir.
- TEKEL Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri A.Ş.'ne ve TEKEL'in bağlı ortaklığı Sigara Sanayi İşletmeleri ve Ticareti A.Ş.'ye ait Pipo ve Nargile Tütün Mamulü markaları ile bu markaların üretimine ilişkin varlıkların özelleştirilmesi: En yüksek teklif, **305.000 ABD Doları bedelle Medtur Gıda Turizm Maden San. ve Tic. A.Ş. – FEM O.G.G.** tarafından verilmiştir.
- TEKEL Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri A.Ş.'ne ve TEKEL'in bağlı ortaklığı Sigara Sanayi İşletmeleri ve Ticareti A.Ş.'ye ait İstanbul'da 1 taşınmaz (eski satış deposu), Muğla'da 1 taşınmazın (eski satış mağazası ve sosyal tesis) özel-

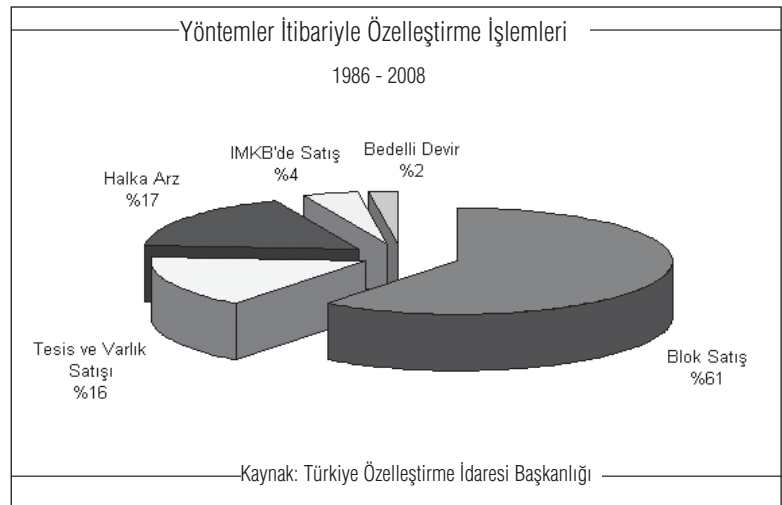
leştirilmesi: En yüksek teklifler, **İstanbul Beykoz taşınmazı için 1.920.000 ABD Doları bedelle Bingöller Nalburiye Kırtasiye ve Yapı Malzemeleri San. ve Tic. A.Ş., Muğla Marmaris taşınmazı için 2.510.000 ABD Doları bedelle Lake İnşaat San. ve Tic. Ltd. Şti.** tarafından verilmiştir.

ANKARA DOĞAL ELEKTRİK ÜRETİM ve TİC. A.Ş. (Satış onaylandı)

- Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş.'ye ait Tercan, Kuzgun, Mercan, İkizdere, Çıldır, Beyköy, Ataköy Hidroelektrik Santralleri ile Denizli Jeotermal Santrali'nin "işletme hakkı verilmesi" yöntemi, Engil Gaz Türbinleri Santrali'nin ise "Satış" yöntemi olmak üzere iki yöntem birlikte uygulanmak suretiyle tamamının özelleştirilmesi: En yüksek teklif, **510.000.000 ABD Doları bedelle Zorlu Enerji Elektrik Üretim A.Ş.** tarafından verilmiştir.

SÜMER HOLDİNG (Teklifler alındı; değerlendirme aşamasında)

- Sümer Holding A.Ş. bünyesinde bulunan Adıyaman taşınmazları özelleştirme ihalesinin nihai pazarlık görüşmesi 24.07.2008 tarihinde tamamlanmıştır. 24.07.2008 tarihinde yapılan nihai görüşmesinde **Fahri BOZDOĞAN 1.565.000- ABD Doları**

YIKILAN KUR'AN KURSU DEĞİL DE 'NIGHT CLUB' OLSAYDI...

1 Ağustos'ta Konya'nın Taşkent ilçesine bağlı Balcılar beldesinde yatılı bir kız Kur'an kursu çökünce egemen medyada -mutat olduğu üzere- kızılca kıyamet koptu ve yer yerinden oynadı. Zira ele geçen fırsat, toprağa verilen gencecik 17 bedeninin önüne geçmişti. Kurs olarak kullanılan binanın ne kaçıklığı kaldı, ne hocanın cahilliği ve 'öldüren' ihmali ve ne de alışageldik 'irtica' teranelerinin yeni yüzü... Bilemiyoruz acaba orada yıkılan bir gece kulübü olsaydı kimler ne gibi sosyolojik, felsefi eleştirilere girişecekti! Geçtiğimiz aylarda Antalya'da bir otelde köpüklü dans edilen bir pistte elektrik akımının bilmem kaç kişiye ölüm getirmesi çok kısa yer bulurken; bu ülkenin geleceği olan çocuklarımıza dansöz kıyafetleriyle 'mezuniyet baloları' yaptırılırken ve yine içki vb. ayartıcılar sonuna dek körüklenirken (örneğin Malatya İnönü Üniversitesi yılsonu şenlikleri için kamyon kasalarında bira fişları taşınmıştır); diğer yandan 'kutlu doğum' haftası etkinliklerinde sahneye çıkarak ilahiler, methiyeler okuyan nur timsali kızlarımız bu ülkenin evlatlarından müteşekkil ordusunun emuhtirasına konu olabiliyor. Gelin de anmayın şimdi Ahmet Kaya'nın 'bu ne yaman çelişki anne' deyişini... Elbette burada kaçak-göçer yapılanmalar (yani binanın yapımı, ruhsatı, emniyeti bakımından denetimi anlamında) varsa üzerine gidilmeli ve sorumluları cezalandırılmalı fakat Kur'an öğrenimi gibi son derece meşru, makul ve mühim bir hakkın sonuna kadar kullanılmasının önündeki yasaklar da kaldırılmalıdır. Bakmayın siz 'irtica yaygarası' egemen malumların kopardığı fırtınaya, onlarınki şimşekli bir gecede yönlerini tayinden aciz ve bir karanlık bir aydınlık gören zavallıların durumudur. Bu memlekette, 'ülke gerçekleri' yüzünden elimizden alınan ne kadar hak varsa arayıp bulmak ve peşini bırakmamak bizim üzerimize vazifedir. Yavrularımızın hepsine Allah'tan rahmet diliyoruz, ailelerine sabırlar. Ve biliyoruz ki, bu ülke, bu ümmet böylesi gayretlerin neticesinde düze çıkacak...

ile en yüksek teklifi verdi.

- Sümer Holding A.Ş. bünyesinde bulunan Mazıdağı Fosfat Tesislerinin işletme ruhsatlarının, arama ruhsatlarının ve buluculuk haklarının, TESİS'in işletme ve arama ruhsat alan sınırları içerisinde kalan arazilerin ve bunların üzerindeki alt yapı tesisleri, yerüstü yapıları ve бүтүнleyici parçaları için "İşletme Hakkının Verilmesi" ve HOLDİNG'e ait TESİS'in envanterinde kayıtlı diğer maddi duran varlıklar için "Satış" yöntemi olmak üzere iki yöntem birlikte uygulanmak suretiyle özelleştirilmesi: **Toros Tarım San. ve Tic. A.Ş. tarafından 7.250.000 ABD Doları** tutarında teklif verilmiştir.

TCDD Limanları (İhaleler tamamlandı; onay bekliyor)

- T.C. Devlet Demir Yolları İşletmesi Genel Müdürlüğü'ne bağlı Bandırma ve Samsun Limanlarının 36 yıl süreyle "işletme hakkının verilmesi" yöntemiyle özelleştirilmesi: En yüksek teklifler; **Bandırma Limanı için 175.500.000 ABD Doları bedelle** Çelebi Ortak Girişim Grubu tarafından, **Samsun Limanı için ise 125.200.000 ABD Doları bedelle** CEYNAK Lojistik ve Ticaret A.Ş. tarafından verilmiştir.
- T.C. Devlet Demir Yolları İşletmesi Genel Müdürlüğü'ne bağlı Derince Limanı'nın 36 yıl süreyle "işletme hakkının verilmesi" yöntemiyle özelleştirilmesi: En yüksek teklif, **195.250.000 ABD Doları bedelle Türkerler Ortak Girişim Grubu** tarafından, verilmiştir.
- T.C. Devlet Demir Yolları İşletmesi Genel Müdürlüğü'ne bağlı İzmir limanının 49 yıl süreyle "işletme hakkının verilmesi" yöntemiyle özelleştirilmesi: En yüksek teklif, **1.275.000.000 ABD Doları bedelle Global-Hutchison-Ege İhracatçı Birlikleri Liman Hizmetleri ve Taşımacılık A.Ş. O.G.G.** tarafından verilmiştir.

Yukarıda bir dökümü verilen ihale-onay-imza sürecindeki özelleştirmeler dışında halen **özelleştirme kapsamında 2, kapsam ve programda 14** olmak üzere **toplam 16** kuruluş daha mevcuttur. Bu kuruluşların **11'inde yüzde 50'nin üzerinde kamu payı** vardır. Söz konusu 2 kuruluşun programa alınması yönündeki çalışmalar da sürmektedir. Bunun dışında, özelleştirme kapsamında **62 taşınmaz, 77 tesis, 5 liman, 8 otol, 2 boğaz köprüsü, şans oyunları lisans hakkı** da yer almaktadır. Bunlar içinde Halkbank, enerji (elektrik ve doğalgaz) dağıtım şirketleri, şeker fabrikaları ile Milli Piyango satışları en önemlileridir. Önümüzdeki dönem kapatma davasının sonlanış biçimiyle de ilgili ve tabii yerel/küresel politikaların da yönlendirmesiyle özelleştirme dalgasının hız kes(e)meyeceği bir zaman dilimi olacaktır. Zira yılsonunda yaklaşık 50 milyar doları bulması beklenen cari işlemler açığının finansmanı ortada bir sorun olarak dururken, Türkiye'de yüksek reel faizin de etkisiyle küresel sermayenin hem kısa hem de kalıcı akışının süreceği öngörülürken IMF destekli bir program cariyken, özelleştirme hareketlerinin hız kesmesini düşünmek naiflik olacaktır.

İHH VE “YETİM KERMESİ”

Başıltaki iki kelime ya da beş-altı hece, yan yana ne kadar da yakışıyor değil mi? İşte İnsan Hak ve Hürriyetleri Derneği'nin (İHH) kuruluşundan bu yana sürdürdüğü hayır faaliyetlerine açtığı bir diğer pencere de kermesleri oluyor. En yenisi 26-31 Ağustos tarihleri arasında yapılan 'Yetim Kermesi'nin her kesimden destekçisi olurken, elde edilen gelir yetimlere aktarılacak. Kermesler Fatih ve Ümraniye'de açılan çadırlarda gerçekleşiyor. İHH Genel Başkanı Bülent Yıldırım, kermes açılışında yaptığı konuşmada yetimlerin bizim için seçkin insanlar olduğunu vurguladı ve kermese destek verenlere teşekkürlerini sundu. Ramazan ayı münasebetiyle bir diğer kampanyasını 'kumanya' üzerine kurarak İHH'ya 60 YTL karşılığında bir kumanya bağışlayarak veya 50 YTL ile bir yetimi giydirecek ya da 5 YTL ile bir kişiye iftar yemeği vererek ihtiyaç sahibi müslümanların yüzlerini güldürebilirsiniz. Ayrıca Türkiye'nin 18 ilinde iftar yemeği dağıtacak gezici aşevi de hizmet verecek. İHH ekipleri yurtiçinde yürüttükleri kampanyaları uluslararası boyutlara da taşıyor. Ramazan'da yetimlerin, yoksulların ve kimsesizlerin sofralarına konuk olmaya gidiyoruz diyen İHH gönüllüleri Afrika, Ortadoğu, Kafkasya, Güney Amerika, Balkanlar ve Asya'da çeşitli ülkelerde faaliyetlerini sürdürecekler. Duamız ve gönlümüzle birlikte maddi imkanlarımızı da İHH ve diğer yardım organizasyonlarına açmak için yarışmaya davetlisiniz. Elbette fert fert her müslümanın üzerine düşen sorumluluğun kalmadığını hatırla tutarak; ümetin dertlerini derdimiz bilmeye devam ederek...

RAMAZAN ÇADIRLARININ GÖSTERDİĞİ VE GİZLEDİĞİ

Bu yıl yaza kadar gelip dayanan Ramazan'da yine iftar çadırlarını, İstanbul'un Sultanahmet meydanındaki sıra çadır-dükkanları yeniden temaşa edecek ve camilerin çevresinde oluşturdukları o değişik havayı soluyacağız. Elbette iftar çadırlarının insanların ihtiyaçlarını görmek, hayır kapılarını açmak ve toplumsal hiyerarşinin gölgesini üzerimizde hissetmeden kaynaşmak gibi fırsat pencereleri sunduğu vakıdır. Fakat meselenin bir de 'Hoş geldin ya şehri Ramazan, ah olmayaydı bir de şu ahmak şaklaban' dedirten türden işler cihetini düşünmek zorundayız. Zira Ramazan'ın Kur'an'ın indirildiği, içinde "bin aydan hayırlı Kadir gecesi"nin bulunduğu, Hz. Peygamber'in mevcut sahih hadislerinden de değerine çokça atıflar yapıldığı bir manevi iklimi olduğu perdeleniyor. Ra-

mazan'ın bilhassa Osmanlı'nın son dönemlerinde bir eğlence unsuru haline gelişle birlikte insan kalbine hitap etmesinin gittikçe zorlaştığını ve değiştirici vasfını kuşanamadığını söyleyebiliriz. 'Direkler arası' eğlenceler, perde oyunları ve diğer hokkabazlık marifetleri ile bir kitle hâl üzerinde durup, yani vakfedip, düşüneceği yerde bu kutlu ayda daha fazla yer ve içer oldu. Bugün de şarkı/türkü konserleriyle, sirkler ve türevleriyle bir halkın kendinden geçmesine vesile olunuyor. Buradan Ramazan coşkusu çocuklarımız ve ailelerimizle paylaşmanın güzelliğine söz ediyor değiliz; aksine bu güzelliğin olması ve hakikaten 'bayram'lara ermemiz gerektiğini ifade ediyoruz. Hakiki bayramların ise bedeni ve kalbi kirlerden arınmakla ve Allah'a daha da yaklaşmakla mümkün olabileceğini hatırlatırız.

VAKİT RAMAZAN

“Bir”i “Bin”e Katlamak

Abdullah YILDIZ

Zamanı Müslümanca Yaşamak

Farkında mıyız? Seküler dünyada Müslüman zihinler de giderek sekülerleşiyor. Bu bağlamda Müslüman'ın **zaman algısı** da giderek aşınıyor ve sekülerler hatta materyalist değer ölçülerine göre değişmeye ve yenisinden şekillenmeye başlıyor. **Vaktin çocuğu** (“*ibnū'l-vakt*”) olarak her ânlarını kulluk idraki ve sorumluluğu içinde değerlendirmeleri gereken bugünün Müslümanları, tam da bu espriyi özetleyen “*Vakit nakittir*” atasözünün de içini boşaltarak “*vakt*”in değerini/bedelini “*nakit*”le eşitleyiverdiler. Yine, Ahmet Haşim'in “Müslüman Saati”nde vurguladığı zam/ânı Müslümanca yaşama duyarlılığını yitirmeye yüz tuttular...

Kur'ân, insanın “zaman”la değerli, anlamlı ve anılır bir varlık olduğunu vurgular: “İnsan anılmaya değer bir varlık bile değildi; derken üzerinden sınırsız zaman diliminin(*dehr*) sınırlı bir bölümü(*hîn*) geçti (de anılmaya değer bir varlık oldu), öyle değil mi?” (İnsan 76/1)

Âdem babamız ve Havva validemizin (aleyhimüssalam) çocukları olarak yeryüzünde karar kılıp nasiplenmekte olduğumuz za-

man dilimi(*hîn*) de oldukça sınırlıdır (Bakara 2/36).

Sınırlı zaman diliminin çok çok daha sınırlı, belki zerre hükümündeki kısmında ömür sürmekte olan bizler, miniminnacık zaman dilimlerini sınırsızmış gibi tüketme peşindeyiz.

İslâm Dini, başta namaz olmak üzere “*vakitli*” (Nisa 4/103) ibadetler nizamı ile insan hayatının her ânını anlamlı ve değerli kılar. Namaz beş vakittir; oruç Ramazan ayındadır; hacc belli mevsimdedir; kurbanın günü bellidir... Hasılı Müslümanın vakti programlanmıştır.

İslâm'da ibadetlerin belli zamanlara tahsis edilmesi veya o zamanlarda yoğunlaşması; insanın zaman zaman şöyle yeniden silkinip kendine dönmesi, kulluk bilincini tazelemesi bakımından eşsiz fırsatlar da sunar. Ramazan öncesinde Recep ve Şaban'la başlayan ibadi yoğunlaşma bu kutlu ayla zirveye çıkar. Allah Rasûlü'nün (s.) bu üç aya özen gösterdiğini ve özel bir önem verdiğini biliyoruz. O kutlu Nebi'nin (s.) şu duâsı ne güzeldir:

“Ey Allahım, Recep ve Şaban'ı bize mübarek kıl ve bizi Ramazan'a ulaştır.” (Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/259)

Yine Recep, Şaban, Ramazan

içinde yer alan kutlu geceler, Müslümanın zihninde yer etmeye başlayan seküler/kör zaman algısını iptal edip ilahi zaman bilincini tazeleyen ısıltılar mesabesindedir. Regâib, Mi'râc, Berât ve Kadir gecelerini; (zamanlarına, o gün ve gecelerde yapılacak ibadetlere, dualara dair rivayetlerin sıhhatini ve “bir gecede paçayı kurtarma” anlayışına dair tartışmaları bir kenara bırakarak) bu bağlamda değerlendirmeli değil miyiz?

Bir Gece Bin Aydan Hayırlı

Hz. Peygamber (s.) bir Şaban ayının son gününde ashabına şöyle hitab ederek, ertesi gün başlayacak kutlu ânların Kur'ânî zaman bilinci ile idrak edilmesini hatırlattı:

“Ey insanlar! Yüce ve mübarek bir ay'ın gölgesi üzerinize bastı. O ayda bir gece vardır ki bin aydan daha hayırlıdır. Allah o ayda oruç tutmayı farz kıldı. Geceleyn ibadet yapmayı (teravih kılmayı) nafile kıldı. O ayda bir hayır işleyen kimse diğer aylarda bir farz işlemiş gibi olur. O ayda bir farz işleyen ise diğer aylarda yetmiş farz işleyen gibidir.”

Ashab:

“Ya Rasulallah! Hepimiz oruç-

luyu iftar ettirecek bir şey bulamıyoruz" deyince,

Rasûlullah (s.) şöyle buyurur:

"Allah bu sevabı, oruçluyu kuru bir hurma ile veya bir yudum su ile ya da bir yudum süt karışığı ile iftar ettirene de verir. O öyle bir aydır ki; evveli rahmet, ortası mağfiret ve sonu da Cehennem ateşinden kurtuluştur. O ayda köle ve hizmetçilerinin yükünü hafifleten kimseyi Allah bağışlar ve Cehennem ateşinden kurtarır." (Et-Tergîb, II, 94-95.)

Kadr sûresinde de beyan edildiği üzere, bir gecenin bin aydan daha hayırlı, bereketli, kıymetli, değerli olması, yalnızca "mümin" bir zihnin idrak edebileceği bir hakikattir. Bunu kavrayabilen bir zihnin sahibi, yapacağı hayırların yetmiş katlanacağından da emindir...

İşte, seküler zihinlerin asla kavrayamayacağı, maddi değer ölçülerine sığmayacak kadar mübarek ve feyizli bir ayın rahmet gölgesi üzerimizi kaplamış bulunuyor, elhamdülillah...

O halde "Ramazan"ın anlamını ve değerini daha yakından kavramaya çalışalım:

**"Ramazan": Sınanma,
Arınma, Bilenme,
Dirilme Mevsimi**

Ramazan, Arapça bir kelimedir. Bu aya 'Ramazan' adının verilmesinin hikmetleri vardır:

-Ramazan'ın Allah'ın isimlerinden biri olduğu rivayet edilir. Yani "**Şehr-i Ramazan**" (Ramazan Ay'ı) demek bu anlamda "**Şehrullah**" (Allah'ın Ay'ı) demektir. Allah'ın Kitabı'nın bu ayda inmesi de Ramazan'ın ulviyetini pekiştirir.

-Yaz sonunda, güz mevsiminin evvelinde yağıp yeryüzünü tozdan temizleyen yağmur manasına "**ramdâ**" kelimesinden

alınmıştır. Bu yağmurun yeryüzünü temizlediği gibi, Ramazan da müminleri günah kirlerinden temizler. Peygamberimiz (s.); "**Kim inanarak ve alacağı sevabı Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa, geçmiş günahları bağışlanır**" (Buhârî, Savm, 6) buyurmuştur.

-Güneşin şiddetli hararetinden taşların yanıp kızması anlamına olan "**ramad**" kelimesinden alınmıştır. Böyle kızgın yerde yürüyenin ayakları yanar, zahmet ve meşakkat çeker. Bunun gibi oruç tutan kimse de açlık ve susuzluğun hararetine katlanır, meşakkat çeker, içi yanar. Kızgın yer orada yürüyenlerin ayaklarını yaktığı gibi, Ramazan da mümin-

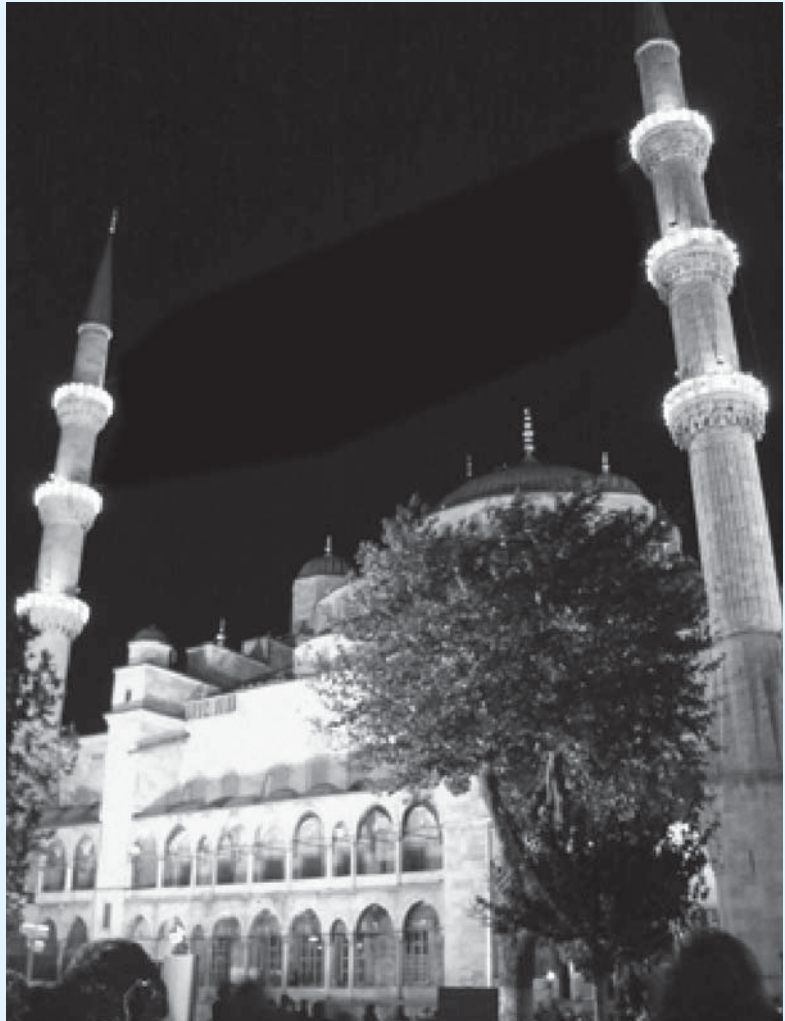
lerin günahlarını yakar, yok eder.

-Kılıcın namlusunu veya ok demirini inceltip keskinleştirmek için yalabık iki taşın arasına koyup döğmek anlamına olan "**ramd**"dan alınmıştır. Bu ay'a Ramazan isminin verilmesi de Arapların bu ayda silahlarını bileyip hazırladıklarından dolayıdır. (M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, (t.y), I, 643-644) Bu anlamıyla Ramazan şeytana karşı bilene ayıdır.

Kur'ân Oku, Oruç Tut, Infak Et, İbadet Et, Duâ Et, Itikafa Gir...

-Ramazan, öncelikle "**Kur'ân ayı**"dır:

"Ramazan ayı; öyle bir aydır

ki, insanlara doğru yolu gösteren, hak ile batılı ayıran Kur'an, o ayda indirilmiştir. Sizden her kim ayı görürse oruç tutsun..." (Bakara/185)

Bu ayda (Kadir Gecesi'nde) inmeye başlayan Kur'an-ı Kerim, yine bu ayda Cebrail aleyhisselam tarafından Rasûlullah'a (s.) baştan sona kadar tekrar edilmiştir (Buhârî, Savm, 7). Müminler, her Ramazan'da Kur'an'ı okur, anlar ve onun klavuz ilkelerine göre hayatlarının sağlamasını yaparak bütün iş ve ilişkilerini yeni baştan dizayn ederler. **Kur'an**, sadece 'hatim olsun' diye değil, her âyetini anlayıp düşünerek, geçmiş bir yılın hatta ömrün muhasebesini yapıp yeni döneme Kur'an'la yenilenmiş olarak girmek amacıyla okunmalıdır.

-Ramazan oruç mevsimidir. **Oruç** Kur'an'da *savm-sıyâm* olarak geçer; anlamı 'kendini tutmak' demektir. Önceki ümmetlere de farz kılınan (2/183) oruç, İslâm'ın ana rükünlerinden biri olup bedenle yerine getirilen bir ibadettir. Müminler bu aya erdiklerinde sırf Allah için bir ay oruç tutarak sınanır, arınır, bilenir ve dirilirler. İmsak'tan iftar'a kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak duran mümin bunu sırf Allah için yapar. Hadis-i şeriflerden hareketle orucun faziletleri hakkında şunlar söylenebilir: **"Oruç sabrın yansıdır."** Haramlara ve günahlara karşı **"Oruç bir perdedir, müminin sığınacağı kalelerden bir kaledir..."** Ramazan **"sabrın ayıdır, sabrın karşılığı ise Cennettir. O, yardımlaşma ayıdır. O ayda müminin rızık bolllaştırılır. O ayda kim bir oruçluyu iftar ettirirse bu, günahlarının bağışlanmasına ve Cehennemden kurtulmasına sebep olur. Aynı zamanda oruçlunun sevabı kadar sevap verilir; oruçlunun sevabından da birşey noksanlaşmaz."** Oruç sıh-

hattir (Resûlullah **"Oruç tutun, sıhhat bulun"** buyurdu). Oruçta riya yoktur. Hz. Peygamber(s.) Rabbimizin şöyle buyurduğunu nakleder: **"Oruç benim içindir, onun mükâfaatını ben vereceğim, oruçlu yiyecek ve içeceğini benim için bıraktı."** (Buhari ve Müslim)

-İnfak zamanı: **Fıtır Sadakası** (bir fakirin bir günlük yiyecek ihtiyacını karşılamak); bu aya mahsus bir ibadet olduğu gibi, ülkemizde ve İslam âleminde, müslümanlar zekâtlarını, infaklarını, diğer yardımlarını bu ayda verirler; adeta hayırlarda yarışır. Sabahtan akşama kadar aç kalan müminler, açlığın, yokluğun zorluğunu bizzat tecrübe ederler. Yufkalaşan yürekler, zekât ve infakla, ikramlarla daha bir merhametli hale gelir. "Hangi sadaka daha faziletlidir?" diye sorulunca Hz. Peygamber(s.), **"Ramazan ayında verilen sadaka"** buyurdu (Tirmizi, Zekat, 28).

-**Teravih** namazı: Yatsı namazından sonra kılınan nafile (güçlü olmayan sünnet) hükmündeki bu namaz; müminlerin Ramazan coşkusunu artıran, sevabı ve bereketi çok fazla bir ibadettir. Rasûlullah (s.) **"Kim inanarak ve sevabını umarak Allah rızası için teravih namazı kılarca geçmiş günahları bağışlanır"** buyurmuştur (Buhârî, Teravih,1).

-**İtikaf**: Peygamberimiz (s.) Ramazan ay'ının son on gününde Mescid'de itikafa girer; bu on günü ibadet, zikir, dua ve Kur'an okuyup tefekkür etmekle geçirirdi.

Bütün Hayatımız Ramazan Olmalı

Bütün bunlardan dolayı Ramazan ayına **"onbir ayın sultanı"** denir. Kur'an her Ramazan tekrar edilip zihinlerde diri tutulur. Bu ayda

oruç tutmak her sıhhatli müslümana farzdır. Kur'an'da adı geçen tek ay "Ramazan" ayıdır (2/185). Bu ay içindeki Kadir Gecesi **"bin aydan hayırlıdır"** (97/3). **Fıtır sadakası, Teravih namazı ve itikaf**, bu aya has ibadetlerdir... **Duâ, zikir, tefekkür** ve diğer güzellikleri de eklersek Ramazan'a **"sultan"** unvanı tam yakışır.

Özetle; Ramazan ayı Rabbimizin bütün bereketleri, feyizleri, güzel ibadetleri kendisinde topladığı kutlu bir aydır. İslami hayatın bütün erdemleri adeta bir aya sıkıştırılıp yoğunlaştırılmıştır. Onbir ayını gafletle geçiren, yeterince değerlendiremeyen, görevlerini ihmal eden müminler için Ramazan yılda bir ay gelen bir fırsattır. Bu ayı değerlendirip hayatlarına yeni bir çekidüzen veren müminler; yeniden Ramazan öncesindeki hatalarına, eksiklerine, ihmallerine dönmezler, aksine yenilenmiş ve adeta yeniden dirilmiş olarak hayatlarına devam ederler. Ramazan'da sadece mide orucu değil, dil orucu, göz orucu, kalp orucu tutarak bütün bir hayatı **ramazanlaştıran** müminler bu ayda yaşadıkları güzellikleri diğer onbir aya da yayarak Rablerinin rızasına ve ebedi mutluluğa ulaşmayı umarlar.

Ramazan'da gök kapılarının açılması, şeytanların zincire vurulması, müminlerin yeni bir diriliş hamlesine girmelerini kolaylaştırır. Ebû Hureyre (r.a) Rasûlullah'ın (s.) şöyle dediğini nakleder: **"Ramazan ayı girince göklerin kapısı (başka bir rivayette Cennetin kapıları) açılır, Cehennem kapıları kapanır, şeytanlar zincire vurulur"** (Buhari, Savm, 5).

İns ve cin şeytanlarının elinin ayağının bağlanıp rahmet kapılarının ardına kadar açıldığı Ramazan ayının arınmamıza, dirilmemize ve ebedi kurtuluşumuza vesile olması duamızdır.

KUR'ÂN'I ANLAMA VAKTİ

Kerim BULADI

Rahmet, mağfiret ve kurtuluş vesile olan Ramazan ayına kavuşmanın saadeti ni yaşıyoruz. Hiç şüphesiz bu aya ayrı bir önem kazandıran ve onu diğer aylardan üstün kılan temel unsur, Kur'ân-ı Kerim'dir. Bütün insanlara hidayet kaynağı ve hususen muttakiler (Allah'tan korkanlar ve O'na saygı duyanlar) için rehber olan Kur'ân-ı Kerim, bu ayda indirilmeye başlanmıştır. Ramazan ayının Kur'ân ayı diye anılması da bu gerçeğe dayanır.

Söz konusu gerçekleri göz önüne alarak Kur'ân ayını nasıl ihya eder, ondan nasıl istifade edebiliriz? Kur'ân'ı hayat kitabı yapmanın yolu nedir? Hem lafız hem de mana yönünden mucize olan Kur'ân-ı Kerim'i okumanın yanında onu nasıl anlar ve nasıl anlatırız?

Kur'ân-ı Kerim, indiriliş gayesini şöyle açıklar: **"Bu Kur'ân, âyetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye indirdiğimiz mübârek bir kitaptır."**¹

Kur'ân, düşünmeye ve akli kullanmaya davet etmektedir. Kur'ân, bütün insanlığı **"...Elbette bunda düşünen bir kavim için bir ibret vardır."**² **"...Öğüt alan bir toplum için bunda ibretler vardır."**³ **"...Şüphesiz bunlarda aklını kullanan bir millet için ibretler vardır."**⁴ **"...Ey basiret sa-**

hipleri, ibret alın."⁵ **"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde selim akıl sahipleri için elbette ibretler vardır."**⁶ gibi âyetleri ile düşünmeye, ibret almaya, öğüt almaya ve akıllarını kullanmaya çağırılmaktadır. Diğer taraftan da aklını kullanmayanları, kâinatın, yerin göğün yaratılışı hakkında derin düşüncelere dalmayanları ve ibret almayanları kınamaktadır.

Kur'ân'ı sadece hatmetmek, ölümlerin arkasından okumak, çeşitli merasimleri onunla açıp kapamak, sanat şaheseri olarak en güzel hatlarla yazmak acaba yeterli midir? Bu faaliyetler, Kur'ân-ı Kerim'in amacını açıklamaya kâfi midir?

Kur'ân bir hüküm kitabıdır. İnsanlığın dünya ve âhiret saadeti temin etmek için gönderilmiştir. İnsanlığın hayatına hükmetmesi, onun en belirgin özelliğidir. Kur'ân, Allah ile kul arasındaki alakayı düzenler. İnsana kendisini tanıtır. İnsanın yaşadığı sosyal çevreye, oluşturdıkları idari otoritelere, birbirleri ile olan ilişkilere yön vermek Kur'ân'ın en vazgeçilmez özelliğidir.

Kur'ân, ne tarih, ne coğrafya, ne edebiyat, ne astronomi, ne sosyoloji ve ne de kışa kitabıdır.

O, şahsına münhasır bir kitaptır. O, âlemlerin Rabbi tarafından indirilen bir kitab-ı hakîmdir. Bütün kâinatın ve canlıların yaratıcısı ve sahibi olan, yerin göğün idaresi elinde bulunan Allah Teâlâ, Kur'ân'ı, insan hayatının akışını tanzim etmek için göndermiştir. İnsanın hayatına müdahale etmek onun tabii özelliğidir. Kur'ân'ı, insanlığın hidayeti için gönderen ilâhî irade, onu hüküm kitabı yapmıştır.

Kur'ân'ın hem hikmet hem de hüküm verme özelliği şöyle anlatılır: **"(Ey Muhammed!) Biz sana Kitabı (Kur'ân'ı) hak olarak indirdik ki, insanlar arasında Allah'ın sana öğrettikleri ile hüküm veresin..."**⁷ **"Elif, Lâ, Râ. Bu Kur'ân; âyetleri, hüküm ve hikmet sahibi (bulunan ve her şeyden) hakkıyla haberdar olan Allah tarafından muhkem (eksiksiz, sağlam ve açık) kılınmış, sonra da Allah'tan başkasına kulluk etmeyiniz diye ayrı ayrı açıklanmış bir kitaptır..."**⁸ **"Elif, Lâ, Râ. Bunlar hikmet dolu kitabın âyetleridir."**⁹

Ramazan ayı önemli bir zaman dilimidir. Bu kıymetli zamanı fırsat bilerek Kur'ân'ın hayat kitabı, hüküm kitabı olma özelliğini anlamak ve anlatmak büyük önem taşımaktadır. Günümüzde Kur'ân'ın anlattığı ve alanlarını açık bir şekilde çizdiği hayat sa-

hası ile, Müslüman toplumların yaşadığı hayat arasında büyük bir tezaadın olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Müslümanların, ahlaki, ticari, iktisadi, kültürel ve sosyal alanlarda Kur'an'ın öngördüğü hayat tarzından uzak bir yaşayışı sergilemeleri, ciddi bir savrulmanın ve Kur'an'la tezat düşmenin önemli bir göstergesidir. Kur'an ayı olan Ramazan, bu tezaadı kaldırmak ve savrulmanın önüne geçebilmek için çok büyük bir fırsat olarak görülmelidir.

Bugün Kur'an, Müslümanlar nezdinde çok okunan ve şekli olarak en üst derecede saygıya mazhar olan bir kitaptır. Fakat onun hükümlerinin, hayatın vazgeçilmez ilkesi olarak kabul gördüğünü söylemek hemen hemen mümkün değildir. Müslümanlar, bir hüküm, bir kanun kitabı olarak Kur'an'ı hayat kitabı yapamadılar.

Bu konuda şu değerlendirme oldukça dikkate şayandır. Balkan Müslümanlarının bilge adam olarak nitelediği ve gerçekten

önemli bir fikir adamı olan Aliya İzzetbegoviç şu yorumu yapar:

"Bugünkü İslam Dünyasına, içinde gerçek dinin az, fakat söz ve şekli dinin çok olduğu bir yapı hâkimdir. Hiçbir yerde dine adanmışlık yok -fakat aynı zamanda ve sadece prensip olarak din, kayıtsız olarak öne çıkarılır. Ancak aynı dinin somut taleplerinin, pratikte bu kadar az yerine getirildiği görülmemiştir. İşte bu paradoks, şekil ve içeriğin bu karşıtlık durumu, İslam ülkelerinin çoğundaki vaziyeti açıklayabilir."

Müslüman toplumlarda Kur'an çok okunuyor. Ramazan ayında daha fazla okunmakta; evlerde, camilerde ve mescitlerde günde birkaç cüz mukabele edilmekte, mezarlıklarda ve ölülerin başında hummalı bir şekilde Kur'an kıraat edilmektedir. Fakat Merhum İzzetbegoviç'in vurguladığı gibi, Kur'an'ın hükümleri bir türlü pratikte gerçek yerini ve değerini bulmamaktadır. Müslüman toplumlarda, içki, kumar, hırsızlık, rüşvet, faiz, zina, müstehtenlik ve benzeri büyük gü-

nahların revaç bulunduğu görülür. Kur'an'ın lafzını okumakta gösterilen gayret, yarış ve ihtimam, Kur'an'ın emrettiği hususların hâkim olması, yasakladığı haramlardan uzak durulması sahasında gösterilmemektedir. Kur'an'ın sadece lafzının okunmasına değer verenlerin, kısa yoldan büyük sevaplara nail olarak cenneti garanti etmeye çalışanların, haram ve helaller konusunda aynı hassasiyette olmadıkları, ya da bu kesimin önemli bir kısmının haramzade veya günahlara boğulmuş olduğu kolayca görülebilir.

Aliya İzzetbegoviç, değerlendirmesini şöyle sürdürür: "Bu durum, dünyadaki Kur'an'ın vaziyetini çok trajik bir biçimde yansıtmaktadır. Orada her evde Kur'an'ı özel, yüksek bir yerde bulacaksınız. O, en iyi hediye olarak kabul edilir, onun için en iyi kâğıt kullanılır. İnsanlar ise bugün bile onun için en iyi kaligrafiyi kullanmak ve onun kapakları ve sayfalarını en fantastik süslemelerle çizmekte yarışmaktadırlar. Çocuğun ilk okuduğu ve öğ-

rendiği şey, Kur'an'dır. Fakat bütün bunların yanında, bu çocukların çok büyük bir bölümü, Kur'an'ın gerçek içeriğini ve önemini öğrenmeden büyüyecek ve yaşlanacaktır. Kur'an, tartışmasız bir semboldür. Ancak kanun olmaktan çıkmıştır. Halbuki tersi olmalıydı. Dikkat edin ki, Kur'an okunmak yerine, güzel sesle seslendirilip yorumlanmaktadır. "Seslendirme" yarışı yapan ne Araplar ne de Arap olmayanlar, artık onun manasına ulaşamıyorlar. Kur'an'ın benzersiz melodisinde artık hiç kimse, emredici, kesin, bazen tatlı uyaran ve davet eden, bazen ise tehdit eden, yüksek sesle haykıran, fakat her seferinde ve yeniden tüm insan hayatının değişmesini talep eden hükümlerini tanıyamamaktadır."¹⁰

Bu yoruma katıldığımızı belirtmek isteriz. Gerçekten günümüzde, Kur'an'ın çeşitli hatlarla yazılmasına, basımına ve ona şekli olarak hürmet gösterilmesine diyecek yoktur. Kur'an adaleti emrediyor, iyilikte yardımlaşmayı, kötülükte ve zulümde yardımlaşmamayı emrediyor. Emr-i bi'l-ma'ruf (iyiliği emretmeyi) ve nehy-i ani'l münker (kötülükten sakındırmayı) istiyor. Zalimlerin karşısında direnç gösterilmesini ve mazlumların yanında olunmasını talep ediyor. Bu misalleri çoğaltmak mümkündür. Esas Kur'an'ı anlama, ancak bu çerçevede gösterilen gayretlerle mümkün olur. Kur'an'a saygı da, ancak bu şekilde gerçekleşir. Kur'an'ın öngördüğü birey, aile ve toplum hayatının gerçekleşmesi, onu bir hüküm ve kanun kitabı yapmaya bağlıdır.

Ramazan ayını bu çerçevede değerlendirmek, hem zaruridir hem de Kur'an'ı anlamanın bir basamağını oluşturması açısından önem kazanmaktadır.

Kur'an ayı olan Ramazanı, Kur'an'ı anlama ve hükümlerini pratiğe yansıtmının ivme kazanmasına vesile olarak yeniden düşünmeli ve değerlendirmeliyiz.

Bugün Müslümanların cehaletinin ya da geri kalmışlığının sebebinin, Kur'an'ı iyi anlayamaktan ve onu hayat kitabı yapamamaktan kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Yıllarca İstanbul'da kalmış olan Fransız müelliflerinden Charles Mismar 'Soirées de Constantinople' adlı eserinde şöyle der: "Bugüne kadar yeryüzünde görülmüş en parlak, en alemşümul, en demokratik ve bin yıllık bir medeniyetin başlıca ve yegane amili, bir Kur'an esası olduktan sonra, bugünkü Müslüman cemaatlerin cehalet sebebi nasıl olur da İslamiyet'e dayandırılabilir?"¹¹

Ernest Renan da şu değerlendirmeyi yapar: "Üslup itibarıyla Kur'an daha ilk anından itibaren büyük bir yenilik olarak ortaya çıktı; hatta denilebilir ki, bu kitap dinî bir inkılap kadar ebedî bir inkılabı da alametti."¹²

Kur'an'ın hükümlerinin hayatın merkezine alındığı dönemlerde yeryüzünde hatırı sayılır ve herkes tarafından sitayişle söz edilen medeniyetlerin kurulduğuna tarih şahittir. Bu yüzden Müslümanların, rahmet ve bağışlanmaya vesile olan Ramazan ayını oruçla birlikte Kur'an'ı anlama, anlatma ve hayata hâkim kılmanın başlangıcı yapmaları, eski güçlerine kavuşma adına önemli bir dönüşüm ve değişim sağlayacaktır. Her Ramazan ayı, Müslümanlar için Kur'an'la diriliş ve oruçla kemale erme ayı olmalıdır.

Konumuzu Kur'an'ın kurtuluş ve doğruya ileten bir kitap olduğunu, onun prensipleriyle hüküm verenlerin doğru hüküm vereceğini bildiren bir hadis-i şerif-

le bitirmek istiyoruz. Peygamber Efendimiz "Muhakkak ki, ileride karanlık gece parçaları gibi fitneler olacak" buyurunca 'Ey Allah'ın Resûlü! Ondan Yüce kurtuluş nasıl olur?' diye soruldu. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: "Allah'ın Kitabı. Onda sizden öncekilerin, sizden sonrakilerin haberleri ve sizinle ilgili hükümler vardır. Bir eğlence vasıtası değildir. Hak ile batılı ayıran ilâhî bir kelâmdır. Onu kibirlenerek terk edenin Allah belini kırar. Kim doğru yolu ondan başkasında ararsa Allah onu sapıklığa düşürür. O, Allah'ın sağlam ipidir ve apaçık nurdur. Hikmet dolu Kur'an'dır. Doğru yoldur. Nefsânî arzuların sapıtmamasına, görüşlerin dağılmamasına yegane sebep olur. Âlimler ona doymaz. Allah'tan korkarak günah işlemekten çekinenler, ondan usanmazlar. Onun ilmini bilen ileri gider, onunla amel eden sevap kazanır. Onunla hükmeden adaletle hükmeder. Ona sınıksız sarılan doğru yolu bulur."¹³

Notlar:

1 Sâd, 38/29.

2 Nahl, 16/11.

3 Nahl, 16/13.

4 Nahl, 16/12.

5 Haşr, 59/2.

6 Âl-i İmran, 3/109.

7 Nisâ, 4/105.

8 Hûd, 11/1, 2.

9 Yûnus, 10/1.

10 Aliya İzzetbegoviç, *İslam Deklarasyonu ve İslami Yeniden Doğuşun Sorunları*, Tercüme, Rahman Ademi, İst. 2007, s.71.

11 İsmail Hami Danişmend, *Garp İliminin Kur'an-ı Kerim Hayranlığı*, İst. 1978, s.50.

12 Danişmend, İsmail Hami, *a. g. e.*, s. 51.

13 Ahmed İbn Hanbel, *Müsned*, 1, 91; Dârimî, *Sünen*, *Kitâbu Fedâ'il'il-Kur'an*, 1.

RAMAZAN'LA DEĞERLERİMİZİN FARKINA VARMAK

Murat YILMAZ

Yeniden Ramazan ayını kucaklarken Rabbimize nihayetsiz şükürlerimizi iletiyoruz. 11 ayın sultanı Ramazan'a erişmek, yeniden iliklerimize kadar ürpertiyor bizi. Rabbimizin fazlından sınırsızca sunduğu rahmet ve bereket ayını en güzel bir biçimde idrak etmek isteği ile tüm İslam dünyası olarak yanıp tutuşuyoruz. Rabbimizin engin rahmetinden hiçbir sınır olmaksızın vereceğini müjdelediği bu muhteşem atmosfer içerisinde, insan olmanın mayasında saklı bulunan günah işlemekten oruçlarımızla, infaklarımızla, kardeşlerimiz için edeceğimiz hayır dualarımızla uzaklaşacağız. Nedamet gözyaşlarıyla kendimizi, ailemizi ve tüm kardeşlerimizi yıkayacak yeniden dirileceğiz.

Ramazan yeni bir başlangıç için hoş bir fırsat. Allah'tan asla ümit kesmek yoktur müminin lügatinde. O yüzden İHH İnsani Yardım Vakfı olarak ümidi yeniden yeşertmek için Ramazan'ı vesile kılarak dünyanın dört bir yanına dağılıyoruz yine. Yeni başlangıçlar için yeniden tazelenme ve asla yeise kapılmamak yazacak defterimizin en başında. Yarım asırdan uzun bir süredir muhacir kamplarında çilelerini dolduran adı sanı bilinmeyenlerle,

savaşların korku ve acılarının üzerlerine sindiği biçarelerle, doğal afetlerin girdabında en yakınlarını kaybedenlerle, ocaklarından kötü haberlerin, yoksulluk ve sefaletin eksik olmadığı kardeşlerimizle bir araya gelecek umudu konuşacak onu haykıracağız. İHH umut olsun diye kuruldu çünkü; umut olsun ki işkencelerin, yoksullukların, savaşların bir gün biteceğini, adaletin geçerek olacağını bilsin insanlık.

Bereket ayında bulunmaz bir fırsat var elimizde. Tıpkı geçen seneki, ondan önceki seneki ve daha öncekiler gibi sıcak soğuk iklimlerin güzel insanlarıyla buluşacağız. Geçtiğimiz sene 60 ülkede ve ülkemizin 50 şehrinde yüz binlerce kardeşimizle bir araya gelmiş, Ramazan sevincimize kardeşliğimizi katk etmiştik. Bu sene ise ufkumuz daha da geniş. Latin Amerika'dan Uzakdoğu'ya, Afrika'dan Kafkasya'nın derinliklerine, Orta Asya'dan Balkanların ardına kadar tam 65 ülke ve bölgede ve ülkemizin 65 şehrinde bir bütünün parçaları olduğumuzu, iftarlarımızla, kumanyalarımızla, yetim çocuklarımızın, yoksul ve kimsesizlerimizin, muhacir kamplarındaki eli öpülesi ihtiyaçlarımızın sofralarında bulunarak göstereceğiz. Onlara selamlarını-

zı ve dualarınızı ileticeğiz; karşılığında da yine selam ve dua getireceğiz.

Vakfımız bu sene Ramazan ayında özellikle yetim çocuklarımızı önceliyor. Savaşların, afetlerin, muhacir hayatının ve yoksullukların yetim bıraktığı on binlerce yetimimizin başını sizlerle birlikte okşayacağız. Bu nedenle Ramazan ayı programımızı yaparken öncelikle yetim çalışmaları gerçekleştirdiğimiz 30 ülkeyi seçtik. Bu ülkelerde bulunan yetimhanelerimizde ya da aileleri ile kalma imkanı bulunan diğer yetimlerimizle birlikte olacağız. Onlara bu Ramazan'da ana-basızlıklarını, kimsesizliklerini unutturacağız. İftar programlarında, kumanya dağıtım çalışmalarında hep önceliği yetimler olacak. Bayramlık elbiselerle, oyuncaqlarla, eğitim araç gereçlerinin temin edilmesiyle ve diğer isteklerinin temini ile onları sevindirecek ve Allaha ısmarlayacağız.

İHH İnsani Yardım Vakfımız her sene olduğu gibi bu sene de yine en uç noktalarda olacak; okyanus kıyılarında, zirvesi göklere uzanan Himalaya'larda, uçsuz bucaksız saharalarda ve karanlık yağmur ormanlarında. Savaşların yaşandığı Filistin, Irak, Lübnan, Çeçenistan, Somali'de; afetlerin

kucağında Pakistan, Keşmir, Açe'de; açlık ve kuraklığın vurduğu Sahra'nın kalbinde Etiyopya'da, Burkina'da, Çad ve Nijer'de; misyonerlerin fırsat kolladığı kapı komşumuz Bulgaristan, Arnavutluk, Bosna, Kosova'da; unuttuğumuz kardeşlerimiz Brezilya, Peru, Haiti'de.

Ramazan'ı ülkemizde de coşkuyla idrak edeceğiz. Fakir ve yoksul durumda bulunan kardeşlerimiz için ülkemizin 65 ayrı ilinde kumanya ve iftar programları gerçekleştireceğiz. Gezici aşevimiz Çanakkale'den Ardahan'a kadar onlarca farklı şehirde iftar yemekleri dağıtacak. Yurtdışı programlarda olduğu gibi iftar programlarımızın baş konuğu yetim çocuklarımız olacak. Çocuk Esirgeme Yurtlarımızdaki yavrularımızın yanı sıra aileleriyle birlikte kalan yetim çocuklarımızla birlikte olacak, bir bayramlık elbise, bir çift pabuç ve yaklaşan okul dönemi için bir çanta ve kırtasiye malzemeleri olacağız yetimlirimize.

Ramazan ayının getirdiği bu üstün diğerkamlık duygusu ve Müslümanların birbir halleriyle hallenmesi elbette sadece bir ayıla sınırlı kalmamalı ve hayatımızın tamamını kuşatmalıdır. İHH insani Yardım Vakfı ve İslam coğrafyamızın tamamında çalışmalar icra eden dayanışma ve birliktelik duygularımızı yeni kaleler kurarak sürekli destekleyen kurumlarımız uzakları yakın eden, yetimi, yoksulu, muhaciri bir başına bırakmayan güzel çalışmalar yapıyor ve tarihe uygun notlar düşüyorlar. Fakat bu çabaların çok yetersiz olduğu konusu güneş gibi ortada. Mesela 1 milyarlık Afrika kıtasında milyar dolarlık desteklerle çalışan 100 binin üzerinde misyoner bulunuyor. Bu kurumlar hayatın hemen her alanında çalışmalar icra ederek batıl dinle-

rine girme konusunda cahil ve fakir bırakılmış insanları etkileme uğraşındalar. Ülkemiz yüzölçümü kadar bir coğrafya olan Balkanlarda bile 2500'ün üzerinde misyoner kurumun çalışma yaptığı gerçeği bizi biraz daha kendimize getirir sanıyorum.

İslam coğrafyamızın ciddi bir kuşatma altında olduğuna şüphe yok. Dünyadaki her on muhacirden sekizinin Müslüman olması, aynı zamanda İslam coğrafyamızda devam eden istikrarsız ortamı, savaş ve kaosu boyutunu ifade ediyor. Filistin, Afganistan, Irak, Keşmir, Arakan, Patani, Moro, Doğu Türkistan, Somali ve daha onlarca yönetim krizleri, sömürgeci kuşatma ve misyoner tehlikesinin kucaklındalar. Bu coğrafyalarda kendi vatanlarını kurtarma telaşında bulunan topluluklarla irtibatlar da 11 Eylül sonrasında 'teröristlerle işbirliği' dayatması ve suçlamasıyla karşılık buluyor. 11 Eylül miladiyla uluslararası arenada her devlet kendi azınlık ve işgal yönetimi altında bulunan topluluklara hayatı dar eden uygulamalarını daha da arttırdılar. Bu şekilde bu coğrafyalara yapılmak istenen yardım ve desteklerin de önüne geçilmiş oldu. Birçok İslam ülkesinde zaten yeterli seviyede bulunmayan mazlum halklara yapılan yardımlar bu korku sarmalından nasiplerini aldı. Bu arada öne çıkan şey ise kendi inanış ve değerlerimizle ilgili olanlardı.

Müslüman, dünyanın neresinde olursa olsun bir zulüm varsa, o zulme karşı asla sessiz kalmaz. Zulüm kimden gelirse gelsin, mazlum kim olursa olsun bu keskin ve belirleyici bir şeydir. Fakat şimdi gözlerimizin önünde Filistin'de, Irak'ta ve dünyanın birçok noktasında gerçekleşen baskı ve zulüm politikalarını tıpkı bir filmi izler gibi izliyoruz. Dünyada adalet timsali olacak ve bu baskı politikalarına engel olacak tek topluluğun İslam topluluğu olabileceği gerçeğini çoğu zaman yadsımaya başladık. Bu durum bir yanlarımızın felç olduğu ve hastalığın büyüdüğünü anlatıyor. Müslümanların daha duyarlı olmaları gerekiyor. Devletiyle, sivil toplumuyla ve fertleriyle her Müslümanın bu büyük sorumluluğun bilincinde olarak en yakınlarından başlamak üzere daha adil bir dünya için gayret ve dua etmesi gerekiyor.

Şüphesiz Müslümanların değerlerinin sarsılmasında her yandan bizi çevreleyen siyasi, ekonomik ve kültürel kuşatmadan bahsedilebilir. Yaşanmayan değerler, insani daha çok dünyevileşmeye ve kendi içine, bireyciliğe, doğru itiyor. Oysa bizler bir topluluğuz ve bu anlamda uzakla yakın arasında hiçbir fark bulunmuyor. Müslümanların bu hastalıklı yönlerinin farkına varışı ve doğruya yönelik atılacak adımlar, yaşantımıza aksedecek ve yeniden daha yaşanılabilir bir dünya tesis edilecektir.

O halde Ramazan ayını güzel ve anlamlı bir başlangıç olarak kabul edebiliriz. Bir kardeşimizin ihtiyacını gidermek, bir mazlumin gözyaşını silebilmek, bir yetimin başını okşayabilmek Allah'ın sonsuz bereket ve rahmetini çekecek ve evimizi ocağımızı kuşatacaktır.

RAMAZAN'DA BÖLÜNMÜŞLÜKTEN TEVHİD'E

M. Abbas APAYDIN

İslam'a ait bazı olmazsa olmazların veya hassasiyetlerin bir an için unutulması veya zaman içinde bazı değerlerin farklı algılarla dejenere olmaları, insanları Allah'ın ilkelerinden ve dolayısıyla razısından uzaklaştırabilir. Tabii öncelikle bazı hakikatlerin unutulmuş olabileceğine dair kişinin en azından tahmini ve sonrasında ilkeler veya pratik bazında erozyonun veya dejenerasyonun tespiti açısından bir iç değerlendirme, dışarıdan gelecek tavsiyelerden daha fazla önem taşır.

Uyduğumuz ilkelerimizin, değer yargılarımızın, referans aldığımız değerlerin, kısaca bizi biz yapanların sınanarak sorgulanması, yani hayatın masaya yatırılması insan fertlerinin bireysel istikbali ve toplumsal istikbal için önemlidir. Doğal olarak, hayatın akışından biraz geri çekilip gidişat hakkında durup düşünmek için 'tasarlanan' Ramazan ayı da bunun için iyi bir fırsat sunmakta. Bu kısa değini ise, Ramazan ayının ruhuna uygun olarak, insanların Allah inancının omurgasını oluşturan itikadı açısından son derece hayati olan "tevhid" ilkesinin tekrar hatırlanmasına ve okunmasına, bu sayede iç dünyalarda yapılacak bir sorgulama/soluklanma/yenilenme/arın-

ma/nefes alma/düşünme gibi ameliyelere ufak bir katkı sağlama çabasıdır.

İslam'da Allah'ın bir olduğu ve onun hakikatin ve gerçekliğin yegane kaynağı olduğu ilkesi olan tevhid, kelime manası olarak **"bir/le(ştirmek)"** demektir. Tevhid, Allah'ın var olduğunu, 'bir' ve 'tek' olduğunu, eşsiz ve benzersiz olduğunu ifade eden bir kavram olduğu gibi varlık alemindeki tüm olayların, olup bitenlerin Allah'ın yaratması ve kudreti sonucu oluştuğunu ifade eden de bir kavramdır. Allah, her şeyin kaynağı ve ilk sebebidir. İlk müelliftir. Kur'an'da, Allah'ın haberi olmadan yaprağın bile rüzgardan düşemeyeceği, yapılması istenen bir iş için de "ol" emrinin verilmesinin yeterli olduğu anlatılmaktadır. Yine benzer olarak her şeyin Allah'tan geldiği ve ona döndürüleceği gibi ayetler her şeyin başının ve sonunun yaratıcısı olduğu gibi, sürekli bir "yaratma" fiilinin varlığını gösterir. Aslında Kur'an'ın hemen her yerinde tevhid inancının bunun gibi görünüşleri ile karşılaşılmaktadır.

Bu anlamda birleştirmek, birlemek; yani tevhid, her şeyin Allah'la olan bağlantısını kurmak, Allah'ın olmadığı bir hayat tasarımı ve alanının olmadığını, ola-

mayacağını kabul etmek olduğu gibi tüm parçaların ve detayların Allah'ın yaratıcılığına ve hükümlanlığına vurgu yapan bir mantıkla okunması gerekliliğini de doğuracaktır. Değişenler içinde değişmeyi, her çoklukta bulunan sabiti yakalamak, dolayısıyla meydana gelen tüm olaylarda Allah'ı yakalamaya çalışmak, olayların Allah'la olan bağlantısını kurmak tevhidin niteliğidir. Bu prensip bütüncül İslam dünya görüşü içinde teoriden pratiğe, inançtan amele, hayattan ahirete ve idealden gerçekliğe bir idrak köprüsü konumundadır.

İslam, tevhide aykırı durumları "şirk" olarak görür. Şirkin mantığında, bölme, parçalama, ayırma ve dolayısıyla (gerçeği / ilk hakikati) örtme vardır. Buna 'tek-sir' de denebilir. Bu bölme hayatın tüm alanlarının bölünmesi, ayrılması (kompartımanlara ayrılması/vagon) demektir.

Şirkin tarihi insanlığın tarihi kadar eski olsa da Hz. Peygamber dönemi cahiliyesindeki putperest anlayışı hayatı parçalamaktan kastettiğimizi açıklayabilmek için örnek olarak gösterebiliriz. Cahiliye döneminde birçok tanrı bulunmaktadır (çok tanrılı putperestlik) ve bu tanrılar kendi alanlarının tanrılarıdır. Bereket tanrısı, yağmur tanrısı, gece tanrısı, gi-

bi... Her tanrı bir alanda uzmanlaşmıştır ve kendi alanına giren tüm olaylarda otorite sahibidir. Yağmurun yağmasına yağmur tanrısı, o ayın bereketli geçmesine bereket tanrısı vesile olur. Bu sayede her bir iktisadi, sosyal, ekonomik ve doğa olayları alanına sahip tanrıların olması sayesindedir ki insan, tanrıların olmadığı, kendisinin istediği gibi kurallarını koyabileceği ve herhangi bir tanrının egemenliği altında olmayan yeni bir (tasarım)yer katar. Tamamen egemen ve özgür olduğu, tanrıların karışmadığı bir yer...

Modern Batılı düşüncenin babası Yunan düşüncesinde de tanrı inancı vardır. Fakat bu inanç döngüsel bir zaman dilimi içerisinde tanrının dünyayı yaratması, kuralları koyması ve sonra da çıkıp olan biteni izlemesi şeklindeki bir anlayıştır. Tabii bu arada tanrının dünyayı kolay kolay yarat(a)madığı, dünya üzerinde bayağı bir kafa yorduğu, uğraştığı, yer yer bunun için (diğer tanrılarla/ yarattığı insanlarla) kavga ettiği, yarattıktan sonra insanlara verdiklerini yetersiz görüp sonradan bazı şeyler bahsettiği inancı vardır. Hatta tanrının insanla olan kavgasında insanın tanrıdan "bilgi" yi çalması yaşamın temeli ni oluşturur.

Çok tanrılı bir inanış son tahlilde hayatın her sahasını bir tanrıya havale ederek tasnife tabi tutan, her tanrıyı her sahaya karıştırmayan, bir **hayatı parçalama** girişimidir. Tüm bu taktikler Allah'ın müdahil olmadığı, dolayısıyla karışmadığı, dolayısıyla insanın o alanda kendisini tanrı konumuna getirdiği, hakimiyet ve otorite kurduğu bir saha açma, bir manevra alanı geliştirme zihniyetinin ürünüdür. Hayatı parçalamak, Allah'ın karışmadığı bir boşluk tasarlamak demektir

ve bunu çok tanrılı teksire ve şirke dayalı mantık rahatça gerçekleştirebilir. Bu ise tanrı atama yetkisini insanın kendinden menkul görmesi, dolayısıyla Allah'a yetki tayin etmesi demektir.

Temelleri daha eskiye dayanan Antik Yunan düşüncesinin geliştirdiği bu 'saf' şirk anlayışı günümüz Avrupa'sına (Batı) egemen olan din ve doğal olarak hayat algısını oluşturmaktadır. Ana ve bariz akımlar olarak batılı felsefeye yön veren hem modern hem de postmodern paradigma bu geleneksel şirk anlayışının devamı niteliğindedir. Modernite, her şeyin ölçüsü ve ölçütünü insan olarak formüle etmiş, insanı her şeyin referansı, anlam kaynağı, gösterileni durumuna getirmiş, insanın kontrolünde bir saha yaratmıştır. Bu ise tevhidin özündeki varlık hiyerarşisindeki Allah'a ait vasfı insana nakletmekten ibarettir.

İslam'ın getirdiği ontolojik inkılap, yani oluşturduğu "ben bilinci" Allah'ın sürekli müdahil olmasına ve hayatın tüm tasarımlarına nüfuz etmesine, Allah'tan bağımsız bir hayat tasarımının mümkün olmamasına, dolayısıyla Allah'tan (dinden) bağımsız bir gelecek anlayışı, mutluluk tasarımı veya kariyer planlamasının mümkün olmamasına dayanır.

Parçalanma, aynı hayat içinde farklı hayat algılamaları inşa et-

me, kendisini modern dönemde "hakikatin bölünmüşlüğü" olarak göstermektedir. Düalizm (ikicilik/bölünmüşlük), kutsalla profanı, ruhla bedeni, teoriyle eylemi, ahlakla bilgiyi birbirinden ayırarak, bunları farklı kriterler altında, farklı otoritelerin buyruğu içinde değerlendirmiştir. Bu ise görüldüğü üzere tevhidi çizgiden sapmanın modern yoludur. Tevhid ilkesi tüm bu eşleşmelerin birleşmesi gerektiğini, böylesi bir ayırmanın gerçeğe tekabülünün olmadığını ve sadece zihni plandaki kurgular olduğunu öğretir.

Bu anlamda kaynağında çok tanrılı inançla beslenen modern siyaset pratiği de İslam açısından problemlidir. Din ve devlet işlerinin tamamen birbirlerinden ayrılması gerektiğini işaret eden katı 'laiklik' bu algının sonucudur. Siyaset alanı, dini alanı kontrol ve dizayn edebilir. Zira siyaset alanı tanrının geremediği, insanların hakimiyet kurduğu, tanrıdan kaçındıkları bir saha olarak karşımıza çıkar. Dinin bu alandaki talepleri devletlular tarafından onaylandığı kadarıyla gerçekleşebilir. Ülkemizde bunun örnekleri ve tartışmaları sık sık yaşanmaktadır. Son olarak Ak Parti'nin kapatılmasını talep eden iddianamede güzel bir örnek olarak görebilmekteyiz: Yaratıcının elinde olan diyanet sahası ve insanların elinde olan siyaset saha-

“Tevhid ilkesindeki mülahazalardan anlaşılacağı üzere, İslam dini insan-insan, insan-Allah, İnsan-alem ilişkisini düzenler ve muhatabı olan tüm insanlara bir bakış açısı vermek ister. Bunu hem *vahyin* ilkeleriyle hem de Hz. Peygamber’in örnekliğiyle gerçekleştirir. Kavrayış, algılayış ve yorumlayış biçimlerini, dolayısıyla “*anlamlandırma*”yı oluşturur. Bu manada din, zihniyet, bir tür mantık, “*paradigma*” kurar. Görme biçimini ve nereden bakılması gerektiğini bildirir. Vahyi ilkelere teslim olmuş biri için ‘emir ve yasaklamalar’ kısıtlama değil, hakkın tavsiyesidir.”

si... İslam’ın tevhid inancıyla bağdaşmayan bu düşüncelerin, sorulduğu zaman ‘müslümanım’ diyen tüm bireyler tarafından kınanması gerekirdi.

Bu anlamda ne yazık ki ülkemizde bir din algısı sorunu bulunmaktadır. Bozulmuş Hristiyanlık zaten rab ile kul arasındaki manevi bir köprüden ibarettir ve sosyal/siyasal/ekonomik/hukuk alanlarına yönelik bir talebi, tekliyi bulunmamaktadır. İnsanların manevi yönlerine hitap eden, diğer yönlerde sadece iyilik öğütleyen, ‘ibadet’ ayinlerine katılmakla müktesibi olunabilen bir din konumundadır. Fakat İslam böyle değildir.

İslam’da *tevhid* ilkesi gereği, varlık bilinci ve hakikat (ontoloji), Allah’tan gelen ve bir gün ona döndürülecek akışta Yaratıcının tek otorite olarak hayatın tüm alanlarına egemen olduğu anlamına gelir. Yunan mitolojisiindeki tanrıdan bilginin alınmasının aksine İslam’da bilgi, Allah’a yakınlaştıran ve ona referans edilen unsurdur. Tüm bilgiler mutlak varlığa işaret etmektedir. İslam düşüncesindeki farklı disiplinlerin aynı anda bilinmesi ve bu disiplinlere “aynı ağacın

meyvesi” olarak bakılması, tüm disiplinlerden elde edilen “bir”liği gösterir. Farklı dalların aynanda çalışılması çelişki yaratmaz, çünkü her şey Allah’ın kapsayıcı gerçekliği altındadır. Zira ilim geleneği ve alim tipi böylesi bir kuşatıcılık ve bütüncüllükten geçer. Olan, aynı varlık şuurunun farklı metodolojik ve terminolojik kalıplar içinde dile getirilmesinden ibarettir. İslami ekoller son derece iç içe geçmiş ve birbirine bağlı bir yapı arz eder. Hiçbir ilim diğer ilimlerin oluşturduğu bütüncül sistemden soyutlanmış bir zemin üzerinde gelişmez. Sanki gizli bir idrak bütün ilimleri aynı gerçeğin değişik ve renkli akisleri olmaya doğru sevk eder. Bu farklı yolların kavşak noktası Allah ile alem arasındaki ilişkiyi anlamlı ve tutarlı kılma hedefidir. Bu şuur, eserlerin yapı ve muhtevasına da aksetmiştir. Akımlar ve disiplinler tevhide uygun olarak ontolojik birliği ve hiyerarşiyi bozmamak kaydıyla bir yöne ve bir perspektife göre ayarlanmıştır. Belirli bir faaliyet ve görev için, işin mahiyetine ve ortama göre bunlardan en uygunu seçilir. Disiplinler tevhid ağacının meyveleridir. Fakat pagan geleneğin mirasçısı mo-

dern paradigma, Tanrı-insan savaşında ilmi (bilim) insanın tanrı-sallaşması serüveninden bir parça olarak görür.

Ülkemiz, yaptığı devrimlerle yönünü İslam’dan gelişmiş Batılı ülkelerdeki hakim kültüre çevirmiş ve fakat kültürel kodlarında (gelenek) yer alan İslam’a ait unsurlar nedeniyle tam bir dönüşüm geçirememiştir. Dayatılan ve zorlanan yeni zihniyet adapte edilememiş, toplumsal boşluklara ve krizlere sebep olmuştur. Bunun sonucu hem gerçeklik düzleminde, hem de bilgi düzleminde sorunlarla karşılaşmıştır. Yaratıcı ile insanlar arasındaki bağlantı koparılmaya zorlanmış, bunun neticesinde kendi iç dünyası ile barışık, mutluluğu ve huzuru yakalamış insan prototipi ve meşru bir alim prototipi de üretil(e)memiştir.

Tevhid ilkesindeki mülahazalardan anlaşılacağı üzere, İslam dini insan-insan, insan-Allah, İnsan-alem ilişkisini düzenler ve muhatabı olan tüm insanlara bir bakış açısı vermek ister. Bunu hem *vahyin* ilkeleriyle hem de Hz. Peygamber’in örnekliğiyle gerçekleştirir. Kavrayış, algılayış ve yorumlayış biçimlerini, dolayısıyla “*anlamlandırma*”yı oluşturur. Bu manada din, zihniyet, bir tür mantık, “*paradigma*” kurar. Görme biçimini ve nereden bakılması gerektiğini bildirir. Vahyi ilkelere teslim olmuş biri için ‘emir ve yasaklamalar’ kısıtlama değil, hakkın tavsiyesidir. Hayatı anlamlandıran noktanın ne olduğu, hayata egemen olan orijin, dinin insan hayatındaki konumunu belirler. Yaklaşım tarzı, bakış açısı ve algılama biçimi dinin insan üzerinde bırakmak istediği etkidir.

Tevhidin değiştiğimiz bu iki görünümü (varlıksal bir ve bilgisel bir) teori ve pratik açısından

iki önemli sonucu doğurur. Birincisi ahiret inancının (ölüm ve sonraki hayat) önemi, ikincisi ise yaşayışımızın her alanına yaratıcının bizden razı olması amacıyla yaklaşmamız gerektiğidir. Kendisini İslam dinine ait hissedenden tüm insanlar açısından, Allah'ın varlığın kaynağı olması nedeniyle neticesinin de o olduğu gerçeğinden hareketle tekrar huzuruna çıkarılacağı ve dolayısıyla 'hesap' verileceğinin şuuruna varmak önemlidir. Bu düşüncenin unutulduğu, tam olarak iliklerde hissedilmediği anlaşılacakla beraber, İslam'ın bu temel inancını inadına bilmek ve görmek istemeyen müslüman birçok insan vardır. Yine bunun yanında müslüman olduğu halde bir inancı olmayan (gerçekten inanma ve teslim olma sorunu), dinini kişisel meselesi ve sadece rab ile yukarıdan aşağı ilişkisi olarak algılayan, hayatına aksettirmeyen, katı laikliği benimseyerek bazı alanlarda Allah'ın rızasını aramak yerine siyaset gerekleri penceresinden bakan insanlar da vardır. Müslüman olmakla başka bir şey olmak arasında lafzi ve literatürel farklılıktan başka farklar da olmalıdır.

İslam, diğer paradigmalara eklenmeyi, onların altında anlam ve vücut bulmayı, farklı vadilerde akmayı istemez. Dayandığı insan anlayışından hareketle ve varlık telakkisinden neticeyle (tevhid), toplumsal düzenler, kendine has sosyal ilişkileri önerir. Belirli bir yapı ve biçim, estetik göstergeden öte kimliğin yansımasıdır. Her sosyal düzenleme hareketinin görüntü bazında ortaya çıkan yapıları ve şekilleri vardır ve önerdiği ilişkileri, davranış "mod"larını, yaşam biçimlerini ele verirler. Tanım ve kavram farklılığı istidali olarak paradigma farklılığına delalettir. Kur'anî

sistemin dokuduğu, temerküz etmiş ontolojik hiyerarşi düşüncesi, İslam ile diğer dini ve felsefi akımlar arasında temel farklılık noktasıdır. İslami ontolojik hiyerarşi ve mutlak, mukayyet düzenler arasındaki farklılaşma, Allah-insan-tabiat ilişkilerini anlamlandırmada orijinal ve alternatif bir dünya görüşü oluşturmaktadır. Bu ontoloji farklılığı (tevhid), epistemolojik (bilgi/alim/ilim) ve fenomenolojik (siyaset/hukuk/ekonomi) farklılığa da yansır. İslam'a göre din, ontolojik yapıya nüfuz ederek vücut bulur. Yoksa batılı muhayyile gibi teistik (ilahiyat/dinsel), yani mevcut ontolojilerde anlam bulan bir bünye değildir.

Sahih olan İslami düşünme ne yazık ki bugün kırılmış ve diğer söylemlerin etkisi altında kalmış gözükmemekte. Yani bugün müslüman "entelektüel"lerin birçoğunun düşüncesi İslam'ın prensipleri ve anlayışı tarafından değil, hakim sistem içerisindeki kalıplarla, lise ve üniversitede verilen konjonktürel düşünme alışkanlıkları tarafından belirlenmektedir. Karşı çıktığımız paradigmanın imkanlarını fütursuzca ve bilinçsizce kullanmanın müslümanlara problem getirdiği görülüyor. Modern İslam'ın modernite ile karşılaşmasında dikkat çekici şey İslam'ın (müslümanların) bu durumla ilişki kurmak için entelektüel bir hazırlığının olmayışındır. Daha ziyade İslam'ın 'teksir'e (şirk/parçalayıcı) dayalı modernitenin prensiplerine göre nasıl değişmesi gerektiği, yani nasıl liberalleşeceğimiz, nasıl uyumlaşacağımız, nasıl hakim değerlerle İslam'ı buluşturmak noktasında model olacağımız, neticede nasıl başka tanrılarla Allah'ı buluşturacağımız üzerinde tartışılıyor,

Modernite üzerine iyi analiz yapılırsa görülecektir ki uzman-

laşmış ve bürokratikleşmiş, kurumsallaşmış, dolayısıyla örgütlenmiş sistem modernin hediyesidir ve dini (İslam'ı) ontolojik olarak dışlamaya, öldürmeye temayüllüdür. Müslüman gibi davranıp bir "modern" doktor, modern mühendis, modern sosyolog veya hukukçu olarak düşünmek mümkün olmamalıdır.

Modernitenin kendi sistemi ve kabulleri içinde dine yer açmak, bölünmüş benlik, ontolojik varlık problemi, zaman idrakindeki parçalanma, gelenek bunalımı ve entelektüel idrak ve eğitim sorunu gibi bir dizi problem deha üretti. Türk modernleşmesinin geçmiş değerleri çöp kutusuna atmasıyla, dinle çatışmaya girip onun alternatifliğini ve tepkiselliğini törpüleyerek geleneği ve dolayısıyla hafızayı, oluşturulmuş birikim ve tecrübeyi yeni eğitim ve kültür politikalarıyla sıfırlaması bugün kurtuluş yolları aradığımız bunalım ve kaosa neden oldu.

Bireysel ve toplumsal krizin temelleri basit olarak tevhid inancının sekteye uğramasından kaynaklanmaktadır. Bunun karmaşık açılımları ve teknik izahları olabilir. Yine çözüm de zor ve karmaşık olabilir. Fakat insanların huzur, mutluluk ve güveni yakalamalarına giden yol, tevhid ilkesinin hayata daha fazla aksettirmesini sağlamaktan geçmektedir. Bu da bir gün mutlaka yapıp ettiklerimizden hesap vereceğimiz ve başka bir hayatta uyanaçağımızı (döndürüleceğimizi) bilmek olan ahiret inancından ve bunun yanında hayatımızda Allah'ın her an bizi gördüğü ve izlediği, onsuz bir alan ve yerin olmadığı ve samimi olarak her yerde ve her zaman Allah'a ihlasla inanmaktan geçer.

RAMAZAN: MÜSLÜMAN DAVETÇİYE AÇILAN PENCERE

Murat KAYACAN

Tevhid dini her zaman aynı biçimde tebliğ edile gelmiştir ilk insandan bu yana temelde hiç değişmediği ve aynı inanç ülkeleri üzerine oturduğu için (Ünal, 113) tebliğ yöntemi de büyük oranda benzerlik arz etmektedir. Yine bu bağlamda tüm dönemlerde risalet karşıtı bir cephe oluştuğunu ve adeta bu cephenin birbirlerine vasiyet etmişçesine benzer tavırlar sergilediğini de söylemek mümkündür.¹ Müslüman davetçilerin, insanları çağırdıkları inanç sisteminin yükümlülüklerine katlanmaları zorunludur. İnsanların bu inancı yalanlamalarına, bu inanç uğruna kendilerine eziyet etmelerine sabretmelidirler. Doğru ve güvenilir olduğu halde, insanın yalanlanması gerçekten de insanın zoruna gider. Ama bu da peygamberliğin gerektirdiği yükümlülüklerden birisidir. Bu yüzden davet yükünü omuzlayanların sabırlı olmaları, zorluklara katlanmaları kaçınılmazdır. Kararlı olmaları ve direnmeleri zorunludur. Daveti tekrarlamaları, yeniden anlatmaları gerekmektedir. Bu noktada Kur'an, Rasullullah (s)'ı eğittiği gibi,² onun ve diğer peygamberlerin şahsında Müslüman davetçilere de yol

göstermektedir.

Bu zorlu yolculuğun sorunlarını, çözümlerini ve Müslüman bir davetçinin niteliğini, daveti sırasında dikkat etmesi gerekenleri, geçtiğimiz ay içinde şehit edilisinin 42. yılında rahmetle andığımız Seyyid Kutub'un, *Fî Zilâli'l-Kur'an* adlı eserinden yola çıkarak ortaya koymaya çalışacağız. Davet ve davetçi konusunun kapsamının geniş olması nedeniyle bu bahisle ilişkili birkaç başlığı ele almakla yetineceğiz.

A. Davet sırasında sabır gösterme

Davetçilerin karşılaştıkları problemler konusunda sabretmeleri gerektiği yoksa görevlerini ihmal etmiş olacaklarına dair Kur'anî vurgu, Hz. Yunus ile ilgili kıssada mevcuttur: O, Allah tarafından bir şehre peygamber olarak gönderilir. Halkını bir olan Allah'a kulluk etmeye çağırır. Halk bu çağrıya olumsuz tepki gösterir. Karşı çıkar. Bunun üzerine Hz. Yunus'un canı sıkılır ve öfkelenerek onları terk eder. Onları davet ederken karşı karşıya kaldığı zorluklara sabretmez. Ve yüce Allah'ın yeryüzünü ona dar etmeyeceğini sanır. "Yeryüzü geniştir, şehirleri çoktur. Yeryüzünde bir-

çok millet yaşamaktadır. Bunlar davete olumsuz tepki gösterip karşı çıkıyorlarsa, yüce Allah onu bir diğer topluma gönderecektir." diye düşünür. Ancak bu düşüncesini onaylayan bir vahiy olmaksızın –çağdaş davetçi açısından baktığımızda vahyi dikkate almaksızın- oradan ayrılır: "*Zun-nun'a* (Yunus'a) *gelinece hani o öfke içinde yurdundan ayrılırken artık bizim kendisini sıkıntıya uğratmayacağımızı sanmıştı. Fakat sonra karanlıklar içinde: 'Senden başka ilah yoktur, sen her türlü noksanlıktan münezzehsin, ben gerçekten bir zalim oldum.'* diye bize seslendi. Bunun üzerine duasını kabul ederek kendisini içine düştüğü sıkıntıdan kurtardık. İşte Müminleri böyle kurtarıyoruz." (Enbiya 21: 87-88). Hz. Yunus peygamberliğin yükümlülüklerine sabredememiş, milletinin inanamaması yüzünden canı sıkılmıştı. Davet sorumluluğunu bir kenara bırakmış, öfkeyle bulunduğu yeri terk etmişti. Ne var ki davetçiler; istedikleri kadar reddedilsinler, yalanlansınlar, inatçılıkla, burun kıvırmakla karşılaşsınlar; onların ruhların ıslah olmasından, kalplerin olumlu tepki göstermesinden ümitlerini kesmeleri doğru değildir.

Davetin yolu kolay ve tehlikesiz değildir. Kalplerin davete olumlu karşılık vermeleri o kadar çabuk ve rahat olmaz. Çünkü kalpler üzerine çöreklenmiş yığınlarca ağırlık vardır. Batılın, sapıklığın, gelenek ve göreneklerin, düzen ve rejimlerin bir sürü kalıntısı vardır. Bu kalıntıları, bu artıkları bertaraf etmek, her türlü yolu deneyerek kalpleri diriltmek, kalplerde uyarılmaya müsait bütün noktaları uyarmak kaçınılmazdır. İletişimi sağlayacak kanallara yüklenmek zorunludur. Sabredilir ve ümitsizliğe düşülmezse, bu uyarıcı dokunuşlardan biri hedefe varabilir.

Şu halde davetçi her türlü şart ve ortamda görevini yapmalı, gerisini Allah'a bırakmalıdır. İnsanları doğru yola iletmekse Allah'ın elindedir (Bakara, 2: 142). Hiç kuşkusuz Hz. Yunus'un Rabb'ine dönmesinde, zulmettiğini itiraf etmesinde, dava adamları için üzerinde düşünülmesi gereken ibret noktaları vardır. Kuşkusuz yüce Allah'ın Hz. Yunus'a yönelik rahmeti ve onun karanlıklar içinde pişmanlığını dile getirdiği duasına olumlu karşılık vermesi Müslüman davetçiler için de bir müjde niteliğindedir.

B. Davet ve evren arasında ilişki kurma

Davetçi, inkârcıların Allah'a ortak koşmakla, ne ağır ve ne iğrenç bir suç işlediklerini gözler önüne serer. Bu amaçla onları uçsuz bucaksız evren sahasında; göklerde ve yeryüzünde; onların ona oranla küçük ve önemsiz bir şey oldukları varlık âleminde gezdirir. İnkâr ettikleri yüce Allah'ın egemenliğini ve kudretini, bir parçası oldukları evrenin öz yaratılışında kendilerine göstermek için bu alanlarda dolaştırır onları. Bununla güdülen bir

amaç da onları, "kendilerini ve kişiliklerini oldukça büyük ve önemli gördükleri dar ve küçük bakış açısından" kurtarmaktır. Bu sayede İslam davasına ve neden kendilerinin değil de Hz. Muhammed (s)'in bu davayı omuzlamak üzere seçildiğine dikkatlerini çekilmiş ve kendi toplumsal statülerine ve çıkarlarına ne kadar düşkün oldukları ortaya konmuş olacaktır.

Onların risalet karşıtı bakış açıları, onları Hz. Muhammed (s)'in kendilerine sunduğu, Kur'an'ın da ayrıntılı biçimde açıkladığı büyük gerçeğe dikkat etmekten alıkoyuyordu. Yeri göğü birbirine bağlayan, her çağda yaşayan tüm insanları bütünleştiren ve onların zamanlarını, yerlerini ve şahıslarını aşan ve tüm evrenin planı ile bütünleştiren büyük gerçeğe bakmaktan ve onu algılamaktan alıkoyuyordu: "De ki: "Siz mi yeryüzünü iki günde yaratana nankörlük ediyor ve O'na ortaklar koşuyorsunuz? O âlemlerin Rabbi"dir. Yeryüzüne sabit dağlar yerleştirdi. Onda bereketler yarattı ve orada rızıklarını arayanlar için dört günde düzene koydu. Sonra duman halinde bulunan göğe yöneldi, ona ve

yeryüzüne: "İsteyerek veya istemeyerek buyruğuma gelin." dedi. 'İsteyerek geldik.' dediler. Böylece onları, iki günde yedi gök olmak üzere yerine koydu ve her göğün görevini vahyetti. Yakın göğü ışıklarla donattık ve bozulmaktan koruduk. İşte bu bilen, güçlü olan Allah kanunudur." (Fussilet, 41: 9-12).

C. Davette fedakârlık gösterme

İnsan ruhunun yamukluğuna, kaypaklığına, cahilliğine, alışkanlıklarını her şeyin üstünde tutma eğilimine, sapıklıkta olduğunu kendisine yediremeyecek kadar burnu havada olmasına, ihtiraslarına ve çıkarlarına düşkün oluşuna, bütün insanların huzurunda eşit olduğu tek ilaha davet hareketinin tehdit ettiği toplumsal statüsüne, kişisel ayrıcalığına büyük önem vermesine karşı Allah'a davet hareketini yürütmek için davetçi gerekli fedakârlığı göstermelidir: "İnsanları Allah'a çağıran, iyi iş yapan ve "Ben Müslümanlardanım" diyenden daha güzel sözlü kim olabilir? İylilikle kötülük bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel bir tavırla sav. O zaman bakarsın ki seninle arasında düş-

“Davetçinin sözleri itirazla, terbiyesizlikle ve inkârda inatlaşma ile karşılanırsa bunda onun için bir sorumluluk yoktur. Çünkü o, insanlara iyilik sunmaktadır, çünkü o yüce bir makamdadır. Ondan başkası elbette kötülük ileri sürecektir. Çünkü aşağılık bir konumdadır.”

manlık bulunan kimse, sanki sıcağın bir dost oluvermiştir. Bu haslete ancak sabredenler nail olur. Buna ancak hayırda büyük pay sahibi olan kimse kavuşturulur. Şeytandan gelen kötü bir düşünce seni dürtecek olursa, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işiten ve bilendir.” (Fussilet,41: 33-36). Evet bu olumsuz şartlarda davet görevini yerine getirmek çok zor bir iştir. Ama aynı zamanda büyük ve saygın bir görevdir. Şu halde yeryüzünde söylenen en güzel söz Allah'ın dinine davet amacı ile sarf edilen sözlerdir. Ancak sözleri doğrulayan salih amelle birlikte; insanın kendi kişiliğine yer vermediği Allah'a bütünüyle teslim olma durumu ile birlikte. Bu durumda davet tamamen Allah'a özgü kılınmış olur ve davetçinin açıkça anlatıp duyurmaktan başka bir etkinliği olmaz.

Bundan sonra davetçinin sözleri itirazla, terbiyesizlikle ve inkârda inatlaşma ile karşılanırsa bunda onun için bir sorumluluk yoktur. Çünkü o, insanlara iyilik sunmaktadır, çünkü o yüce bir makamdadır. Ondan başkası elbette kötülük ileri sürecektir. Çünkü aşağılık bir konumdadır.

Davetçi kötülüğe kötülükle karşılık vermez. Çünkü iyiliğin etkisi ile kötülüğün etkisi bir olmaz. Nitekim değerleri de bir değildir. İnsanların kötülüklerini

karşı sabır göstermek, hoşgörülü davranmak, nefsin isteklerinin üstüne çıkmak serkeş ruhları uysallaştırır, yatıştırır, onlara güven duygusunu verir. Düşmanlığı dostluğa, serkeşliği uysallığa dönüştürür.

Birçok durumda bu kuralın doğruluğu ortaya çıkmıştır. Güzel bir söz, yumuşak bir konuşma, kontrolünü kaybetmiş, kızgın, öfkeli ve gururlu kişinin yüzünde beliren tatlı bir tebessüm, heyecanı yumuşaklığa, kızgınlığı sakinliğe dönüştürür. Oysa karşıdakinin davranışının aynısı ile karşılık verilecek olursa heyecan, öfke, kibir ve azgınlık gittikçe artar. En sonunda utanma diye bir şey kalmaz. Kontrol kaybedilir ve günahlarla övünme başlar.

Şu da var ki, böyle bir hoşgörü, kötülükle karşılık vermeye gücü yettiği halde hoşgörülü davranmayı, şefkat göstermeyi tercih eden büyük bir kalp sahibi olmayı gerektirir. Hoşgörünün gereken etkiyi gösterebilmesi için böyle bir güce sahip bulunmak gerekir. Ta ki kötülük yapan kişi bu iyiliğin zayıflıktan kaynaklandığını sanmasın. Eğer karşıdaki kişinin zayıf olduğu için böyle davrandığını fark ederse ona saygı göstermez. Ve iyiliğin hiçbir yararı olmaz.

Ayrıca bu hoşgörü insanın şahsına yönelik kötülüklerle sınırlıdır. İnanç sistemine yönelik

saldırlara ve Müminleri bu inanç sisteminden döndürme amaçlı baskılara karşı hoşgörülü davranılamaz. Böyle bir durumda her türlü savunma önlemi almak ve sonuna kadar direnmek gereklidir. Ya da yüce Allah sorunu çözümlene kadar inanca bağlılıkta sabredilmelidir.

Bir insanın ulaştığı bir derece; kötülüğü iyilikle savma, kin ve öfke gibi dürtüleri yenip hoşgörülü davranma, nereye kadar hoşgörülü davranılacağını, nereye kadar kötülüğe iyilikle karşılık verileceğini dengeleyebilme her insanın ulaşamadığı bir derecedir. Çünkü böyle bir düzeye erişmek sabır gerektirmektedir. Bu, aynı zamanda yüce Allah'ın çalışıp da onu hak eden kullarına bahsettiği bir lütuftur.

Öfke insana vesvese verir. Kötülüklere karşı fazla sabretmeme veya hoşgörülü davranmama isteğini uyandırır. Dolayısıyla böyle bir durumda şeytandan Allah'a sığınmak koruyuculuk işlevini görür. Şeytanın öfkeyi istismar etmesini, bu gediği kullanıp insanın duygularına etki etme amaçlı girişimlerini boşa çıkarır. İnsan kalbini yaratan, onun giriş ve çıkış noktalarını, gücünü ve yeteneklerini, şeytanın hangi noktalardan onu kontrol altına alacağını bilen yüce Allah, davetçinin kalbini kızgınlığın tahrik edici etkisine, dolayısıyla şeytanın vesvesesine karşı korur.

D. Daveti delil üzerine bina etme

İslâm davetçisi, insanlara zarar dokundurmaktan gerçekten kaçınmak istiyorsa ve onlara yararlı olmayı amaçlıyorsa şu ayetin tavsiye ettiği yöntemi takip etmelidir: “Rabbinden sana indirileni tebliğ et! Bunu yapmazsan tebliğ görevini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan korur. Doğ-

rusu Allah, kâfirler toplumunu doğru yola iletmez. De ki: Ey kitap ehli! Tevrat'ı, İncil'i ve Rabbinizden size indirileni uygulamadıkça bir esas üzerinde değilsiniz. Şüphesiz ki, Rabbinden sana indirilenler, onların çoğunun azgınlığını ve inkârını artıracaktır. Şu halde kâfir olan bir toplum için üzülmek!" (Maide, 5: 67-68). Karşısındakilerin inanç açısından boşlukta olduklarını, inandıkları ve hayatlarına yansıttıkları yargıların asılsız ve eğri olduğunu açık açık söylemelidir. Onları, bağlı oldukları ve hayatlarında uyguladıkları düşüncelerden tamamen farklı bir inanç ve düşünce sistemine çağırdığını belirtmelidir. Kendilerini köklü bir değişime, uzak amaçlı bir dönüşüme, uzun bir yolculuğa; düşüncelerinde, sosyal kurumlarında, düzenlerinde ve ahlâk sistemlerinde çok boyutlu bir başkalaşıma çağırdığını peşinen açıklamalıdır. Böylece in-

sanlar davetçilerin aydınlatıcı açıklamaları sayesinde benimsemeye çağrıldıkları gerçeğe aralarındaki mesafeyi net olarak öğrenmelidir. Davetçi, Rasulullah (s) gibi, doğruları anlatmaya önce en yakınlarına başlamalıdır (Ünal, 113).

Bazı davetçiler, insanların inandıkları ve pratik hayatlarında uyguladıkları bâtil ile benimsemesine çağırdıkları hak arasındaki köklü farklılığı, savundukları gerçek ile karşılarındakilerin uyduğu eğrinin arasındaki uçurumu belirtmekten kaçınırlar. Söz konusu davetçiler ya içinde bulundukları özel şartların baskısı ile ya da insanların hayat tarzlarının, düşüncelerinin ve inançlarının kendilerine dikte ettiği pratik realiteye ters düşmekten çekindikleri için, bu tavizci yola başvurlar. Fakat onlar iyi bilmelidirler ki, bu durumda karşılarındaki insanları aldatmış, kayba-

uğratmış olurlar. Çünkü onlara, kendilerinden ne yapmalarını istediklerini olduğu gibi anlatmamışlardır. Üstelik yüce Allah'ın, kendilerini duyurmakla görevlendirdiği gerçekleri insanlara duyurmamış olurlar.

İnsanları yüce Allah'a çağırırken gösterilmesi gereken yumuşaklık davetçinin kullanacağı davet üslubunda bulunmalıdır, yoksa duyurduğu gerçeğin içeriğini yumuşatması düşünülmemelidir.³ Gerçek; insanlara olduğu gibi, hiçbir kısıntıya yeltenmeksizin, insanlara duyurulmalıdır. Duyurmanın ve tanıtmanın üslubuna gelince, temelde etkili olmaya ve tatlı öğüt vermeye özen gösterilmesi gereken bu faaliyet, uygulamaya konduğu çevrenin ve zamanın özel şartlarına uyarlanarak yürütülür.

Tüm insanların pratikleri, yüce Allah'ın dinine dayanmadığı sürece hiçtir, temelsizdir. Davet-

çinin görevi aynıdır, bu görevi ne sapıkların kalabalıklığı ve ne de eğrilik (batıl) yanlılarının şişkin görünümü değiştirebilir. Çünkü eğrilik kof bir sistir. Bu davanın ilk çağrısı, nasıl o günün tüm yüzü halkına inanç ve hayat biçimi bakımından bir hiç olduklarını haykırarak işe başladı ise, bugün de bu misyon sesinin olanca gürlüğü ile ortalığı çınlatmaya devam etmelidir.

E. Davetin yöntemini Kitabî kılma

Bir başkasının içine, kuvvet kullanarak nüfuz edilemez ve oraya iman ekilemez. Bunun doğal yolu, hikmet, güzel öğüt ve en güzel bir şekilde tartışma şeklinde somutlaşan güzel sözdür (Fadlullah, 200). Kur'an-ı Kerim, Hz. Peygamber (s) aracılığıyla Müslüman davetçilere bu açıdan yol göstermektedir: *"İnsanları Rabbinin yoluna maharetli bir yöntemle ve güzel öğütlerle çağır, onlarla üslupların en güzel, en etkilisi ile tartış. Hiç şüphesiz Rabbin, yolundan sapanları herkesten iyi bildiği gibi, doğru yolda olanları da herkesten iyi bilir. Kâfirlere işkence edecekseniz, onlara, vaktiyle size yapmış oldukları işkencenin benzerini uygulayınız. Ama sabrederseniz bu tutum sabredenler hesabına daha hayırlıdır. Sabret, sabretmeyi ancak Allah'ın yardımı ile başarabilirsiniz; onlar için üzülme, çevirdikleri entrikalar ve kurdukları tuzaklar sizin canınızı sıkmasın. Çünkü Allah kesinlikle kötülükten uzak duranlarla ve iyi davranışlılarla beraberdir."* (Nahl, 16: 125-128). Bu ayetlerin dikkati çektiği yöntemler şunlardır:

Hikmet ile davet etmek

Muhatapların durumlarını ve şartlarını göz önünde bulundur-

mayı, her defasında ne kadar anlatılmasının uygun geleceğine, ağır gelmeyeceğine dikkat etmeyi, insanların bünyeleri hazırlanmadan, onlara yükümlülükler yağıdırmamayı, onlara nasıl hitap edileceğini, iyi seçmeyi, şartlara ve durumlara göre bu hitap yöntemlerini ve yollarını çoğaltmayı, acelecilik, duygusallık ve tepkiselikle işi zora koşup, bu konuların hepsinde ve diğer konularda hikmetin sınırlarını aşmamayı gerektirir.

Güzel öğüt ile davet etmek

Yumuşak şekilde kalplere girmeye, tatlılıkla, duyguların derinliklerine inmeyi gereksizce azarlama ve zorlamaya başvurmamayı icap ettirir. Bilgisizlikten veya iyi niyetten kaynaklanmış olabilecek hataları yüze vurmamayı, deşifre etmemeyi zorunlu kılar. Zira öğüt vermedeki yumuşaklık, çoğu zaman katı kalpleri bile doğru yola iletir, birbirinden nefret eden gönülleri kaynaştırır. Neticede azarlama, çıkışma ve rencide etmekten daha iyi sonuçlar doğurur.

Güzel bir şekilde tartışmak

Muhatabın üzerine yüklenmeksizin, onu horlamaksızın ve çirkin görmeksizin tartışmak gerekir. Böylece muhatap, davetçinin amacının tartışmada üstün gelmek olmadığına kesin kanaat getirmeli ve bunu hissettirmelidir. Tek amacının gerçeğe ulaşmak olduğunu anlamalıdır. İnsanların kendilerine özgü bir gururu ve inadı vardır. Yumuşaklıkla yanaşmadıkça, savunduğu düşüncesinden vazgeçmez ki, yendiğini hissetmesin. Tartışmada savunulan görüşün değeri ile kişinin kendi onurunun değeri çabucak birbirine karışır. Bu sefer görüşünden vazgeçmeyi onurundan, saygınlığından ve değer-

den ödün vermek şeklinde değerlendirir. En güzel biçimde tartışmak ise, bu hassas gurur duygusunu garanti altına alır. Karşısındaki adamın kendi kişiliğinin korunduğunu, değerinin ve onurunun garanti altında olduğunu, davetçinin bir gerçeği dile getirmekten, Allah için bu gerçeğe iletmekten başka amacı olmadığını, kendi kişiliğini güçlendirmek, görüşünü sağlamlaştırmak ve muhatabının görüşünü çürütmek için çalışmadığını gözler önüne serer.

Dil ile davet ve delillerle tartışma dairesi dışına çıkılmadığı sürece, ayetin muhtevasındaki davetin metodu ve ilkeleri bunlardır.

F. Davetin engellenmesi karşısındaki tavır

İnkârcılar, davetçileri baskı altına alarak risalet mesajını engelleme yoluna gitmektedirler. Bunun bir örneği, Hz. Nuh'un kavminin, onun risaletine karşı tavrında somutlaşmaktadır: *"Onlardan önce Nuh'un kavmi de yalanladı, hem de kulumuzun yalancı olduğunda ısrar ederek: O, delirdi, dediler. Ve (Nuh, davetten vazgeçmeye) zorlandı."* (Kamer 54: 9). Toplum; Nuh'u, -Hz. Muhammed (s)'i müşriklerin yalanladıkları gibi- yalanlamışlar "O bir delidir." demişlerdi. Hanımı da hainlik ediyor ona deli diyordu (İbnu Teymiyye, IV: 349). Nuh peygamber baskı altındaydı. Baskı; Hz. Nuh'a deli deme, küfürlerle tehdit etme, kötü sözler söyleyerek kovma şeklindeydi (Taberî, XIII/2: 121).⁴ Onlar Hz. Nuh'un tebliğini ve uyarısını güç kullanarak engellemeye çalışmışlardı (Kâsımî, XV: 5597).

Davet edenlere saldırı yapıldığında yani sıcak bir savaşta ise, hakkın onurunu korumak, bâtılın

üstünlüğünü bertaraf etmek için aynısı ile karşılık vermek gerekir. Burada da karşı saldırıya geçerken sınırlar aşılmamalı, iş aşırılıklara (sözgelimi bâtıl için Müslümanlarla savaşıp ölenlerin organlarını kesmeye) varmamalıdır. İslâm, adalet ve itidal dinidir. Barış ve saldırmazlığı öngörür. Kendisini ve Müslümanları saldırılardan korur. Fakat kendisi saldırıganlık yapmaz. Bu ilke, davetin ilkelerinden uzak değildir. Hatta onun bir parçasıdır. Davayı, adalet ve doğal şartları içinde savunmak, onun onurunu ve şerefini korur. Dolayısıyla dava insanların gözünde basite inmez. Zira onu ayakaltına alınmış bir davaya kimse bağlanmaz. Ve onun Allah'ın davası olduğuna güvenemez. Çünkü yüce Allah, davasını kendisini dahi savunamayacak derecede ayakaltına bırakmaz. Müminler Allah'a davet ettikleri halde, güç ve kuvvetin tamamı Allah'a ait olduğu halde, zulmü ve zilleti kabullenmezler.

İslâm kısas ilkesini kabul etmekle birlikte, Kur'an-ı Kerim sabretmeye ve bağışlamaya teşvik etmektedir. Müslümanlar kötülüğü önleyebilecek ve düşmanı durdurabilecek güçte oldukları zaman, bazı durumlarda suçluyu bağışlamak ve sabretmek daha derin etki bırakabilir ve davanın geleceği açısından daha yararlı olabilir. Davanın geleceği sabretmeyi ve bağışlamayı gerektiriyorsa, artık şahısların bir önemi kalmaz. Fakat bağışlama ve sabretme Allah'ın davasını aşığılayacak ve zarara uğratacaksa, bu durumda birinci ilke olan kısası yürürlüğe koymak daha önemlidir.

Sabır tepkisel çıkışlara karşı direnmeyi, duyguları kontrol altına almayı ve fitratı tanımayı gerektirdiğinden, Kur'an-ı Kerim onu doğrudan Allah'a bağlamak-

ta ve sonunun güzelliğine dikkat çekmektedir. Müslüman davetçi, bazen sabrının denenmesi için eziyete uğrar, Rabbine karşı beslediği güvenin sınanması için beklediği ilahi yardım gecikebilir fakat her şeye rağmen sonunda zafer bellidir. İşte Allah'ın belirlediği şekilde Allah yoluna çağırının ilkeleri bunlardır. Bu yolu izlemekle insanlar Allah'ın da söz verdiği biçimde zaferi garantilemiş olurlar. Allah'tan daha doğru sözlü kim vardır?

Sonuç

Müslüman davetçiler, karşılaştıkları zorluklar karşısında sabretmeli, davet ve içinde yaşadığımız evrenin ayetleri arasında irtibat kurup tebliğini zenginleştirmeli, fedakârlıkta bulunarak fiili tebliğini ön plana çıkarmalı, delile dayanmayan bir tebliğ biçiminden uzak durmalı, davetin yönteminin Kitabî olmasına özen göstermeli ve davetin engellenmesi konusunda duyarlılık göstermeli ve onurlu tavır elden bırakılmamalıdır.

Onların, yeryüzünü ıslah görevini yerine getirmeleri için değiştirmeleri gereken vehimleri tespit etmeleri ve peygamberlere karşı gelenlerin psikolojik durumlarını bilmeleri gerekir. Toplumların rasullere karşı aldıkları tavır bilmek, insanın görüşünü, teorik ve pratik bilgisini geliştirir. Böylece davetçiler daha öncekilerin düştüğü hatalara düşmez. Onlara karşı mücadele ederken ihtiyaç duyduğu kendine güven duygusunu güçlendirir. Çünkü önceki davetçilerin üslubunu, kullandıkları yöntemleri ve risalet karşıtı tavırları bilen kimsenin durumu, olayların nereden kaynaklandığını bilmeyen kimsenin durumu gibi değildir.

Kaynakça

- Fadlullah**, Muhammed Hüseyin, *İslâm ve Kuvvetin Mantığı*, (çev: Vahdettin İnce), Yöneliş Yay., İst., 1997.
- İbnu Teymiyye**, Takıyuddin el-Harranî Ebu'l-Abbâs, *Minhâcu's-Sünneti'n-Nebeviye*, Müessesetü Kurtuba, 1406 (h).
- Kâsımî**, Muhammed Cemâlu'd-Din, *Mehâsinu't-Te'vil*, 17 c., Daru İhyai Kütübü'l-Arabiye, Kahire, ts.
- Kayacan**, Murat, *Kur'an'da Peygamberler ve Karşı Tavırlar*, Ekin Yay., İst., 2003.
- _____, *Kur'an'ın Hz. Peygamber'i Eğitmesi*, Ekin Yay., İst., 2007.
- Taberî**, Muhammed bin Cerir, *Câmiu'l-Beyan an Te'vili Âyi'l-Kur'an*, 15 c., Daru'l Fikr, Beyrut, 1995.
- Ünal**, Ali, *Mekke Rasullerin Yolu*, 7. bs., Pınar Yay., İst., 1999.

- 1 "Onlardan öncekilere de herhangi bir peygamber gelince, onun hakkında da mutlaka: "Bir sihirbazdır veya bir delidir." dediler. Onlar birbirlerine bunu mu vasiyet mi ettiler? Hayır, onlar azgın bir kavimdir." Zariyat, 51: 51-53. inkârcıların peygamberlere gösterdikleri ortak tavırlar hakkında bir inceleme için bkz. Kayacan, Murat, *Kur'an'da Peygamberler ve Karşı Tavırlar*, Ekin Yay., İst., 2003.
- 2 Kur'an-ı Kerim'in Hz. Muhammed (s)'i bir davetçi olarak nasıl yetiştirdiğine ve ona davet sırasında hangi yöntemleri tavsiye ettiğine dair bkz. Kayacan, Murat, *Kur'an'ın Hz. Peygamber'i Eğitmesi*, Ekin Yay., İst., 2007.
- 3 Kutub'un dikkati çektiği bu üslubu içeren ayet şudur: "Varın da ona (Firavun'a) yumuşak söz söyleyin; olur ki, öğüt dinler, yahut korkar." (Taha, 20: 44).
- 4 Taberî'nin ona baskı yapmalarına oradan kovarak çıkarmaya çalışmalarını da dahil etmesi Şuara 26: 116 ayeti ile uyum içindedir.

TÜRK VESAYET REJİMİNİN VASİLERİ ÜZERİNE

Cevat ÖZKAYA

Türkiye AKP'nin iktidar olduğu 2002 yılından itibaren bir darbe süreci yaşamaktadır. AKP'nin tek başına iktidar olmasını hazmedemeyen bürokratik-seçkin elit ve bağlıları için AKP'yi iktidardan indirmek öncelikli hedef haline gelmiş durumdur. Bu hedeflerine ulaşmak için meşrû, gayri meşrû tüm vasıtaları kullanmayı tabii görebilecek bir anlayışa sahipler. 27 Nisan emuhtırası, 367 hukuksuzluğuna ve iktidar partisine kapatma davası açılmasına kadar her yolu denediler.

Böyle bir psikolojiyi kendi amaçları için uygun bir vasatın oluşturulmasına yönelik olarak değerlendirmek de Ergenekon örgütü için bulunmaz bir fırsattı. Devlet görevlileriyle çeteleşmenin birbirine karıştığı, her kesimden insanın yer aldığı Ergenekon yapılanması bu fırsatı devleti ele geçirmeye yönelik hedefi için iyi kullandı. Cumhuriyet mitinglerini organize etti; büyük kitlelerin arzu ve korkularını kendi hedefi doğrultusunda mobilize etmeyi başardı. Devletin zinde güçlerini harekete geçirebilmek için değişik provokasyonlara girişti. Ancak her zaman sonuç veren yöntem bugünkü konjonktürde ters tepti. Ve Ergenekon'un üyeleri

olduğu iddia edilen, içlerinde emekli kuvvet ve ordu komutanı seviyesinde iki orgeneralin de bulunduğu bazı kişiler tutuklanarak cezaevine konuldu.

Her Zaman İşleyen Yöntem Neden Tutmadı?

Türkiye'de zinde kuvvetleri harekete geçirmenin çok bilinen yöntemleri vardır. 27 Mayıs'ta, 12 Mart'ta, 12 Eylül'de bu yöntemler hiçbir arıza vermeden işlemişken, bugün neden aynı işlevi görmedi?

Bu soruya sadece Türkiye'nin iç politikasını değerlendirerek cevap vermek mümkün değildir. Soğuk Savaş sonrasında yıkılan düzenin yerine yeni bir düzen inşa etme yolunda haylice mesafe almış dünya güçlerinin, Türkiye gibi her açıdan önemli bir ülkeyi eski düzenin kurumlarıyla baş başa bırakması beklenemezdi. Türkiye, dünyayı yeniden dizayn etmeye çalışan güçlerin ihmal edemeyeceği kadar önemli bir ülke idi. Ancak Türkiye'de bu önemin farkında olan güçler ve kurumlar var olduğu gibi, ülkeyi sıradan bir üçüncü dünya ülkesi gibi yönetmek hevesinde olan güçler de vardı. Bu güçler eski politikalar ve eski mekanizmalar-

la varlıklarını devam ettirebileceklerini düşünerek, bu istikamette politikalar ürettiler, eylemlerde bulundular. Meselâ Soğuk Savaş döneminde NATO ülkelerinde yine NATO tarafından oluşturulmuş Gladio örgütlenmesinin bir biçimde varlığını devam ettirebileceğini varsaydılar. Oysa bütün NATO ülkelerinde Gladio'nun kaldırıldığı hatta İtalya gibi bazı ülkelere -nisbî de olsa- hukuksuz eylemlerinin soruşturulduğu ve cezalandırıldığı biliniyordu.

Türkiye ise NATO ülkeleri içinde Gladio'ya ilişkin girişimde bulunmamış tek ülke idi. Hatta Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan terör olaylarında gayri nizamî harbi yapabilecek şekilde teşkilatlanmış olan bu yapının yararlı olacağı düşüncesiyle meşrû devlet güçleri tarafından kullanıldığına ilişkin kuvvetli ve yaygın bir kanaat de bulunmaktadır. Ergenekon'u bu Gladio yapılanmasının içinden çıkan bir organizasyon olarak nitelemek çok yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla gerek Güneydoğu'da, gerekse yurdun değişik yerlerinde kanunun ve hukukun dışına çıkarak eylemler yaptığı konusunda kuvvetli iddialar mevcut.

Kısaca bu özelliklere sahip bir

örgütün siyasal hayata müdahale edip devleti ele geçirmek hevesi şu anda akamete uğramış durumdadır. Bunun sebebi, NATO'nun ve meşrû devlet güçlerinin, özellikle de ordunun Gladio ve buna bağlı güçlerin tasfiyesine ve denetim altına alınmasına karar vermiş olmalarıdır.

Burada bir nevi devletin, devlet iddiasındaki güçleri tasfiyesi ve kontrol altına alması söz konusudur. Türkiye bağlamında bu, bir siyasi iktidarı, özellikle hakkında kapatma davası açılmış bir siyasi partinin iktidarını aşan bir kararı ve kararlılığı gerektirmektedir. Onun için siyasi iktidar, bu eylemin karar vericisi olmaktan ziyade, karar vericilere müzahir, yardımcı konumundadır.

Siyaset Üzerindeki Vesayet Kalkıyor mu?

Ergenekon'a yapılan müdahalenin önemli olduğu ve küçümsenmemesi gerektiği bir gerçek. Türkiye'de ilk defa bu çapta yapılan bir müdahalenin, darbe heveslilerini tereddüde iteceğini ve hatta caydıracağını söylemek gerçekçi bir yaklaşım olacaktır. Bu açıdan bakıldığında Ergenekon'a karşı yapılan bu müdahalenin sonuna kadar sürdürülmesine yardımcı olmak, ülkenin normalleşmesini isteyen herkes için bir görevdir. Ancak, bir örgüte karşı yapılan bu müdahalenin, Türkiye siyasetini bütün arızalarından kurtaracak bir olay şeklinde nitelenmesi ve aşırı bir beklenti yaratılması doğru değildir. Türkiye'nin normalleşmesini ve siyaset üzerindeki vesayetin kalkmasını isteyenler açısından bu, bir sürecin başlangıcıdır. Alınması gereken çok yol, yapılması gereken ciddi bir mücadele vardır.

Adeta devletin devleti tasfiye ettiği bu ortamda, tasfiye edenler

Ama bu vesayeti kaldırmak isteyenler, Türkiye'yi bir hukuk devleti yapmak yolunda mücadele edenler için dünden daha uygun bir ortam vardır. Bu ortamın değerlendirilmesi gerekir.

siyaset üzerindeki vesayeti kaldırmak emeline midirler? Yoksa, klasik darbe dönemlerinin kapandığının farkında olan bu güçler, daha sofistike yöntemlerle siyaseti biçimlendirecek bir yapılanmaya mı vücut vermek istiyorlar? Son birkaç yıllık dönemde olanlara bakarak bu soruya cevap verebiliriz. Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde yaşanan olayları bir hatırlayalım: 27 Nisan e-muhtırası, 367 hukuk rezaleti, halktan yeterli oyu almış siyasal iktidarın cumhurbaşkanı seçmesini önlemek için yapılmış eylemlerdi. Bu arada yeni bir anayasa yapılmasına karşı gösterilen dirençleri de hatırlamakta yarar var.

Bugün Ergenekon'a müdahale eden güçler yardımcı olmasaydı, bu eylemler yapılamazdı. Olaya bu şekilde baktığımızda, bugün yapılanın siyaset üzerindeki vesayeti kaldırmak amacını taşımadığını söylemek pek yanlış olmayacaktır. Ama bu vesayeti kaldırmak isteyenler, Türkiye'yi bir hukuk devleti yapmak yolunda mücadele edenler için dünden daha uygun bir ortam vardır. Bu orta-

mın değerlendirilmesi gerekir.

Bu bağlamda Türkiye'nin, darbecilerle hesaplaşması, faili meçhullerin ve siyasi cinayetlerin hesabını sorabilmesi lâzımdır. Siyasal hesaplaşmasını siyaset dışı güçlerin müdahaleleriyle değil, seçimler yoluyla yapabilmesi lâzımdır. Bunun için öncelikle siyasete müdahaleyi kural haline getirmiş bu anayasanın değiştirilmesi gerekmektedir. Kurumların hukuk devletinin gereklerine göre dizayn edildiği, yargının çift başlılıktan kurtulduğu, devletin milleti anlayışından, milletin devleti anlayışına geçildiği bir anayasal düzenlemeye ihtiyaç vardır. Yeni bir anayasa Türkiye'nin en acil ihtiyaçlarından biridir.

Öncelikle parlamento içi siyasetin bu ihtiyaçların farkında olması ve bu ihtiyaçları gidermek için mücadele etmesi gerekmektedir. Siyaseti vesayetten kurtarmak, parlamento içi ve parlamento dışı siyasetin en önemli görevlerinden biridir. Özellikle seçilmiş siyasilerin gerçek anlamda milletin vekilleri olması, bu vesayetten kurtulmakla mümkün olacaktır.

AKREBİN KISKACINDAKİ TÜRKİYE-II

ERGENEKON DAVASI

Burhanettin CAN

“Her çeşit iktidarın sallantı halinde olduğu şimdiki zamanda
bizim iktidarımız diğer herhangi birinden daha yenilmez olacaktır.
Çünkü o hiçbir kurnazlığın artık kendisinin temellerini
çürütemeyeceği bir kuvvete sahip oluncaya kadar görünmez kalacaktır.”
Siyon Liderlerinin Protokolleri, Protokol 1

Giriş

Geçen sayıda Türkiye’nin ABD-İngiltere-İsrail-küresel sermaye tarafından akrep kiskacına alınarak milletin ve devletin yeniden şekillendirilmek, formatlanmak istendiğini ifade etmiştik. Akrebin sağ kiskacına aldığı AKP’nin, kapatma davası ile teslim alınmaya çalışıldığını, teslim alamazlarsa kapatarak parçalamaya uğraşacaklarını belirtmiştik. AKP’yi kapatma davası ile hemen hemen eş zamanlı başlatılan Ergenekon operasyonu ise, AKP davasına endeksli olarak tırmandırılmıştır. Türkiye’deki tahterevallli sisteminin bir tarafına AKP, diğer tarafına Ergenekon yerleştirilerek, ülkede vuku bulan olayların bu ikisinin çatışmasından kaynaklandığı görüntüsü verilmeye çalışılmakta; arkada büyük tuzak kuran güçler, gözlerden kaçırılmaktadır. **Akrep kiskacı operasyonunun amacı, her iki tarafı teslim alarak yapmak istediklerini esirler üzerinden gerçekleştirmektir.** Anayasa Mahkemesi kararının RAND raporundaki birinci senaryoya uy-

gun olarak çıkması, (**‘AKP ılımlılaşır ve AB yolunda devam eder’**) akrep kiskacı operasyonunun birinci hedefini nispeten elde ettiği anlamına gelebilir. Şimdi Ergenekon üzerinde baskı yoğunlaştırılarak o kesim de teslim alınmaya çalışılmaktadır.

Bu sayıda akrebin sol kiskacındaki Ergenekon operasyonu ele alınıp incelenecektir.

Türkiye, AB ve ABD’yi Sorguluyor

AKP’yi kapatma davası ile Ergenekon Operasyonu aynı akrebin kısaç operasyonudur. Ne sadece AKP, ne sadece Ergenekon ile ilgilidir. Türkiye’nin ve milletin teslim alınıp formatlanması ile ilgilidir. Çünkü Türkiye, Batı’yı ve ABD’yi sorgulamaya başlamıştır. Bu sorgulama, Gorbaçov’un Estonya, Litvanya, Letonya’ya ayrılmayın diye yalvarmaya gidip, Azerbaycan’a tankları gönderdiğinde; Batı ve ABD, **‘O, Sovyetlerin iç işidir, karışamayız’** dediğinde başlamıştır. Afganistan ve Irak işgalleriyle birlikte sorgulama daha da derinleşmiştir. Bu sorgulamada, PKK’ya karşı mücadelede

Batı’nın PKK’ya destek vermesinin, **‘Batı ülkelerinden alınan silahların PKK’ya karşı kullanılmayacağı’nın** söylenmesinin çok büyük bir payı vardır. Kıbrıs’ta Türk tarafı “evet”, Rum tarafı “hayır” demiş olmasına rağmen, ABD ve AB’nin Türkiye’ye verdiği sözleri tutmamasının ve tam aksine Rum tarafına kol kanat germelerinin bu sürece etkisi büyük olmuştur. Dolayısıyla Türkiye, ABD ve Batı’ya eskisi gibi bakmamaktadır. Bu yeni bakışta, ABD ve Batı gerçekten dost mudur, sorgulaması ön plana çıkmaktadır. **Sorgulama, farklı kesimlerde (siyaset, ordu, MİT, bürokrasi ve aydın), farklı renkte ve farklı şiddette olmuş olabilir. Ama böyle bir sorgulama başlamış ve gittikçe derinleşip yaygınlaşmaktadır.** Milletimizin asırlardan beri derin feraset ve basireti ile gördüğü gerçeği, Türkiye’nin bir kısım aydını, siyasetçisi ve bürokrati yeni yeni görmeye başlamıştır. Değişik toplum kesimleri ve yapılarda tarihimize farklı bir pencereden bakma eğiliminin ortaya çıkması Türkiye’nin ayrı bir gerçeğidir. Son akrep operasyonuna –AKP’yi

Kapatma Davası ve Ergenekon Davası- Türkiye’de başlayıp derinleşen ve yaygınlaşan bu sorgulama çerçevesinde bakılmasında fayda vardır

**Akrebin Sol Kıskaçında:
Ergenekon Davası
Tarihten Devralınan Bir Miras:
İttihatçı Gelenek**

Devlet yapısı içerisinde etkin gayri resmi yapılanışlar, Osmanlı’da İttihat Terakki ile birlikte başlamıştır. İttihat Terakki, yüzeysel bir bakışla, İmparatorluğun gidişatına dur demek amacıyla, vatansever, milliyetçi insanların kurduğu bir yapı olarak görülmektedir. **Ancak daha derin şekilde bakıldığında, arka planında masonluğun varlığı bariz bir şekilde hissedilir.** Masonluğun gizli çalışma usullerini kullanan örgüt, imparatorluk içerisinde etkili olmuş ve 10 yıl gibi kısa zamanda da imparatorluğun dağılmasını sağlamıştır. **Ülkeyi kurtarmak için samimi vatanseverlik duyguları yeterli olmamıştır.** Bu duygularla birlikte devleti yönetme bilgi, beceri ve hazırlığına da sahip olmak gerekirdi. **Bu hazırlık olmadığı için masonluk, İttihat Terakki örgütünü zamanla teslim alarak yönlendirmiştir. Vatansever İttihat Terakki mensupları, imparatorluğu kurtarmak için canla başla uğraşırken; örgütün arkasındaki gizli, görünmeyen masonik güç imparatorluğun dağılmasını istiyordu.**

İttihat Terakki zihniyetinin en belirgin özelliği, kötülüğün kaynağı olarak birilerini ya da bir yapıyı görüp onu yıkmak, böylece her şeyin düzeleceğini sanmaktır. İttihat Terakki’nin samimi vatansever kadroları, bütün kötülüklerin müsebbibi olarak Abdülhamit’i görmüşler, onun gidişi ile her şeyin ertesi gün düzeleceği

kanaatine kapılmışlardı. Onlara göre ‘zalim, diktatör’ gittiği gün, her şey kendiliğinden düzelecekti; iktidar için özel bir hazırlık yapmaya gerek yoktu. Tefik Fikret’e ‘Han-ı Yağma’ şiirinden dolayı baskı yapan Talat ve Cemal’e, Fikret’in yönelttiği eleştiri, İttihat Terakki’nin durumunun tam bir fotoğrafıydı: **“Madem çareyi bilmiyordunuz, milletin mukadderatına niçin talip oldunuz?”** Abdülhamit karşıtı bir eyalet valisi olan Hüseyin Kazım Kadri İttihatçılar için , **‘Bunlar yıkmaya talipti, yapmaya değil. Yapmaya talip olsalardı hazırlıkları olurdu. Ne yazık ki biz bunu göremedik.’** derken ittihatçı zihniyetin temel mantığını ortaya koymaktaydı.¹

Bu mantık onları darbeci, tepeden inmecici, cuntacı ve çeteci yapmıştır. Teoriden yoksun, pratik ve pragmatikler. Anlık düşünür ve anlık çözüm ararlardı. Kendilerinden olmayan veya kendileri gibi düşünmeyen herkes, düşmandı ve yok edilmeliydi. Dost ile düşmanı ayırt edemeyecek kadar ufuksuz ve körlerdi. Lenin’in 1905 yılında Rusya’daki ihtilal hareketindeki arkadaşı olan Aleksandr İsrail Hep-land(Parvus)’ı ekonomi danışmanı seçecek kadar basiretsizdiler. Dost ve stratejik ortak kabul ettikleri Almanların isteği ile Rusya’ya savaş açacak kadar strateji yoksunu ve orduyu Almanlara teslim edecek kadar ferasetsizlerdi. Abdülhamit’in uyguladığı politikaların tersinin doğru olduğuna inanmışlardı. O nedenle Abdülhamit’in İstanbul’da alıkoyduğu Şerif Hüseyin ve oğullarını Arabistan’a gönderecek kadar çapsızdılar. Abdülhamit’in daima ihtilaf içerisinde tuttuğu Balkan devletleri arasında arabuluculuk yaparak, Osmanlı’nın karşısında birleşmelerini sağlayacak kadar dış politikadan bihaberdiler. Ab-

dülhamit, İngilizler’in Osmanlı topraklarında petrol aramadaki niyetlerinin gelecekteki muhtemel etkilerini düşünerek, Musul, Kerkük petrol bölgesini şahsi mülkiyetine almıştı ve gelirini hazineye bağışlıyordu. Oysa İttihatçılar, bu arazileri tekrar devlet mülkiyetine vererek Birinci Cihan savaşı sonrasında İngilizlerin eline geçmesin sebep olmuşlardı.

Dolayısıyla anı düşünen, geleceğe dönük kestirimleri olmayan bir kadrodur İttihat Terakki kadrosu. Ama buna karşılık masonlarla birlikte, masonlardan kazandıkları gizli örgütlenme, suikast, sabotaj ve muhalefet etme konusunda mahirdiler. İşte Ergenekon denilen yapılanma, bu tarihi miras üzerinde ABD formatlaması ile meydana gelmiştir

**NATO Karargâhında Kurulan
İttihatçı Geleneğe Uygun Bir
Örgüt: Ergenekon**

Birinci Cihan savaşı ile birlikte imparatorluk dağılmış ve İttihatçı kadroların bir kısmı Anadolu’ya geçerek milli mücadeleye iştirak etmiş, Cumhuriyet’in kurulmasında önemli ve etkin rol almışlardır. Milli mücadele ve sonrasında İttihatçı kadrolar, iktidar kavgasını hem kendi aralarında, hem de kendilerinden olmayanlara karşı yürütmüşlerdir. O nedenle bu günkü Ergenekon adlı yapının zihni arka planının 1920’lere kadar uzandığı söylenebilir. Ergenekon’un orijinal tarihini ortaya çıkarmak, tarihçilerin işidir; bu yazının kapsamı dışındadır. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta, **İttihat Terakki ile birlikte başlayan bu tür yapılanmaların birçoğunun içerisinde mason, sabeta-yist bir kadronun var olmuş olması ve bu bağlamda yabancı istihbaratların da içeriye sızmış olmasıdır. Unutulmaması ve daima**

göz önünde bulundurulması gereken en önemli nokta burasıdır.

Ergenekon diye adlandırılan yapı, Soğuk Savaş döneminde Sovyet işgaline karşı ülkeyi gayri-nizami harp teknikleri kullanarak savunma amaçlı olup; NATO tarafından kurulmuştur. Bu tür yapılar, NATO tarafından NATO'ya bağlı ülkelerin hemen tümünde, o ülkeler için özel milli ve mistik anlamlar ihtiva eden isimler temel alınarak kurulmuştur. **Medyaya ve kitaplara yansıyan bilgiler doğruysa, bu yapılar, o ülkelere resmi yapılanışı içerisinde gözükmemektedir. Hatta başlangıçta maaşları NATO ya da ABD tarafından ödenmiştir. Başlangıçta**

'Özel Harp Dairesi' olarak isimlendirilen yapı, daha sonra 'kontrgerilla' olarak anılmış, şimdi ise Ergenekon olarak adlandırılmaktadır. Kontrgerilla tabirini ilk kullanan Ecevit iken; Ergenekon tabirini ilk kullanan Erol Mütercimler'dir.²

Genel Kurmay Harekât Dairesi Başkanı Org. Doğan Beyazıt ile Özel Kuvvetler Komutanı Org. Kemal Yılmaz'ın 3 Aralık 1990 tarihli basın açıklamalarında, **'Türkiye'de ordu içinde gizli bir ordu olduğunu, bu orduyu Özel Harp Dairesi'nin yönettiğini ve Komünist işgaline karşı bu ordunun harekete geçeceğini'** belirtmişlerdir. Eş zamanlı olarak Lüksem-

burg Başbakanı Jacques Santer da, **'Türkiye'deki gizli ordunun adı kontrgerilladır'** diye açıklama yapmıştır. İsviçre'de yayınlanan Neue Zürcher Zeitung gazetesi, **'Devletin Güvenilirliği Sorgulanıyor: Türkiye'deki Gizli Ordu'nun Maskesi Düştü'** başlıklı bir yazıda ise, Kontrgerilla'nın merkezinin, ABD'nin Türkiye'deki Savunma İstihbarat Örgütü (Defense Intelligence Agency-DIA)... binası olduğu belirtiyor.³

Ergenekon türü yapılarla ilgili yayınlar incelendiğinde mensuplarının hem resmi, hem de sivil unsurlardan oluştuğu, hücre türü bir yapılanmayı öngördüğü, hücrelerin birbirinden haberdar olmadığı; bu nedenle çok farklı, hatta birbirine düşman ideoloji mensuplarını aynı çatı altında barındırdığı anlaşılmaktadır.^{2, 4-9}

Yapı içerisinde bulunan farklı zihniyete sahip olan ekiplerin genelinde birbirlerinden haberi yoktur. Mesela Ergenekon türü örgütlenmenin İtalya'daki adı 'Gladyo'dur. İtalyan Gladyo-su'nun P2 Mason locası ile irtibatı vardı ve P2 mason locası da, İtalya'nın en etkin ve tehlikeli komünist örgütü olan Kızıl Tugayları yönetmekteydi.

Türkiye'nin 1960- 1980 arası gençliğini meydanlarda birbirine kırdıran ve her iki kesime silahları veren aynı eldi. Mahir Çayan'la Mehmet Ali Ağca'yı hapishaneden kaçıran güç aynı olup, maddiyonun farklı yüzlerini kullanmıştır. Eğer medyada yer alan bilgiler doğruysa, Veli Küçük'le Doğu Perinçek aynı yapının iki ayrı yüzüdür. Hatta aranan Abdullah Çatlı ile arayan baş komiser Hüseyin Kocadağ'ı aynı arabada buluşturan güç aynı güçtü. İddia edildiği gibi DHKP-C'ci Paşa Güven ve Dursun Karataş'la ülkücü Abdullah Çatlı ve Alaattin Çakıcı, yurt dışında birlikte hareket ede-

biliyorsa, bu aynı çatıya bağlı olduklarını gösterir.⁷ Ülkücü Mehmet Gül'le Marksist Doğu Perinçek birlikte saf tutup miting ve yürüyüş organize edebiliyorlarsa, bunun üzerinde durup düşünmek gerekmektedir.

O zaman şu sorunun cevabı aranmalıdır: Türkiye 1960- 1980 arasındaki gençliğini niçin birbirine kırdırdı? Bunca kan niçin aktı? Bundan kim karlı çıktı?

NATO'da Eğitilen Bir Yapı: Ergenekon

Farklı düşüncedeki insanları istedikleri zaman vuruşturan, istedikleri zaman barıştıran bu mekanizma, bu anlayış, bu zihni yapı nasıl ortaya çıktı? Bu zihniyet hangi süreçte inşa edilebildi?

NATO'nun kontrolünde Gladyo-Ergenekon türü yapıların eğitimlerinin NATO tarafından verildiği bilinmektedir. Bu eğitimin bir görünen yüzü, bir de görünmeyen yüzü vardır. Eğitimin görünen yüzünde gayr-i nizami harbe ilişkin standart bilgilerin verilmesi vardır. Görünmeyen yüzünde ise, NATO'cu ABD'li subayların insanları eğitirken, muhtemel 6 gizli amacı gözetmiş olma ihtimalleri söz konusu edilebilir:

- Eğitim alanların zihinsel yapısını kodlayarak yeniden şekillendirme; dost düşman kavramlarındaki algıyı değiştirme
- ABD sempatzanı haline getirme
- ABD muhbiri yapma
- ABD ajanı yapma ve yapının içine sızma
- Eğitim alanların güçlü ve zayıf taraflarını keşfederek bir veri bankası oluşturma
- Türkiye'deki değişik kurumlar hakkında istihbarat sağlama

Bu ülkeye düşman veya bu ülkeye karşı olan güçlere, kendi

elemanlarınızın eğitimini teslim ettiğinizde sızma ihtimalini göz önüne bulundurmanız gerekir. Türkiye böyle bir ihtimali düşünmek yerine, başlangıçta elemanlarının maaşlarının hükümetlerin haberi olmadan ABD tarafından verilmesine göz yummuştur. Türkiye, kendi çocuklarını kendi eliyle rakiplerine ve düşmanlarına teslim etmiştir ve de bugün bunun bedelini ödemektedir. Birçok emekli istihbaratçı, 'Ergenekon yapısındaki hücrelere yabancılar sızmış ve birçok eylemi onlar aracılığıyla organize etmekte' derken büyük ölçüde haklılar.

NATO'da Öğretilen Gayr-i Nizami Harp Millele Karşı Kullanılmıştır

Ergenekon türü yapılanmanın amacı, ülke işgal edildiği zaman işgalci düşman kuvvetlerine karşı gayr-i nizami harp tekniklerini kullanarak düşmanı başarısızlığa uğratmaktır. Amaç bu ise, 1960'dan beri bu ülke hangi düşmanın işgaline girdi de gayr-i nizami harp teknikleri kullanılmaktadır? Türkiye bir dış düşman tarafından işgal edilmediğine göre parlamentoya, dolayısıyla halka karşı uygulanan bu gayr-i nizami savaşı nasıl yorumlamak gerekmektedir?

Bu nasıl bir zihni oluşumdur ki, halkın seçip birinci parti yaptıkları hep düşmandır? Bu nasıl bir zihniyettir ki, kendi halkını düşman olarak görmekte ve ona karşı konumlanmaktadır?

Genellikle subaylar görevde iken Amerikancı, emekli olunca Amerikan düşmanı olmaktadır. Görevde iken ABD ile iş tutmayı strateji gereği görenler, emekli olunca niçin bu stratejiden çark edip eksen değişikliğini savunmaktadırlar? Acaba bu aldatılmaya, kullanılmaya, istismar edilmeye karşı duyulan bir tepki mi

dir? Öyleyse ABD'ye yöneltilmesi gereken bir tepki, niçin halkın seçtiklerine yöneltilmektedir?

Uyguladıkları tekniklerle ülkeyi derin fay hatlarına bölerek gerilimi artırmakta, düşünmeyi, karşılıklı konuşmayı, görüşmeyi engellemektedirler. İcra ettikleri eylemler sadece ve sadece bu ülke insanının canını yakmaktadır. 'Hukukun rafa kaldırılacağı günler yakındır' düşüncesini yaygınlaştıran emekli subaylar, bununla bir siyasi partiyi değil o siyasi partiye rey veren yüzde 47'lik bir halkı tehdit etmektedirler. İnsan sorgulamadan edemiyor; bütün bunları görememelerinin sebebi NATO'da aldıkları eğitim sürecinde inşa edilen zihni yapıdır.

Bu ülkede güvenlikle ilgili devlet kurumları, neredeyse halkın tehdit olduğu varsayımı üzerine konumlanmışlardır. Öyle ki; MİT halkı fişlemektedir, JİTEM halkı fişlemektedir, 'Batı Çalışma Grubu' halkı fişlemektedir, 'Cumhuriyet Çalışma Grubu' halkı fişlemektedir. Öyleyse soru şudur: **Bu zihni yapı nasıl inşa edilmiştir? Bu sorunun cevabını Türkiye vermek zorundadır. Bunun sorgulanması ve bu zihni alt yapının deşifre edilmesi gerekir. Acaba Türkiye, NATO ve ABD'de verilen eğitimin bedelini mi ödemektedir?**

Akrep Kiskacı ile Türkiye Dizlerinin Üzerine Çökertilmek İsteniyor

Akrep kiskacı operasyonu ile Türkiye'de hemen her kurum tartışma ortamına çekilip yıpratılmıştır. Yıpratmada en etkili iki unsur, bir kısım medya ile kurumların bizzat kendileridir. Malum medya, son derece kasıtlı yayınlarla kurumları yıpratırken; kurumları temsil edenlerin icraatları ve söyledikleri sözler de ku-

İttihat ve Terakki Üyeleri

rumları yıpratmıştır. **En çok eleştirilip yıpranan kurumlar, siyaset, ordu, emniyet ve yargıdır.** Bu dört kurum tarihte olmadık bir tarzda tartışmaların odağına çekilmiş, güvenilirlikleri ciddi bir şekilde zedelenmiştir.

Yıpratmaya karar verme sürecinin başlangıç anı kanaatimize göre, cinayetlerde faili meçhullerden faili malumlara geçilme anıdır. Böyle düşünmemizin nedeni, bütün olayların ordu, MİT, yargı, emniyet ve siyasetle ilişkilendirilmiş bir görüntü içerisinde icra edilmiş olması ve eylemlerde iz bırakılarak, ne olduğu ve olayda ne derece rol aldığı belli olmayan bir kısım insanların mutlaka yakalanmış olmasıdır. Hemen her olayda, olaylar icra edilmeden önce kayıtlara giren ihbarlar olmuş, fakat nedense gereği yapılmamış veya yapılamamıştır. Ayrıca 2001 yılında Ergenekon örgütünü ortaya çıkarabilecek bir soruşturma derinleştirilme-

miş, bir başka bahara ertelenmiştir. Kanaatimizce bu bir zamanlama sorunuymuş, henüz vakit gelmemişti. **O gün soruşturmayı engelleyen güç, bugün soruşturmayı açtırtan ve belli boyutta derinleştiren güçtür.** Geleceği belli olan bir siyasi iktidarı kontrol altında tutacak, gerektiğinde ona fatura çıkaracak ve böylece onu çemberin içerisinde tutacak tezgah olarak, alternatif B planı çerçevesinde, Ergenekon'un üzerine gidilmemiştir. **O gün koruma altına alınanlar şimdi merhametsizce feda edilmektedir. Oyun içerisinde oyun, oyunun kuralıdır. Ava giderken avlanmak, avcı iken av olmak mücadelenin bir yasaasıdır.**

Türkiye'de yargı, bugüne dek çok fazla eleştiri konusu yapılmamıştır. AKP'yi kapatma davası ile Ergenekon davası nispeten eşzamanlı gerçekleşince, gerçekten de ilginç olan bir durum ortaya çıkmıştır. AKP davasında AKP ve

onunla ittifak halinde olan AB yanlısı çevreler, Yargıtay üzerinden yargıya yoğun eleştiriler yöneltirken; CHP ve onunla ittifak halinde olan bir kısım laik, ulusalcı çevreler, yargıyı savunmaya ve yargının yıpratılmaması gerektiğini söylemeye başlamışlardır. Ergenekon operasyonu Veli Küçük ve Doğu Perinçek çerçevesini aşır Hurşit Tolon ve Şener Eruygur düzeyine gelince, CHP ve yandaşları, yargıya siyasetin karıştırıldığını ifade edip, Ergenekon avukatlığına soyunmuş; buna karşılık AKP ve yandaşları da yargının yıpratılmaması gerektiğini yüksek sesle seslendirmeye başlamışlardır. Anayasa Mahkemesi'ndeki kapatma davasının sonucu açıklanınca bu defa AKP ve yandaşları Anayasa Mahkemesi'ni savunmuş; CHP ve yandaşları da Anayasa Mahkemesi'ni tenkit etmişlerdir. Bir davada yargıyı eleştirenler, öteki davada yargıyı savunmuşlar; bir davada yargıyı sa-

vununlar, diğer davada yargıyı eleştirmişlerdir. Dolayısıyla yargı bir bütün olarak eleştirinin merkezinde yer almıştır. Böylece yargı yaralanmış, tarafsızlığı su götürür olmuş ve güvenilirliğini kaybetmiştir.

Tabiidir ki, bu yıpranmada yargının verdiği 367 benzeri kararların rolü de azımsanamayacaktır.

Ergenekon davası sonuçlanıncaya kadar bu tartışmaların devam edeceğini göz önüne alırsak, akrep kısıracındaki Türkiye’de siyaset, ordu, emniyet ve yargı kurumları aşırı bir şekilde yıpratılacak demektir.

Türkiye’de her zaman olduğu gibi her olayda öncelikle siyasi iktidar suçlanmış, olayların asıl faili olarak gösterilmiştir. Tetikçi olarak sunulanların mazileri, kirli ve karanlıktır. Çoğu adi suçludur ve çocuktur. Bütün olaylar, genelde müslümanların özelde BBP’lilerin üzerine yıkılmaya çalışılmıştır. Her olayda gerilimin daha da artmasına, siyasi iktidarın otoritesinin daha da yıpratılmasına gayret sarf edilmiştir.

Bugün medyaya düşen bilgilere bakıldığında yapılan her iş kayıt altına alınmış ve saklanmış. Gayri-nizami harp taktikleri kullanılarak sol organize edilip sokağa çekilmiş ve gerilim artırılmıştır. Türkiye’de hiç olmadık bir şekilde darbe tartışması yapılmaya başlanmıştır. Darbe olağanlaştırılmaya çalışılmış, böylelikle milletin ve siyasi iktidarın iradesi çözülmek istenmiştir. Büyük operasyonu başlatabilecek şartların olgunlaştırılabilmesi için ortam özenle hazırlanmıştır.

Süreç içerisinde yürütülen psikolojik savaşta önce AKP iyice hırpalanmıştır. Sonra yedi aşamalı bir Ergenekon operasyonu ile bütün dikkatlerin ordu üzerine yoğunlaşması sağlanmıştır. He-

men her olayda, gerek muvazzaf gerekse emekli subay, polis ve mafya bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. 12 Eylül öncesinde farklı ideolojik gruplar kullanılarak yapılanların benzeri, subay-polis-mafya-yargı kombinasyonu kullanılarak yapılmaya çalışılmıştır. Özden Örnek’in anıları ile başlatılan darbe tartışmaları, askerin devamlı gündemde tutarak yıpratılmasını sağlanmıştır.

Medyadaki yayınlara dikkat ettiğimizde son zamanlarda Susurluk davası ile Ergenekon davası ilişkilendirilerek sunulmaya başlanmıştır. Tarihimizin son 30 yılının en etkin aktörleri olarak, Abdullah Çatlı, Veli Küçük ve Doğu Perinçek gösterilmek istenmektedir. Çünkü bu isimler, uzun zamandan beri kamuoyunca muteber değildir. Bunların ilişkilendirildiği her olay, kamuoyu nezdinde doğru olarak kabul edilmektedir. Abdullah Çatlı’nın emniyetle, Veli Küçük ve Doğu Perinçek’in ordu ile ilişkileri gündeme getirilerek, hem polis hem de ordu kurum olarak tarihte görülmedik bir şekilde yıpratılmaya çalışılmıştır.

Özellikle nereden ve nasıl elde edildiği anlaşılamayan bilgi ve belgeler üzerinden orduya yayılım ateşi açılmıştır. Bu yayılım ateşi ile ordu adeta çeteleşmeyle özdeş hale getirilmiştir. Dolaylı olarak her türlü faili meçhul ve faili malumda ordunun parmağı bulunduğu intibai oluşturulmak istenmiştir. Yürütülen kampanya etkili olmuş olmalı ki, Genel Kurmay Başkanlığı halka , **‘orduya sahip çıkın, savunun, tepki ko-yun’** çağrısında bulunmuştur. **Son dört genelkurmay başkanının ya vurularak, ya da zehirlenerek öldürülmek istendiği şeklinde bir tartışma ile kendi başkanını dahi koruyamayacak bir ordu görüntüsü verilmek istenmiştir.**

İki dava sürecinde yığınla bilgi ve belge medyaya verilmiş ve internette yayınlatılmıştır. Genel Kurmay Karargâhında olan mahrem görüşmeler ile iki komutan arasında olan özel konuşmalar ortalıkta dolaştırılmıştır. Oluşturulmak istenen intiba bize göre Genel Kurmay’ın yolgeçen hanı olduğu kanaatidir.

İki orgeneralin tutuklanması ile ilgili bazı medya grupları yüzde yüz yanlış ve kasıtlı bilgi vererek ortamı germişlerdir. Bu yayının politikasıyla, bir taraftan ordu ile emniyet ve siyaseti karşı karşıya getirmeye; diğer taraftan ordu içindeki muhtemel fay hatlarını harekete geçirmeye çalışılmışlardır. Bu yalan haberleri yaymak-taki muratları nedir?

Üç Günah Keçisi(!)

Ergenekon davasında ek iddianame ile Hurşit Tolon ve Eruygur tartışmanın dışında bırakılarak kamuoyunun dikkatleri, Veli Küçük ve Doğu Perinçek’e yöneltilmiştir. Her türlü pis iş, General Veli Küçük ve Doğu Perinçek’e fatura edilirken, bu tezgâhta hiçbir muvazzaf subayın yer almamış olması dikkat çeken en önemli bir noktadır. Veli Küçük, gerek muvazzaf olduğu dönemde gerekse emeklilik döneminde birçok eylem ile suçlanırken; buna yardım eden, bununla birlikte çalışan hiçbir muvazzaf subay olmamış mıdır? İddianamede söz konusu edilen bütün bu cinayetleri ve eylemleri, sağ kanattan General Veli Küçük ile sol kanattan sivil Doğu Perinçek’in dar bir kadro ile yapmaları mümkün değildir. Susurluk davası Abdullah Çatlı üzerine bina edilerek kapatılmıştı. Şimdi de, Abdullah Çatlı-Veli Küçük ilişkisi kurularak Susurluk’un arkasındaki sis perdesi temelli kapatılmak istenmekte-

dir. Benzer bir şekilde Sabancı suikastı da Abdullah Çatlı, Veli Küçük ikilisine yıkılmak isteniyor. Ne ve kim olduğu bir türlü açıklığa kavuşturulmayan Kanadalı haham Tuncay Güney üzerinden ciddi bir manipölasyon yapılarak, her türlü gayrı meşru olayın faili olarak bu üç kişi gösterilmeye çalışılıyor. Eğer bu üç kişi, kurdukları örgütlerle, bütün bu cinayetleri ve pis işleri bu kadar rahatlıkla yapabilmişlerse, Türkiye’de gerçekten bir devletin var olup olmadığı tartışılmalıdır. Bu ‘muhtemem üçlünün son 25 yılda isimleri sürekli medyada yer almış olmasına karşılık, bunca istihbarat örgütü bunların en ciddi cinayetlerinin dahi farkına varmamıştır. Ama nedense bu üçlü ve bunların yakın çevresi iz bırakmayacak kadar profesyonelce yaptıkları bütün pis işlere ilişkin bilgileri, bilgisayarlarında muhafaza edecek kadar acemi bir davranış sergileyerek kendi kendilerini deşifre etmişlerdir. Bu pek makul ve mantıklı görülmemektedir. Eğer Ergenekon bu üçlünün kurduğu dar bir yapı ise, o zaman medyada yapılan bu abartının anlamı nedir? Yok, eğer yazılıp çizildiği gibi genelkurmay başkanı ve başbakanın üzerinde bir yapı ise, o zaman onlar niçin iddianame kapsamına alınmamaktadır?

Iddianamede ortaya konan belgelere göre bu üç kişi masum değillerdir. Ama darbe yapacak kadar da güçlü değiller. Darbenin olabilmesi için arkalarında ya halk desteği, ya da ordu desteği olması gerekir. İşçi Partisi’nin seçimlerden aldığı oy bellidir. Ordu desteğine gelince, o zaman iddianamede çok daha geniş bir muvazzaf subay kadrosu bulunması gerekirdi. Öyleyse, gizlenen ve gözlerden kaçırılan başka bir tezgâh ve başka bir oyun vardır.

Ergenekon Operasyonu Bir Temizlik Hareketi Değildir

12 Mart’ı, 12 Eylül’ü yaşamış nesiller olarak, ‘devlet temizlik hareketi yapıyor, bağırsaklarını temizliyor’, iddiası ile yapılan bütün operasyonların ardından Türkiye’nin küresel ölçekte bir boyunduruktan başka bir boyunduruğa koşulduğunu gördük. Bugün aynı seslendirme yapılmaya başladığına göre, Türkiye yeni bir oyun, yeni bir tezgâhla karşı karşıya demektir. Ergenekon gibi örgütler taraf gibi lanse edilip, toplum aldatılmaktadır. Ergenekon gibi örgütler bizzat taraf olmayıp, tarafların kullandığı araçlar olabilir.

Şunu unutmamak gerekir ki, Türkiye gibi jeopolitik ve jeostratejik önemi haiz bir ülkenin ayağa kalkmasını ve dik durmasını hiçbir dış güç istemez. Hiçbir yabancı güç, Türkiye’yi ayağa kaldıracak bir desteği vermez ve çözümü üretmez. Bu uluslararası ilişkilerin alfabesidir. 1800’lerden beri Avrupa’dan çözüm ve kurtuluş bekleyen Osmanlı’nın sonu malumdur. Aynı deneyimi tekrar yaşamak, Türkiye’nin bölünmesi, parçalanması ve küçülmesi ile sonuçlanacaktır. O nedenle bugünkü akrep kısıncı operasyonu ile Türkiye, eskisine nazaran daha büyük bir fay hattı ile yoluna devam edecek ve huzur bulamayacaktır. İstenen tam da budur: **Cambaza bakarken temelli esir alınmak istendiğimizi görelim. Çünkü süreci şekillendiren irade, millet ve onun temsilcileri değildir. Süreç dışarıdan şekillendirilmektedir ve yönetilmektedir. Öyleyse hazırlanan yeni boyunduruk nedir sorusunu sormamız gerekir.**

Dolayısıyla Ergenekon operasyonunun müspet yanları olmuş olmasına karşılık medyada

anlatıldığı gibi, ‘Türkiye bağırsaklarını temizliyor’ değildir. Küresel güçler yeni bir konseptte geçmişlerdir. Bu konseptte uygun olarak Türkiye’ye, bütün kurum ve kuruluşları ile ‘balans ayarı’ yapılmaktadır.

ABD-İngiltere-İsrail-Küresel Sermayenin Yeni Küresel Konseptine Ayak Uydur(a)mayanlar Tasfiye ediliyor

Eğer Ergenekon, NATO ve Genel Kurmay’ın işbirliği ile kurulmuş ise; 1960’tan beri siyasi iktidarları yıpratarak darbe yapma şartlarını oluşturan bu yapı, bugün niçin tasfiye edilmek istensin? Bu sorunun cevabını kesin bir doğrulukla vermemiz mümkün olmamakla beraber ihtimallerden bahsedebiliriz:

- Ergenekon bütün olarak kontrolden çıkmıştır.
- Ergenekon içerisinde bir ekip kontrolden çıkmış, söz dinlememekte ve bağımsız davranmaktadır.
- Ergenekon yapısı, ABD-AB-Küresel Sermaye-Siyonizm eksenine karşı olan başka bir eksen savunmaktadır ve Türkiye’yi bu eksene çekmeye çalışmaktadır.
- AKP iktidarının kontrol altına alınıp formatlanması için yargı darbesine karar verilmiştir. Fakat Ergenekon yapısı ya da içerideki bir ekip darbe isteginden vazgeçmediği için, AKP üzerindeki operasyon bitene kadar kontrol altında tutulmalarına karar verilmiştir.
- Ergenekon yapısı çok yıpranmıştır. Bu yıpranmışlıkla yola devam mümkün olmadığından yeniden bir formatlanma gereği vardır.
- Küresel bazda küresel güçler arasındaki mücadelede konsept değişmiştir. Bu konseptte

uygun yeni Ergenekonlara ihtiyaç vardır. Onun için yeni ortaklar aranmakta ve yapılanmaya gidilmek istenmektedir.

Bunların her birinin bu operasyonda bir payı olmakla birlikte, operasyonu

yapan küresel güçlerdeki konsept değişikliğinin daha önemli bir etken olduğunu düşünüyoruz. 1960'lı yıllarda konsept özgürlüklerin yaygınlaştırılması idi. 1960 darbesi özgürlükler adına yapıldı. Diktatör olduğu ileri sürülen bir hükümetle, otoriter rejimi savunan darbeciler tasfiye edildiler. 1970'lerde moda 'sol'du. İktidar 'sol'la yıpratılmış, fakat tehlike komünizm olduğundan 9 Martçılar tasfiye edilmiş ve hükümet sağ darbe ile devrilmişti. 12 Eylül'de hem Sovyetler'in güneyden kuşatılarak Ortadoğu'ya inmesine mani olmak; hem de İran devriminin sarsıcı etkilerini kademeli bir şekilde engellemek için Türkiye'de konsept, Türk-İslam sentezi olarak ortaya çıktı. Türkes hapiste iken, fikri iktidardaydı. Türk-İslam sentezcileri revaçta idi. 28 Şubat'a gelindiğinde Sovyetler çökmüş, İran'ın devrim ihracı İran-İrak savaşı ile bloke edilmişti. Batı için düşman konsepti kırmızıdan yeşile dönmüştü. Yeni düşman İslam olurken iş tutulacak güçler ulusalcılardı. Ulusalcılık moda haline getirilmişti ya da gelmişti. Çünkü Sovyet coğrafyasındaki ülkelerin Rusya'nın kontrolünden kurtarılarak bağımsızlıklarına kavuşturulması, Batı'nın daha çok işine gelmekteydi.

28 Şubat sürecinde Türkiye'de İslamcı denen bir başbakan vardı ve İslam coğrafyasında oluşturulan D-8'ler hareketi ile Batı'nın karşısında yeni bir dünya kurarak çıkmak istiyordu. Bu, Batı'nın ye-

ni konseptine ters olduğu kadar tehlikeliydi de. **Erbakan Hükümeti, küresel güçlerle ulusalcı güçler arasında kurulan ittifakla düşürüldü.** Daha sonraki dönemde **ABD-İsrail-İngiltere-Küresel Sermaye (Şeytani İttifak), ulusalcılık konseptinden küreselleşme konseptine geçtiler. Kendi patronluklarında tek bir dünya inşa etmek istiyorlardı. Herkes dünya vatandaşlığı etrafında birleşmeliydi. Yeni konsept küreselleşme idi, İslam'ın yanı sıra ulusalcılık da tehlikeliydi. Bu konsept değişikliğine uygun yeni ortaklar bulunması gerekli olmuştur. Türkiye'deki akrep kısılcı operasyonunun ana sebebi, bu konsept değişikliğinin Türkiye tarafından içselleştirilememiş olmasıdır.**

Şeytani ittifakın, dünya imparatorluğunu gerçekleştirebilmek için Sovyetler'den beri giremediği ve dünyanın en stratejik bölgesi olan bir coğrafyaya, Atlas Okyanusu'ndan Çin Seddi'ne kadar, girmesi ve burayı kontrol altına alması gerekiyordu. Bu coğrafya, Büyük Ortadoğu ya da Genişletilmiş Ortadoğu olarak isimlendirildi. 22 ülkenin coğrafyasını değiştirecek olan Genişletilmiş Ortadoğu Projesi bu amaçla ortaya atıldı. Bu coğrafyanın ağırlıklı özelliği, Müslüman oluşuydu.

Türkiye dâhil İslam coğrafyasında küresel sistem için ulusalcılıktan daha tehlikeli olan bir başka güç İslam'dı. Sovyet sonrası dünyasında Batı için İslam'ın tehlike olma durumu devam etmekteydi, örneğin bazı RAND raporlarında buna dikkat çekilmekteydi. Küresel güçler, konsept değişikliğinden dolayı İslam coğrafyasındaki bu tehlikeye, şimdi daha önce İslam'a karşı kullandıkları ulusalcılığı eklemişlerdir.

Müslümanlarla ulusalcıları karşısına alan küresel güçler, İslam coğrafyasında yeni bir kavram olarak ürettikleri modernist müslümanlar(!) ile Batı yanlısı sol-liberal ittifakı seçmişlerdir. İlgili RAND raporlarında bu tez işlenir. Türkiye'de bu ittifakın omurgasını, AB'ye üyelik oluşturmaktadır. AKP'yi kapatma davası devam erken yayınlanan son RAND raporunda, Türkiye'nin 10 yıllık geleceğindeki 4 senaryodan birincisindeki 'AKP ilimlilaşır ve AB yolunda Devam Eder' öngörüsüne bir de bu açıdan bakılması gerekir.

Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'nde muhtemelen Türkiye'nin 'Truva atı' olarak kullanılmasına karar verildiği için; İslam coğrafyasına, Batı değerleri ile İslam'ı meczetmiş bir model ülke olarak

takdim edilmek istenmektedir. Bu amaçla, **'İlimli İslam Projesi' ve 'Dinler Arası Diyalog Projesi'** ortaya konmuştur. Bu projeler çerçevesinde modernist müslüman(!) dedikleri kesimle liberal kesim arasında bir ittifak kurmayı öngörmüşlerdir. İslam dünyası ile ilgili yayınlanan RAND raporlarında modernist müslümanlara(!) destek verilerek ittifak kurulmasına vurgu yapılması bu açıdan dikkat çekicidir.

Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'nin ulusalcılarla hayata geçirilmesi mümkün olmadığı için, ulusalcı güçlerin Ergenekon operasyonu kapsamında, tasfiye edilmekten ziyade, elleri ve kolları kırılarak hastanede kontrol altına alınıp tedavi edilmeleri gerekli olmuştur. Bu arada bazıları tedavi sürecinde zayıf olabilir. Ergenekon operasyonu ile bazı isimler feda edilerek bu tür yapılara ve hatta orduya yeni bir format çekilmek, yeni kırmızıçizgiler ortaya konulmak istenmektedir.

Ordu ve siyaset kurumlarının dış güçlerle bazen kesişen, bazen ayrışan noktaları vardır. Ayrıca hem iç hem de dış güçlerin, bir

bütün olarak homojen olduğunu düşünmemek gerekir. Bunun için iç ve dış güç odakları arasında ciddi pazarlığın yapılması muhtemeldir.

ABD'nin önde gelen yöneticilerinin, Türkiye'nin hukuk sisteminde ve yaşam tarzında hiçbir değişiklik olmamasına rağmen, Türkiye'den ısrarla 'İlimli İslam Cumhuriyeti' olarak bahsetmelerinin nedeni, bir kısım Müslümanları işbirliğine alıştırmak ve de ulusalcı kanadı tahrik ederek bir gerilim ortamı içerisine çekmek olabilir. Bunun bir boyutu da küresel güçler karşısında muhtemel bir iç ittifakı engellemektir. **Bu 'iti ite kıldırma' politikasıydı. Kantarın topuzunun kaçmasından korkulmaktaydı. Bu noktada görülmesi gereken, küresel güçlerin, karşılarında direnebilecek bir güç istemeyecekleridir.** Son akrep kısıkcı operasyonu ile yeni konseptte uygun olarak, tarafların formatlanıp istenen çizgiye çekilmek istendiğine dikkat etmek gerekir. **Bunun için temizlik diye takdim edilen Ergenekon operasyonu, istenen düzeyde gerçekleştirilmeyecek; Ergene-**

koncular, çerçevenin dışına çıkmaya çalışacak olan AKP iktidarı için 'Demokles'in Kılıcı' rolünde tutulacaklardır.

Sonuç

Türkiye üzerinde şu an oynanan oyun, Türkiye'nin yok edilmesinden ziyade küresel güçlerin uygulamak istedikleri politikaları Türkiye'ye kabul ettirip, onun üzerinden hayata geçirilebilmesi için bir ikna ve kontrol altına alma ile ilgilidir.

RAND raporunun birinci senaryosuna göre AKP ilımlılaşır ve AB yolunda devam ederse; AB'ye karşı olan güçler de Ergenekon operasyonu ile kontrol altına alınır ya da tasfiye edilirse; Türkiye, AB normları çerçevesinde yeniden formatlanarak teslim alınacaktır. Bu yeni döneme bütün kirli çamaşırlar yıkanmış ya da imha edilmiş görüntüsü ile girilmek istenmektedir. Bunun için son 30 yılın bütün faili meçhulleri Veli Küçük, Doğu Perinçek ve Abdullah Çatlı'ya fatura edilmeğe çalışılmaktadır. Onların ipinin çekilmesi ile sistem, kendini aklamış olacağını düşünmektedir. Böylelikle sistemden her geçen gün kopan bir halkın yeniden sisteme, belli boyutları ile güveni tazelenmiş olacaktır. **Küresel güçlerin ve onların yerli işbirlikçilerinin istediği, dini duyguları gittikçe kuvvetlenen ve batı karşıtı olan bir milleti, dindar kadrolar eliyle ve onların üzerinden küresel sisteme entegre etmektir. AKP'nin bunu benimseyip benimsememesi, bunu içselleştirip içselleştirmemesi önemli değildir. Kerhen de olsa rolünü oynaması istenmektedir.** Aylardır medya üzerinden gündemde tutulan darbe tartışmalarının, milleti baskı altına alıp isteklerinden vazgeçirmeye dönük bir psikolo-

“ Türkiye’de sorunun ana kaynağı, halka rağmen ve sanal bir halk için inşa edilen, ‘yabancılar evet demeyi halka hayır demeyi’ kutsal bir görev bilen, halkına yabancı bir sistemin, bir zihni yapının varlığıdır. Bu sistem sayesinde ki nesiller, mankurtlaştırılıp kendi halkını düşman olarak görebilmektedir. Türkiye’deki yapı bir tahterevalli sistemdir. Bir tarafında sistem diğer tarafında millet vardır. 1950’lerden beri tahterevalli sistem milletin lehine zayıflamaktadır. Darbelerle, bozulan denge düzeltilmeye çalışılmaktadır. Akrep kısıkcı operasyonu ile bugün yapılmak istenen, çökmekte olan tahterevalli sistemi, yeni şartlara göre yeniden organize etmek ve balans ayarı yapmaktır. ”

jik savaş olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Kullanılan yöntem, tam da ‘fillerin ehilleştirilmesindekinin’ aynıdır. Onun için ısrarla söylüyoruz; vuran elle okşayan el aynıdır. Bunun millete ve özellikle AKP kadrolarına iyi anlatılması gerekmektedir.

Akrep kısıkcı operasyonunda en çok yıpratılan kurum ordu olmuştur. Öyle ki Genel Kurmay Başkanlığı millete çağrıda bulunarak kendilerine sahip çıkılmasını istemiştir. Bu çağrıya sadece başbakan cevap vererek orduyu savunmuştur. Geline nokta, Türkiye açısından gerçekten de üzücü, düşündürücüdür. Peygamber ocağı olarak kabul edilip kutsallaştırılan bir kurum, nasıl bu kadar yalnızlaşmış ya da yalnızlaştırılabilmiştir? Bunda irtica ile yatıp irtica ile kalkmanın ve ‘ordunun peygamber ocağı olmadığı’ tarzındaki beyanların ve başörtüsüne karşı takınılan tavırların etkisinin ne ölçüde olduğu incelenmeye değerdir. **Ordu mensuplarının üzerinde en çok durup düşünecekleri konu bu yalnızlaşma olayıdır. Bu coğrafyada ordunun milletinden koparılıp, yalnızlaştırılması kimin stratejisine hizmet eder? Bu durum sorgulanmalıdır. Umarız ki subaylar, bu konu üzerinde tefekkür edip yaptıkları hataları görürler.**

Üzerinde düşünülmesi gereken bir başka konu da, NATO’da verilen eğitimidir. Güvenlikten sorumlu kadroların yabancılar tarafından eğitilmesi, hem yanlış hem de tehlikelidir. Türkiye bu çerçevede planlanmış tüm eğitimleri iptal etmelidir.

Ergenekon operasyonu, bütün pisliklerin ortaya dökülmesine hizmet ettiği, Müslümanların pis işlerde dahlinin olmadığına ortaya çıkmasına sebebiyet verdiği için çok ama çok yararlı olmuştur.

Cari sistem Ergenekon kapsamında güvenilirliğini kaybetmiştir. Bu, Türkiye’nin geleceği açısından önemli bir gelişmedir.

Türkiye’de sorunun ana kaynağı, halka rağmen ve sanal bir halk için inşa edilen, ‘yabancılar evet demeyi halka hayır demeyi’ kutsal bir görev bilen, halkına yabancı bir sistemin, bir zihni yapının varlığıdır. Bu sistem sayesinde ki nesiller, mankurtlaştırılıp kendi halkını düşman olarak görebilmektedir. Türkiye’deki yapı bir tahterevallidir. Bir tarafında sistem diğer tarafında millet vardır. 1950’lerden beri tahterevalli sistem milletin lehine zayıflamaktadır. Darbelerle, bozulan denge düzeltilmeye çalışılmaktadır. Akrep kısıkcı operasyonu ile bugün yapılmak istenen, çökmekte olan tahterevalli sistemi, yeni şartlara göre yeniden organize etmek ve balans ayarı yapmaktır.

AKP kapatılmayıp, laiklik karşıtı hareketlerin odağı haline gelme suçlamasıyla formatlanarak paketlenmek, karantinaya alınıp üzerine çelik bir korse giydirilmek istenmiştir. Bunun benzeri de Ergenekon cenahında yapılmak istenecektir. Bu oyunu bozmanın yolu Türkiye’nin, Ergenekon’un sonuçları üzerindeki tartışmayı yaparken aynı zamanda da; Türkiye’yi bu sürece getiren mantığı, yapılanışı ve inşa edilen zihni yapıyı özgür bir şekilde tartışmaya açmasından geçer. 1960 yılından beri hep sonuçlar etrafında tartışma yapılmakta, ana sebeplere inilmemektedir. Bu da tartışmaları ve çözüm arayışlarını yüzeyselleştirmektedir. **AKP’yi kapatma davası ile Ergenekon Davası çerçevesinde Türkiye kendisi ile yüzleşmeli, kendini sorgulamalıdır. Yaşananlara kan davası açısından yaklaşıldığında kalp-**

ler karacak, gözler kör olacak, basiret ve feraset kaybı meydana gelecektir.

Bu noktada en önemli görev, bu ülkenin dini hassasiyeti olan insan unsuruna düşmektedir. Kan davası mantığını bir kenara bırakarak, ülkesine, milletine, inancına yabancılaştırılmış bu insanları tekrar kazanıp gerçek anlamda bu millete hizmet eder hale getirmek bizim öncelikli görevimizden biridir. Çünkü;

“Yusuf dedi ki: «Bugün size karşı sorgulama-kınama yoktur. Sizi Allah bağışlasın. O, merhametlilerin (en) merhametlisidir.»” (12 Yusuf/ 92)

Hafıza kaybına uğratılmış bu insanları ateşten korumakla sorumlu olduğumuz unutulmamalıdır: “Siz, insanlar için çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz; maruf olanı emreder, münker olandan sakındırır ve Allah’a iman edersiniz. Kitap Ehli de inanmış olsaydı, elbette kendileri için hayırlı olurdu...” (3 Ali İmran/ 110)

Kaynaklar

- 1-Kazım Kadri, H., İmparatorluğun Tasfiyesi, Pınar Yayınları, İstanbul, 1992.
- 2-Tayyar Ş., Gölge İktidar, Timaş Yayınları, İstanbul, 2008, s. 118- 119.
- 3- Üstel, A., Savcı, Ergenekon’u Kenan Evren’e Sormalı asıl!, Star, 14.07.2008
- 4- Tayyar, Ş., Operasyon Ergenekon, Timaş Yayınları, İstanbul, 2008.
- 5- Çakır, Z., Ergenekon’un Çöküşü, Neden Kitap Yayıncılık, 2007.
- 6- Çakır, Z., Kod Adı Darbe, Neden Kitap Yayıncılık, 2008.
- 7-Söylemez H., Gizli tanıklar DHKP-C ilişkisini Çözecek, Aksiyon, sayı 711, s. 64- 68.
- 8-Uğur F., Apoletli Suikastler zincir, Aksiyon, sayı 714, s. 48-51.
- 9- Söylemez H., Eşref Bitlis ile Cem Ersever Ayni Ekip Öldürdü, Aksiyon, sayı 714, s. 52- 57.

CEVAT ÖZKAYA İLE KAFKASYA ÜZERİNE

Söyleşi: Tefik EMİN

Umran: *Gürcistan'ın Güney Osetya'da başlattığı operasyon ve Rusların müdahalesi sonrası karşılaşılan yeni durumla ilgili konuşmaya geçmeden önce, "Güney Osetya neresi? Gürcistan'ın, Sovyetlerin dağılmasını müteakip süreçte ortaya çıkışı ne gibi dayanaklara sahip ve bölge ne gibi etnik unsurlardan oluşuyor?", sorularıyla başlayalım...*

Özkaya: Sovyetlerin dağılıştından sonra Kafkasya'da yeni bir durum meydana geldi. Yani daha önce Sovyet yapılandırmasına göre şekil almış yerlerin bir kısmı bağımsızlıklarını ilan ettiler, bir kısmı özerk bölge olarak kaldılar. Gürcistan da bağımsızlığını ilan edenlerden birisi oldu. Yaklaşık 5 milyon nüfuslu küçük bir ülke Gürcistan. Bu küçük ülkenin özerk bölgeleri olarak adlandırılacak Güney Osetya, Abhazya, Acaristan, gibi iç kesimleri var. Bunların içinde Osetya, Rusya sınırına yakın ve Kuzey-Güney Osetya diye ikiye bölünmüş. Dolayısıyla bir halkın ikiye bölünmesi gibi bir durum yaşanmış. Güney Osetya, vatandaşları Rus pasaportu taşıyan ama idari olarak Gürcistan sınırları içinde, yaklaşık

70-80 bin nüfusu olan bir bölge. Coğrafi alan olarak da ortalama bir il kadar yoktur netice itibariyle. Abhazya hakeza öyledir; Abhazya'nın nüfusu 170-180 bin civarında ama bunların da çok net rakamlar olduğunu zannetmiyorum. Yani 200 binin altında bir nüfus ve bu nüfusun tabii ki hepsi Abhazlardan müteşekkil değil ama ağırlık Abhazlarda. Dolayısıyla Osetya ve Abhazya bağımsızlıklarından, yani Sovyetlerin dağılmasından bu yana Gürcistan'la nisbi bir harita üzerinde bir bağlantıları olmasına rağmen fiili bağlantıları Rusya ile daha çok olan bölgelerdi. Ve tabii Rusya bu bölgelerle alâkasını hiç kesmedi. Yani bir egemen devletin; Gürcistan sınırları içerisindeki başka bir devletin ortağı gibi, başka bir devletin uzantısı gibi bulunan bu bölgelerden, Gürcistan her zaman sıkıntı duydu. Fakat bu coğrafyanın da kendine has bir özelliği var: Herhangi bir bölgede işleyen bir takım meseleler bu bölgede farklı bir şekilde işler. Dolayısıyla meselenin güç yoluyla halledilmeye çalışılması ciddi bir sorun ortaya koydu. Yani Saakaşvili köken olarak Gürcü olmasına rağmen bütün hayatını

Amerika'da geçirmiş, o coğrafyanın (Gürcistan'ın) duyarlılıklarından bîhaber diyebileceğimiz ve sadece dünyanın bir takım genel geçer dengeleri üzerinde muhtemelen oynamayı becermiş, halıkıyla da çok sıkı bir bağlantısı olduğunu zannetmediğim bir lider. Gürcistan'da zaten hep bir sıkıntı, bir istikrarsızlık olageldi. Bağımsızlıktan sonra Gamsahurdia başa geldi. Daha sonra belki bana kalırsa Gürcistan'ın şansı olabilecek, eski Sovyet Dışişleri Bakanı Euard Şevardnadze -ki Rusya'yı hem içinden tanıyan, hem de Gürcü kökenli olması itibariyle Gürcülerle bağlantısı olan, coğrafyanın hassasiyetlerini ve dünyanın dengelerini bilen bir insandır- göreve geldi. Belki Gürcistan'ın başında o olmuş olsaydı böyle bir saldırı vuku bulmazdı. Ama gül devrimi dediğimiz, kadife devrimler dediğimiz, para ve medya gücü vasıtasıyla inşa edilmiş devrimlerin sonrasında 2003 yılında iktidara Saakaşvili geldi.

Bu noktada Amerikan müdahaleciliğini konuşmak gerekir, sanıyorum.

Netice itibariyle Ukrayna'da,

Cevat Özkaya

Gürcistan'da ve Türki cumhuriyetlerin bir kısmında aynı olaylar meydana geldi. Tabii ki kadife devrimler meydana geldiği zaman Rusya'nın bu olaylara müdahale etme gücü yoktu. Ama şu kesin: Brzezinski'nin dediği gibi "önümüzde dünya gücü olabilecek bir güç; ancak Avrasya'da bir ağırlık kazanabilirse bir dünya gücü olma hürriyetini kazanabilecektir" ve Brzezinski ardından şunu söylüyor: "Avrasya'da Amerika eğer kendisine karşı meydana gelen oluşumları engelleyebilen ve kendisinin dışında güç oluşumunu baskı altında tutabilen bir politikayı icra edebilirse bir dünya gücü olarak hayatına devam edecektir." Tabii bu Amerika'nın bir beklentisi; ama diğer tarafta Çar İmparatorluğu döneminde de büyük bir devlet olan, Sovyetler döneminde ve daha sonra Rusya döneminde de büyük bir devlet olan Rusya bu an-

lamdaki ağırlığını korumayı her zaman hedef olarak ortaya koydu ve kendini güçlü hissettiği ilk anda da bu hedefini gerçekleştirmek için bir adım attı. Yani bu Osetya'da çıkan savaşa, Rusya'nın dünya sahnesine tekrar dönmesinin bir miladı olarak bakılabilir. Peki, buna kim sundu imkânı? Maalesef Gürcistan yönetimi böyle bir imkân sundu. Gördük ki oradaki Osetlerin çoğu Rus vatandaşlarıdır. Gürcüler bu insanlara saldırıp da Osetya'da 1500-2000 insanı öldürünce Rusya da uluslararası diplomasi açısından gayet meşru bir zemine oturmuş oldu ve pasaportunu taşıyan vatandaşlarını koruyan bir ülke haline geldi. Yani şöyle bir mukayese yaparsak; Saddam Hüseyin, Kuveyt'i işgal etmek düşüncesini Amerikan elçisiyle istişare etmişti. Yanlış hatırlamıyorsa Amerikan büyük elçisi April Glaspie isminde bir hanımdı ve

kendisine o mevzuuyla çok ilgili olmadıklarına ve adeta duyarsız kalacaklarına ilişkin bir imaj vermiştir. Ama Saddam Hüseyin oraya girdiği andan itibaren, Kuveyt'i kurtarma bahanesiyle fiili olarak Irak işgal edildi.

Zaten Rus dışişleri bakanı da bu son olayı ikinci bir 11 Eylül vakası; doğrusu Rusların 11 Eylül'ü olarak tanımlıyor.

Dolayısıyla bölge dinamiklerinden ve bölgenin ruhundan habersiz, coğrafyasından habersiz veya onu tartmasını beceremeyen bir liderlik pozisyonu olduğu sürece yabancı ülkelerin burayı işgal etmeleri kaçınılmaz hale geliyor. Tabii burada komik olan şey: Amerika'nın 21. yüzyılda işgalin politik bir unsur olarak kullanılamayacağına ilişkin Rusya'ya yaptığı uyarıdır. Asıl dramatik olan, iki gücün Osetler ve Gürcis-

tan üzerinden uluslararası dünyanın bölüşüm kavgasını veriyor oluşudur. Yani filler tepişiyor; çayırlar, otlar eziliyor.

Belki buradan şuraya gelebiliriz: CIA'nin daha önceki dönemlerde hazırlattığı ama daha sonra uluslararası kuruluşlardan da bildiğimiz, 11 Eylül'e gelmeden önce başlayan süreçte hemen tamamen öngörülen şöyle bir senaryo; en azından satır aralarında okuyabildiğimiz şudur: Sınırlar arasındaki etnik çatışmalar ve tansiyonun yükseltilmesi ve dini eksenli mücadelenin yeniden öne çıkarılması. Dolayısıyla çatışma eksenleri tamamen mikro-milliyetçilik ve dini mezhepçilik meseleleri üzerinden (belirliyor). Herhalde bu hadisenin boyutlarından biri de milliyetçilik meselesidir.

Her ne kadar küreselleşmenin dünyada yeni bir insan tipi meydana getirdiği, sınırları ortadan kaldırdığı, insanları birbirine yaklaştırdığı gibi birtakım söylemler varoluyorsa da -ki internette birçok bilgiye ulaşmak, insanlara birçok imkânlar sağılıyor- küre-

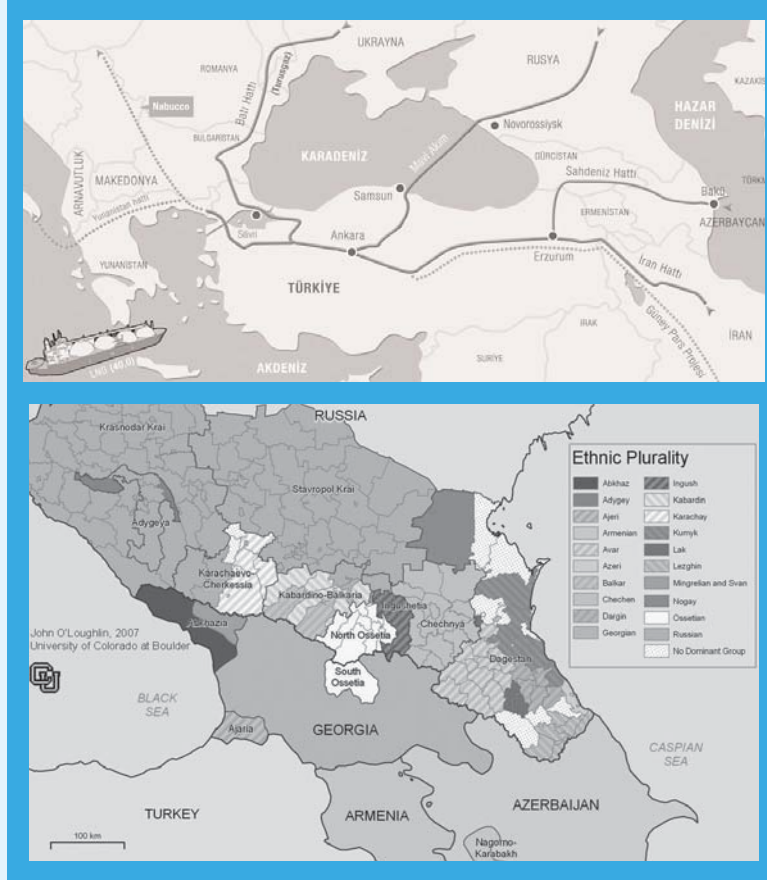
selleşmede bana kalırsa daha çok mallar sınırlardan rahat geçebiliyor ama insanlar sınırları o kadar rahat geçemiyorlar. Bu arada dünyanın bazı kırılma bölgeleri var ki bunlardan birisi Balkanlar, birisi Kafkaslardır. Ortadoğu zaten belki son 100 senedir dünya siyasetinin cereyan ettiği önemli noktalardan birisiydi. Bunlar çok büyük coğrafyalar değiller ama çok büyük kırılmaların ve çok büyük hadiselerin yaşandığı coğrafyalardır. Şimdi düşünelim: Yakın zamanda Kosova'nın bağımsızlığı tanındı. Netice itibarıyla dönüp baktığınızda Kosova, Abhazya ve Osetya'nın birbirlerinden farklı tarafları vardı ama sonuç itibarıyla Rusya'nın gözüyle bakıldığında, "eğer Kosova'nın bağımsızlığı tanınıyorsa, Abhazya'nın bağımsızlığı neden tanınmıyor" sorusunun gayet meşru olduğu ortaya çıkıyordu. Yani Kosova'nın bağımsızlığı tanındığında Putin, bunun rövanşının alınacağını açıkça söylemişti. Sakaşvili'nin uzattığı fırsatla Osetya'da bu rövanşı aldılar. Gürcistan, netice itibarıyla uzun yıllar Rusya ile beraber yaşamış, Rusya'nın coğrafyasının dibinde bir

ülke ve Kafkasya'nın kendine has özellikleri var. Ayrıca Gürcistan, henüz NATO'ya kabul edilmeden bir NATO üssü olmak gibi bir görev üstlenmeye başladı. Kabul edelim ki hiçbir büyük devlet, kendi yanında; kendisine hasım bir gücün bir tutunma alanı inşa etmesine seyirci kalmaz. Nitekim Rusya, Sovyetler birliği döneminde Amerika'nın burnunun dibinde, Küba'da bir sosyalist-komünist devlet meydana getirmek istediği zaman Amerika buna tepkisiz kalmamıştı. Domuzlar Körfezi çıkarması bunun için yapıldı. Tabii tarih yalnızca imtihana girip verilecek bir ders değil! Bir devlet adamı olarak tarihin farkında olmadığınız zaman çok dramatik durumlara düşebiliyorsunuz. Gürcistan olarak Osetya'ya saldırdığınızda, Rusya'nın size bir tepki koyacağını ve bu tepkiye batının fiili bir tepkiyle karşılık vermeyeceğini bilmeniz için elinizde bir sürü (tarihi) argüman var. Nitekim -büyük güçlerin davranışları açısından da bu böyledir- Domuzlar Körfezi çıkarılması yapıldığı zaman Küba'ya Rusya'nın yardım edemediği gibi, Saddam daha çok Rusya ile yakın bir bağlamda iş görüyor olmasına rağmen Amerika Irak'ı işgal ettiğinde Rusya'nın yapacağı çok fazla bir şey yoktu. Dolayısıyla kendi gücünüz varsa hareket edersiniz. Güç politikaları uygulamanın ne kadar insani da olduğu ayrı bir tartışma konusudur. Bir şey yapmak istiyorsak kendi gücümüze dayanarak yapmak zorundayız. Bir başka şey: Diğerlerinin yardımını bekleyerek hal-kınızı ateşe atarsanız; Gürcistan'da olan duruma gelirsiniz. Bu hakikaten dramatik bir durumdur ve Gürcistan, Türkiye için de önemlidir. Kaldı ki müdahil olmadıkları, faydasını da çok fazla görmedikleri bir uluslararası çe-

kişmenin savaş arenası olan coğrafyanın sakini sıradan insanlar ciddi sıkıntılar çektiler. Bu açıdan da dramatik bir durum var ortada.

Kafkaslar, Balkanlar ve Orta-doğu'dan bahsettiniz. Bu üç ister istemez Avrupa'dan başlayarak; bir şekilde Batı'yı etkileyecek enerji politikalarını gündeme getiriyor. Bahse konu coğrafyalar enerji koridorları ile doğrudan doğal kaynakların bulunduğu, rezerv bakımından da çok önemli bölgeler. Dolayısıyla böyle bir üçgen çizdiğimiz zaman Türkiye de tam merkeze, ateş çemberinin tam ortasına düşmüş oluyor. Belki bu son dönemdeki çekişmeyi, Rusya'nın yükselişini de buna bağlayarak enerji politikalarına dikkati çekmek ne derece doğrudur ve bu konu, dünyanın önümüzdeki döneminde nasıl bir yer alabilir?

Kabul edelim ki konu yalnızca enerji politikalarıyla alakalı değil. Ama enerji politikalarının bu coğrafyada olabilecek hadiselerde başat rol oynayacağını kabul etmek de yanlış olmayacaktır. Haritaya şöyle bir dönüp baktığımız zaman Bakü-Tiflis-Ceyhan projesi biraz Rusya'yı by-pass ederek yapılmış işlerdendir. Tabii Rusya enerji açısından çok zengin bir ülke ama kendisinin müdahil olmadığı alanlarda bir enerji koridorunun açılmasına Rusya muhalif olacaktır. Tabii olan da budur. Ama son gelişmelerle şunu ortaya koymuş oldu Rusya: "Bu bölgede benden bağımsız olarak yapabileceğiniz; yani beni hesaba katmadan hayata geçireceğiniz birtakım enerji koridoru meselelerinin zannettiğiniz kadar güvenli olmadığını hissetmeniz lazım." Ne demek bu? Yani Gori'yi

Rusya işgal etti, Gori'nin 3-4 km. yanından geçiyor Bakü-Tiflis-Ceyhan hattı. Rusya'nın, istediği zaman orayı imha etme potansiyeli var orta yerde. Rusya, bu taktik operasyonu, "burası benden bağımsız olarak kontrol edebileceğiniz bir alan değildir", demiştir. Bu adımın bir de sonrası var. Görmüş olduk ki: Kafkaslar Amerika açısından, bundan sonra o kadar rahat bir bölge olmayacaktır. Yani atılan her adımda Rusya hesaba katılacaktır ve ona göre davranılacaktır. Başka türlü uygulayacağınız her politikada Rusya'nın size karşı bir politika uygulayacağını hesap ederek adım atılacaktır. Kafkasların o bölgelerinde şu aşamadan sonra yeni(den) bir takım mikro-milliyetçilik hareketlerinin ortaya çıkacağını (düşünebiliriz). Şöyle bir düşünce geliştirelim: Amerika'nın

Rusya karşısında askeri bir seçeneği kullanacağını düşünmek naiflik olur. Çünkü bu seçenek konvansiyonel savaşlarla bitecek bir şey olmaz, nükleer bir savaşa gider. Bu nükleer savaşı göze almak için ne Amerika'nın, ne başkasının ciddi bir sebebi yoktur. Ama burada bir mücadele cereyan edecektir. Bu mücadelenin –ki Amerikan hayat tarzının Rusya içinde hızla yaygınlaştığını biliyoruz- yaygınlaşmasının akabinde Kafkaslar gibi, Rusya'nın kendi içindeki Tataristan gibi bölgelerde mikro-milliyetçiliğin giderek kışkırtılması şeklinde olacaktır. İşin kötü tarafı şudur: Mikro-milliyetçiliğe konu olan ulusların, bir politik araç olarak kullanıldıklarının farkında olmayıp hakikaten bir bağımsızlık sağlayabileceğine inanıyormuş gibi davranmaları, o ülke ahalilerine çok büyük

sıkıntılar getirecektir. Diyelim ki; 70 bin güney Osetya, 100 bin de kuzey Osetya olsun, 170 bin insanın bağımsızlığı neyin bağımsızlığı olacaktır? Yani Abhazya bağımsız olduğu zaman neyin bağımsızlığı olacaktır? Kaldı ki bunların içinde bağımsızlık savaşını en fazla verme yeteneğine sahip, Çeçenler var. Ama Çeçenlere bile (o coğrafyaya baktığımız zaman) bağımsızlık verildiğinde, Rusya'nın dağılması kaçınılmaz bir şeydir. Büyük bir devlet buna göz yummaz... Ama bu, şu anlama gelmiyor: Böyle bir stratejik mecburiyetin var olmuş olması, o coğrafyanın ahalisi olan insanlara zulmetme hakkını hiçbir devlete vermez. Bununla birlikte şu da vakia: Birçok doğru gibi gözüken genel geçer şeyler vardır: Mesela, "Bağımsızlığımızı alalım"... Bir de; buradan bağımsızlık çıkar mı? Yoksa "acaba çok genişletilmiş bir özerklik ele alıp bu ahalinin durumunu yükseltmek mi daha iyi olur" diye bakabilmek bir liderlik sorunudur.

Benzer sorunu Türkiye Kıbrıs'ta yaşıyor...

Önümüzdeki zamanlarda kışkırtılacak olan mikro-milliyetçiliklere, o milliyetçiliklere konu olan ahalinin itibar etmemesi benim temennimdir. Ama temennimin hayat bulup bulmayacağını önümüzdeki zamanlarda göreceğiz.

Tabii bu işler büyük güçlerin politikalarından bağımsız yürümüyor maalesef. Bölgesel dinamiklerle küresel dinamikler arasındaki bu gerilimli süreç Türkiye'yi ne şekilde konumlandırır?

Önce tarihe kısaca bir göz atıp dediğiniz soruya gelelim. Bilirsiniz, Osmanlı Devleti de

yüzyılın başında gerçekten çok büyük bir imparatorluktu. Netice itibarıyla 6-7 milyon km²'lik bir toprak üzerindeydi en son zamanlarında dahi. Fakat Osmanlı Devleti başka güçler tarafından darmadağın edildi. Devleti o gün yönetenler de bu paramparça oluşa sebebiyet verdiler. Savaşlarla kendilerini koruyabileceklerini zannettiler ve savaşın hiçbir şeyi koruyamadığı bir zamanda biz parçalandık. Sovyetler de bir imparatorluktu. Onlar parçalanmadılar. Sovyetler kendi kendilerini dağıttılar. Elbette ki mecburiyeti gördüler ve bu mecburiyeti görünce "bir takım yüklerimizi atalım" ve "koruyabileceğimiz kadar yük bırakalım", dediler benim kanaatimce. Çünkü Sovyetlerin dağılışı bir savaş sonrasında olmadı. Bir süreç içerisinde oldu. Devlet de kendi içinde çürüyordu ama nükleer gücü olan devletin bu işi bir süre daha götürme ihtimali vardı; ama sonuna kadar da gitmedi. Fakat o bıraktığı bölgelerle alakasını kesmedi. Türkiye, Anadolu coğrafyasında imparatorluk varisi bir cumhuriyet olarak çıktığı zaman en temel politikalarından bir tanesi kendi tabii coğrafyasıyla hiç ilgilenmemek şeklinde cereyan etti. Bu ikisinin arasında böyle bir fark var. İlgi lenseydi ne olabileceğini Rusya'nın örneğinden de görebilirdi ama tarih de "olsaydı"larla "yap-saydı"larla ilerlemiyor. Fakat bunu da bir ukde olarak söylemiş olayım. Türkiye bana kalırsa son zamanlarda iyi politikalar uyguluyor. Örneğin, 'komşularla sıfır problemliliği' politikası önemli bir şeydir. Çünkü son 6-7 senedir "dört bir tarafımız düşmanlarla dolu" diye bir söylemi duymuyoruz. Bu "dört bir tarafımız düşmanlarla dolu" söylemi Türkiye'nin içinde yönetim erkini eline

geçirmiş, şu veya bu biçimde bunu elinde tutmak isteyen insanların ülke içi ahalini korkutarak o ahalinin kendi etraflarında birleşmesini sağlamaya dönük bir iç politika söylemi diye düşünüyorum. Bir dış politika söylemi olduğunu düşünmüyorum. Türkiye'nin komşularıyla mümkün olduğu kadar sorunsuz bir politika uygulamaya çalışması doğru bir şeydi ve bunu başarılı bir şekilde götürdüklerini düşünüyorum. Bugün Kafkaslarda uygulanan pozisyona gelince: Türkiye bu coğrafya ile olan bağlantılarını azami gayrette artırmaya çalışıyor ve Amerika'dan da biraz bağımsız olarak bölgenin hassasiyetlerini bilen bir ülkenin reflekslerini ortaya koyuyor. Yani Türkiye'nin dış politikasında Rusya birçok açıdan önemli bir parametredir. 300 senedir Rusya ile 6-7 defa savaşılmıştır. O açıdan Rusya Türkiye'yi tanır; Türkiye de Rusya'yı devlet olarak iyi tanır. Ahali olarak da bir propagandaya konu olmuşlardır ama tanırılar yani sonuç itibarıyla. Ayrıca son dönemlerde meydana gelmiş ekonomik ve siyasal ilişkilere dönüp baktığımız zaman Türkiye ile Rusya, birbirleriyle çok iç içe girmeye başlayan ve karşılıklı menfaatleri olan iki ülke pozisyonundadır. Yaklaşık 28 milyar dolarlık bir ticaret seviyesi vardır, bu Türkiye'nin ticaretinde de küçümsenecek bir şey değildir, hiçbir ülke bunu ihmal edemez. Yani Türkiye Saakashvili'nin yaptığı gibi Amerika'yı arkasına alıp da Rusya'nın hedeflerine doğru saldıran bir ülke pozisyonunda değil. Genel anlamda batı politik ekserine bağlı olan ama kendine ilişkin, kendi coğrafyasına özgün bölgesel bir güç olma hedefine yönelik politikalar üretebilen bir ülke haline geliyor. Bunun iyi bir

şey olduğunu düşünüyorum. Son Gürcistan hadisesinde de aynı hassasiyetini muhafaza etmiştir. Başbakan'ın ortaya attığı Kafkaslar İttifakı meselesi çok hayata geçirilebilir bir şey midir onu bilemiyorum; onu zaman içinde göreceğiz. Tümöyle hayal olduğunu söyleyemem ama çok kolay hayata geçebilecek bir proje gibi de gözüküyor. Fakat sonuç itibariyle (Başbakan'ın) önce Moskova'ya gidip sonra Gürcistan'a gitmesi, Moskova'ya bir nevi "ben seninle ilişkimi uygun bir şekilde götürmek istiyorum", mesajıdır. Gürcistan'a da, "biz seninle komşuyuz, bu komşuluk ilişkileri devam edecek", mesajıdır. Acaba şu olabilir miydi; ya da bundan sonra olabilir mi şeklinde aklıma gelen bir konu da şudur: Türkiye çok enteresan bir ülkedir. Şu anda Abhazlar, Osetler, Gürcüler birbirleriyle savaşıyor. Öyle mi? Görünümde evet. Fiili olay bu... Tabii Rusya, birinin yanında, ötekine müdahale ediyor ama asıl mesele bu unsurlar üzerinde dönüyor. Dönüp baktığımızda, Osetlere karşı savaşan Gürcü ahaliyi de, Gürcülerin savaştığı Oset ahaliyi de, Gürcülerle ihtilafı olan Abhaz ahalinin hepsini de barındıran bir ülkedir Türkiye. Acaba diyorum, Türkiye şunu yapabilir miydi: Bu ahali içinden temsil kabiliyeti olan organizasyonlar çıkararak bu organizasyonları, anavatanları olarak kabul ettikleri Kafkasya'da hemşehrileriyle -mesela Abhazlarla- irtibata geçip, Rusya'yı ihmal etmeden ve Gürcistan'a karşı da düşmanlık üretmeyecek bir pozisyonu ortaya çıkarabilir miydi? Bugünden sonra İnguşlar da dahil olmak üzere İnguşetya, İçkeriya, Dağıstan, Balgar gibi bölgelerde oluşabilecek mikro-milliyetçilikler için acaba bu şekilde

“Rusya, bu taktik operasyonu, “burasından bağımsız olarak kontrol edebileceğiniz bir alan değildir”, demiştir. Bu adımın bir de sonrası var. Görmüş olduk ki: Kafkaslar Amerika açısından, bundan sonra o kadar rahat bir bölge olmayacaktır. Yani atılan her adımda Rusya hesaba katılacaktır ve ona göre davranılacaktır.”

hemşehri lobileri diye kabul edebileceğimiz ve hakikaten oradaki coğrafyanın tabiatına uygun olarak davranmaya dönük, devlet politikası olmanın ötesinde bir ilişki kurulabilir miydi, diye düşünüyorum açıkçası. Kısım olabileceğine dair bir kanaatim var. Bunun yapılması iyi olurdu ama Türkiye'nin zor bir coğrafyada politika üretmek istediği malum. Süleyman Demirel daha önce şöyle demişti: “Soğuk savaş döneminin politikasında Rusya'nın karşısında ve Amerika'nın yanında almak... Bütün politikamız bundan ibarettir.” Fakat artık politik dehamızın çok çeşitli seviyeler üzerine yükselmesi gerekiyor ki ben bu konuda kısmi de olsa birtakım ipuçlarını görüyorum. Buna direnen bir etnik, politik yapının varlığından haberdar olmama rağmen bu politikanın daha gelişeceğini ve Türkiye'ye daha güvenli bir ufuk açabileceğini tahmin ediyorum. Bu bağlamda bir şey daha söylemek lazım: Türkiye'nin mikro-milliyetçiliklerin çoğalabileceği bu coğrafyada etkin bir güç olabilmesi için kendi coğrafyası içinde oluşmuş milliyetçilik sorunlarına hem Türkler hem de Kürtler açısından yeni acılara sebebiyet verecek politikaların dışında bir politika

üretmesi lazım. Netice itibariyle Milliyetçilik politikaları, mikro milliyetçilikleri artıran bir politikadır. Bunun da Kafkaslar gibi, Balkanlar gibi, Ortadoğu gibi coğrafyalarda ne gibi sorunlara balığ olduğunu da son dönemdeki Kürt sorunuyla da görüyoruz. O zaman buradan bir şey daha çıkıyor: Türkiye politik olarak elini güçlendirebilmek için bu Güneydoğudaki sorunu çözüme kavuşturması lazım. Türkiye'de de buna karşı olan güçler, ülkede mikro ve makro milliyetçilik hareketlerini sürdüreceklerdir. Son söylemek istediğim şey ise şudur: Binlerce yıl kendi coğrafyası içinde birlikte yaşamış halklar, Atlantik ötesi güçlere güvenerek nereye varacaklarını Gürcistan Osetya meselesinde çok iyi görebilirler. Bin sene bir arada yaşamış iki halkın birbirini en iyi anlayabileceğini, uluslararası politik arena da bu milliyetçiliklere bir piyon olarak bakanların ittifaklarının bir sonuç vermediğini görmek lazım. Bunu Türkiye Cumhuriyeti devletinin de görmesi lazımdır. Türkiye bu anlamdaki bütünlüğünü ve bu bütünlüğün verdiği gücü çevresinde ne kadar rahatlıkla kullanabileceğini ve bunun içeride ne kadar büyük bir sinerji üreteceğini görmelidir.

ÜMMET: ORYANTALİSTLER VE KUR'ÂN'DA KİMLİK KAVRAMI*

Meysem J. el-FARUKİ**

Türkçesi: Tefvik EMİN

Siyasal kimliğin doğası İslam'ın doğuşu ve yükselişinden bu yana Müslümanlar arasında hararetli bir biçimde tartışma konusu olsa da, onların bu tartışması meselenin oryantalistçe takdimine bilgi kaynaklığı etmedi. Oryantalist tavrın özeti W. Montgomery Watt'ın şu ifadesinde kendisini buluyor: 'İslam dünyasında, insanların fiil/eylemlerinde içkin olan kavramlar siyasal teorisyenlerin yazdıklarından daha önemlidir',¹ bu ifade dolayısıyla bütün bir İslami düşüncenin üzerine tek bir kalemle çizerek bir fantazyaya indiriyor. İslam hukukunun ilk biçim/lenişi hakkındaki oryantalist açıklamalara dair benzer bir meydan okuma modern bilimler yoluyla geliştirildi.² Fakat, İslami siyasal kimliğin takdimi oryantalist dogmanın ana postulatları (varsayımları) tarafından şekillenmeye devam ediyor.³ Bu postulatlar şunlar: İslam kavmiyetçi (kabileci) bir ideoloji olarak ortaya çıktı; Yahudilikle çatıştı; nihayetinde kendisini birkaç fildişi kule teoloğunun Müslüman topluluğun gerçekliği, hakiki inançları ve fiiliyatlarından çıkar(sa)dığı uydurma idealler etrafında bir dine dönüştürdü. Eli-

nizdeki makalede, bu dogmanın temelleri ve onu destekleyen çerçeveye ele alınıyor. Aynı zamanda, *ümme*t terimiyle ifade edilen siyasal kimlik kavramı, Kur'an metninin ve ilk dönem tarihi bağlamının tahlili yoluyla ayrıntılı biçimde incelenecektir.

İSLAM: BİR KABİLE İDEOLOJİSİ Mİ?

Ümme't: *Kavim mi Yoksa Dini Topluluk mu?*

İslam'ın milliyetçi yahut daha da dar biçimde, kabileci bir hareket olduğu şeklinde uzun zamandır cari olan varsayım yanlıştır. Bu varsayım, Gardet'in sözleriyle Müslüman kimliğinin kalbindeki *ümme*t kavramı anlayışının aleyhinedir.⁴

*Ümme*t kelimesi (Kur'an'da altmış kez yer alır) İslami literatürde başlıca (birincil) bir anlama sahiptir; diğer bütün aidiyet bağlarının ötesinde bir iman bağıyla birbirine bağlanmış dini topluluğu ifade eder. Bu anlam son derece yaygın olarak kullanılmış ve kullanılmaktadır. Bu anlayış oryantalist literatürce hem *ümme*t'in etimolojisi hem de Kur'an'daki kullanımı açısından reddedil-

miştir. İlk bakışta Kur'an'ın *ümme*te 'topluluk'tan 'örnek insan-
noğlu/beşer'e, oradan 'beşeri
ömür'e kadar son derece geniş
bir alanda farklı anlamlar yüklediği düşünülebilir. Genel olarak Müslüman yazarlar pek çoğunu dini bir topluluk kavramı etrafında doğru biçimde açıklamasına karşın- bütün anlamları da içine alacak ölçüde kapsayıcı bir açıklama getirilmemiştir.⁵ Fakat oryantalist literatürde, görünüşte apayrı anlamlar (ki hakikaten bunlar, biri *ümme*ti 'kabile' olarak ifade ederek başladıysa asla uzlaştırılmaz) yazarların pek çoğunun başarısızlıklarını itiraf etmelerine neden olurken, diğer bir kısmının Kur'an metnini tutarsızlıkla ve 'terimin açık anlamı yönünden' kesin bir 'karışıklık'la suçlamasına yol açtı.⁶

Ümme'tin Etimolojisi

Pek çok çağdaş yazar⁷ Watt'ın *ümme*tin kavmin yahut 'kabile'nin eş anlamlısı olduğu tezini, etnik ve linguistik (dilbilimsel) tanımı şeklinde kabul ediyor. Hemen hepsi, klasik Arap filologların iddiası olan kelimenin *amme* kökünden türediğini reddediyor (veya görmezden geli-

yor). Gardet haricinde, Massignon ve Paret de *ümme*tin mahiyet itibarıyla dini yan anlamını kabul ediyor. Ancak, Paret yine de bir kurtuluş planının parçası olarak topluluğun 'etnik' yahut 'linguistik' özelliklerini vurgulamak suretiyle⁸ ilk elde çağrışımın kabile ve fakat ikincil olarak dini boyutu haiz oluşunu ifade ediyor. Diğer taraftan Massignon, terimin ve topluluğun esas itibarıyla dini anlamı/çağrışımı üzerinde ısrar ederken, klasik Arap dilbilimcilerle daha çok hemfikir gibidir.⁹

Joseph Shacht

En mükemmel biçimde Watt tarafından ifade edilen (otoritesi dolayısıyla kendisinden sonrakilere de bağlandığı) oryantalist tez, dini topluluk kavramının (Müslümanlar ve Arap dilbilimcilerin *ümme*t algıları), yalnızca kabilevi yapıların mevcut olduğu bir zaman ve mekan nedeniyle Peygamber'in malumu olamayacak geç bir 'icat' olduğu fikrini muhafaza ediyor. [Buna göre] Kültürel çevresi nedeniyle, Peygamber ancak kabile mevcudiyetine göre düşünmüş ve dolayısıyla dini olmaktan çok 'milliyetçi' bir ideoloji ortaya koymuştur.¹⁰ Bu önermeden ya da zamanın Arapları arasında kelimenin az kullanımından hareketle, bazı araştırmacılar¹¹ *ümme*tin İbrani- ce, Aramca yahut Akkadlı kaynaklardan Hristiyan ve Yahudilerce kullanımı yoluyla Arabistan'a devşirildiği fikrindedir.

Watt, *ümme*tin İslam öncesi Arabistan'da sınırlı kullanımı ve öteki Semitik dillerde 'kabile' karşılığı ile mevcut oluşu dolayısıyla, kelimenin muhakkak ödünç alındığı ve bu bakımdan İslam

öncesi Arabistan ve Kur'an'da 'kabile' anlamına geldiği çıkarımını yapıyor.

Ancak, sınırlı kullanım yabancı bir köken(in varlığı) anlamına gelmiyor (elbette onu reddetmiyor da).¹² Kast edilen anlamın son derece nadir olduğunu yahut başka bir kelimeyle belirtildiğini gösteriyor. Eğer *ümme*t nadir bir anlama gönderme yapıyorsa, 'kabile'- Arabistan'da son derece yaygın bir kavramdır- anlamına gelmesi gerektiği tezi geçersizleşiyor. Ödünç bir kelimenin yerel terimlerle ifade olunamayan bir şeyi belirtmek için ödünç alınmasını düşünmek mantıklıdır. Fakat *ümme*t diğer Semitik dillerde yalnızca 'kabile' anlamına geliyorsa, bu anlamı kastetmek amacıyla ödünç alınmış olamaz. Öte yandan, eğer kelime Arapçada 'kabile' için artık kullanımda olmaması nedeniyle başka kelimelerle ikame edildiyse, bu durumda ona geri dönmek için bir neden var demektir: 'kabile' için kullanılan mevcut aşına kelimelerin karşılamayacağı yeni bir anlam aşılama.

Watt'ın iddiası dairesel (dolambaçlı) ve *ümme*tin kökenini açıklamaktan ziyade ön kabule dayandırıyor. [Bu iddia] Ne bütün Semitik dillerdeki varlığın ortak bir kökeni işaret ettiği gerçeğini gösteriyor; ne de bir kelimenin birden fazla anlam gölgesinde kalmasının bir kolaylık ve/ya kökle ilintili türevlerinin çeşitli dallara ayrılmasının gizemine dair işaret olduğunu göz önüne alıyor. Sözün özü, Watt'ın tezi *ümme*tin 'yabancı' bir kelime, basitçe 'kabile' anlamına gelmesi gerektiği halde ödünç alınmış olduğu ve buna rağmen Peygamber'in zihninde açık/kesin bir anlama sahip olmadığı biçiminde absürd bir iddiaya kadar varıyor.

Oryantalistlerin Kur'an'da Ümmet Kavramı[nı] Anlayışları

Ümmet Her Zaman 'Kabile' Anlamına mı Geldi?

Kur'an'ın vahyedildiği zaman diliminde, Arabistan'da yalnızca çok tanrılı dinler veyahut insanları kendi dinlerine çeviren ve kendilerini etnik ya da kavmiyetçi terimlerle tanımlamayan dinler (Hristiyanlar, Yahudiler, Sabiiler) değil, hikayeleri günlük öğünler kadar yaygın olan güçlü bir yerel peygamberler (Hud, Salih, Şuayb ve diğerleri) geleneği de mevcuttu. O dönemde mevcut tek aidiyet kavramının 'kabile' olduğunu savunmak tek kelimeyle koca bir tarihi hatadır.

Yine de Watt *ümme*t kelimesinin yalnızca 'kabile' anlamına gelebileceğinde ve Kur'an'da bu şekilde kullanıldığında ısrarcıdır. Tezi[ni haklı çıkarmak] için üç iddia ortaya atar. Ona göre, teri-

“ Bu iddia açık biçimde *ümme*tin ‘kabile’ anlamına geldiğini tespit etmez; ve verdiği cevaplardan fazla sayıda soru işaretine yol açar. Neden Kur’an sürekli olarak Müslümanlar topluluğunu (Watt tarafından da teslim edildiği üzere) ‘iman edenler’ şeklinde anıyor da, ‘kabile’ anlamına gelecek ortak (aşına) bir kelime kullanmıyor? Basitçe ‘kabile’ anlamına geliyor ve bu şekilde kullanılıyorsa, Yahudiler *ümme*t kelimesini neden alaya alsınlar ki? Ve Peygamber, Yahudilerce de imzalanan, Medine Anayasası (Vesikası) olarak bilinen metinde Yahudi kabilelerini neden ortak (toplu) biçimde anmaktadır? ”

min Kur’an tarafından 625’ten sonra kullanılmayışı, kayda değer, mühim bir çağırışı/anlamı olmadığının işaretidir. (Herhangi bir delil olmaksızın) Medine Yahudilerinin, Kur’an’da kullanılışının sona ermesi üzerine, kelimeyi alaya aldıklarını varsayar. Bu iddia açık biçimde *ümme*tin ‘kabile’ anlamına geldiğini tespit etmez; ve verdiği cevaplardan fazla sayıda soru işaretine yol açar. Neden Kur’an sürekli olarak Müslümanlar topluluğunu (Watt tarafından da teslim edildiği üzere) ‘iman edenler’ şeklinde anıyor da, ‘kabile’ anlamına gelecek ortak (aşına) bir kelime kullanmıyor?¹³ Basitçe ‘kabile’ anlamına geliyor ve bu şekilde kullanılıyorsa, Yahudiler *ümme*t kelimesini neden alaya alsınlar ki? Ve Peygamber, Yahudilerce de imzalanan, Medine Anayasası (Vesikası) olarak bilinen metinde Yahudi kabilelerini neden ortak (toplu) biçimde anmaktadır?

Fakat en ilginç iddialar, Watt’ın, Paret’in *ümme*t kelimesinin her zaman dini bir bağlamla ilişkili olduğunu ve birtakım Allah korkusuyla dolu (muttaki)

insanlardan söz ettiğini tasdik etmesi karşısında öne sürdükleridir. Ona göre bütün bir Kur’an dinidir ve dolayısıyla kavramın dini çağırışı anlamlı bir unsur olamaz. Herhangi başka biri muhtemelen tersini -yani her yanı dini olan bir metinde ‘kabile’ kelimesinin dahi dini bir çekim sahibi olacağını düşünürdü. Paret’in ikinci iddiasını çürütmek için, Watt Kur’an’da, Allah’tan korkmayan (muttaki olmayan) herhangi bir *ümme*tin cezalandırılacağı anıştırmasını buluyor. Bu anıştırmadan *ümme*tin dini bir kavram olmadığı zira oradaki önekin “dindar” olmayan insanların ifade ettiği sonucunu çıkarıyor! Yine, açık olan tersidir: *ümme*t Allah’a iman veyahut o noktadaki eksiklik nispetinde- dini terimler vasıtasıyla tanımlanıyor. İnkarcılar *ümme*ti etnik veya dilbilimsel değil dini bakımdan tanımlanıyor: ‘iman edenler’in karşısında ‘inkar edenler’ duruyor, Persliler değil.

Watt’ın Kur’an’dan bir başka çıkarsaması da peygamberlerin bir *ümme*te gönderildikleri, dolayısıyla Hz. Peygamber’in gelişin-

den önce de *ümme*tin varolduğu ve etnik bir aidiyet ifade ettiğidir. Fakat Kur’an’da *ümme*t (çoğul. *Ümme*t) her zaman, Hesap Günü’nde üzerlerine şahit olacak belli bir peygambere özgü *ümme*ti ifade etmiştir.¹⁴ *Ümme*t olarak ifade olunan bir grubun, potansiyel bir *ümme*tin [ancak] gönderilen peygamberle ilişkili olarak gerçek bir topluluk olacağı peygamber[ler]in algısı dahilindedir: ‘her *ümme*te kendi elçileri geldi’ (Kur’an 23. 44). İşte İslam siyaset düşüncesini oluşturan ‘fantazyalar’ın oryantalist düzeltmeleri böylesi iddialara dayanıyor.

Kur’an’da Ümmetin Anlamı **Dönüştü mü?**

Watt’la karşılaştırıldığında, öteki oryantalistler Peygamber’in topluluk kavramının esasında kabilevi olduğunu ve fakat *ümme*tin nihayetinde dini bir boyut kazandığına inanıyor. Başlangıçta [kelimeye yüklenen] kabilevi bir misyonun başarısızlığı, dini terimlerle yeni bir biçime sokulmasını zorunlu kıldı. Paret’in en karışık paragraflarının birinde¹⁵ dile getirdiği bu tez, Denny tarafından tekrarlanmıştır:

Kur’an’a göre Allah’tan kendilerine bir elçi gönderilen en son *ümme*t Araplarındı. Öyle görünüyor ki, Medine teşebbüsü olgunlaşıp güçlendiğinde, *evvela* münhasıran bir Arap *ümme*ti *nosyonu* Müslüman *ümme*tine -yani bu yeni dine ‘teslim olmuş’ fakat aynı zamanda (biraz da Yahudilerin Muhammed’in peygamberliğini reddi sebebiyle) kendilerini sembolize etmeye ve Arap terimleriyle Allah’ın seçkin kulları anlamında takdir etmeye yönelen insanlar topluluğuna dönüştü. Mekke’deki kutsal mabedin (Kâbe [bu andan itibaren

böyle kullanılacak)) yeniden kut-sanması ve hac farızası bunun örneklerindendir ki; kıblenin yönünün dramatik biçimde Kudüs'ten Mekke'ye doğru çevrilmesini (2: 142-45) saymıyoruz dahi. İslam'ın 'araplaşması', yerli yerince ifade edersek, Muhammed'in peygamberi kariyerinin *bir neticesiydi*, kaçınılmaz bir gelişme değildi.¹⁶

Diğer bir deyişle: Mekke'de Müslümanlar bir Arap kimliğiyle yola çıktılar fakat (bütünüyle açık olmayan nedenlerden ötürü) Medine'de daha geniş bir dini aidiyet kavramına döndüler; Yahudilerce reddedilmeleri sonrasında Mekke'yi namazın yönü (*kible*) tayin etmek suretiyle Arap kimliklerine bir daha dönmüş oldular.

Arapların neden kendilerini Arap olarak nitelemekten vazgeçmelerini veya ilk elde terk edilmesi oldukça zor olan bir kimliğe dönüş yapmalarını görmek zor. Daha da zoru, Peygamber'in neden en baştan milliyetçi bir ideolojiyi dini terimlerle tesis ettiğini ve [bir yandan] peygamberlik iddiasında bulunduğunu açıklamak [oluyor]. Bu tez olarak geçen şey şu tarihi tartışmaya dayanıyor: ilgi ve istikamette Hıristiyan ve Yahudilerin İslam'ı reddinin neden olduğu yön değiştirme. Bu iddiayı değerlendirmek için Kur'an'ın işaret ettiği farklı Arap gruplara karşı tavrını tespit etmeliyiz.

'Müslüman': Etnik mi Yoksa Dini Kimlik mi?

Kur'an Hıristiyanları ve Yahudileri, Hz. Peygamber'in misyonunu [risaletini] dini bir temelde tanımaya çağırırken, onu önceki risaletlerin bir devamı olarak takdim etmiştir. Hıristiyanlar ve Yahudiler, dini inançları çerçevesinde *ümem* olarak tanımlanmış ve

“Eğer Kur'an'da bir Arap üstün-kabilesi fikri olmuş olsaydı, onların Araplığını tanımış olmalıydı ki- hiçbir zaman bunu yapmaz. [Eğer öyle olsaydı] Peygamber'in daveti- Yahudi, Hıristiyan ve *müşrikîn* (Şirk/ortak koşanlar) olsun- herkese aynı şekilde olmalıydı zira bunların tümü Arap'tır; fakat hiçbir zaman böyle olmamıştır. Yahudilerin ve Hıristiyanların dini inanışları pek çok bakımdan tasdik edilmiş ve onlara yeni Peygambere, bir Arap olarak değil, fakat kendi inanışlarının devam[cısı] olarak iman etmeleri çağrısında bulunulmuştur. Ancak Şirk koşanların dini görüşleri, daha az Arap olmamalarına rağmen, hiçbir zaman kabul görmemiştir.”

hiçbir zaman Araplar biçiminde ifade olunmamıştır. Eğer Kur'an'da bir Arap üstün-kabilesi fikri olmuş olsaydı, onların Araplığını tanımış olmalıydı ki- hiçbir zaman bunu yapmaz. [Eğer öyle olsaydı] Peygamber'in daveti- Yahudi, Hıristiyan ve *müşrikîn* (Şirk/ortak koşanlar) olsun- herkese aynı şekilde olmalıydı zira bunların tümü Arap'tır; fakat hiçbir zaman böyle olmamıştır. Yahudilerin ve Hıristiyanların dini inanışları pek çok bakımdan tasdik edilmiş ve onlara yeni Peygambere, bir Arap olarak değil, fakat kendi inanışlarının devam[cısı] olarak iman etmeleri çağrısında bulunulmuştur. Ancak Şirk koşanların dini görüşleri, daha az Arap olmamalarına rağmen, hiçbir zaman kabul görmemiştir. Hıristiyanlar ve Yahudiler Hz. Peygamber'i reddettiklerinden sonra dahi, Kur'an bu toplulukların inançlarını vahyî dinler biçiminde ifade etmişken, Şirk koşanların dini, ne kadar Arap da olsalar, asla kabul edilmemiştir. Hatta Peygamber'in (Arap olmadıkları iddia edilen) Hıristiyan ve Yahudi dinlerini yaptığı gibi ken-

di tanrılarını da tanınması karşılığında kendisinin [dünyevi] iktidarına teslim olmayı kabul etmelerinden¹⁷ sonra dahi onlardan bu şekilde bahsedilmemiştir.¹⁸ Eğer harekete geçiren etken 'Arap' olmak olsaydı, bütün dinler bir noktada ya kabul yahut reddedilecekti zira takipçileri eşit oranda Arap'tı.

Arap Müslümanların, Arap Hıristiyanlar ve Yahudilerce reddedilmeleri yüzünden, bilinçli bir şekilde 'Arap' geleneklerine dönmüş olmaları ve 'Araplık bakımından Allah'ın seçkin kulları oluşlarını kutlamaları' pek mantıklı gelmiyor! Hıristiyanlık ve Yahudilik Arabistan'da neşet etmemiş dahi olsa (ki özellikle Yahudilik açısından ispatlanmaktan son derece uzak bir iddiadır), Arabistan'ın Yahudileri ve Hıristiyanları Arap'tı, Arapların çocuklarıydı ve hiçbir Müşrik, el-Nâbiğa el-Dhub-yânî veya el-Semâw'al'i Arap olmamakla itham etmeyi hayal bile etmemişti. Oryantalistlerin bizzat kendileri, Peygamber'in davetinin kabilevi olduğu ve Hıristiyan ve Yahudilere esasen Arap kimlikleri temelinde hitap ettiği iddi-

asını sürdürdüklerini kabul ederler. Fakat bu Yahudiler ve Hristiyanlar Peygamber'i inkar ettiklerinde aniden pozisyon değiştirirler: bu noktada her nasılsa Arap olmayıverirler. Bu inkar, Peygamber'i, kendisini daha az bir şiddetle inkar etmeseler de bir şekilde Arap kökenlerini muhafaza ve Peygamber'i bu kimliği yeniden benimsemesi için ikna etmeye çalışan 'Arap' Müşriklerin kucağına itiverir.

Bu iddianın apaçık tutarsızlığı oryantalistlerin 'İslam'ı 'Arap'la asimile etmelerinden kaynaklanır. Müşrik (dini bir kimlik) ile Arap'ın (etnik bir kimlik) birbirine karıştırılması, ara sıra Arap olarak görülen fakat ara sıra belirtilmeyen Hristiyanlık ve Yahudiliğe kadar uzanır. Yahudiler ve Hristiyanlar ile, Peygamber'i inkar etmelerinden sonra yaşanan 'çatlağın', İslam'ın 'Araplaşması'nın ve dini inançlarda değişimin önünü de açarak, hacın müessesleşmesine ve kiblenin Kudüs'ten Mekke'ye taşınmasına neden olduğu fikri, yine tartışmaya açılmamış oryantalist dogmanın altında yatar.

Din ve Etnisitenin Karıştırılması

Kur'an hem Hristiyanlık hem de Yahudilikten pek çok, İslam öncesi Müşrik dininden de birtakım gelenek ve pratiği almıştır. Tümü de 'dini' gelenekler olarak kabul edilmiştir. Bu yüzden İslam'a davet edilen Müşrikler atalarının [dini] geleneklerine dönerek cevap verirken, Kur'an kendi rehberliğinin daha iyi olduğu (43. 22) karşılığını verir. Tıpkı Hristiyanlık ve Yahudilik inançlarının ve pratiklerinin kabulünün bu dinlerin kısmi kabulü anlamına geldiği gibi, hacın benimsenmesi de Müşriklikten bir kısım kabullerin olduğunu gösterir. Müş-

rik pratiklerinin benimsenişinin etnik bir itkidenden kaynaklandığını fakat Hristiyan ve Yahudi pratiklerinin dini bir itkiyle kabul edildiğini söylemek tutarsızlıktır. Bütün bu durumlarda, Kur'an dini pratikleri kendi dünya görüşü doğrultusunda ve ona uygun hale getirerek kabul etmektedir. Fazlur Rahman'ın işaret ettiği gibi,¹⁹ bu farklı ödünc kavramları aynı uygulamadan geçirmektedir: sistematik olarak dini arka planlarından koparılmak suretiyle artık 'İslami' peygamberlerden ve geleneklerden bahseder hale geliyorlar. İbrahim bir Hanîf, bir Müslüman oluyor. İsa Allah'ın Müslüman bir peygamberi haline geliyor. Bu noktada kimse Kur'an'ın, en başından bu yana ortaya koyduğu- kendiden önce gelen ve kesintiye uğrayan mesajların devamı olduğu- felsefesinde bir değişiklik göremez. Peygamber'in (as) Hristiyanlar ve Yahudilerin mesajını kabul etmelerini istediği doğrudur- fakat o kendi dinlerinin Kur'ani yorumu/biçimini kabul etmelerini istemiştir.

Notlar

* Orijinal adı: *Umma: The Orientalists and the Qur'anic Concept of Identity*, Journal of Islamic Studies 16:1 (2005), pp. 1- 34. Elinizdeki metin orijinal makalenin giriş mahiyetindeki sekiz sayfalık ilk bölümünün çevirisidir [T.E.]. Metindeki çoğu köşeli parantez Türkçeye çevirene aittir.

** Georgetown Üniversitesi, Washington, DC, ABD.

¹ W. Montgomery Watt, *Islamic Political Thought [İslam Siyaset Düşüncesi]* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 1987), s. X. Peygamber'in yahut İslam'ın 'yanılgısı'nı alaya alan benzer görüşler, burada kayda alınamayacak sayıda diğer oryantalistlerce de ifade edilmiştir. Tek bir kaynakta iki örneği zikredersek, fazla uzunca olmayan bir zaman önce, von Gru-

nebaum (*Modern Islam* (Vintage Boks, 1964), 7-8) 'İslami mesajı çağdaşı inançların, özellikle de Hristiyanlığın bir sadeleştirilmesi ve basitleştirilmesi biçiminde nitelleyen Kroeber'in ifadesini izin alarak alıntılanmış, yine kendisi de 'İslam'ın daha gerçekçi ve fakat dünyaya daha odaklı olarak ?belirli bir ilkel akılcılığın başvuracağı şekilde... Teslisçiliğin girift yanlarını görmezden gelen bir basitleştirmeyi' benimsediğini öne sürmüştür.

² Bkz. Örneğin, Muhammed Mustafa A'zami, *On Shacht's Origins of Muhammadan Jurisprudence [Shacht'ın Muhammedi Hukukun Kaynakları Üzerine]* (New York: Wiley, 1985).

³ 'Oryantalizm'i Batı dünyasında (en azından) on dokuzuncu yüzyılda İslami araştırmalara kaynaklık eden ideolojik söylemi kastederek kullanıyorum. Bu durum (tutum) yakın geçmişte genel olarak reddedildi ve eleştirel olarak ele alındı: Yazınsal eleştiride Oryantalizm tartışması için, bkz. Edward Said, *Orientalism [Oryantalizm]* (New York: Pantheon Boks, 1978); daha ziyade ilmi yaklaşımları ele alan çalışmalar için bkz. Asaf Hüseyin, Robert Olson, Cemil Kureysi (ed.) *Orientalism, İslam and İslamists [Oryantalizm, İslam ve İslamcılar]* (Brattleboro, Vt: Amana, 1984) ve benim *Religion and Education*'da [25/1-2 (1998) 20-9] çıkan 'Oryantalizmden İslami Araştırmalar'a adlı çalışmam. Yine de, Oryantalizm bugün Batı'daki İslami araştırmalara kaynaklık etmeyi sürdürüyor. Onun ilkelerini ve varsayımlarını benimseyen (Müslüman ve gayri Müslim) yazarlar da oryantalist olarak adlandırılabilirken, yakın geçmişin birkaç büyük Batılı ilim adamı bu şekilde adlandıramaz: Bunun bir örneği *L'İslam* (Paris: Desclée de Brouwer, 1967) yazarı Louis Gardet'tir.

⁴ A.g.e. s. 214. Gardet'in kavramın canlı boyutuna dair kavrayışı bugüne dek gelmiştir: 'Il est une notion qui pendant des siècles a fait vibrer le coeur du musulman. Il nous fait la transcrire de l'arabe, car elle

- garde des resonances qu'une langue européenne ne saurait exprimer aisément. C'est l'*umma*, ou plus exactement, l'*ummat al-nabi*. La racine la plus probable d'*umma* est *umm*, "me're". L'*umma*, c'est la communauté—au sens à la fois de peuple et de nation—ceux qui veulent "vivre ensemble". . . A travers les divergences de pays, de races, de cultures, de langues véhiculaires, se maintient en filigrane une vocation d'unité toujours renaissante, et qui marque jusqu'au comportement quotidien.' Gardet'in son derece doğru bir şekilde anladığı gibi, böylesi bir nosyonun bütün Müslümanlar için ortak olabilmesi için inançlarında sapaşağlam yerleşik olması gerekir. Watt'ın, belirsiz bir zaman aralığında Müslümanların Kutsal Kitap'larındaki *ümme*ti esas (orijinal) anlamından uzak bir yoruma tabi tuttıkları şeklindeki anlayışı tarihi dayandıktan yoksundur; fakat eğer doğrusu bu durumda İslami kültür atlasında bu denli yaygın ve tutarlı bir anlayışa yol açması beklenemezdi.
- 5 Bkz. Nasif Nâşir, *Mafhûm al-umma bayna l-dîn wa-l-târikh* (Beyrut: Dâr Amwâj, 4. baskı, 1992) ve Radwân al-Sayyid, *al-Umma wa-l-jamâ'a wa-l-sulta* (Beyrut: Dâr İkra', 2. baskı, 1986).
- 6 Frederick Denny, 'The Meaning of *Umma* in the Qur'an', içinde, *History of Religions* 15/1 (Ağustos 1975), 34-70.
- 7 Yalnızca iki örneği zikretmek gerekirse, bkz. Peter Mandaville, *Transnational Muslim Politics: Reimagining the Umma* (London: Routledge, 2001), 69 ve sonrası, ile Fred Halliday, içinde, B.A. Robertson (ed.), *Shaping the Current Islamic Reformation* (London: Frank Cass, 2003), 23 ve sonrası.
- 8 Rudi Paret, bkz. madde s.v. *ümme*t, içinde H. A. R. Gibb ve J. H. Kramers (ed.), *Shorter Encyclopedia of Islam* (Leiden: E. J. Brill, 1954).
- 9 Louis Massignon, 'L'*Umma* et ses synonymes', *Opera Minora* (Beyrut, 1963) s. 97-103.
- 10 Watt, *İslam Siyaset Düşüncesi*. Bu husustaki tezi s. 9-14'te bulunabi-

lir; ayrıca müteakip atıflar Watt'ın bu kitabına olacaktır.

- 11 Örneğin, Arthur Jeffery, *The Foreign Vocabulary of the Qur'an* (Baroda: Oriental Institute, 1938). Diğer araştırmacılar, örneğin Julius Wellhausen *The Arab Kingdom and its Fall*, çev. M. Weir (Beyrut: Khayyat, 1963) kitabında *ümme*t kelimesinin *ümmden* türetildiğini söylemektedir. Fakat *ümme* bir fiil değildir ve eğer orijinal Semitik bir kelime ise kendisini bir fiil kökünden türetmelidir.
- 12 Esasında kelime diğer Semitik dillerde de çok yaygın biçimde kullanılmıyordu. Karşılık olarak verilen kökler için bkz. *A Dictionary of the Targumim, Talmud Babli ve Yerushalmi*, ve Marcus Jastrow (New York: Pardes, 1950) tarafından derlenen *Midrashic Literature*; ile *Lexicon in Veteris Testament Libros*, ed. Ludwig Koehler (Leiden: E. J. Brill, 1958). Ayrıca bkz. Josef Horowitz, *Jewish Proper Names and Derivatives in the Koran* (Hilesheim: G. Olms, 1964, *Hebrew Union College Annual*'den yeniden basım, 2 (1924)). James Walsh S. J.'e çeşitli Semitik kökenleri keşfetmek ve tartışmak konusundaki yardımları için teşekkür ederim.
- 13 Watt ifadenin *kavm* kelimesiyle ikame edildiğini (değiştirildiğini) iddia eder. Fakat *kavm* 'grup' anlamına gelir ve kabile ya da millet veyahut dini topluluk anlamına gelmesi için belirli şartları sağlamalıdır ki; Kur'an'da bütün bu anlamlarda kullanılmıştır. Watt'ın bizzat kendisi kelimenin bazı ayetlerde 'açık bir dini göndermede' bulunduğunu söylese de birkaç satır sonra kendisiyle çelişkiye düşerek hiçbir zaman 'özel bir dini çağırışım' kazanmadığını ileri sürer. Daha kötüsü, *kavm*'in 'doğal' (örn. ırki veya etnik) bir grup olduğu şeklindeki tezine delil olarak Kur'an'ın bir inkarcı *kavmi* anlattığı ayetini öne sürer! Bu grubun kavmiyetçi bağı muhtemelen inkardı!
- 14 Örn. Kur'an 4. 41; 28. 75. Bu makaledeki bütün Kur'an mealı, öteki türlü ifade edilmediyse, nadiren küçük değişikliklerle Muhammed Esed'in *The Message of the*

Qur'an [Kur'an Mesajı] (Gibraltar: Dâr al-Andalus, 1980) metninden alınmıştır.

- 15 Paret, *Shorter Encyclopedia*: 'Muhammed'e esasında va'dedilen Arap *ümme*ti ancak oldukça yoğun bir çaba sonucunda kendisi tarafından meydana getirilmiştir. İlk bakışta Arap toplumunu temsil etse de, bu öyle ya da böyle ikincil bir fenomendi. Aslolan şey üzerine bina edildiği dini esastı. Arap *ümme*ti bir Müslüman *ümme*tine dönüşüyordu.'
- 16 Denny, 'Meaning of *Umma*', 35-6. Vurgu tarafımızdan eklenmiştir (M. J. El-Faruki).
- 17 Mekkeliler sorunlarını, kendi tanrılarına saldırmaktan vazgeçmesi karşılığında Peygamber'e servet ve güç va'dederek çözmeyi denediler. Hz. Peygamber'in herhangi bir biyografisine bkz. -örn. Muhammad b. Ishaq, *Sirah Rasul Allah*; çeviri aşamasında: Alfred Guillaume, *The Life of Muhammad* (London: Oxford University Press, 1955, yeniden basım, 1967), veya Hitti, *History of the Arabs* (New York: St Martin's Press, 1956).
- 18 *Müşrikîn* kelimesi çoğu kez 'inkarcılar' veya 'paganlar' şeklinde çevrilse de, esasen Arapçada 'Allah'a başka ilahları ortak koşanlar' ya da 'Ortak koşanlar' anlamına gelir. Bu nedenle, 'inkarcılar' değil; sıkı monoteizmi temelinde şiddetle karşı dursa da çok açık bir biçimde Kur'an tarafından bir din[in takipçileri] olarak anlaşılmıştır. Ayetlerde hem Kitap ehlinin hem de *müşrikîn*den inkarcılara işaret edildiğinde (kutsal kitaba dayanmasa da) dini bir geleneğe delalet etmektedir: 'O Kitap ehlinin ve *Müşrik*lerden inkar edenler (*keferû*) kendilerine açık kanıtlar[ımız] gelmeden [Allah tarafından] terk edilmiş bırakılmayacaklardır' (98. 1). Çeviri bana aittir (M. J. El-Faruki).
- 19 Fazlur Rahman, *Islam [İslam]* (London: Holt, Rinehart & Winston, 1966), 20. Ayrıca bu konunun mükellemel bir tartışması için bkz. Fazlur Rahman, *Major Themes of the Qur'an [Ana Konularıyla Kur'an]* (Minneapolis: Bibliotheca Islamica, 1989), 132 ve sonrası.

MÜSLÜMANLIK VE DÜNYA İLE İLİŞKİLER -II

Müslüman'ın Hasımı Olur Mu?

Şemseddin ÖZDEMİR

Burada iki yaklaşım var: İlki düşmanca, kötü niyetli bir yaklaşım. Müslümanların yanlışlıklar ve haksızlıklar karşısında dinamizmini kırmak için yapılmış bir yaklaşım. Bence karşı tarafın Müslümanlara, "düşman yok" lafını söylediği, müslümanın zihnini bulandırmak için yaptığı bir propaganda. İkincisi ise muhtemelen cahil, çok fazla bilgisi olmayan bazı Müslüman tiplerin, söylediği sözün ne anlama geldiğini bilmeyerek konuştuğu sözlerdir.

İslâm'a Neden Düşman Olunur?

İslam, düşman ihdas etmek ve çoğaltmak için inmiş bir din değildir; illa 'düşmanım olsun da savaşayım' demez. Kur'an-ı Kerim'i tekrar tekrar, kendi bütünü içerisinde, ciddiye alarak, anlamak ve yaşamak için okumaya devam edersek görürüz ki, Kur'an'ın asli hedefi bu değildir. Ama, birileri sizi düşman ittihaz edip sizinle savaşır ve siz de onlarla savaşırsınız...

Dolayısıyla, "Müslüman'ın düşmanı olmaz veya hasmı yoktur" lafı boş bir laftır, yani slogan olarak içinin dolu olması mümkün olmayan bir laftır. Sonuç itibariyle şeytan denen bir varlık var. İnsanın kendi arzu ve istekleri de var. Herkesin arzuları, bencil duyguları, egoist duyguları var. Bu duygular güçle birleştiği zaman, insan vahşi bir hayvanı bile geçiyor. Arzu, istek, egemen olma tutkusu var mı var! Adam iktidarı ele geçiriyor, imparatorluğu ele geçiriyor. İstediklerini asıyor, kesiyor. İnsanların binlercesini mahvediyor.

Bir kararla yüz binlerce insan yok edilebiliyor. Bu lafları söyleyen insanlara diyoruz ki insanların karakteristik özelliğine baksın. İnsanın bünyesinde olan zaafı görsün. O bakımdan Müslüman, hümanist bir mantıkla, 'yani bizim hasmımız olmaz, yoktu zaten, mümkün de değildir' gibi aslında hiç kimsenin makul kabul edemeyeceği sözleri söylesin. Bunu söyleyen Müslüman insanlar varsa yanlış söylüyorlardır ve bu sözün bir anlamı da yoktur. Fakat, İslam karşıtları, müslümanın zihnini karıştırıp onu pasifsizleştirmek, İslam'ın ve Müslümanlığın şeytanlardan, zalimlerden bile razı olduğu bir İslam yorumu dayatmak istiyorlar. Kimi insanların, grupların dillendirdiği bu anlayış sadece kendilerini bağlar; İslam ise bundan beridir, uzaktır.

Hız. Adem'den (a.s) Hz. Peygamber'e (s.) kadar peygamberlerin tevhid mücadelesini anlatan Kur'an-ı Kerim'in ortaya koyduğu gerçek şudur:

İslam kimseyi zorla Müslüman yapmaya kalkmadı. Çıktı ve Mekke'de haykırdı: "Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed de onun peygamberidir" dedi. Onları putlara tapmaktan vazgeçmeye çağırdı. Birbirinize tapmayın dedi, başka bir şey demedi. Fakat bu söz onları rahatsız etti ve ona saldırdılar. Mekke yöneticileri baktılar ki, bu söz onların Mekke halkını sömürmesine karşı çıkan bir sözdür; O'nu düşman ilan ettiler. Dolayısıyla İslam kendisine bir düşman ihdas etmedi. İnsanları kölelikten yani taşlara, ağaçlara ve kendisi gibi insanlara tap-

maktan kurtarmak için geldiğinden dolayı kendisine tapılan insanlar, kendini ilahlaştıran insanlar bu dini şiddetli bir şekilde tepkiyle karşıladılar. Bu dinin düşmanı oldular. Şimdi kim kalkıp diyebilir ki mazlumları savunan, haksızlığa uğrayanları savunan, garibanları savunan ve kölelerin hakkını efendilerinden söküp almak için ortaya çıkan bir din, o köleler efendileri tarafından yok edilmek istendiği zaman onunla uzlaşmak durumunda kalsın. O bakımdan İslam bizatihi düşmanlarını ihdas etmedi, düşmanlar O'na karşı çıkarak cephe aldılar. Sonra İslam onları tanımladı. Onlara yeri geldi **kâfir** dedi; yeri geldi **zâlim** dedi; yeri geldi başka isimlerle vasıflandırdı. İnsanları köleleştirenleri aşağıladı. İnsanları kendilerine taptıranları aşağıladı, eleştirdi. *?Ebu Leheb'in eli kurusun*" dedi; *"düşmanım yok"* demedi. Kur'an'ın lisanı budur; hiç eğip bükmez! Şunu da ifade edelim ki, Hz. Peygamber (s) *Ebu Leheb'e* hiç bir baskı yapmadı. Ama çıkarı zedelenen **Ebû Leheb**, Hz. Peygamber'e düşman oldu; yolunu kesti, pislik attı.

Zalimler İslam'ın Düşmanıdır

İslam'ın, dünden bugüne insanlığa verdiği mesajın özü şudur: İnsanları insanlara kulluk etmekten kurtarmak ve insanları Allah'a kul yaparak gerçek özgürlüğe kavuşturmak. Bütün peygamberlere ve Hz. Peygamber'e gelen Tevhid akidesi ve bu akidenin son temsilcisi İslam, bu büyük iddia ile ortaya çıktı. **"Lâ ilâhe illallah"** kelimesinde anlamını bu-

lan bu mesajı çok iyi anlayan, o sömürüyü, işgali, katliamı organize eden çeteler, aslında kendi saltanatlarının yok edileceğini gördükleri için bu inancı savunanlara savaş açtılar. Dün de açtılar, bugün de açmaya devam ediyorlar. O bakımdan İslam'ın düşmanı/düşmanları vardır. Ve İslam, İslam'ı düşman edinenleri **"İslam düşmanı"** kabul eder. Elbette, bugünün düşmanı yarın dost olabilir. Zulmetmekten vazgeçmek ilk adımdır. İkinci adım düşünmeyi sağlar. Ama fert zulmettikçe, işken-ce yaptıkça, katliam yaptıkça zaten yanlış da devam eder. Şimdi hiç kimse kalkıp da İslam'a kıyasla bunlar daha hoşgörülü diyemez. Biz **Stalin** ile onun katlettiklerini, **Hitler** ile bunun katlettiklerini, **Mao**'yla onun katlettiklerini, Firavunla onun katlettiklerini, köleleştirdiklerini, **Nemrut**'la onun katledip köleleştirdiği insanları eşit sayamaz ve onları **eşit** olarak sevmeyiz. **Böyle sevgi dünyanın en alçak duygusudur.** Zalimi, zulmeden hoş görmek; onun zulmüne ortak olmaktır. İnsanların ırzına tecavüz eden de, o tecavüze uğrayanı da aynı şekilde sevebiliyorsanız, bırakın başkasını insan bile değilsiniz. Onlar dünyada yok edilmesi, neslinin kesilmesi, gücü elinden alınması gereken güçtür. Zalime tabi ki düşman olacağız. Bu düşman ihdas etmek değildir. Müslümanca bir duruş, onları karşımıza almayı gerektirir; böylece de onlar bizatihi seni düşman ilan edeceklerdir.

Ali İmran suresinin 118-120. âyetlerinde ve daha farklı âyetlerde Kur'an-ı Kerim, bu tür düşman olarak addedilmesi gerekenleri açıkça ortaya koyar. Burada hiç eğip bükmez:

"Ey müminler, sizden olmayanı kendinize dost edinmeyin. Onlar sizi bozmaktan geri durmazlar."

Kim söylüyor bunu; Allah söylüyor.

"Size sıkıntı verecek şeyleri isterler. Onların size karşı ağızlarından öfke taşımaktadır."

Şimdi biz bunları dost mu edineceğiz?

"Kalplerinin size karşı gizlediği ise daha büyük bir kindir. Sizinle karşılaştıkları zaman 'iman ettik'

derler. Kendi başlarına kaldıklarında öfkelerinden parmak uçlarını ısırrırlar."

Aynı şekilde Mümteherine sûresinin 1. âyetinde şöyle ifade edilir:

"Ey müminler! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları asla dost edinmeyin. Şimdi onlar sizi ele geçirseler, size düşman olurlar. Size ellerini ve dillerini kötülükle uzatırlar. Sizin İslam'dan sonra kâfir olmanızı isterler."

Ayetle, **"Allah'ın düşmanı"** olanlardan bahsediliyor; Allah'a, Allah'ın insanlığa bildirdiği değerlere düşman olan bu gruh, bu değerlere inananların ve mazlumların da düşmanıdır. Dün olduğu gibi, bugün de, dünyanın her tarafında böyle çeteler var. Bugün de maalesef zirvedeler bunlar. Amerika'sında, Avrupa'sında, dünyanın çok değişik yerlerinde, hatta adı Müslüman olan ülkelerin başlarında bile birçok zulüm çetesi var.

Şimdi, "Müslüman insanın hasmı olmaz" demek, bu manada hainlik değilse hamakattır. Müslüman insanın düşmanı olmaz demek, çok ahmakça bir tespittir. Dahası, sinsi bir tuzaktır bu; Müslüman'ın direncini kırmak, onu pasifize etmek, onun mücadele şevk ve azmini yok etmek için, sinsice ortaya atılmış bir tuzak bilgisidir.

"Lâ ilâhe illallah"

Demek Dünyaya Kafa Tutmaktır

Kur'an-ı Kerim'in bize öğrettiği kadarıyla, bu konuda yığınla örnek sayıp dökmek mümkündür, ama önemli olan örnekleri çoğaltmak değil, anlamaktır. O açıdan dünyanın her tarafında gücü elinde bulunduran ve dünyada hem müminlere hem de diğer mazlum insanlara hayatı zehir eden, dar eden, geçinemez hale getiren, onların mallarını mülklerini gasp edip, onları açlığa mahkûm eden bütün sistemlere ve o sistemleri temsilcilerine karşı çıkmak düşman olmak, Müslüman olmanın şiarıdır. İslam **"La ilahe illallah"** derken yani **"Allah'tan başka herhangi bir ilah yoktur"** derken, aslında ilk hecesinde bunu haykırıyor. Önce **"La"** diyor hayır. **"La ilahe"** bütün ilahlara hayır. Kendini

Allah yerine koyup güç ve otorite taslayarak insanları kendine kul etmeye çalışan herkese hayır derken bizatihi ilk başında bu tür iddiada bulunanları yok sayıyor ve onlara köklü bir eleştiri getiriyor. Bu açıdan olaya bakmamız ve bu gerçeği yeniden Müslümanların zihinlerine taşımamız gerekir.

Bugün, "Avrupa Birliği değerleri" diyerek, "küresel değerler" denerek kendisine sığınılan ve asla tartışılmaz görülen anlayışlar ve iddialar karşısında komplekse düşen kimi müslümanlar, bugünün dünyasında maalesef bu temel hakikatleri dillendirmekten çekinir hale geldiler. Müslümanlar ne Allah'ın indirdiği âyetleri yok sayabilirler, ne da makineli tüfek gibi alıp birini yok etmek için bunları rasgele kullanma hakkına sahiptirler. Kimse, çeşitli sebeplerle komplekse kapılarak kendi hevâ ve hevesini doğrulayacak tarzda cımbızla bazı âyetleri seçip bağlamından uzaklaştırarak onu kullanma hakkına sahip değildir.

Özetlersek; Müslüman, düşman ihdas etmek için gelmemiştir ama dünyada bütün insanlık tarihi boyunca zulme karşı çıkan, haksızlığa karşı çıkan, insanları ezenlere karşı çıkan bir inancın, akîdenin sahibidir ve onu düşman ilan edenlerin amansız düşmanıdır. Allah vahyi gerçekliği ve en son mesajı olan Kur'an'ı, yeryüzünde ezilenleri, mazlumları ve haksızlığa uğrayanları savunmak üzere göndermiştir. Bu böyle olduğu ve böyle bilindiği halde, kimse kalkıp İslâm adına zalimlere muhabbet besleyemez, onları sevmeyiz, bu tarz söyler söyleyemez. Dünyada ve Türkiye'de binlerce insanı sokağa itip hayatlarını karartan, onları eroine, esrara alıştırıran, fuhşa teşvik eden, insanların bedenleri üzerinden para kazanan zalimlerle onların ezdiği insanları eşit tutamayız ve onlar gerçekten bizim hasmımızdır. Tabi zulme devam ettikleri sürece. Tövbe ederlerse ne âlâ; düşmanlık biter. Belki içimizden birileri hiç zulme uğramamış olabilir, fakat bu hiç fark etmez. Her müslüman zulme karşı çıkmalıdır. Kur'an-ı Kerim'in bize verdiği anlayış budur.

KUR'ÂN'DA SICAK KELİMELER

BÜYÜK BİR BELÂ

Hüseyin K. ECE

'Belâ'nın sözlük anlamı, denemek, yapmak, bitkin hale getirmek demektir.

Kur'an'da daha çok denemek, sınamak, imtihan etmek anlamlarında kullanılmaktadır. Denenmek veya bir sınamaya uğramak insanı yıpratıldığından, insana sıkıntı verdiğinden dolayı 'belâ' kelimesiyle ifade edilmektedir.

Dinin emirleri bir bakıma 'belâ'dır yani insanı sınamadır. Çünkü bazı dinî emirler insan bedenine zorluk verir, insanların iyilerini ve kötülerini ortaya koyar. Şükredenler veya nankörlük edenler bununla belli olur.

Bunlar birer 'belâ'dır/imtihandır. (Ece, H. İ. Temel Kavramları, s: 66)

Tarihin kaydettiği en büyük despotlardan biri olan Firavun (ya da firavun zihniyeti), Hz. Yakub'un torunlarına (İsrailoğullarına) zulmediyor, onların hayat alanlarını daraltıyordu. Hatta nesillerine bile müdahale ediyordu.

Kur'an bu olayı özellikle öncelikle Peygamberin sahabelerine, sonra da bütün ümmet-i Muhammed'e şöyle hatırlatıyor.

"Hani Musa kavmine demişti ki: "Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Çünkü O, sizi işkencenin en kötüsüne sürmekte ve oğullarınızı öldürüp, kadınlarınızı (kızları-

nızı) sağ bırakmakta olan Firavun ailesinden kurtardı. İşte bu size anlatılanlarda, Rabbinizden büyük bir (belâ) imtihan vardır." (İbrahim, 14/6. Bir benzeri Bekara, 2/49. A'raf, 7/141)

Bu, öncelikle azapla, zorlukla ve daralma ile denenmektir.

Herkes sabır sabır der de, sabrın gereği ne kadar yerine getirilir? Burada sabrın, direnmenin, kurtuluş için kararlı olmanın, onun uğruna çalışmanın işaretlerini buluyoruz. Burada, 'belâ'ya uğrayan bir topluluğun samiyet derecesi ölçülmektedir. Zira sabır, sadece zulüm ve işkenceye katlanmak değildir.

Sabır; sarsılmadan, ruhsal hezimetle uğramadan zorlukları göğüslemektir. Bununla birlikte kurtuluş ümidini, kararlılığı bırakmamaktır. Zulüm ve azgınlığın karşısında dik durabilmektir. Hatta bu zorluğu aşmak için gereken çabayı göstermektir. (fi-Zilâli'l-Kur'an, 4/2088)

Kur'an, İsrailoğullarının çektikleri sıkıntıları söz konusu ettikten sonra üç âyette; **"Bu, sizin için Rabbinizden gelen çok önemli bir imtihandır"** diye ekliyor.

Burada 'belâ'nın Allah'a nisbet edilmesi dikkat çekicidir. Bu, İsrailoğullarına daha sonradan verilecek olan nimetlerin, kavuşturulacakları derecelerin bir bedeliydi.

(Bekara, 2/47)

Allah kullarından dilediğini, dilediği şeyle dener; bununla ya ona bir zafer verir, ya günahını affeder, ya şükrünü artırmaya sebep olur, ya da ona daha fazla sevap/karşılık verir. Nitekim Peygamber (sav) mü'minlerin dinleri ölçüsünde bela ve musibete uğratılacağını, kim dinde daha güçlü ve daha samimi ise o daha fazla zorlukla, daha farklı imtihanla karşılaşabilir. Dinde gevşek ve zayıf olanlar ise bu yolda daha az belâya uğrayabilir. (bak. Tirmizî, Zühd/56, 2398)

Musa Peygamberin ashâbı gerçekten **büyük bir belâ (deneme)** ile karşı karşıya kalmıştı. Ülkelerinde hiç bir değerlerine itibar edilmiyor, hakları kısıtlanıyor, köle muamelesi görüyorlardı. Evet orası kendi ülkeleri idi. Asırlar önce Yusuf Peygamber eliyle oraya yerleşmişler, orayı yönetmişler, orayı imar etmişlerdi. Ama Firavun onlara yabancı (parya) gözüyle bakıyor, ayrımcılık uyguluyor, onları göz altında tutuyordu. Zira onlar hâlâ ataları Yakub'un ve Yusuf'un dini üzerinde idiler. Onlar o Tevhidî öze sahip oldukları sürece, Firavunun rablığı, ya da hükümanlığı rahat etmiyecekti. Bunun için onların zayıf bırakılması, baskı altında tutulması gerekiyordu.

Tarihten beri şirk dinini hayat tarzı olarak benimseyenler, Tevhid'e iman edenlerden asla razı gelmezler. Her zaman ve her yerde onların zayıf kalmalarını isterler. Onları hiç bir şekilde yetki makamında görmek istemezler.

Ancak bu büyük belâ, asla esef edilecek, asla pişmanlık duyulacak, asla geri kaçmaya sebep olacak bir felaket değil; tam tersine sabrı ve tahammülü, direniş ve tevekkülü, azim ve gayreti kamçılayan bir süreçti. Onları bununla imtihan eden Rab, Musa'nın eliyle onlara müjde veriyor, başlarına gelen bu musibetin karşılığını çok büyük fazlasıyla geri alacaklarını müjdeliyordu.

"Allah buyurdu: Seni kardeşinle destekleyeceğiz ve size öyle bir kudret vereceğiz ki, ayetlerimiz (mucize yardımlarımız) sayesinde onlar size erişemeyecekler. Siz ve size tabi olanlar üstün geleceksiniz." (Kasas, 28/35)

Böyle bir müjde Hz. Musa'ya henüz peygamber oluşunun ilk zamanlarında, israiloğullarının zayıf, güçsüz ve baskı altında oldukları, bütün umutların gittiği, firavunun galibiyetini ilan ettiği zamanda verildi.

Sonuç Rabbin takdir ettiği gibi oldu. Hakkın yanında olanlar kazandı, batılı ve haksızlığı savu-

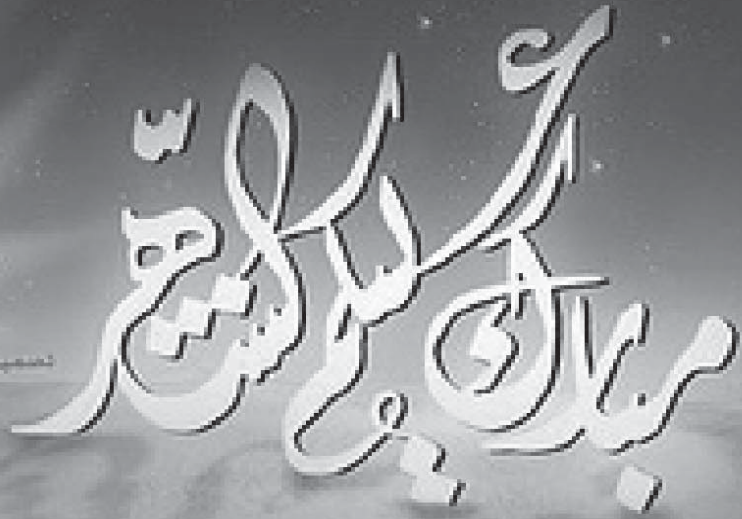
nanlar, zulme başvuranlar kaybettiler.

Onlar kazanmış görünse de kaybetmeye devam edecekler.

Bu gerçek günümüzde de geçerlidir. Hakka gönül verenler esef etmesinler, ümitsiz olmasınlar, batılın tuzakları ve baskıları karşısında yılmasınlar. Allah (cc) **'büyük bir bela'yı** sebepsiz yere vermez.

Aslında korkulması gereken şey, mü'min olarak bu gibi denemelerden mahrum kalmak ve bunun getireceği hesapsız mükâfatları hak edememektir.

28.6.2008 Zaandam

DEFOLU KİMLİKLERLE ALLAH'IN VA'DİNE LAYIK OLMAK

Mehmet ŞAHİN

Günümüzde tanınmış markaların ürünlerindeki en ufak bir defonun, ürünün değerini epeyce düşürdüğü, hatta bazen yok pahasına sattırarak dereceye indirdiği bilinen bir gerçektir. Yüce Allah'ın indinde de müminin değerini düşüren defosu, kulluk görevinin anlaşılması ve ifasındaki eksiklikler, ihmaller, savsaklamalar, zaaflar ile küçükten büyüğe işlediği günahlardır. Elbette günahsız kul olmaz. Peygamberler müstesna hiç kimse masum değildir. Ancak müminin hedefi olgunluk ve **takvada** daha üstün bir noktaya ulaşmak, **"muttakin"** sınıfına girecek amelleri (amel-i sâlih) işlemek ve Allah'ın rızasını kazanmak olmalıdır.

İş hayatımızda, aile ve toplum hayatımızda, kısaca hayatımızın her anında müslüman kimliğimize hâlel getirecek, Allah'ın rızasına muhalif her söz, iş ve eylem müminde bir defo oluşturur ve onun değerini Allah indinde düşürür. Böyle fertlerin oluşturduğu topluluk veya cemaatin de toplam kalitesi düşük olur. Toplam kalitesi düşük, defolu bir topluluğun, top-

lumun gelişmesini, dönüşmesini sağlaması beklenemez. Müslüman kimliği ve sözde bir ideal taşımak yetmez. Yeterli donanım, ihlâs, samimiyet ve gayrete de sahip olmak gerekir.

Bugün İslâm coğrafyası kan ağlıyor, bir türlü kendine gelemiyorsa bunun sebebini, Allah'ın müslümanlara nusret ihsan etmemesinde değil, Allah'ın yardım, koruma ve zafer konusundaki va'dine layık olamayan, onu hak kazanamayan, Allah'ın istediği gibi bir kulluk ser-

gileyemeyen bizde, defolu kimliklerimizde aramalıyız.

Kur'an-ı Kerim'de, gerek peygamber kıssalarında gerekse asr-ı saadet dönemi ile ilgili ayetlerde yüce Allah; kendi yolunda çalışan, cihat eden müslümanlara yardımını esirgemediğini, onları nice üstün topluluklara üstün kıldığını, onlara nimet ve zafer ihsan ettiğini beyan etmektedir. İnandığımız Allah, asla sözünden caymadığına (la-yûflih-ul mîad), adil olduğuna, kendisine inananlara zulmetmeyeceğine ve Kur'an'ın hükümleri kıyamete kadar baki kalacağına göre, onlarca yıldır zilletimizin, derbederliğimizin, zelil oluşumuzun sebebini başka yerlerde arayamayız: *"Andolsun ki, Allah, size verdiği sözde durdu. Onun izniyle kâfirleri kırıp biçiyordunuz, ama Allah size arzuladığınız zaferi gösterdikten sonra gevşeyip bu hususta çekiştiniz ve isyan ettiniz; sizden kimi dünyayı, kimi âhireti istiyordu; derken denemek için Allah sizi geri çevirip bozguna uğrattı. Andolsun ki O, sizi bağışladı. Allah'ın inananlara nimeti boldur."* [Âl-i İmran 3/152] Ayrıca şu ayetlerle Allah'a olan bağlılığın şu-

urunda olan mü'minler içindir: "Gevşemeyin, üzölmeyin, inanmışsanız, mutlaka siz en üstünsünüzdür." [Al-i İmran 3/139] ve "Bu, Allah'ın vaadidir; Allah verdiği sözden caymaz, fakat insanların çoğıu bilmezler." [Rum 30/6]

Bundan sonra artık inananlar şöyle demelidir: "Rabbimiz! Peygamberlerinle vadettiklerini bize ver, kıyamet günü bizi rezil etme. Sen şüphesiz sözünden caymazsın." [Al-i İmran 3/194]

"Allah, içinizden inanıp yararlı iş işleyenlere, onlardan öncekileri halef kıldığı gibi, onları da yeryüzüne halef kılacağına, onlar için beğendiğı dini temelli yerleştireceğine, korkularını güvene çevireceğine dair söz vermiştir. Çünkü onlar Bana kulluk eder, hiçbir şeyi Bana ortak koşmazlar. Bundan sonra inkar eden kimseler, işte onlar artık yoldan çıkmış olanlardır." [Nur 24/55]

"And olsun ki, siz düşkün bir durumda iken, Bedir'de, Allah size yardım etmişti; Allah'tan sakının ki şükredebilesiniz." [Al-i İmran 3/123]

"Talut orduyla birlikte ayrıldık-tan sonra, «Doğrusu Allah sizi bir ırmakla deneyecektir, ondan içen benden değildir, onu tatmayan eliyle sadece bir avuç avuçlayan müstesna şüphesiz bendendir» dedi. Onlardan pek azı hariç, sudan içtiler. Kendisi ve kendisiyle olan inananlar ırmağı geçince, «Bugün Calut ve ordusuna karşı koyacak gücümüz yok» dediler. Kendilerinin Allah'a kavuşacağını bilenler ise: «Nice az topluluk çok topluluğa Allah'ın izniyle üstün gelmiştir, Allah sabredenlerle beraberdir» dediler." [Bakara 2/249]

"Sizi gözleyenler, Allah'tan size bir zafer gelirse, «Sizinle beraber değil miydik?» derler; eğer ka-

firlere bir pay çıkarsa, onlara: «Size üstünlük sağlayarak sizi müminlerden korumadık mı?» derler. Allah kıyamet günü aranızda hüküm verir. **Allah inkarcılara, inananlar aleyhinde asla fırsat vermeyecektir.**" [Nisa 4/141]

"Delil ve ispat bakımından, hakikat açısından küfür, İslâm'a üstünlük sağlayamaz. Allah buna fırsat vermez. Fakat dünyada Allah'ın tekvinî şeriatının koyduğu kanunlara göre **çalışma, sabır, cesaret, teşebbüs, başarı vasıtalarını kullanma hususlarını Müslümanlar ihmal ederlerse, o şeriata uygun hareket eden gayr-ı müslimler başarı sağlayabilirler.** Mümin batıl vasıtayı kullanır, mesela tembellik eder dürüst olmazsa, hak vasıtayı kullanıp çalışkan ve dürüst olan bir kâfir dünyada ona galip gelebilir..." (1)

O halde, Allah'ın gösterdiği sırat-ı müstakim üzerinde mü'minler olarak dosdoğru yürüme becerisini göstermek, kendimizi vahyin ve sünnetin ışığında yeniden formatlamak, İslâm dışı hayat tarzlarının renklerini üzerimizde taşıyarak değil; Allah'ın boyası ile boyanmak, mü'min-i kâmil olma yolunda gayret sarf etmek ile mümkündür. Yoksa sınıflandırılacak bir yığın defolarımızla Allah'ın inayetine, korumasına yardımına nail olamayız: "Siz Allah'ın verdiği rengi alınız. Allah'ın boyasından daha güzel boyası olan kimdir? «Biz ancak O'na ibadet ederiz» deyiniz." [Bakara 2/138]; "Allah'a karşı gelmekten sakınanlara ise: «Rabbimiz ne indirdi?» denildiğinde: «Hayır indirdi» derler. Bu dünyada güzel işler yapanlara güzel bir mükâfat var. Âhiret yurdu cennet, **dünyadan ve içindeki her şeyden elbette daha hayırlıdır.** Takva sahiplerinin yurdu ne güzel yurttur!" [Nahl 16/30] ve sonuç olarak: "O gün kö-

tülükten sakınanları **seçkin konuklara yaraşır bir saygınlıkla**, rahmeti bol olan Allah'ın huzurunda bir araya getiririz." [Meryem 19/85]

Görev ve sorumluluğunu yerine getirmeyenin, görev ve sorumluluğun yerine getirilmesine karşılık va'dedilenleri beklemesi, umması biraz da yüzsüzlük değil midir? Dersine hiç çalışmayan veya şöyle böyle çalışan bir öğrencinin, öğretmeninden çok iyi bir not ve takdir; karnesinde de başarı beklemesi ne kadar doğrudur? Bugünlerde mübarek Ramazan ayına giriyoruz. Hiç olmazsa, yaşadığı toplumun değerlerine yabancılaşmış büyük şair Yahya Kemal'in, bir Ramazan akşamı herkesin yuvalarına iftar için çekildiğı bir zamanda, yaşadığı oruçsuz bir Ramazan akşamının hüznünü dile getirdiğı "Atik Valide'den İnen Sokak'ta" şiirindeki hüzne benzer bir hüznü; asr-ı saadet misali bir iklim oluşturamadığımız için duyalım ve defolarımızı bir bir düşünüp Kur'an ve Sünnet'in kılavuzluğunda kendimizi yeniden inşa edelim.

"Bir top güürüttüsüyle bu sahilde bitti gün
Top güürleyip oruç bozulan lahzadan beri,
Bir nurlu neşe kapladı kerpiçten evleri.
Yarab nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz!
Tenha sokakta kaldım oruçsuz ve neş'esiz.
Yurdun bu iftarından uzak kalmamın gamı
Hadsiz yaşattı ruhuma bir gurbet akşamı.
Bir tek düşünce oldu teselli bu derdime:
Az çok ferahladım ve dedim kendi kendime:
'Onlardan ayrılış bana her an üzüntüdür;
Madem ki böyle duygularım kaldı, çok şükür!'"

Dipnot

1- Prof. Dr. Suat Yıldırım, Kur'an-ı Hakim ve Açıklamalı Mealı, Nisa sûresi 4/141 için yapılan açıklama.

“İŞ”İN NAMUSU

Mehmet Davut GÖKSU

Namus kavramı, zaman mefhumu içinde belli farklılıklar arz ederek –özellikle- doğu toplumlarının hayatında önemli bir yere sahip olmuştur. Bununla beraber gündelik hayatta da, kullanılan deyimlerde geniş bir yer kaplamıştır. “mahallenin namusu, namus bekçisi, namus düşmanı, namussuz, ehl-i namus, işin namusunu kurtarmak vesaire” Ve şimdilerde duya duya ezberlediğimiz “namus cina-yetleri”...

Türk Dil Kurumu, Namusu “insanın ahlak kurallarına karşı beslediği bağlılık duygusu” olarak tarif ediyor. Her ne kadar bu “ahlâk kuralları” ile ilgili bir toplumsal mutabakat varsa da –ki değişim geçiriyor- her anlayış grubunun farklı ve aynı şekillerde görüp değerlendirdiği alanlar var. Ahlâk kurallarının belirleyicisi nedir? Sorusuna cevap vermekte toplumsal olarak sıkıntılı olduğumuz günlere geldik. Kimisine göre bunu din belirler; kimisi insanlığın belirlediği görüşünde; kimimiz “anne-babamızdan gördüğümüz” derken, kimimiz de “insanların ayıplamadığı şeyler” diyebilmekteyiz. Pratik olarak hayata baktığımızda ise kimi yerde insanın tutarlı olmaması şeklinde görürken, genelde kadının “ortalık malı” haline gelmesini kastederiz.

Din bize “utanma duygusu” da diyebileceğimiz “haya”dan bahseder. Bir insanın yapacağı bir işi ya da söyleyeceği bir sözü kendisine

yakıştıramaması ve de insanlardan ve Allah’tan çekinmesi de diyebiliriz, “haya” için. Gerçekte de yapacağımız şeylerle ilgili -moda ifade ile- mahalle baskısı ya da kalbî ve aklî çekinceler; daha ileri bir durumda da “bir hususun kendimize sevimli gelmemesi” halleri belirleyicidir. “Haya” anlayışının yanı sıra dinin de insana yakıştıramadığı hususlar vardır. Ancak, hem “haya” hem de “yakışmayan” hususlarla ilgili toplumun büyük ve hızlı bir değişim içinde olduğunu söylemeliyiz. Belki daha da ileri giderek içinde bulunduğumuz toplumda bir kesimin “utanmak gerek” dediği şeye diğer bir kesim “çok doğal” hatta başka bir kesimin de “mutlaka böyle olmalı” dediğini duyabiliriz. Her şeyden önce bu durumun kesinlikle normal olmadığını söylemeliyiz. Ahlak, zemini insanlık tarihi kadar derin bir husus iken bu kadar farklı anlayışların olmasını ve dillenmesini ve de yaşanmasını olsa olsa bir çeşit “toplum mühendisliğinin” eseri, ya da “büyük bir sapma” olarak nitelendirebiliriz.

Ahlakî normları belirleyen iki faktör önümüzde durmaktadır: Din ve devlet. Her ikisi de kendi hukuk alanlarında yasaklar ve sevaplar belirlemişlerdir. Bu açıdan benzer zeminlerde yer alan ve birbirinden çok da ayrı olmayan iki yapıdır. Ancak ayrılıkları önemli bir husus vardır. Devletler tarih içinde insanlar tarafından şekillendirilmiş

yapılardır ve Allah’ın insana sunduğu yaşama alanında bazı farklılıklar gösterirler; Din ise Allah tarafından kula “dolaysız” yani hemen uygulamaya yönelik olarak verilmiş kurallar manzumesidir. Din ve devletin koyduğu ahlakî normlar birbirini pekiştireceği gibi birbiri ile çelişebilir ve çelişmektedir de. Bu o kadar geniş bir farklılıklar yelpazesi içinde karşımıza çıkar ki: kimine göre devlet: insanların dini hayatını yaşamada onlara kolaylık sağlayan ve “önünü açan” bir güç iken, kimisine göre de devlet: insanları dinin baskısından koruyan bir yapılanmadır.

Şimdi ortaya bir soru atalım: Dinin ve devletin ahlakî normlarında ki farklılıklar arasında kalan insanlar nasıl tercihler yaparlar? Bu soruya “canının istediği” cevabını verebiliriz. Ancak pratik hayatta bu durum insanı “zor tercihlerle” baş başa bırakabilir ve bırakmaktadır da. Din, “namaz kıl” derken devlet “işine bak”, Din “oruç tut” derken devlet: “afiyet olsun”, din “başını ört” derken devlet “başını aç”, din “içme” derken devlet “iç sağlıklıdır”, diyorsa elbette dinin ahlak normlarına uymanın birtakım ek maliyetler getireceği ve zaman içerisinde devletin “tek norm belirleyici” olma yolunda totaliter bir yapılanma peşinde olduğu hatta bashediği görülebilir. Bu durum batı toplumlarında ortaya çıkan ve son 300 yılda İslam toplumlarına da bu-

laşmış olan yakamızı kurtarmakta çokça zorluk çekeceğimiz planlı bir anlayış modülüdür. İşin özü itibarıyla da "ahiret" inancı olmayan ya da zayıf olanların bu anlayışları doğrultusunda toplumda oluşturdukları "sinsi" bir kurgudur. "Sinsi" diyorum çünkü "özgürleşme" kılıfı altındadır; "Sinsi" denmeli çünkü bir çeşit insanın "aydınlanmasının" mucididir; "sinsi" denir çünkü "demokrasi" maskesi ile uyutup sömürdükleri bir dünya vardır; "sinsi" demek gerekir çünkü kendi yaşantılarını "olağan" olarak göstererek, (az)ı (çok)lamak ve çoğu (az)lamak peşindeler. Yakını uzak, uzağı yakın göstermek, belliyi belirsiz belirsizi belli etmek, bilineni bilinmeyen bilinmeyi bilinen saymak ve dahası doğruyu yanlış yanlış da doğru görmek ve göstermek ve yaymak ve yaygınlaştırmak bu anlayışın "sinsi"liğini ve ahlakî normların neresinde olduğunu bir kere daha düşünmemizi sağlayacaktır.

İnsanların birbiri ile iç içe geçiş alanlarından biri de üretim ve ticarettir. Devletin bazen tek belirleyici olduğu bazen de sistematik açıdan yapılandığı bu alan zaman içinde liberalleşme adına devletin belirleyiciliğinin ötesinde bir yapı kazanmıştır. Bu yapı, getirilen sistemin gereklerinden şekillenen ve "kendi durumunu kendisi belirleme" özellikleri ile bezenmiş farklı bir arz-talep dengesi içinde yaşamakta ve tüketici-üretici-satıcı gibi unsurları da sürüklemektedir. "Sürüklemek" tabiri tam da bu sistemin kendisi ve çevresini nasıl şekillendirdiğinin bir ifadesidir. Çünkü işin başlangıcı buluş-üretim, devamı piyasada uygun bir talep oluşturma ve acımasız ve doyumsuz bir satış şeklindedir. Klasik iktisadi anlamlardan arz-talep dengesinden bahsetmek bu sistemi oldukça hafife almaktadır. Çünkü sistemde bazen talep vardır bazen da oluşturulur, hatta oluşturulan talep

hep vardır. Bu oluşturma bazen reklam, bazen zenginler, bazen de çevredir. Ve bir gün gelir çok hafife aldığınız bir ürünün baş müşteri si hatta satıcı bile olabilirsiniz.

Hiz. Muhammed'in (sav) Medine'ye geldiği gibi pazarı gezdiği ve bazı düzenlemeler yaptığı söylenir. Dinin elbette çalışan, alan, satan insanlarla ilgili ve ticaret hayatını düzenleyen bir çok belirleyici prensibi var. Bu prensipler gerektiğinde görmezden gelinebilecek türden nafiye ibareler olmaktan çok "olmazsa olmaz" cinsinden ifadeler. Unuttuğumuz ve geride bıraktığımız dini bilgilerimizi şöyle bir yoklarsak bunların tamamen farkına varabiliriz. Mesela dinen bir ürünü satarken kusurunu da ifade etme zorunluluğu vardır. 3. Dünya ülkelerinde arayıp da bulamayacağınız bir durum. Ülkemizde bile yeni yeni tüketim malları ile ilgili müşteri koruma kanunları oluşuyor. Kapitalist sistemde bir ürün istediğiniz gibi "ballandıra ballandıra" anlatılabilir, olduğundan fazla özellikler katabilir, hatta muhteviyatında zararlı olabilecek ya da yan tesirleri bulunan farklı kimyasallar varsa bunları açıklamakta ketum davranabilirsiniz. Bu durum dinin "haram" saydığı bir vakiyadır ve buradan elde edilen kazanç da "haram" sayılır, sahibi için de bu "ateştir".

Kapitalizm sizin ne kadar kazanıyorsanız o kadar harcamanızı ister. Çünkü siz çalışıp kazanmışsınızdır ve kazandığınızı yemek en tabii hakkınızdır. İslam'a göre ise siz sadece çalışmışsınız ancak elde ettiğiniz kazanç Allah tarafından verilmiştir. Bu verilen nimeti "helaller" içerisinde edinmişseniz "helal"dir. Eğer, normalin dışında bir "kâr" söz konusu ise bu dinen "haram" kapitalizme göre "annenizin ak sütü"dür. İşçilerinin hakkına riayet etti iseniz kazancınızda bu açıdan mesele yok ancak kapitalizme göre iş gücü de bir piyasadır. İş-

çinin ne alacağı orada belirlenir. Bu bazen işçileri geçindirir bazen geçindirmez. Siz işçilerinize, herkesin verdiğinden fazla vermezsiniz. Çünkü piyasa uygun değil ve girdiler yükseldiğinde rekabet yapamazsınız. Fakat yaşantınızda her türlü lüksün olması yolunda piyasa müsait ise bu da kazancınızı şüpheli yapar. Bu arada kazancınız yine "helal" yollara harcayabilirsiniz, istediğiniz yerlere değil. Harcamanın sınırları da vardır bu da "israf" ölçüleridir, yani gereğinden fazla harcayamazsınız. Mesela lüks olmamalı. Gösteriş söz konusu olmamalı. Malınız ve kazancınızın zekatı verilmiş olmalı. Ve diğer unsurlarda yaptığınız belirleyici ve sürekli yanlışlar sanılanın aksine, malınızın zekatını vermenizle ortadan kalkmış olmaz. Yani kazancınıza "haram" unsurunu ekleyen bir aşama sonrası zekat vermeniz, o "haramı" "helal" yapmaz.

Bir de üretilen ürün ya da hizmet var. Ürün ya da hizmet, sermaye-müteşebbis-işgücü-hammadde dörtlüsünün bir araya gelmesini sağlayan illettir. Ürün ya da hizmetin de illeti müşteridir. Peygamber bir sözünde "çalışan Allah'ın sevgilisidir" buyurmuştur. Bu her iyi alandaki çalışmayı kapsamakla birlikte hassaten evinin geçimi için gayret edenleri önceler. Çalışanın da hedefi bir hizmet ya da ürünü ortaya koymaktır. Yani bir işyerinin kalitesini, bilgi ve becerisini, birikimini ortaya çıkaran şey bir çeşit "nirengi noktası"dır, üretimi. Bir ailedeki yapının özeti, faydalı-zararlı tarafları ve meyvesi nasıl çocuk ise işyeri için de üründür. Bütün değerlendirmeler o ürüne göre yapılır. İnsanlar sizin üretim şart ve durumlarınız ile değil ürününüzle muhatap olurlar. Sizin ile yani işyeri ile muhatabiyetleri de o ürün çerçevesince ve çerçevesindedir. Bu ürün bir ütü olabilir. Ya da otomobil lastiği... Belki de yapılmış yöresel bir et yemeğidir ya da şişelen-

miş bir şişe su. Bir hastane için elbette teşhis ve tedavi.., bir televizyon için yaptığı program, izlettirdiği film veya haber işleme tarzı.. Kim ve ne olursanız olun sizden istenen işinizi iyi yapmanızdır ve istenmesi gereken başka bir şey de olmamalıdır, olamaz da.

Bir "işin namusu" üretilen mal ya da hizmettir. Eğer bunlar iyi ise o işin namusuna riayet edilmiş, bunlar kötü ise "işin namusu" geri bırakılmış olur. O işi yapan kişi her ne kadar gündelik hayatta anlaşılan anlamlarda namuslu bir insan ise de ürettiği mal ya da hizmet açısından "namus dairesi" dışında kalmış olur. Kadın-erkeğin namusu olduğu gibi işyerlerinin de namusu ürettiği ürün ve o ürünün üretilme hikayesi ile oluşur. Bir işyeri sermayesinden çalışanın haklarına, hammadde temin şart ve yöntemlerinden işyeri sahibinin önceliklerine kadar kendi namusunun hikayesini belirlemektedir. Müşteriye dönük olan kısmı mal ve hizmettir bu namus anlayışının ve "sonuç" olması itibarı ile son değerlendirmeye alanıdır; çalışanları, sermaye yönetimi gibi kısımları ile de aynen ailede olduğu gibi bakınca görünmeyen ve insan hayatında geri planda olan "aile sır"larıdır ve "iş"in namusudur.

Bir insanın dindarlığı ya da ibadet ehli olup-olmadığı dinen hayati derecede önemli bir meseledir. Çünkü insanın üzerinde üç tip "hak" mevcuttur. Birisi çevresindeki diğer insanların hakları: ana-baba, kardeş, akraba ve taallukat... İkincisi kullandığı eşyalar: Ev, araba, kalem, elbise, yemek, bilgisayar, tencere v.s. Ve bir diğeri de Allah'ın yaratıcı olarak insandan bekledikleridir. Doğu toplumlarında görülen bir sıkıntı burada kendini gösterir. Bu biraz iyi niyet ve biraz da safdilli olmakla alakalıdır. Yaratıcının taleplerine cevap veren yani ibadet ve taatini yapan bir insanı biz biraz daha ileri giderek bü-

tün emir ve yasakları yapan gibi görmek isteriz hatta ve hatta çevresindeki insanlar ve kullandığı eşyalar açısından da "düşündüğümüz gibi" olduğuna inanırız. Bu biraz kıyas olmayacak bir meseleden kıyas çıkarmak gibidir. Çünkü ibadet ve taat yapmakla -ki zahir gözü ile gördüğümüz için böyle sanıyoruz- emir ve yasakları değil yapmak, bilmek bile aynı şeyler değildir. Eğer bu farklı açılardan bir insanda farklılıklar varsa o zaman da düşünmeden çıkardığımız mertebeden yine düşünmeden indiririz. Halbuki her gerekliliğin kendi içerisinde değerlendirmesi söz konusudur. Bir insanın ürettiği mal ya da hizmetle muhatap olan açısdan o insanın hayatı ikinci planda ilgiyi hak eder. Bu müşteri için böyledir.

Satıcı aslında kendi ürettiği ya da başkasının ürettiği ürüne müşteriye karşı kefil olan kişidir. Bu oldukça ağır bir mesuliyeti muhtevasında barındırır. Bir kere satılan malın kusur ya da güzelliklerini eksiksiz anlatmanız gerekir. Müşteriye "çay" ısmarlamak istiyorsanız alış-veriş bittikten sonra bunu yapmanızı baştan tavsiye edelim. Çünkü önceden ısmarlanan bir ikram müşteriye bir çeşit "al" baskısıdır ve eski ifadelerle "ivaz ve garaz" barındıran bir ikramdır ve Allah katında makbul değildir. Çünkü bir menfaat için yapılan hiçbir ikram "misafire ikram" dairesine girmez. Ayrıca "beklenti" de varsa bir çeşit "at cambazlığı" hamleleridir ki kapitalizme göre "satış teknik ve taktikleri", İslam'a göre ise kandırmadır ve "helal"inizi "haram" yapmaktan başka bir işe yaramaz. Ürünün sadece övüldüğü bir satış bizim hep gördüğümüz ancak dinde de yeri olmayan bir vakıa. Haram olan bir şeyi alıp-satmak nasıl problemlidir ise Cuma saatinde satmak, satarken yalan söylemek zorunda kalacağın bir ürünü satmak da problemlidir.

Satıcı, kendisini "satmaya endekslemiş adam" pozisyonunda karşımıza çıkardığında ciddi anlamda kapitalizmin en koyu tarafları ile bezenmiş ve İslam'ın ticaret ve üretimle ilgili prensipleri de bir o oranda terazideki yerinde olmakta zorlanmaya başlamıştır. Buradaki temel mesele elbette anlayışla ilgilidir. Yani çalışmak ve kazanmak ikilisinin insanın iç dünyasında bulunduğu şekilde bağlantılıdır. Çalıştığı zaman ve çalıştığının karşılığı olarak kazandığını düşünen insan Allah'ın kendi iş dünyasındaki yerini kaybetmiş ve bir nev'i "seküler" bir hastalığa kapılmıştır. Bu hastalığın ilerlemiş hali iş dünyasında Yaratıcının insanlar için va'z ettiği prensiplerin hiç uygulanmaz hale gelmesi şeklindedir. Bunun sonucu değişmez ve insanın değiştiremediği ağır bir takım sonuçlarla karşı karşıya kalınmasıdır. "Yeryüzündekilere merhametli olun ki gökyüzündekiler de size merhametli olsunlar" ibaresi kendi çalışmasını ve çalışmalarını putlaştıran insan için hiç düşünmediği bir kapıyı açmaktadır. Gerçekte ise "insan nereden kazanç sağlayacağını önceden bilmez, Allah'ın emri çalışmak olduğu için oturup da Allah'ı imtihan etmeğe kalkmaz ve kendisini unuttuğunu düşünerek Allah'a hatırlatmaya da kalkmaz".

Bir "şey" üretmek ve satmanın çok zahmet ve mesuliyetinin olduğu aşikar. Allah'ı bilmek ve korkmak ya da bazı batı ülkelerinin başardığı gibi "iki dirhem bir çekirdek" bir sistem... Birincisi bırakmış ancak ikincisine de ulaşamamış bir ülkenin çocukları elbette her iki sıkıntıyı da çekecek ve genellikle "iki cami arasında bînamaz" duruma düşecektir. Dünya insanlığının refahının her ikisini birden yapmada olduğunu batılılar öğrenemedi. Ne dersiniz? Doğu toplumları "iş"in namusunu kavrayabilirler mi?

HAYDİ CAMİYE!

NAMAZ GÖNÜLLÜLERİ PLATFORMU

Dergimizin sahibi ve editörü **Abdullah Yıldız** ile ilahiyatçı yazar **Ahmet Bulut** ve **Cemil Tokpınar**'ın öncülüğünde kurulan **Namaz Gönüllüleri Platformu**, Ramazan'la birlikte yeni bir hamle başlatıyor. Platform'un "**Haydi Camiye**" adını verdiği proje, 2 Eylül'de Eyüp/Feshâne'de verilen büyük iftar programı ile start alıyor.

Namaz Gönüllüleri Platformu, iki yıl önce kurulmuş ve 19 Ağustos 2006'da, Miraç gecesi arefesinde "**Namazla Diriliş Seferberliği**"ni başlatarak, Türkiye'nin her köşesinde hatta Almanya, Fransa, Hollanda ve Kıbrıs'ta yaklaşık 250 panel, 500 kusur konferans, seminer, sohbet düzenlemişti. Ayrıca bir buçuk milyon "**Namazla Diriliş**" kitapçığı ve üç milyondan fazla 'namaz bilinci' kitabının halkımıza ulaşmasını sağlayarak milyonlarca

insanımızın namazla buluşmasına, namaz duyarlılığını tazelemesine, namazını yeniden keşfetmesine vesile olmuştu.

Namaz Gönüllüleri, "**Haydi Camiye**" kampanyası ile, sayıları her geçen gün artan ama içini dolduramadığımız camilerimizi cemaatle buluşturmayı ve şenlendirmeyi hedefliyor. Camilerimizi sadece namaz kılınan yerler olmaktan çıkarıp bir eğitim, kültür, dayanışma merkezi, bir huzur ve mutluluk mekanı, bir sığınak, kısaca **hayatın kalbi** haline getirmeyi arzu-

layan **Namaz Gönüllüleri Platformu**'na başarılar diliyor; "**Namazla Diriliş**" seferberliğinde olduğu gibi, "**Haydi Camiye**" kampanyasına da destek olacağımızı belirtiyoruz. Bu amaçla Platformun "**Haydi Camiye**" çağrısını aynen yayınlıyoruz.

Canlı bir davet mektubudur cami. İşlerin ortasında, telaşları kesen, bayramları çoğaltan, hüzünleri ağırlayan uhrevi hatırlatıcıdır. Mahallemizin bir köşesinde, evimizin yanı başında, uykumuzun orta yerinde ezanlarca ötelere açar kalbimizi. Bir şehrin silüetini minarelerce göklere yükselten zarafet abidesidir. Hayatın kalbi gibi, bir boşalır, bir dolar. Temizler öyle uğurlar uğrayanlarını. Kırlerine bakmaksızın karşılar kapısına gelenleri. Günde beş kez, ahirete ilikler dünyamızı. Zamanın başköşelerinde kutlu çağrılarla Rabbimizin huzuruna bitişirir kalıplarımızı ve kalplerimizi:

Haydi namaza!

Haydi felâha!

Ezan nereye çağırıyor?

Ezanların çağrısı camiyedir; taş duvarların içini canlandırırım, sessiz kubbenin gölgesini şenlendire-

lim, Peygamber'den (s.) emanet mihrabı sevindirelim diye...

Ezanların daveti cem olmaya-dır; dağıttığımız emellerimizi, un ufak ettiğimiz yakarışlarımızı omuz omuza verip bir araya getirelim diye...

Müezzinlerin seslenişi cemaat olmayadır; yüz üstü bıraktığımız kardeşliğimizin, köprü altlarında unuttuğumuz şefkatimizin elinden tutup kaldıralım, eve çağıralım diye...

Minarelerin çağrısı namazadır; aynı Rabbe kul olmanın lezzetini, konu komşu, eş dost, çoluk çocuk, genç yaşlı, kadın erkek, cümbür cemaat attığımız her adımda bir daha yaşayalım diye...

Ezanların çağrısı secdeyedir; dünyanın gam ve kederini, zalimlerin zulümlerini, nefsimizin aldatmalarını, şeytanın çelmelerini alnımızda eritip bir olan Rabbimizin

yakınlığında eritelim diye...

Cami hayatımızın neresinde?

Cami, kurtuluşun habercisi, Rab'le buluşmanın merkezidir. İslam medeniyeti cami medeniyetidir... İslam şehrinin merkezinde cami, caminin merkezinde de namaz vardır...

Camiler, Müslümanları toplayıp bir araya getiren, onların hayatını kuşatan mekânlardır.

Camiler, Allah'ın adının anılması için, ibadet için vardır. İbadetin odağı ise namazdır.

Camiler, İslam'ın sembolüdür, imzasıdır; Müslümanların güvencesidir.

Camiler yeryüzüne vurulan İslam mührüdür.

Camiler "Allah'ın evi" Kâbe'nin şubeleridir.

Camiler Allah'ı anma adacıkları, Rabbimizle baş başa kalma vahala-

rı, kendi içimize döndüğümüz serin pınar başlarıdır.

İnsan olmanın resmi camilerdir.

İnsanlığın tarihi cami ile başlar: yeryüzünde yapılan ilk bina bir ibadet yeri olup, pek feyizli ve insanlar için hidâyet rehberi olan Kâbe'dir (3/96).

Efendimiz'in Medine'ye hicretinde ilk işi cami yapmak olmuştur. Bu, toplum hayatının kalbi camide atacak demektir. İslam'ın ilk yıllarından itibaren cami İslam toplumunda merkezi rol oynamış; hem ibadet, hem eğitim, hem dayanışma, hem de idare yeri olmuştur.

İnsan, camilere yabancılaştıkça Rabbine, kendine ve topluma yabancılaşır. Yine insan, ancak **Allah'ın evleri** olan camilerde kendini bulur ve yeniden dirilir. Bir insanın camide bulunması, Peygamberimizin ifadesiyle, kişinin gurbetten bir yakınının eve dönmesiyle sevinmesi gibi Allah'ı hoşnut kılar. (Bkz: İbn Mâce, Mesâcid, 19)

Biz neredeyiz, cami nerede?

Bugün, her alanda bir **diriliş** ve **öze dönüş** çabası içinde olan Müslümanlar, modern dünyanın ifsad edici saldırıları karşısında, camileri yeniden bir **sığınak**, bir **merkez** haline getirmelidirler. Minberi ve mihrabı yeniden ihya etmelidirler. **Camileri tekrar hayatın merkezine yerleştirmelidirler.**

Her namazda defalarca okuduğumuz Fatiha, bize cemaat olmayı emreder: "Ya Rabbî, yalnız Sana kulluk ederiz ve yalnız Senden yardım dileriz" derken, **ben** olmaktan çıkar, **biz** haline geliriz. İşte Fatiha'daki "biz" in içini doldurabilmeniz için biz hepimiz camide omuz omuza vermeliyiz. Cami, "ben" in gittiği, "biz" in geldiği yerdir; bencilliğin bittiği, kardeşliğin dirildiği yerdir. Camide cemaat olmak, Fatiha'nın anlamını yaşamaktır. Modern dünyanın ırk, renk, dil, sınıf ayırmacılığı ile parçaladığı bilincimizi onarmaktır.

Cami ile aramazdaki engelleri kaldıralım !

Camiye gitmemek için birçok bahane üretebiliriz. Oysa Asr-ı Saadette gözü görmeyenler bile camiye koşardı.

"Beni mescide getirecek kimsem yok. Evimde namaz kılabilir miyim?" diyen, görme özürlü sahabiye Efendimiz: "Ezan sesini işitiyor musun?" diye sormuş, "Evet" cevabını alınca da "Öyle ise davete katıl, cemaate gel" buyurmuştu. (Müslim, Mesâcid, 255)

Efendimiz vefatına yakın, ayakta duracak takati olmadığı halde sahabilerin yardımıyla mescide gidip cemaatle son namazını eda etmiş, bu tavrıyla cemaate devam etmek için öne sürdüğümüz bahanelerimizin hepsini geçersiz kıl-

mıştır.

Mescidin Yolunu Keşfedelim!

Caminin bizim için ne muhteşem bir hazine olduğunu kavrayabilmek için Rabbimizin şu kudsî hadisteki müjdesine kulak vermek yeter:

"Benim dünyadaki evlerim mescitlerdir. Misafirlerim ise oraları bina edip şenlendirenlerdir. Ne mutlu o kuluma ki evinde abdest alarak Beni evimde ziyarete gelir. Ev sahibinin de evine gelen misafirine ikram etmek borcu vardır." (Buharî, Ezan, 36)

Cami, Hz. Peygamber döneminde Allah'a secde edilen yer, ümmeti eğiten ve bilinçlendiren mekân, hayatın merkezi ve toplum faaliyetlerinin odağı oldu. İslâm'ın güçlü ve berrak çağlarında bu hep böyleydi.

Mescidin fonksiyonlarının azaldığı çağlar ve İslâm toplumunun güçten düştüğü çağlardır. O halde bizler mescidin yolunu yeniden keşfetmeli değil miyiz? Camiyi mihrabı, minberi, minaresi ile yeniden ortak sevgi odağı haline getirmeli değil miyiz? İşte yanibaşımızda Allah'ın birliğini simgeleyen minareleriyle mahzun duran camilerimiz, her köşesini ihya edecek nefesler bekliyor. Allah sevgisiyle mescit inşa edenler, Allah sevgisi etrafında yaşayan bir toplum olabilirse, işte o zaman Peygamber

Mescidi, her mescitte hayat bulur...

Çocuklar Allah'ı camide tanır.

Camiler çocukların özgürlüklerini hissettiği özel bir mekandır. Çocuk gözünde, cami sınırsız bir koşu alanıdır. Çocuğun gönlünde, cami, tanıdık tanımadık bütün büyüklerin gülücükler dağıttığı, coşkuyla kucaklaştığı bayram yeridir. Çocukça hayallerin büyüklerce onaylandığı tek yerdir cami... Büyüklerin büyüdü dünyasından, ibadetin uhrevî atmosferine geçişin eşliğidir cami... Dininin sembollerini camide tanır çocuklar. İmamın, namaz kılanların, camiden çıkanların kendine sevimli gelmesine göre kalbine koyar dinin soyut varlığını. Kimi ünlü kişilerin çocukluk hayatlarında cami ve içindekilerle yaşadığı olumsuz hatıralar yüzünden Allah'a küstüğünü, Kur'an'dan uzaklaştığını acıyla ve ibretle okuyabiliyoruz. Allah'ı sevmek, camiye sevmekten geçiyor. Allah'ı sevmek, camileri sevimli hale getirmekten geçiyor. Öyleyse, camilerimizi çocukların kendisinden kaçacağı yerler değil, kendisine kaçacağı yerler haline getirmek gibi çok acil bir görev bizi bekliyor. Değil mi?

Haydi, Ailece Camiye

Gelin, güzelce camiye gidelim, camiye güzel eyleyelim, cemaate katılmakla güzelleşelim. Cemaatle namaz kılmak, tek başına kılmaya göre 27 kat daha faziletlidir. Bu fazilete ailece nail olmak gerekir. Kadınların erkekler gibi cemaate devam etme yükümlülüğünün olmaması, camiye gelmelerine bir engel değildir. Bu onların aile içindeki konumları sebebiyle mazur görülmelerinden kaynaklanır. Ancak bir engelleri yoksa neden camiye gelmesinler ki?

Peygamberimiz devrinde kadınların-kızların, vakit namazları ve cuma namazlarından başka bayram namazlarına da katıldığını biliyoruz. Hatta Efendimiz (s.), özür

olarının da namaz kılamasalar da gelip bayram coşkusuna katılmalarını istemiştir.

Hz. Peygamber (s.), kadınların mescide gitmelerinin engellenmesini emretmiştir. Hatta gece namazları için mescide gitmeye izin isteyen kadınlara, bunun güvenli bir şekilde sağlanmasını istemiştir.

Çocukların da camiye geldiklerini, hatta çok küçük yaşta çocukların bile hem de sabah namazında anneleri tarafından camiye getirildiğini biliyoruz.

O halde günümüzün daha fazla imkânlarla sahip camilerinde neden ailecek yer almayalım? Hanımları, kızları ve çocukları camiyle yeniden buluşturarak, dini hayatın canlılığını, ailede huzur ve mutluluğu daha iyi yakalayabiliriz.

Gelin, Camileri Şenlendirelim !

Camilerin Allah katındaki değerini kavrayabilmek için işte muhteşem iki âyet:

"Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a ve âhiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başka kimseden korkmayanlar **imar** eder. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır." (Tevbe, 18)

"Allah'ın mescitlerinde, Al-

lah'ın adının anılmasına engel olan ve onların harab olmasına çalışan-dan daha zalim kim vardır? Bunların oralara korka korka girmeleri gerekir. Bunlar için dünyada rezillik, ahirette de büyük azab vardır." (Bakara, 114)

Allah'ın mescidlerini imar etmek de bize düşüyor, harab etmek de bizim elimizde... İmar edersek, oradan **ümme**t olarak, yepyeni bir hayata doğacağız. Harab edilmesi-ne göz yumarsak, zulme ortak olacağız.

Cemaat caminin süsüdür. Cami de cemaatin huzur bulduğu mekandır. Cami cemaatle şenlenir, süslenir ve mamur olur. Cemaat camide nefeslenir, dinlenir. Cami cemaatle sevinir; cemaat de, camide, dünyanın telaşından, kirinden pasından temizlenir, arınır. O halde, camilerimizi cemaatsiz bırakarak harab etmeyelim!

Camilerimizi imar etmek için, camiye ziyaret edelim, şenlendirelim. İçinde ibadet ettikçe, kapısına vardıkça, eşğini aşındırdıkça camiler imar olacaktır. İçini çocuk, kadın, erkek hep birlikte cıvı cıvı insan nefesi ve sesiyle, dua fısıltısı ve ibadet coşkusıyla doldurdukça camilerimiz şenlenecektir.

O halde, haydi camiye!

NAMAZ GÖNÜLLÜLERİ PLATFORMU

POSTMODERN EMPERYALİZMİN AYAK SESLERİ

Naci CEPE

Bugün dünyamız büyük bir değişim sürecinin içinden geçiyor. Demografik dengeler bozuluyor. Yeni sınıfsal yapılanmalar ve yaşam paradigmaları oluşuyor. Mega kentleşmeler ile birlikte sosyal olgular da hızlı bir biçimde gelişiyor. Güç dengeleri kurmak üzerinde egemenlik hesapları yapılıyor. Sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, sosyo-politik tasarımlarla güncellenmiş pratikler yaşatılıyor. Gücün merkezinde olanlar her saat kendi çıkarları lehinde değişim hesapları yapıyor. Bir düşmeye basma ile elektronik panolarda alt üst edilen rakamlar dibe ya da tavana vurduruluyor. Ülkelerin umutları borsa tabloları üzerinde şeytani oyunlarla sessiz ekonomik darbelele gelecekler soyuluyor. Bu tür planlarla hassaslaşan dengeler bile bozuluyor. Süreklilik içinde güvensizlik ve korkular telkin ediliyor. Kayıp mertebesine getirilen pesimist duygular çoğaltılıyor ve krizler patlak veriliyor.

İnsanlığın huzurunu bozacak terör düzleminde düzmece eylemler tertiplenip kanlı ve vahşi olaylara neredeyse her gün her saat şahit olunuyor. Zulümlerin enva-i çeşidi yaşanıyor, yaşatılıyor.

Şiddet sokakta her yerde hüküm-ferma ediyor. Genç jenerasyonlar zihnen, bedenlen, kültür emperyalizmiyle kirletiliyor. Gele-

cek umutları ve hayalleriyle oynanıyor. Ufuksuzluk, ümitsizlik anbean panik depresif ataklara sebebiyet veriyor. Genç jenerasyonlara kendi değerlerinden uzaklaştırılmak için hazırlanan senaryolar içinde roller veriliyor. Gelecek düşünceleri ve ideallerine sahip olabilmek fırsatı dahi verilmiyor. Genç beyinler dejenere edilerek plan ve programların oyuncu aktörleri olarak kullanılıyor. İnternet ortamına aşırı bağımlılıklar oluşturularak zihinler kabzediliyor. Adeta beyinlere narkointernet programları formatlanmaya çalışılıyor. Genç beyinler paket düşüncelerin potasında eritilerek gelecek planları da ipotek ediliyor. Gençliğin gelecek tasarımları, kendi düşüncelerinin üretimine katkı fırsatı dahi vermeden donduruluyor. Körü körüne itaat edilen planların bir figüranı haline getiriliyor. Dünya tek elden yönetilebilmek için global siyasetlere endekslenerek küresel postmodern emperyalizmin ayakları altında çiğnenmeye çalışılıyor. Genç beyinlere düşünsel ve eylemsel anlamda adeta "yerinde say" komutu verdiriliyor. Düşünmeyen ve düşünemeyenler, ağır etkilemeler altında bırakılarak aşağılık kompleksleri zerk ediliyor. İnsanlar, hayata, köleleştirilmiş, ezilmiş ve lümpen hale getirilmiş kimlik duygularıyla baktırılıyor. Kafaları boşaltılarak

yozaştırılan gençler sloganlaştırılmış ideolojik söylemlerle sokaklarda "şirret" tipler haline getirilip ayrımcılıklar yaptırılıyor. Nifak saçıcı içi boş sloganik söylemlerle infialler ve kaoslar oluşturulmaya çalışılıyor. Sosyal düzenin birlik, beraberlik tesanütü parçalanmak isteniyor. Toplumsal dokular tahrip edilerek hakaretlerle rencide edilmek isteniyor.

Büyük güçler yerel bağlantılarıyla kendi adları adına sürdürdükleri iktidar mücadelelerini hiçbir engel tanımadan gayrı meşru yollarla yapıyor. Şiddet üzerinden egemenlik kurma hesapları adeta büyük meydan okumalarına dönüştürülerek uygulanıyor. Hiç bir ahlaki duyarlılık ve kaygı gösterilmiyor. Kavga ekseninde, meşruiyet sınırları bile tanınmıyor. Tamamen pragmatik ve makyevalist ilkeler baş tacı yapılarak bir savaş ortamı yaşatılıyor.

Devlet içinde devlet olmaya yönelik bürokratik güçlerle, iktidar olmuş hükümetler arasında güç savaşları da bir başka alan. Halktan uzak bir avuç seçkin azınlık toplum mühendisliğine soyunup arkasına aldığı çetelerle ya da paramilitar örgütlerle millet iradesine kafa tutabiliyor. Millet demokratik yasal hakları demokratik çoğunluk esasına göre elde etmelerine rağmen kazanılmış bu haklar verdiril-

mek istenmiyor. Postmodern emperyalist güçlere hizmet edercesine diktatöryal duruşlar sergilenebiliyor. Adalet herkes için işletilmiyor.

Biraz geçmişe dönecek olursak son otuz yılın ülkemizde nasıl krizler üretildiğini en çok gençlik üzerinden nasıl oyunlar oynandığını müşahade edebiliriz. Kısaca bir bakalım.

O günlerde milletin bütünlüğünü sarsacak birçok olay yaşatıldı. Ülkeye birçok zararlar verildi. Hem de başta okullarda öğrenci hareketleri başlatılarak. Kutuplaşmalar oluşturuldu. Provokasyonlarla gençlik birbirine düşürüldü. Kardeş kardeşe vuruldu. Birçok canlar yandı. Anarşizm ülkeyi bir baştan bir başa kuşatıyordu. Sonuçta yaptırılan kışkırtmalarla kan dökülüyor, zindanlar doluyor, gençler ölüyor ve darağaçları kuruluordu. Şiddet en katı biçimde ülkeyi sarıyor ve yangın yerine döndürüyordu. Sokaklar çıkılmaz hale geliyor, otobüs duraklarında araç beklemek bile korku ve dehşette bırakıyordu çünkü silahla taranarak ölme paniği yaşanıyor. Olaylar...olaylar.... Can, mal güvenliği neredeyse hiç kalmamıştı. Sonunda makûs bir sonla bir dönem ya da dönemler kapanıyordu. Ama en çok ülkemiz yara alıyor, ekonomik ve siyasi çöküşlerle yine ülkemiz güç kaybediyordu.

Bu ülkenin çocukları materyalist, ateist ideolojilerle zehirleniyordu. Ateş çemberinin içine alınan gençlik çıkmaz sokaklarda bırakılıyordu. Bütün bu yaşananlar tıpkı bir sahne oyunu gibi toplumun gözleri önünde oynanıyor gibiydi. Kurgulanan bu olayları herkes her gün yazılı ve görsel basından ür-küntüyle izliyordu. Olaylar karşısında halkın akliselimle yaptığı değerlendirme tek cümle ile her şeyi özetliyordu. "Dış güçler..." tertipliyor kanaatiydi bu.

1980 darbesi ile sıkıyönetimler

“ Şimdilerde ise yaşantı dünyamızı kasıp kavuran bir rüzgâr esiyor. Bu rüzgâr bireysel ve toplumsal yapıları deforme etmek için yavaş yavaş uyuşturan. 14 ve 15.yy.da başlayıp bu gün yepyeni yüzüyle dayatılan bir başka ideolojik yaşam tarzı sekülerizmdir. Her tür inanç ve düşünce sistemlerini etkileyerek sarsan ayrıca değiştiren bu yaşam felsefesi toplumsal idealleri de dejenere edip şekilsiz kılabilir. Özellikle de İslam coğrafyasını hedef almak istiyor. ”

ve silahlı güçle yapılan darbeler dönemi artık kapanmıştı. Bundan sonra psikolojik postmodern darbeler yada e-mailli darbe girişimlerine yelken açılmaya çalışılıyor.Çatışmalarla geçen uzun yıllar ve sonra yapılan darbeler ülkemizi her yönüyle zayıflattı . Barış ve kardeşlik duygularını sarstı ve toplumsal huzura zarar verdirildi.

Şimdilerde ise yaşantı dünyamızı kasıp kavuran bir rüzgâr esiyor. Bu rüzgâr bireysel ve toplumsal yapıları deforme etmek için yavaş yavaş uyuşturan. 14 ve 15.yy.da başlayıp bu gün yepyeni yüzüyle dayatılan bir başka ideolojik yaşam tarzı sekülerizmdir. Her tür inanç ve düşünce sistemlerini etkileyerek sarsan ayrıca değiştiren bu yaşam felsefesi toplumsal idealleri de dejenere edip şekilsiz kılabilir. Özellikle de İslam coğrafyasını hedef almak istiyor. Bu coğrafyaya mevzilenmiş dünyevileşme ideolojisi önce bireyleri sonra da mezkûr toplumu etki altına almayı da başarmış gözüküyor. Postmodern sekülerlik hedef aldığı İslam inancının kadim ve eskimez değerleri olan dayanışmayı, paylaşmayı, diğergamlık gibi temel yaşam ilkelelerini birer birer kirletiyor, yıpratıyor ve yozlaştırıyor. Bireyciliği ve bireyselleşmeyi salık verip toplumsal birliği ve bütünlüğü yaralayabiliyor. Birlik ve beraberlik duygu ruhu heba edilmeye çalışılıyor.

Netice olarak toplumsal ilerlemeler her konjonktürel süreç içinde yaşanan olayların aktörleri ve rolleri değiştiriliyor. Ama dikkat edilirse arkamıza dönüp baktığımızda hep aynı senaryoların farklı versiyonlarla tekraren uygulandığını görüyoruz. İç ve dış güvenliğimizin zayıflatılmasına yönelik uygulanan stratejilerin huzuru bozmaya yönelik olduğunu görüyoruz. Son kırk yılın muhasebesini yaptığımızda bu yılların "kayıp yıllar" olduğu şeklinde bir değerlendirme sonucuna varılması çok düşündürücü ve üzücü olsa gerek. Modern ve postmodern zamanlarda olayların gelişim ve oluşum seyrine dikkatle baktığımızda ne yazık ki küresel kuşatma adına mücadele veren postmodern emperyal oligarkların dünyanın huzurunu bozma isteklerinin hiç bitmeyeceğini görebilmek bir rastlantı olmasa gerek. Bu müessif ve acı veren olaylar ancak güçlü direniş mücadelelerinin seslerini duyulması ile son bulabilir.

Kendimiz için hiç ama hiç unutmayacağımız bir gerçek daha vardır ki o da kendi inanç değerlerimiz ve aidiyetlerimize dönerek ve aşkınlığa bağlılık sadakati gösterebilirsek kuşkunuz olmasın ki hiç bitmeyecek huzur kapımızda olacaktır.

YAZININ EVRELERİNE DAİR

Hasanali YILDIRIM

Bu yazı, birlikte hikâye yazımı üzerine çalıştığımız bir ekibin, teknik anlamda bir hikâyenin kotarılış süreciyle ilgili ihtiyacına binaen ve onlara hitaben kaleme alındı. Ola ki meraklı birilerinin ilgisini çeker diye de yayımlanmakta.

Ilkin şunu hatırlatayım: Burada anlatılan çalışma çizelgesi, (=planı=şablonu) anlatı türü metinlerden (roman, hikâye, anı, gezi, günlük, senaryo, piyes gibi) çok, konulu metinler için (makale, fıkra, deneme, etüd, risale, metin...) geçerli. Ama yine de bu kategorilerden biri, ötekine uyarlanabilir; hem de kolaylıkla. Yeter ki bu plan türünden hareketle lirik metinler (şiir, mani, destan...) kaleme alınmaya çalışılsın.

Konu Falı Masası

Bütün yazarlar için yazının en zor kısmı burası. Gerçekten bir konu bulmak, bulunan konunun orijinalitesi, daha önceden başkaları tarafından aynı bağlamda ele alınmamışlığı... gibi birçok nokta dikkate alındığında, sözünü ettiğimiz zorluğun suyun üstündeki bölümünün bir kısmının gölgesi şöyle-böyle ayırmsanabilir sanırım. Fakat unutmayın, bugüne değin hiçbir yazar, masasına konusu hazırken oturmamıştır; sahi-den istisnai örnekler hariç.

Bir yazının konusunun doğumhanesi ile yazının kendisinin

doğumhanesi aynı yerdir: masabaşı. Siz bakmayın cühelânın "Bunlar masabaşı lâflar!" küçümsemesine. Çünkü edebiyat, kelimenin tam anlamıyla bir masabaşı işidir; üstelik hem üretim, hem de *tüketim* aşamasında.

İnsan iki dürtüyle yazar:

- 1) Yazması gereken bir şey vardır.
- 2) Yazması gereken bir yazı vardır.

Her iki durumda da, yani hem periyodik yazma gerekliliği durumunda, hem de yakaladığı bir 'şey'i ifade etme zorunluluğu hissettiğinde yazarın elinde hiçbir kart yoktur. Yazar, usta bir kumarbazın Las Vegas'ta bir kumarhanede, öteki kumarbazlarla birlikte bir masanın etrafında halkalanmasındaki gibi zafer arzusuyla masasına oturur. Merkezi konumdaki şahıs ise krupye. Kartları dağıtan adam; kartları, yani nasibini... Kaderin insan kılığındaki tecellisi...

Masa başına oturmuş yazarın krupyesi de bizzat kendisidir. Ama düşünen, eyleyen, karar veren yazar değil de o yazarın gündelik hayatta görünmeyen veche-si. İster hatıra haznesi diyelim bu-

na, isterse ruhun mahzeni; farketmez. İnsanın günyüzüne çıkmayan tarafından sözettiğimizde anlaşalım, kâfi.

Tekrar ediyorum: Konuyu krupye belirler, yazar işler. Ortaya çıkan ürüne de insanlar yazı der.

Mesele bundan ibaret.

Temel Kavramların Tespiti

Kısaca şu: Yazacağımız konuyla ilgili kullanabileceğimiz belli başlı kavramları, sözcükleri, terimleri, deyimleri tespit ediyoruz; aklımıza geldiği gibi. Ve yazdığımız her kavramla ilgili hatırladığımız veya bir şekilde ilintilediğimiz bir diğer kavramı da not ediyoruz.

Şöyle açmayı deneyelim:

Şimdi... Elimizde ne var? Önce ona bakmak gerek, değil mi?

Çoğunlukla elimizde bir konu özütü bulunur; yani bizi asıl konuya taşıyacak, bize hareket noktası kazandırabilecek ilginç bir durum... Örneğin bizdeki kimi başka şeylerle irtibata geçerek hatıra ve hayalimizi tetikleyen bir olay yahut olgu. Veya bir filmde gördüğümüz ama bizi orada gör-

düğümüzden çok daha başka yerlere taşıyan bir sahne. Bazen günün bir ânında aklımıza birden düşüveren bir hatıra kırıntısı, bazen sokakta -çoğun yalnız- yürürken birden çakan bir şimşek parıltısının kazanımı... Veya şöyle bir görüp geçtiğimiz şeylere oranla bize kendisini daha bir gösteren bir insan, nesne, olay, olgu: Simitçinin bir anlık dalgınlığının yarattığı melûlluğun hüznü, annesinin köpek gibi sürükleyerek koşuşturduğu küçük bir kızın hâli, bir vitrindeki birkaç değişik nesnenin bir araya gelmesinin tuhaf cümbüşünün çağrıştırdıkları, bir arkadaşınızla konuşurken, -çok sıradan bir şeyden sözettiği hâlde- sizin o konu/insan/olay/olgu hakkında hiç de öyle düşünmediğini farketmenizin doğurduğu burukluğu arkadaşınızla paylaşmak istememekten kaynaklanan iç sıkıntısının çağrışımları...

Yahut da birinin size anlattıklarının; bizzat yaşadığınız, okuduğunuz, izlediğiniz bir olayın bütününün ta kendisi...

Evet, konu özütünden kasıt bu. Dikkatinizden kaçmamıştır ama ben yine de hatırlatayım: Sizden başka bütün insanların başı-sonu belli bir olay diye değerlendireceği şey asla sizin için konunun kendisi olamaz.

Hatırlatıyor ve hızla geçiyorum.

Bazen elimizde bu bile olmaz da, örneğin şöyle bir şey olur:

Demin sözünü ettiğim durumlardaki gibi, bir biçimde şahit olduğunuz bir olay, tip, kişi, olgu, filân ortada yoktur ama sizin bu temel insani mevzuatta birşeyler yazma ihtiyacınız vardır. Örneğin hamile bir kadını anlatmak isteyebilirsiniz. Veya doğum sancısını... bir hırsızın ilk icrasını... bir mezar kazıcının ruhiyatını... bir timsah avcısını...

Yahut da biraz daha ayrıntılı bir çıkış noktasına sahipsinizdir: İstenmeyen bir hamilelikten kurtulmak için doktor randevusuna yarım saat geç kalmış bir kadının muayenehane yolundayken karşılaştığı, annesi tarafından sürüklenen kız çocuğu sahnesini görmesi üzerine hissettikleri...

Dikkat edin, bunların hiçbirisi konu değil. "Ama falan dergide, filân ünlü hikâyeci aynen böyle bir konuda bir hikâye yazmış!" ya da "Feşmekâncanın en ünlü hikâye kitabındaki hikâyelerin çoğu tamı tamına böyle metinler." diye koroya dönüşen sesinizi duyuyordum. Yine de ısrarla ve inatla bir kez daha belirtiyorum: Bunların beheri konu değil, konu adayı. Başka bir ifadeyle bizi konuya taşıyan şeyler.

"Elimizde ne var?" demiştik ya; oraya dönelim. Ne varmış elimizde? Bizi falanca veya filânca konuya taşıyacak müteharrik noktalar veya rüşeym hâlindeki

mevzucuklar... Şimdi yapacağımız ilk iş, bizim mesleğimizin hususi hüviyeti niteliğinde. (Malûm, meslek ile sülûk arasında bir ilişki söz konusu.) O yüzden işe bir bilim adamı veya bir düşünürce yaraşır biçimde değil de, bir sanatçıya yakışır tarzda başlıyoruz:

İnsan için n'iddüğü belirsizliğini hâlen daha koruyan hatıra-hafıza- zihin-dimağ-hayal beşgeni var ya, işte oraya müracaat ediyoruz ilkin. Kelimelerden başlayarak kelime öbeklerine ve/veya cümle bütünlüğüne ulaşacak biçimde, kendimizi tamamen çağrışımların akışına bırakarak, aklımıza gelen ne var, ne yoksa, işe yarayıp yaramayacağına bakmadan alt alta kâğıda döküyoruz.

Şimdi örnek niyetine hareket noktamızın hamilelik olduğunu varsayalım ve ona göre işe girişelim: (Bu bölümü bütünüyle spontan yazıyorum. On dakika sonra çok daha farklı bir manzara çıkabilirdi.)

hamile,
hami,
Tamil,
kadın,
kırıksıklık,
armut,
kabak,
beklemek,
Adem ile Havva,
Eva,
ev,
evcil,
evlilik,
evsizlik,
aşerme,
aşı,
kaş,
Kaş,
kaşık,
kaşık düşmanı,

mutfakta bulaşık yıkar-
ken bebeğin karnını tekme-
lemesiyle işine azıcık ara ve-
rerek mutfağın kumlanmış
camından dışarı bakan anne
adayının gözlerine vuran si-
te bekçisi kulübesinin yansı-
sı, ayaklarını açarak yürü-
mek, süvarinin ayaklarının
açısı, ekşi erik, ekşi elma, şu
an piyasada bolca bulunan
ithal yeşil elma, genetik mü-
dahaleye uğramış ürünlerin
arasındaki en başarılı ürün-
dür. Aylarca çürümez; gö-
rüntüsü muhteşemdir, lezze-
ti yerindedir. Ama besleyici-
lik oranı sıfırdır. Zararı hakkın-
da ise hiçbir şey açıklanmış değil.
Evet, birçok duyu organını, gözü,
dili, burnu ustalıkla kandırmakta
ama anatomiye değil.

sunilik ve tabiilik,
insanoğlunun en köklü tabiili-
ğine, doğuma karışan sunilik: se-
zaryen,

sezaryenle doğan çocuk ile
doğal yollardan doğan çocuk ara-
sındaki fark,
doğal – doğum,
kuğu,

**Bir nokta daha: Bilincinizi serbest bıraktığınız bir esna-
dan söz ediyoruz. Bu da, ha-
yalin bütün kapılarını sonuna
kadar açmaya çalışmak de-
mek. Başka bir ifadeyle, her
türlü sınırın, ayıbın, hatanın,
sınırlamanın muvakkaten kal-
dırılması anlamına gelmekte.
Bu aşamada mahremiyet sor-
gulamak haram.**

hayvanların arasında doğumu
ve hamileliği insana en çok ben-
zeyen hayvan hangisi?

bitkilerin arasında hayvanlar
gibi çiftleşenler: örneğin midye?

midye tava, midye dolma,
midye niçin mekruh? Çünkü o
da kadınlar gibi aybaşı görür.
Acaba benzerlik buraya kadar
mı? İstiridyenin içine giren kum
tanenin inciye dönüşmesi. İstirid-
yenin hamileliği yani... İstirid-
ye ile midye arasında biotik bir

akrabalık var mı?

...
Burada kesiyorum; örne-
ğin de cılkını çıkarmamak
lâzım. Fakat bu faslı diledi-
ğinizce uzatabilirsiniz. Artık
o limonda hiç su kalmayana
kadar sıkmanız, en azından
limonu israf etmemek de-
mek.

Gördüğünüz gibi, ko-
nuyla ilgili-ilsiz dünya ka-
dar malzeme çıktı ortaya.
Ama demin rüşeym konu
için tespit ettiğimiz şey bu-
rada da aynen geçerli: Bu
malzemeden istediğimizi,
dilediğimiz gibi kullanmak-
ta özgürüz. İkinci sık için öz-
gürlükten öte bir gereklilik
de geçerli.

Bu arada, bu tür eskizle-
ri asla atmamanızı, tersine
definecilerin hazine harita-
larını sakladıkları gibi itina
ile kasalamanızı şiddetle
öneririm. Konu bulamadığı-
nızda veya bildik bir konuya
farklı açılardan yaklaşma-
dığınızda çok işinize yaraya-
cağı mücerreptir.

Bir nokta daha: Bilincini-
zi serbest bıraktığınız bir es-
nadan söz ediyoruz. Bu da,
hayalin bütün kapılarını so-
nuna kadar açmaya çalış-
mak demek. Başka bir ifa-
deyle, her türlü sınırın, ayı-
bın, hatanın, sınırlamanın mu-
vakkaten kaldırılması anlamına
gelmekte. Bu aşamada mahremi-
yet sorgulamak haram.

Yine tecrübeyle sabit bir hu-
sus daha: İşin başlarında bu yön-
temden pek verim alamayabilirsi-
niz. Bebekler de ilk hamlede 100
metre engelli koşuya hazır hâle
gelmiyor.

Mevzua gelecek sayı devam
edeceğiz.

EBUZER: ASR-I SAADET'TEN GÜNÜMÜZE SESLENEN DEVRİMCİNİN ÇABUK ROMANI

Asım ÖZ

G ünümüz yazı ortamında daha çok gazete ve dergi yazarlığıyla tanınan Hakan Albayrak edebiyat dünyasının da yakından tanıdığı bir yazar. 1968 doğumlu yazarın farklı periyodlarla *Milli Gazete*, *Zaman* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde yazıları yayımlandı. Albayrak; 1983 yılında *Halka Işık* dergisini, 1989'da da Nihat Genç'le birlikte *Çete* dergisini çıkardı. Yazılarında kimi zaman Werner Hugo mahlasını kullanan Albayrak, Gökhan Özcan'la birlikte editörlüğünü üstlendiği *Gerçek Hayat* dergisini kurdu. Hakan Albayrak'ın halen *Yeni Şafak*'da günlük, *Gerçek Hayat*'ta da haftalık yazıları yayımlanmaktadır. Yazarın yayımlanmış kitapları arasında *Halifesiz Günlük* (1997), *Hakan Albayrak Kitabı*, (1997), *Ebuzer* (2000), *Kemalizm Terakkiye Manidir* (2004), *Türkiye-Suriye Birliği*, (2006), *Batı'nın Soykırımcı Tabiatı*, (2006), *Bismillah Hotel*, (2006), *Meleklerle Omuz Omuz*, (2006), *Zaferimiz Mübarek Olsun* (2006) kitapları ilk akla gelenler. Yazılarında ağırlıklı olarak Müslümanların birlikteliği ve bir direniş hattı oluşturma gibi konular üzerinde duran Albayrak bu konularda belli bir çizgi oluşturmıştır.

Geçenlerde çabuk ya da hızlı roman olarak anabileceğimiz *Ebuzer*'in ikinci baskısı yapıldı. Romanın arka kapağına baktığımızda, "*Asrı Saadet'in derviş dev-*

rimcisi Ebuzer, Hakan Albayrak'ın yol arkadaşlığıyla 21. yüzyıl insanına sesleniyor. Ebuzer'in 15 asır öncesinden bugüne uzanan çığlığı, günümüzde insanlığın vicdanı haline gelen Malcolm X, Aliya İzzet-begoviç gibi dervişlerin gönüllerinde ve zihinlerinde yankılanıyor.

Hakan Albayrak'ın bu "hızlı" romanı modern insan "Ebuzerce bir uyarı" niteliği taşıyor. Her türlü zulme rağmen haysiyetli ve dimdik yaşama konusunda mütevazı bir uyarı..." ifadeleri hemen ilk olarak dikkati çekiyor. Ali Değirmenci de bu roman için, "*Hakan Albayrak çözülmenin, yozlaşmanın, başkalaşmanın resmi geçit yaptığı bir dönemde adeta suratımıza çarpıyor onu. Güncelleştirilmiş, değiştirilmiş olsa bile. Zallimlerin, zorbaların yanı sıra bizim de yakamıza yapışmasını istiyor sanki. Kendimize batırdığımız iğne o. Yitirilmiş vicdan. Statüko-ya, alışılmış, dönekliğe, kanaralaşmaya bir karşı çıkış. Şu süreçte de küçük fakat anlamlı bir çığlık. Zor'a ve zer'e boyun eğmeyişin destansı kesiti. Ezilenlerin, müstez'afların coşkun ve bitimsiz sesi.*" (Değirmenci, 2008) değerlendirmesini yaparak romanın oturduğu evreni anlamamıza önemli bir katkı yapıyor.

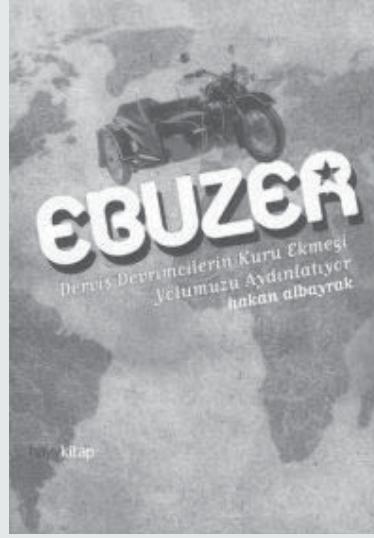
Bence de bu romanın ilk plan- da önemi buradadır. Kitap *Milli Gazete*'de yayınlanırken okuyucuya *çabukroman* olarak sunulmuştu. 59 sayfadan oluşan roman

çok sayıda kısa bölümden, küçük anlatıdan oluşuyor. Bu yüzden romana çabuk roman denilmiş. Romanları biçimlerine göre ve işledikleri konuya göre gruplandırmak edebiyat bilimciler arasında yaygın bir eğilim, ama eksik ve yanıltıcı yanları da yok değil. Hele kısa soluklu bir romanı konusuna göre 'polisye roman', 'belgesel roman', 'tarihsel roman', 'siyasal roman' vb. olarak sınıflandırmamanın zorluğu yanında biçimsel olarak 'uzun hikaye', 'hızlı roman' nitelemesi çarpıcı olabilir, ama aralarındaki ayrım çizgisini özellikle *Ebuzer* söz konusu olduğunda nerden çekeceğimiz konusunda epey sıkıntı yaşayacağımız kesin.

Hakan Albayrak bu ilk romanında bir yandan kendi geçmişini, yaşantılarını anlatıyor, öbür yandan da uzak ve yakın tarihimizin öncülerinin tutum ve davranışlarını sergiliyor, bunu yaparken nostaljik bir tutumdan ziyade gerçek olaylara değiniyor, belirli çevrelerin (patronlar, üniversite, işçiler, politikacılar vb.) davranış biçimlerini tartışıyor ve eleştiriyor. Ama tamamen belgesel bir roman değil kuşkusuz, belgelere dayansa bile onlara kendi yorumunu da ekleyip kurmaca bir çerçeve içine oturtuyor, yarattığı roman diliyle de bütünlük kazandırıyor. Bu nedenle romanı 'siyasal roman' olarak gördüğümü belirtmeliyim.

Romanın olay kurgusu ve anlatım biçimi

Ebuzer'in topluma yönelik mesajından da söz edilebilir mi? Evet! Roman, çabuk roman olarak anılsa da öteki yazın türlerine oranla topluma daha kapsamlı mesajlar, dizgeli mesajlar vermeyi öne alır. *Ebuzer*'i bir yabancılaşma eleştirisi olarak okumak da mümkün; bireye, topluma ve moda kavramlara. Belki buradan köklü bir siyaset eleştirisi de çıkabilir. Örneğin, siyasete ahlaki taşıyamayınca 'siyasetin olmayan ahlakına' taşınan Müslüman bir siyasetçinin eleştirisine rastlamak mümkün romanda: "*Dinle siyasetçi kardeş! Spike Lee'nin bir filminde yaşlı bir ayyaş önüne gelene Hey doktor, doğru olanı yapıyor. Bu laf çok doğru bir laftır, doğru olanı yapmak lazım. Ve doğru olanı doğru olduğu için yapmak lazım. Mesela danışmanların bir huzurevi ziyareti imajınız açısından hiç fena olmaz dediği için değil, hakikat itibarı ile hiç fena olmadığı için ziyaret etmelisin huzurevini. Bu arada imajının açısından dem vuran danışmanların olmamalı tabii. Her şey sahici olmalı, Peygamber gibi. Öyle olursa gelir gelecek olan. Mânen ve maddeten. Yani hem buhur kokusu dolandır kafamızda, hem işçilerin alınteri kıymete biner, hem de Kosova'ya İslam bayrağını dikeriz. Hatta Belgrad'a. Hatta Londra'ya. Yerimizde saymamız da muhtemel tabii. Ve yerimiz yer oldu mu hiç sorun değil bu; Ebû Zerr'in Ebû Zerr olduğunu kim inkâr edebilir?" (Albayrak;2007:13-14) Soytarılıkların yaygın olduğu toplum düzeninde şu veya bu ölçüde bir yabancılaşmaya düşmemiz kaçınılmaz. Fakat bu olumsuz verili durumdan kurtulmaya değil yararlanmaya çalışanlar çoğunlukta. Bugün dünyevileşme olarak andığımız bu durum özellikle reelpolitik iktidarla birlikte daha da görünür oldu. İyiyle kötü arasındaki fark bence tam da burada ortaya çıkar zaten. Kirlilikten bir ölçüde uzaklaşmaya mı çalışırsın, ondan ya-*

arlanmaya mı çalışırsın? Oradan, o ilişkilerden, ikiyüzlülükten, aldatmacadan siyaset yapanlar, yazarlık, sanat yapanlar... Evet roman onların eleştirisi. Romanın baş karakterinin yabancılaşmamış Ebuzer olmasının önemi de burada ortaya çıkıyor zaten. Romanın göndermesi, eleştirisi tam da burada bugünü anlatmasından dolayıdır.

İyi edebiyatın her zaman söyleyecek sözü olur. Boş laf anlamında değil, gerçekliği son kerte de eleştirel biçimde ifade etmek anlamında. Nedir bu gerçeklik: İyi edebiyat insanın temel sorunları üstünde durur esas olarak. Böyle etkinlikler insanı daha da insanlaştırır, geliştirir. En azından bir kesim insana güç ve motivasyon verir. Romanın önerdiği şey açıklık, içtenlik ve dürüstlüktür. Bunların hepsi de ahlaki kavramlardır. Evet, yazar tam da bunu, ahlaki olmayı öneriyor diyeceğim. "Milletin sırtında sefa sürenler utansın !,, bunun bir örneği olarak okunabilir. Malcolm X'in Nation of Islam'dan aldığı kıyırık maaşa talim edişi, görkemli İran Devrimi'nin lideri Ayetullah Humeyni'nin Kum şehrinde yoksul bir kulübede yaşaması, az yeyip az içmesi, tahta, koltuğa, sandalyeye itibar etmeyip yerde oturması, görkemli Boşnak Devrimi'nin lideri Aliya İzzetbegoviç'in 'şerefine' verilen bir ziyafette,

sofradaki envai çeşit yiyeceklerle ürperek baktıktan sonra t"Yazık! Bunlar Saraybosna'nın yarısını doyurmaya yeterdi," yani debbeden kaçıkça büyüyen insanlar oluşları özellikle vurgulanır.

İnsanın doğru, düzgün ve ahlaki olmasının yolu açıklıktan, dürüstlükten ve devrimci ruh halinden geçer. Hatasız insan olmaz. Hataları ortaya koymak gerek, hataların kabul edilmesi gerek. Hataları kabul etmemek, unutturmaya çalışmak, gündemi bulandırarak içtenliği kaybettirir. Bir süre sonra hata artık o insanın karakteri olur, hatasız yaşayamaz. Söylenenlerle yapılanlar arasında bu denli farklar bulunursa, şimdi yaşadığımız siyasi ortamdaki gibi trajikomik farklar bulunursa, yaptığımız siyaset de yala(ka)n siyaset(i) olur. Arkamızda sadece yalancıları buluruz o zaman. Romanın mekan bakımından ulusal sınırları aşan evrensel bir mekan tasavvurundan beslenildiğini de görüyorsunuz. Bir Bosna'da, bir İstanbul'da, bir Afganistan'da bir İran'da görünüyor *Ebuzer*.

Romandaki önemli tipler

Batı romanı, "birey"i anlatır; burjuva toplumunun insan örneği olan bireyi. Bu romanlarda bireyin bitmez tükenmez zenginliklerle dolu iç dünyası betimlenir. Bu romanlarda bireyin günlük yaşamının en küçük olayları, kafaşından geçenler son derece önemli, değerli olaylar, durumlar olarak gösterilir; çünkü roman kahramanı artık başlı başına bir dünyadır, toplumun dünyasına eşit bir dünya. Sözelimi Stendhal'in *Parma Manastırı*'nda roman kişisi Fabrice'in duyguları ile Waterloo Savaşı, roman yapısı içinde, aynı önemdedir. Kısacası Batı romanı, burjuva toplumunun insan örneği olan bireyi anlatır. Hakan Albayrak'ın romanı ise modern insana zulme ve yozlaşmaya rağmen sorumluluklarının bilincinde olarak onurlu ve dirençli yaşama konusunda küçük bir uyarı niteliğinde. Bunu yapar-

ken tutuğu yöntem ise Asrı Saadet'in devrimci portrelerinden Ebuzer'le günümüzün devrimci önderleri olarak öne çıkan Malcolm X, Marilyn Buck, İmam Hümeyni, Aliya İzzetbegoviç gibi isimler üzerinden sürdürmektir.

Yukarıda adını andığımız isimlerin hepsi insanların sorunlarını dert edinmiş isimler. Bu isimlerin dünyaya ve insanlara bakış açılarını bulabileceğimiz roman; Ebuzer kökü üzerinden bu insanları Ebuzer'le akraba kılan üç özelliği de anlamamızı sağlar. Bu özellikler uzlaşmazlık, sosyal adaletçilik ve devrimciliktir. Evrendeki duruşunu anlamlandırabilmek adına İbrahim gibi "tek başına bir ümmet" olabilmeyi başarmış bir tipolojidir Ebuzer. Hep kendisi olmayı önceleyen ve tarihe meydan okuyabilen bunun için gerektiğinde Rebeze çöllерinin yalnızlık deneyimini tadacak bir ideal kişilik olarak karşımıza çıkar. Çünkü o fitratın haykıran sesidir: sözü ve eylemi birdir. *Ebuzer* ne gibi etkiler altında ve nasıl yazılmıştır, diye sorduğumuzda bunun yanıtının andığımız bu üç özellikte yakından ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Bunlardan bir toplam çıkarmak onun eczasını birbirine ekleyip yapıştırmak, ona bir biçim vererek türlü öğelerini ipliklerle bağlamak için etkinliğe geçen asıl sanatçının hayalidir, renk renk taş parçalarından bir levha çıkarmak gibi bir iş. Bu işin sahibi, etmeni imgelemidir. Yazarın bunları uzaktan yakından bilip ve tanıdığını belleğinde birikmiş izlenimleri billurlaştırarak bir toplam çıkarmak için imgelemine kamçıladdığını söyleyebiliriz. Gerçekte var olan somut özneler üzerinden kurulmuştur roman. Adını andığımız isimleri işleyen pek çok biyografi kitabının bu romandan sonra çıkmış olması romanın anlattığı isimlerin ne kadar önemli olduğunu kanıtlamaktadır. Anlattığı, tarihsel gerçekler açısından önemli, roman olarak güçsüz bir eser olduğunu da söylemek gerekir. Bunu da zaten yazarın kendisi belirtir bu çabuk yada

hızlı romandır. Önemli bir roman bu yanıyla *Ebuzer*

Romanda Geliştirilen Edebiyat Dili:

Hakan Albayrak'ın tüm yapıtlarında geliştirdiği, bize artık tanıdık gelen bir 'dili' var. Anlattığı konular ne olursa olsun, onları yazarın kullandığı 'edebiyat dili'nden soyutlayamıyoruz. Sürekli ve güncel olanın peşinde olmaktan kaynaklanan hareketli bir üretkenliği var Albayrak'ın. Bu ise onun hem başarısı hem de başarısızlığını oluşturuyor. Ali Değirmenci'nin "*disipline edilmemiş bir yazı coğrafyası*" olarak andığı bu durum onun yazı eyleminin temel açıklayıcısı niteliğinde İbrahim Tenekeci, bu durum hakkında şunları kaleme getirmekte: "*Hakan Albayrak'ın göze batan tek olumsuz tarafı sanat adına sabırsız olması. Bir şeyin, eğer olacaksa, bir an önce olup bitmesini istiyor. Bu da eserlerindeki işçiliği ve sanatçı disiplini asgari seviyeye indiriyor. Eğer Hakan Albayrak, Allah'ın ona vermiş olduğu yeteneği, disiplin ve işçilikle birleştirseydi, şu an birkaç klasiğe imza atmış olurdu*" (Tenekeci, 2000)

Öyleyse siyaset romanı mıdır, değil midir, çabuk roman olur mu yoksa belgesel bir roman mıdır tartışmalarına girmeden önce Hakan Albayrak'ın bu romanını da, bundan önceki ve sonraki kitaplarını okumayı denediğimiz gibi, çok beklemiş bir edebiyat yapıtı olarak değil, çok yönlü çabuk bir 'edebiyat yapıtı' olarak okumakta yarar var. Dili akıcı olan roman kolay okunan bir sürükleyicilikle ilerliyor. Onun kendine özgü üslubunu, şiirsel dilini oluşturan en önemli özellikler aynı zamanda onun zaafını da oluşturmaktadır. Yazarın şair yanı da görünür romanında: "*işte böyle sevgili Hümeyni/seni pink floyd'un bir şarkısıyla anmak da varmış/how I wish you were yere/bu beş yıldızlı otelde/rulet masasının dibinde islam felsefesini tartışırken üstadlarımız/pat diye peydah*

olmalıydın sen/yerde, eski bir secadenin üstünde/oturup öylece susmalıydın/bir de mehdi haşimi olmalıydı yanında/bre gafiller diye gürlemeliydi/kurşun geçirmez camlardan halkın sesi geçer mi?/ah hurma dalları/yoksul mescidim" (Albayrak;2007:33-34)

Okumaya başlayınca elinizden bırakmadan bitireceğiniz bir roman *Ebuzer*. Okuyunca bana hak vereceğinizden hiç kuşku yok. Hem de hepimiz başka açılardan okusanız bile... Seksen ve doksan kuşağından olanların kendi geçmişleriyle özdeşleştirerek acı ve tatlı anılarını tazeleyecekleri, yazarın geliştirdiği ve eleştirdiği siyasal düşüncelere ve gündelik davranış pratiklerine katılsalar da katılmasalar da ilgiyle okuyabilecekleri; yakın ve uzak tarihimizle, hatta içinde yaşadığımız günleri belirleyen siyasal olaylarla ilgilenenlerin başka tür buruk bir tat alacakları, hatta bu güne dek düşünmedilerse bile, bundan böyle üzerinde düşünmeden yaşayamayacakları, öbür yandan edebiyatta şiirsel bir dil arayanların da aradıklarını bulacakları, doyurucu bir çabuk roman *Ebuzer*.

Gerçekten, "bir kurtuluş ve/veya mücadele umudu olarak" Ebuzer'lerin Türkiye'de ortaya çıkması mümkün mü? Ben bunun mümkün olduğuna inanıyorum. Müslüman genç kuşağın gelecekte "*biz de sizler gibi giyinebilir, yiyebilir ve yaşayabiliriz*" mesajı vermeye çalışan **esmer muhafazakarlara** karşı muhalif bir söylemi üretme potansiyeli taşıdığına göstergesi olarak da okunabilir bu roman diyorum.

Kaynaklar

- ALBAYRAK, Hakan(2007) *Ebuzer*, Hayyikitap,İstanbul
 DEĞİRMENCİ, Ali(2008) *Yozlaşma ve Baskı Ortamında Sanat*, Ekin Yayınları,İstanbul
 TENKEKİ İbrahim(2000) "*Söz Geli-mi*", Milli Gazete, 26 Nisan 2000.

ŞAİRİN DAMITILAN RUHUDUR ŞİİR

D. Ali TAŞÇI

Sözcükler ve şair... Gül ve bül-bül kıvamında, şair sözcüklere vurgun, bül-bül güle. Birinin sırrı harflerin ördüğü binada, ötekinin gülde. Kelimeler şairin beyinde alevlenir, gül, bül-bülün diline vurur.

Şiir, ruhun "hayal" adlı örsünde, beyindeki sözcüklerin akılla dövülüp, gönül meydanına mısra halinde sunulan sır yumağıdır.

Şiir, ateşle evlenen şairlere, rüyalarında sunulan sudur. Şiir, dilinde sözcükler donan şairlere, üflenen ateştir. Şiir, yaşamın her görüntüsünün aynası, her renginin fırçası, her oluşunun mihenk taşıdır. Ve şiir, yalnızca şiirdir. Onun asla yedeği yoktur, özgünlük dışında bir evde de barınmaz. Bir kez doğar; ölümü, insanlığın ölümüyledir. Uzun yaşar, saraylarda yaşar; ama dünyanın bütün kulübelerini dolaşmaktan da müthiş zevk alır. Halk ona dokunamaz, fakat o, halkın kalbine kadar girer. Bütün bu söylediklerimize rağmen şiir tanımsızdır. Şiir, yalnızca tanımdan nefret eder, çünkü ruhun tanımı yoktur, onun vatani ruhtur. Ruhtan ilham almayan, derünü olmayan sözcüklerle şiir yazılamaz. Şair, ölü kelimeleri diriltir, İsa nefesli insandır. Şair, ruhuyla tanışan insandır. Şiir yazma anı, ruhla yüzleşme anıdır ve zor bir andır; çünkü ru-

hun ve sözcüklerin şakası yoktur. Şair, bu yüzleşmeyi sürekli kılmak için kelimeleri mısralarına kazır.

Şair, beyninden, ruhundan döl almış sözcük doğuran insandır. Şair, şiir sancısına tutulduğu zaman, onu doğuramamışsa ruhu alevlenir.

Her şiir bir heyelandır, ruh dağının koynundaki elmaslar onunla gün yüzüne çıkar. Şair, sözcük bahçesine, ayak parmaklarının

ucuna basarak girer, her sözcük, uyuyan prenses kadar hassas, bir gül kadar narin ve zariftir.

Şairin dilinde sözcükler, su gibi her zeminin ve iklimin şekline ve rengine bürünür. Şair eğer bir zihin okyanusuna sahip değilse, evrensel dili yakalayamaz. Evet, şiir evrensel bir dildir. Çünkü şiir, renk ve şekil farklılığı taşıyan kap değil, içindeki sudur. İdeolojinin şiiri olabilir, fakat şiirin ideolojisi

olamaz. O, suyun tadıdır, gökkuşağının renkleridir, toprak kıvamındadır. Şair, şiirindeki sözcüklerinin sırlarını ele vermez. Şiir odası, gelin odası gibidir, şairden (damat) başka oraya kimse giremez.

Şair her zaman sözcüklerin ardına düşmez. Şair, onurlu ve zor adamdır. Kelimeler, bazen şairin alevlenen ruhuna bir pervane gibi saldırabilir. Sözcükleri delirtecek ruha sahiptir şairler. En som şiir, sözcüklerin saldırısına uğrayan ruhun kan izleriyle yazılan şiirdir. Şiirin ayak izlerinde her zaman kan vardır. Bu kan, doğum kanı da olabilir, ölüm kanı da; sonuça yaşamın kanıdır.

Şairin gönlü arı kovanı gibidir; oradaki binlerce sözcükten şiir balını yapar. Gönlünün bahçesinde kelimeler çiçek açmamışsa, şiir balı oluşmaz. Bunun için bahara ihtiyaç vardır.

Şiir, geleneğin ve medeniyetin ürünüdür. Baharsız çiçek açmadığı gibi, geleneğin sinesinde pişmeyen sözcüklerden, medeniyet şiiri meydana gelmez. Anasız çocuk mu var ki, medeniyetsiz şiir olsun? Büyük şairler hep baharla birlikte doğmuşlardır. Mağarada hüznle, kasvetle, çileyle ve sabırla demlenen kelimeler, bir bahar mevsimi, insanlık bahçesine çiçek olarak açar: Bir Yunus, Mevlâna, Baki, Fuzûlî, Karacaoğlan, Necip Fazıl... olur, karşımıza çıkarlar.

Sözcüklerin çokluğundan, şiirin birliğine ulaşamayana şair dememek lâzım. Gerçek şiir, kendi içinde "yabancı" kelime barındırmaz. Şiirde kelime o kadar yok olmuştur ki, adeta bütün şiir tek bir kelime olarak karşımıza çıkmıştır: Şiir...

Medeniyet, hayatı bütün yönleriyle ve derinliğine kavramanın ve yaşamının adı olsa gerek. Şiir, medeniyetin en nâzenin çocuğu-

dur. Bağlı bulunduğu medeniyet beşiğinde büyümeyen şiirin evrensel bir temeli yoktur ve olmaz.

Her kelimeyle şiir yazılabilir, ancak medeniyet örsünden geçmeyen sözcüklerle şaheser şiirler ortaya çıkarılamaz. Her taştan cami yapılabilir, ama Selimiye Camii'nin taşları "her taş" değildir. Onlar, Mimar Sinan'ın elleriyle, tarihin koynunda bir sevgili gibi okşanarak günümüze kadar gelmişlerdir. Onlar artık taş değil, bir medeniyet ruhudur ki, her devire ölümsüz ruhlarını üfler dururlar.

Her ırmak akar, ama Yunus'un ırmakları "Allah deyu" akar. Herkes sevebilir, bir Leyla bulabilir, fakat Fuzûlî'nin "Leyla ve Mecnun"u ölümsüzlüğe ulaşmıştır. Medeniyet eserleri; bize, geçmişi dayanak yaparken (gelecek), geleceğe de ışık tuttukları için "medeniyet eserleri" olmuşlardır.

Sözcükler, tarihi süreç içerisinde pişerek olgunlaşır. Zaman, kelimeleri pişiren önemli bir kazandır. Zaman kazanında pişmemiş, medeniyet kokusu almamış keli-

melerde "şaheser" şiir nasıl yazılır? Dil, tarih ve kültürel süreç içerisinde doğal gelişimini sürdürememişse, o dilden doğacak olan şiir, aşılammamış yaban armudu (ahlat) gibi acı olacaktır. Şair, ahlatları aşılammaya çalışır durur.

Şairin dünyasında toprakla altın aynı değerdedir; çünkü o kabukta kaybolmaz, öze inmeye çalışır. Bütün renkler hareket ettikçe "beyaz"a bürünürler. Öz beyazdır. Şair, öze indikçe bütün sözcüklerin İNSAN'a büründüğünü görür. Çokluk içinde birliğin çarpıcı zevkine ve uyumuna erer, birlikten, sonsuz çokluk doğurarak hayatı zenginleştirir. Bu nedenle şair, yaşama müdahale etmez, onu size fark ettirir. Şair, farkında olan insandır. Şiir de bir fark etme, fark ettirme sanatıdır. O nedenle şiir hayattır, hayatidir, hayattandır.

Şair ve şiir... Gül ve bülbül gibi ayrılmaz ikili. İki dost. Şiir bir korunak, sığınak; şair, gönlü evren kadar büyük bir sığınmacı. Şairi kim kuşatabilir, şiirden başka?

Şairin damıtılan ruhudur şiir.

Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslam, İsmail Kara, Dergah Yay.

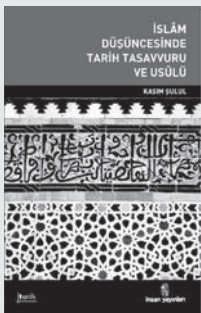
Huzursuz Bacak, Mustafa Kutlu, Dergah Yay.,

Modern Türkiye'nin Şifresi, Fuat Dündar, İletişim Yay

Milli Eğitimin İdeolojisi, İsmail Kaplan, İletişim Yay.

İslam Düşüncesinde Tarih Tasavvuru ve Usûlü, Kasım Şulul, İnsan Yay.

Abdullah Yıldız'dan Kur'an Merkezli İki Eser

Dergimiz kurucularından ve Namaz Gönüllüleri Platformu sözcüsü Abdullah Yıldız yeni yayın döneminde Pınar Yayınları'ndan iki eserini okuyucularına sunuyor. Kitaplar, Abdullah Yıldız müdavimlerinin yine Kur'an merkezli bir bakış açısıyla rahatça okuyup tefekkür edeceği cinsten.

Yol Haritamız Kur'an Abdullah Yıldız Pınar Yay.

Ramazan'la Dirilmek Abdullah Yıldız Pınar Yay.

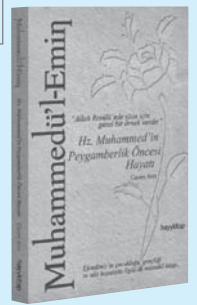
Peygamberî Eğitim Üzerine

Esan Gül'ün daha önce yine Çıra Yayınları'ndan çıkan dört eserinden sonra eğitim alanına yaptığı son katkı 'Peygamberler Çocuklarını Nasıl Eğitti?' adlı eseri oldu. Esan Gül'ün eğitimin kaynakları anlamında da okunabilecek kitabında Hz. Âdem'den son peygamber Hz. Muhammed'e kadar nebilerin çocuklarına miras olarak bıraktıkları güzel ahlaka dair öğütler ve hayati değerdeki tavsiyeleri bulabilirsiniz. Kitabı kendi alanında özgün kılan vasfın Kur'an'da zikredilen peygamberi silsileye dayalı bir sıra takip ederek hem ortak olarak öne çıkan hem de farklılaşan örnekliklere yer vermesi olduğunu söyleyebiliriz. Eğitimcilere, bilhassa çocuklar için kullanılabilecek anekdotlarla bezenmiş ve fakat dili sade bir eser. Son olarak, -bizce- eserin seçilen ayetler dışında atıf yapmadan yer verdiği alıntılarını kaynakçada göremediğimizi belirtelim de, yeni baskılarında bu hususa dikkat edileceğini ümit edelim. Dileriz hayırlara vesile olur.

Muhammed'ül- Emin, Dr. Casim Avcı, Hayy Kitap

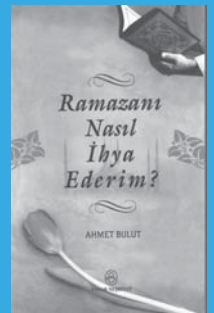
Hiz. Muhammed'in peygamberlik öncesi hayatını "ilk" kez bir "müstakil" kitap olarak inceleme iddiasındaki kitabı Hayy Kitap yayımlıyor.

Gölge İktidar Şamil Tayyar Timaş Yay.

Mebrur Bir Hac Ömür Boyu Hac, Ömer Naci Yılmaz, Etüt Yay.

Ramazan'ı Nasıl İhya Ederim, Ahmet Bulut, Ensar Neşriyat

Ağ Toplumunun Yükselişi
Enformasyon Çağı:
Ekonomi, Toplum Ve Kültür
Birinci Cilt

Enformasyon Çağı:
Ekonomi, Toplum Ve Kültür
İkinci Cilt

Kimliğin Gücü
Enformasyon Çağı:
Ekonomi, Toplum Ve Kültür
Binyılın Sonu
Üçüncü Cilt

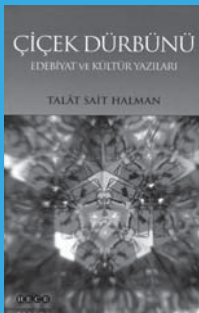
KAPİTALİST TOPLUMUN ELEŞTİRİSİ

Manuel Castells, Çeviren Ebru Kılıç, Bilgi Üni. Yay.

"Günümüzün yaşayan en önemli toplumbilimcilerinden biri sayılan Manuel Castells, üç ciltlik dev eserinde, yeryüzündeki kültürlerin ve kurumların çeşitliliğine bağlı olarak ortaya çıkan ve çok farklı biçimlerde tezahür eden yeni toplumsal yapının oluşumunu inceliyor. Castells bu yapının biçimlenmesini, 20. yüzyılın sonlarına doğru kapitalist üretimin yeniden yapılanmasıyla kendini gösteren yeni bir kalkınma biçiminin ve bu anlamda enformasyonluzmin ortaya çıkışıyla ilişkilendirmektedir."

Yüzüncü Yılında İkinci Meşrutiyet, Yeni İnsan Yayınevi

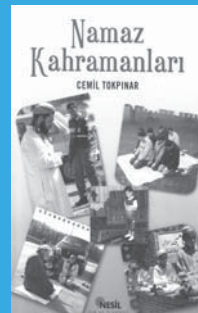
II. Meşrutiyet'in yüzüncü yılı çeşitli etkinliklerle, dergilerin hazırladığı özel sayılarla, yayımlanan çeşitli kitaplarla gündem yapılmaya devam ediyor. Bu kapsamda Halil Akkurt ve Akif Pamuk'un hazırladığı bu çalışmayı da eleştirel bir gözle okumak kaydıyla konunun ilgililerinin bilmesinde yarar olabilir.

Çiçek Dürbünü, Edebiyat ve Kültür Yazıları
Talat Sait Halman, Hece Yay.

Siyaset ve İtidal
Mustafa Özcan
İz Yay.

Namaz Kahramanları
Cemil Tokpinar
Nesil Yay.

IRAK ŞİİLERİ

A. Muhsin YILDIZ

Joyce N. Wiley'a ait olan "Irak Şiileri" isimli kitap daha spesifik bir konuya kitabın orijinal ismi olan, "The Islamic Movements of Iraqi Shias", Irak Şiilerinin İslami Hareketi'ni anlatıyor. Irak Şiileri deyince onların uzun soluklu mücadeleleri gelebilir zihinlere ya da Irak Şiilerini İslami mücadeleden bağımsız düşünmek imkânsız olabilir... Özellikle 1950 sonrası döneme büyüteyle bakan yazar 1991'e kadar Irak'taki Şiilerin durumu üzerinde durmuş.

Önce CIA'in adamı, sonra da Sovyetler'in adamı damgası yiyen Saddam ve defalarca suikastten kurtuluşunu hayretle okurken tüm bu mücadelenin seyrine kapılmışken yazar kitaba son noktayı koymuştur. 1992 yılında yayımlanan bu kitap Türkiye'de ilk kez 2004'te basılmıştır. Anlatılmayan uzun yıllar ise okuyucunun zihninde bugün gelinen noktaya "nasıl" veya "hangi süreçlerden geçilerek" gelindi sorusunu oluşturuyor. Kitabın bu zafiyetini ortadan kaldırması bakımından, 91 sonrası olaylar kronolojik olarak verilebilirdi. Kitap Irak'a, Şiilere ve İslami harekete ilgi duyanların ve araştırma yapanların mutlaka okuması gereken bir kitap.

Joyce N. Wiley, Ekin Yay.

ASİTANE

ÖZ BENLİĞİMİZE GİDEN YOLDA

Hasibe TURAN ile Söyleşi

Bir Sivil Toplum Kuruluşu olan "Asitane Kültür Sanat Eğitim ve Dayanışma Derneği" Genel Başkanı Yazar Hasibe Turan ile Umran adına bir röportaj gerçekleştirdik.

Soru: "Asitane Kültür Sanat Eğitim ve Dayanışma Derneği" isminden yola çıkarak, şu soruları sorabilir miyiz?

Tabii ki buyurun. Öncelikle hoş geldiniz diyorum.

Soru: Kültür, sanat, eğitim ve dayanışma derken neleri kastedi-yorsunuz?

Her bir kavram, hem kendi anlamı, hem de birbirleri arasında iletişim ve bütünlük oluşturan kavramlar. Toplumlar eğitim, sanat ve daha başka birikimler sonucunda kültürel yapıları oluştururlar.

Asitane'nin temelini oluşturan bu kavramlar geleceğin oluşumuna ışık tutacak aktarımı sağlamaktadır. Dünün birikimini,bugünün üretimine katkı sağlayacak aktarım alanları oluşturmak ve gelecek için sağlam,güvenilir,gurur kaynağı oluşturacak katkı sağlamak. Sanat'ı atölyelerinde eğitim pratiği yaparak hakimiyet oluşturmak ve yeni eserleri ortaya çıkaracak birikimler oluşturmak... İlköğretim yaşında sanat alanlarında eğitim almaya başlayan çocuklarımız,yıllar sonra birikimlerini bir şekilde hakimiyet sağlayarak yeni eserler ortaya çıkaracak ya da kendilerinden sonra gelenlere güçlü bir aktarımda

bulunacaklardır. Sağlam temeller üzerine oturmayan birikimler çok çabuk çöker,tüketilir ve unutulur, iz bırakmaz.Asitane Kurulduğu 2005 yılından bu yana çocuk ve gençlere sanat , kültür ve sosyal alanlarda atölyeler oluşturarak eğitim vermektedir.Sanat ve kültür alanında geçmiş dönemlerdeki birikimi, zenginliği ve köklü medeniyetin varlığı konusunda çocuk ve gençlere eğitim vermek ve toplumsal komplekslerden kurtararak, güçlü sağlam bir medeniyetin varlığını hissettirmek... Geleneksel ve plastik sanat atölyelerinde pratikler yaparak gençliğe yeni alanlar oluşturmuş, 600 öğrenciye, Müzik atölyelerinde enstüraman, nazari çalışmalar, geleneksel sanatlardan Hat, Ebru, tezhip, fotoğraf, resim, sinema atölyelerinde uygulamalı pratik atölyeleri sosyal bilimler desteği ile sağlanmıştır.

Ayrıca, etüt ve yabancı dil desteği ile proje genişletilerek, **SBS, ÖSS'de** okul ve test arasına sıkıştırılan çocuk ve gençlerimize özel programlar rahatlayacakları çalışma ortamları hazırlanmaktadır.

Soru: Eğitim dalında Özel İnciden Yabancı Diller Okulu ne gibi çalışmalar ve etkinlikler gerçekleştiriyor?

Özel İnciden Yabancı Diller

“ Her bir kavram, hem kendi anlamı, hem de birbirleri arasında iletişim ve bütünlük oluşturan kavramlar. Toplumlar eğitim, sanat ve daha başka birikimler sonucunda kültürel yapıları oluştururlar. Asitane'nin temelini oluşturan bu kavramlar geleceğin oluşumuna ışık tutacak aktarımı sağlamaktadır. Dünün birikimini,bugünün üretimine katkı sağlayacak aktarım alanları oluşturmak ve gelecek için sağlam,güvenilir,gurur kaynağı oluşturacak katkı sağlamak. ”

Okulumuz, bünyesinde şu programları gerçekleştirmektedir. **ARAPÇA, İNGİLİZCE, ALMANCA, OSMANLICA** ve Yabancı öğrenciler için **TÜRKÇE** Yabancı ve Yerli Öğretim Görevlileri eşliğinde eğitim yapılmakta, derslere branş hocaları girmektedir. Ayrıca Yurtdışında, **Suriye**'de Arapça, **Malta**'da İngilizce eğitimini organize etmektedir. Bu Sömestr tatilinde, Suriye'ye iki haftalık Arapça eğitim programı için gideceğiz.

Soru: Özel Bindeğer Etüt Öğrenci Eğitim Merkezinde 2008-2009 Öğretim yılında neleri amaçlıyorsunuz?

Malum M.E.B. lığı müfredat ve içerik olarak değiştirilerek **SBS** sınavlarına dönülmüştür. Okul ve sınav ortalamaları alınması çocukların yıl içi ders notlarının ve performans notlarını etkili hale getirdiğinden etüt merkezi olarak çocuklarımızın okul çıkışı Bindeğer'e gelmeleri iki yönlü eğitim olanağını sağlamış olmaktadır. Hem okul dersleri hem de **SBS**'ye hazırlık imkânı vermekte-

dir. Ayrıca Asitane'de kültür ve sanat alanından faydalanması sağlanmaktadır.

Soru: Bütünüyle bu faaliyetlerin genel amacı nedir? İnsanımıza neler kazandıracaktır? Birazda bundan bahsedebilir misiniz?

Sağlayacağı faydayı şimdiden söylemek zordur. Fakat şimdiye kadar yaptığımız çalışmalar kısa ve uzun vadede beklentilerimizi yükseltmektedir.

Kısa zamanda ki beklentilerimiz, çocuk ve gençlerimizin en verimli zamanlarını en iktisadlı biçimde kullanarak alt yapısı zengin yüksek motivasyonlu birkaç yabancı dil çalışmasını yapmış entelektüel, sanat ve kültür alanında aktif, toplumsal sorumluluk bilinci-ne sahip gençleri üniversiteye göndermektir. Uzun vadede ise toplumsal iyiliklerin, estetiğin köklü kalıcı olmasına katkı sağlamaktır.

EVERYDAY ENGLISH INSTITUTE/ MA'HADU'L-LUGATİ'L-ARABİYYE

FİRSATLAR SUNUYOR...

BÜTÇENİZE UYGUN PROGRAMLAR!....

ARAPÇA İNGİLİZCE, ALMANCA, OSMANLICA KURSLARI

AYRICA YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE

KAYITLAR 15 AĞUSTOS'TAN İTİBAREN BAŞLIYOR

2008-2009 ÖĞRETİM YILI BÜTÜN DERSLER

04 EKİM'DE HAFTA SONU BAŞLIYOR!...

06 EKİM'DE HAFTA İÇİ BAŞLIYOR!..

Adres:

Fevzipaşa Cad. No: 315 Fatih-İSTANBUL

Tel: 0212 533 78 34- 533 78 93

AYAKLARIMIN TAM ÜSTÜNDEYİM YA DA BİREYCİLİK (B)ATAKLIĞI ÜZERİNE BİR DENEME

Murat KAR

Ya da insanın bitimsiz çilesinin sergüzeşti. Öyle neta-meli bir konu ki bu, görül-düğü üzre başlığı bile yazının içi-ne sarktı. Şimdilik görmezden ge-leyim onu ve anlatacaklarımı şöyle ilintisiz gibi görünen bir gi-riş yapayım.

İlahiyatçılar cennet hakkında iki farklı görüşe sahiptirler. Ço-ğunluğu oluşturanlar der ki: Cen-net bizim bilmediğimiz bir anda ama çok önceleri, hatta insanın yaratılışından bile çok önceleri yaratılmıştır. İkinci gruptan olanlar da derler ki...

Haklısınız, kesinlikle haklısı-nız, konuyla ne ilgisi var bunların, demekte, lakin biliyorsunuz ki, bir filmde, duvarda asılı bir tüfek varsa ve o tüfek süs -dekor diyor-lar- olsun diye oraya konmuş gibi görünse bile, filmin sonunda mu-hakkak patlar. Üstelik anlatmayı kurduklarım film değil, dizi film...

Ve o cennette, Âdem'i sus pus otururken yakalıyoruz bir kaya-nın üstünde. Gün boyu dilediğin-ce yemiş içmiş. Haa! Sus pus otu-ruşu hazımsızlıktan değil; çünkü ne acıktığı içindi yemesi, ne susa-dığı içindi içmesi. Yedikçe yiyesi geldiği için yemişti üzerinde nok-tacık olsun çürüğü çarığı olmayan cillop cillop yemişleri ve içtikçe

içesi geldiği için içmişti sırlı sırlı akan billur billur pınar suların-dan.

Orası cennet ama Âdem dilsiz dudaksız öylece bakınıyor. Keyif-siz. Pat! Havva yaratıliveriyor. Olur mu? Olur olur! Orası cennet; orada olur.

Oldular mı şimdi size iki kişi. Sonra çocuklar... Ooon yılda on beş milyon genç yaarattık her yaştan... Bu marş da böyle ilgili il-gisiz her yerde çıkıvermez mi kar-şımıza; kulaklara pamuk devam edelim. Üredik, çoğaldık. Vahşi hayvanlar parçaladı bizi önceleri; kabileler arası savaşlar, Tufan, Haçlı seferleri, Moğollar, derken veba salgınları, aslında yüz on al-tı yıl süren yüz yıl savaşları, iki dünya savaşı ve demokrasi getir-me bahanesiyle Irak'ın işgali vs vs kırdı geçirdi.

Ama şimdi yedi milyarız. Ölü-lerimizin de rahat bir yüz milyar olduğu tahmin ediliyor. Etti mi si-ze yüz yedi milyar.

Ve tüm bu kalabalıklar içinde hep yalnızlık çektik biz.

Bireycilik, modern zamanların kavramıdır diye bilinir. En eskiye tarihleneniz, Rönesans'a yani hü-manistik düşüncenin doğuşuna falan; hadi bilemediniz Orta çağ'a... Yalnızlığımızın başlangı-cını da oralara kadar götürebiliriz

bu düşüncüle.

Hayır!

Ben çok daha eski olduğuna inanıyorum.

Etrafı tepeleme insanla dolu Mevlana'nın Şems'le karşılaştık-tan sonraki, o anlamakta zorlan-dığımız coşkun halini, onu yitirişi-nin ardından darmadağın oluşu-nu düşünelim bir.

Değil, değil; daha önceye gi-delim.

Gilgames'i anımsayalım. Enki-du'yu kaybedişinden sonrası hatı-rımızdadır daha çok, yani mace-raları; ama Enkidu'nun ona arka-daş olsun diye yaratıldığını, evet evet yaratıldığını, unuturuz; ve koca Gilgames'in, Sümer'in o ef-sanevi kralının, o koskoca, dev gi-bi, kıllı millî bir şey olan Enki-du'yu nasıl hasretle kucakladığı-nı...

Çok daha evvele; çok daha...

Sözün özü; insanlık tarihi ka-dar eski olduğuna inanıyorum yalnızlığımızın. Yalnızlık bizim en eski hastalığımız.Ama zemin ve şartlar müsait değildi hiç bu za-manki kadar, bu yüzden teşhisi şimdi şimdi koyabildik.

Konuyu çekip çekip taa Âdem ile Havva'ya getirişim bu eskilik-ten dem vurmak için mi peki?

Pek değil.

Hatırlarsanız Âdem'i bir tepe-

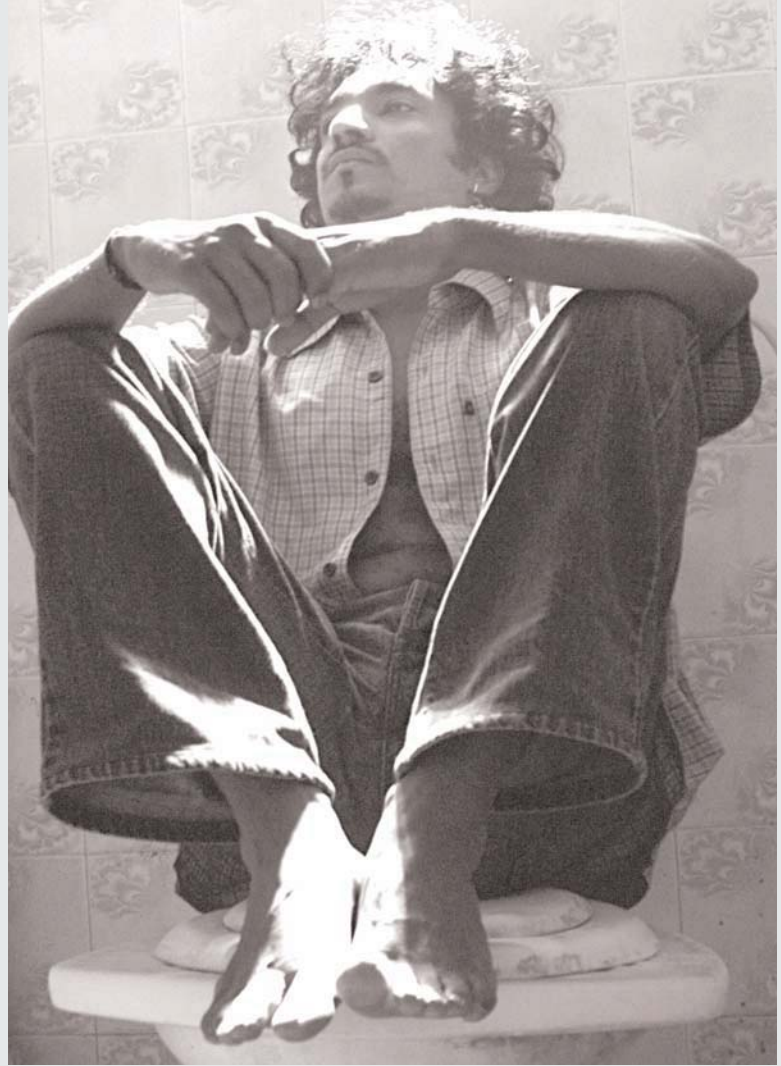
de üzgün süzgün etrafa bakarken bulmuştuk, ve pat! diye Havva yaratılmıştı, ve sonra çat! diye yüz yedi milyar oluvermiştik, ve bu hengamede Âdem'in o hali de güme gidivermişti, duvara süs olsun diye asıldığını sandığımız o tüfek gibi.

İşi buralara sürüşüm aslında çok basit bir gerçeği söylemek için: İlk insan, ilk yalnızdır! Yalnız, onun yalnızlığı bizimkinden azıcık farklı. O yalnızdı, çünkü gerçekten yalnızdı. Yalnızlığın en yalın anlamında yalnızdı. (Yalnız sözcüğünün yalın'dan türediğini anımsatalım.) Onun yalnızlığı, tek oluşundan, kendi cinsinden hiç kimsesi olmayışından, yarım olma oluşundan, yarım elmanın o açıkta kalan yarısının sürekli sızlayışından yani kendini tamamlayacak diğer yarım'ın eksikliğini hissedişinden yani Tanrı olmadığının farkına varışındandı. -Derler ki: Yalnızlık Allah'a mahsustur.-

Onun yalnızlığı, bilinçli bir eksikliğini hissedişti. Bizim yalnızlığımız ise bir tuhaf. Biz, tek olduğumuz için yalnız değiliz. Aksine kalabalıklar içindeyiz. Aksine yedi milyarız. Üstelik, yarım oluşumuzu hissetmek, eksikliğimizin farkına varmak ve bu eksikliğimizi tamamlayacak diğer yarım'ımızı aramak yerine, kendi ayaklarımız üzerinde durduğumuz, kendi kendine yeterli oluşun faziletlerini, yetmedi, bunun çok keyifli bir şey olduğunu... falan filan daha bir sürü şeyi bağır çağır söylüyoruz.

Yalnızlık kötü sancır!

Yaralı vahşi hayvanlar gibiyiz. Yarım ve yaralı benliklerimizle etrafa saldırıyoruz. Dişimizi geçirebildiğimiz diğer yarım ve yaralı benlikleri parçalaya parçalaya ilerliyoruz. Biz ilerlerken, üzerini bir yara bandıyla iğretice örtüver-

diğimiz, galiba kendi gözlerimizden gizlemeye çalıştığımız, yarım tarafımız, yaramız, kanıyor; kanlar pıhtılaşmış kabuk bağlıyor, kabukları ara sıra çaktırmadan yokluyoruz, sertliklerini hissedince, kendimizi kabuktan zırhı olan bir böcek mi zannediyoruz nedir, o sertliği sağlamlığa, kaviliğe yorup, devam ediyoruz.

Galiba biz Tanrı oluşa doğru ilerliyoruz!

Tamam, kanat yaptın ey insanoğlu. Uçmayı da becerdin.

Ama galiba Güneş'e fazla yaklaştın!

...

Demek ki, cennetteki Adem de olsanız, dünyadaki bencileyin

bir garip adam da, eğer tek başınızaysanız, işte, üç-beş ay, bilemedin birkaç yıl keyfeder, kafa yaparsınız, oh be! kimsecikler yokmuş oğlum buralarda, diyerekten; bu arada, isterseniz kanatlanıp kuş olun, kriptonit korkusun olmadan Süpermenliğin tadını çıkarın, ister narin kulaklarınıza bir damlacık olsun su kaçırmadan yunusları hasetten çatır çatır çatlatacak stilinizle, denizin altını üstüne getire getire binlerce en mavisinden yolculuklar yapın, ister... yahu ötesini ben ne bileyim kardeşim, hala fakirlik sınırı olan 2572 yıl 37 yıl kazanamayan ben ne bileyim, bu dediklerimi de belgesellerden, filmler-

den gördüm zaten, yani aklınıza ne estiyse onu yapın...

bir zaman gelecek ve bir taşın üstüne oturacaksınız. Ve sağınıza bakıp kimseyi göremeyeceksiniz, ve sonra solunuza bakacaksınız, kimseyi bulamayacaksınız, ve ana ve ara yönlerin hepsini tarayıp iki kişi (bile) olamadığınızı fark edeceksiniz.

...

kış akşamları ne tez çöker yalnızlık

*olanca ağırlığıyla gön'le
hangi yalvaç kabullenir bu yükü*

*ve hangi kısarak
acıını çeker bu doğumun **

...

(Umarım o an sizin için de gelirdi, çünkü yapayalnızlığımızın farkına varmayalım diye **carpe diem**-âni yaşa!- namıyla janjanlı bir yaşam(güya)felsefesi salıverdiler ortalığa hümanizmanın başlarında; gerçi buna karşın Hristiyan teologlar da **memento mori**-ölümü de unutma!- salvosunu yaptılar ama, kilisenin debdebeyle dipdibe yaşayan ağızlarından çıkınca pek kısa oldu bu atışın erimi; şimdilerde, **just do it** diyorlar, sadece ve sürekli ve çılgınca bir şeyler yap, yap ki halini düşünecek bir an bile bulamayasın.)

Âdem'i seyretmeyi bırakalım da asıl kendimize bakalım biz. Demıştim ya, bizim yalnızlığımız bir tuhaf yalnızlık diye. Ol mahiller ki derya içredir deryayı bilmezler, cinsinden bir yalnızlık.

Taammüden yalnızız biz!

Ama bizler yirmi birinci yüzyıl insanları değil miyiz? Bizim bilmediğimiz bir şey mi kaldı? Bunu da yakında didik didik eder, aşısını falan buluruz; o kadar da vahim değil durum, abartmayalım. Her şey kontrol altında! Vatan-daşlarımız lütfen sükûnetlerini

muhafaza edip sakın sakın evlerine dönsünler.

Olaya kuş gribine veya kene ölümlerine yaklaşır gibi yaklaşanlar yok değil.

Evet, çok şey biliyor günümüz insanı. Bildikçe başı göğe eriyor, doğru. Fakat bildiği, anlamsızlaştırıp elektron yığınına indirgediği madde ve onun üç hali; kendisi değil, kendi halleri değil.

O, doğayı, Bacon'dan aldığı buyrukla deşim deşim deşelerken, kendini unuttu. Onu özel kılan şeyi, ruhunu ihmal etti.

Eskiden(Bu eskiden kavramı pek izafi bir kavram. Örneğin sanayi devrimini çoktan tamamlayıp teknoloji ve bilişim çağına epeydir geçmiş ve aslında tüm bu hikâyenin kötü adamı olan Batı insanlığında "eskiden" ile kast ettiğim şey oldukça eski zamanlar iken, mahalle kültürünü yakın zamanlara taşıyabilmiş coğrafyalarda, siyah-beyaz filmler seyrettiğimiz ama inadına çok renkli hayaller kurabildiğimiz pek yakın bir geçmiş dahi bu eskiliğin içine girer.)insan toplum dokusunda bir

hücreydi. Bilgisi sınırlıydı. Ödevleri haklarından fazla bir yaşam sürerdi. Ama herkes için böyleydi bu. Maraba için de, ağa için de. Beraber yaşar, beraber ölürlerdi. Birbirinden uçurumlarla ayrılmayan bu yaşamda yaşanan mekânlar yan yanaydı; yenilenler aynı tarlanın ürünleriydi Gelenek hepsini bağlardı. Herkes sonunda beyaz patiska ile kefenlenir ve aynı nemli çukurlara gömülürdü.

Her ne kadar ağa **primus inter pares**-eşitler arasında birinci; İngilizler, herkes eşittir ama kraliçe biraz daha eşittir, şekline sokmuşlar bu terimi- olsa da; ağanın upuzun bir kırbağı ve marabanın genişçe bir sırtı olsa da, sıtma, ikisini ayırt etmeksizin öldürürdü.

Ahh! Ne olduysa şu son iki yüzyılda oldu. Eskinin, toplumu ile beraber hareket eden, soluk alan, tepki gösteren ve bu sinerjiden mutlu olmayı becerebilen insanları güzel atlarına binip gittiler.

Biz bize kaldık!

...

Çok şey biliyoruz. Belki daha rahat yaşıyoruz. Penisilinlerimiz var. Sırtımızda kamçı olukları yok. Beyaz gömleklerimiz ve lâcili takımlarımız pek de yakışıyor.

Ama gönlümüz hiç durulmuyor; çalkanıyor habire. Narkissos gibiyiz; kendimizi seyrederek boğuluyoruz.

Sadece tarihselcilikle(historicism)anlamlandırıp, 'kelebek etkisini' ihmal ettiğimiz geçmişimiz, durağan bir suya dönüşen mazi-miz gideğeni olmayan göller misali acı sularını içiriyor bizlere. Bu şıfatsız sulardan kuru bilgiler damıtmıyoruz, doneler ayıklıyoruz, teknolojiler üretiyoruz; yaşamımızı, evrenin yaşam hakkı aleyhine kolaylaştıran teknolojiler...

Saygısızca ürettiklerimiz rahatsız ediyor artık bizleri. Kuyru-

ğuna teneke kutular bağlanan kediler misali çırpına çırpına, şursuz çabalamalarla ya kurtulmaya çalışıyoruz kendi ellerimizle yapıp ettiklerimizden ya da pinpon şampiyonu bir Çinli gibi, estetik, ama o denli de ruhsuz oynuyoruz oyunu (oyun mu?).

...

Batı insanı hümanizmadan beri sürekli şikayetlendiği, dırdır lanıp durduğu Tanrısına, 1789'da niyetlendiği ama öyle cüretkâr bir kâtip bulamadığı için yazdıramadığı kulluktan istifa dilekçesini nihayet Darwin ve Marx biraderlere 1850'lerde kotartıp sundu.

İnsan ilk defa tüm bağlarından sıyrıldı; sadece Yaratıcısıyla değil dolayısıyla yaratılmışlarla da olan bağlarını koparıverdi bir çırpıda.

Bağlarından boşanan Frankeştayn, içinde anlamlandırıldığı kocaman kâinata işte yaklaşık yüz elli yıldır habire meydan okuyor. İçinde anlam ve değer kazandığı çok güzel bir şarkının bütününden koparak kendi yalın değerini ilan eden zavallı bir notacı gibi...

Ah! Göbek bağını kendi elleriyle koparan akılsız cenin!

Ne yaptın sen!

Nasıl unuttun, bütünü parçadan hep daha değerli olduğunu? Kimler aklına girdi senin de, şu muazzam bütünü anlamını inkâr ederken aslında kendi değerini de yok saydığını düşünemedin?

Saldırıp durduğun o şeyler canavar devler değil budala Donkişot! Onlar unundan ekmek yaptığın yel değirmenleri!

...

Günümüz insanı çok şey biliyor gerçekten. Bu bilgisine güvenerek bazen içine doğru da yönelmiyor değil. Müthiş ama kupkuru bir merak duygusuyla derin-

liklerini kazıyor, pek masraflı sondajlar yapıyor.

Ben'inin farkına varıyor; Ego'sunu tanımlıyor; kendisini şerha şerha parçalıyor; sonra onları sınıflandırıp etiketliyor ve götürüp öz elleriyle, hilkat garibelerinin, kadavra artıklarının kavanoz kavanoz sergilendiği geniz kavuran formaldehit kokulu laboratuvarına tıkıveriyor.

Ey insan hala anlayamadın mı, kendini, bir mineral bilimcinin kayaçları, bir botanistin bitkileri, bir entomoloğun böcekleri incelediği gözlerle inceleyemeyeceğini!

Sen ÖZELSİN!

Ve seni özel kılan yanını, cansız maddeyi, ağaçları, kuşları incelediğin yöntemlerle inceleyemezsin. O metotlar burada sökmmez! Elektron mikroskobuna dayadığın gözlerin aradıkları şeyi orada asla bulamayacaklar!

Âdem hala cennetinde; bir kayanın üstünde...

Ve biz kişi başına düşen hemen her şeyin arttığı bu umarsız zaman diliminde, belki de zamanın son diliminde, kredi kartlarınıza ve kontörlerimize güvenerek kendi ıssız adamızı hemcinslerimizin ıssız adalarından bir kürek itişiyi ayrıveriyoruz.

Kapsama alanı içinde kalsınlar, yeter!

Olmuyor işte! Bu ettiklerimiz ne bize yarıyor ne onlara. Ne ayaklarımız ulu ağaçlar denli kapkalın ne de gövdemiz bir karmış gibi esnek. Bir ağaç benzeri tek ve hür de olmadık, bir orman gibi kardeş de.

Milyarlarca zombiyiz şimdi biz!

"His dünyası sölöpümü; benliği iliğine kemiğine varana değin emilip, hacimli ama boş, battal lâkin kof bırakılmış; pörsük ve işlevsiz kişiliklerinin üstüne gelişigüzel geçiriverdikleri fakat güdük

şahsiyetlerinin üzerinde pek eğreti, âdeta bir soytarı kıyafeti kadar gülünç duran dışarlık giysileri içinde, sağımda, solumda, yanımda yöremde, burda, şurda, orda... sözün özü ayağımın götürdüğü her yerde dolaşırken, bir hayaleti görür gibi gördüğüm, bir hayaletle konuşur gibi konuştuğum, bir hayalette dokunur gibi dokunduğum; boyunlarında, acemilerin pranga gibi utançla, alışkınların istiklâl (!) madalyası kadar şerefle taşıdığı, ısırık izleriyle; gözlerinde, giderek küçülen, günbegün dumura uğrayan, sürgit körelele kayıplara karışan ruhlarının yerinde beliriveren dipsiz uçurumlar fark edilmesin diye taktıkları ama yine de bu yitip gidişi gizleyemeyen ve yüzlerinde bir çift kara delik varmış hissini uyardıran, kapkara güneş gözlükleriyle; hareketlerinde, yaklaşan av(c)ının etrafında parmak uçlarında dolanan, kaslarını bir saat zembereği gibi, saldırıya veya kaçışa kurmuş, vahşi kedilere has hesaplılıkla, sokaklarda, caddelelerde koşturup duran; bu koşuşturmalarında adım adım 'kendilik' lerinden uzaklaşan, özgünlükleriyle araları gitgide açılan, kadın, erkek, çoluk, çocuk milyarlarca" zombiyiz.

Her birimiz bir zombi kadar güçlüyüz! Öldürmek zor bizi. Kolay kolay yıkılmayız biz. Çünkü ayaklarımızın üstünde dikiliyoruz. Gerisi vız gelir tırs gider!

İlk not: Tanrı kredi kartlarımızı ödeyecek kadar bol para versin bizlere. Amin!

İkinci not: Adem hala sus pus! Derdinin dermanı bundan sonraki yazının konusu.

*Bu denemeyi yazanın, "Yalnızca dört mevsimdir yalnızlığım" şiirinden alıntıdır.

**Yine bu denemeyi yazanın, "Bir cümlelik hüsrân" adlı öyküsünden alıntıdır.

SÜKÛTA MAHKÛM BİR MÛNZEVÎ

Vedat ÖZCAN

*Taş taş değil bağrındır taş senin
Nereni nasıl yaksın söyle bu ateş senin
Bir katılıktır dinamit söker mi yürekleri
Başın bir kez bu kalbe çarpmasın ey taş senin!*

"Söz namusunu yitirmiş, hukuk, dağıtanın elinde can vermiş ve akıl terazisi bozulmuşsa gün sükût günüdür" diyeceksin.

Eğer böyle bir günü yaşıyor-
san;

Konuşmayacaksın!

Hakikati söylemeyeceksin!

Hak, hukuk, özgürlük demeyeceksin!

Sükut edeceksin!

"Haksızlık karşısında susan dilsiz şeytandır" denmiş olsa da, susacaksın!

Dahası inzivaya çekilecek ve mahkûmiyetini yaşayacaksın!

"Zarurete binaen" sükût edecek ve inzivaya mahkûm bir münzevî olacaksın!

Sükut ettiğin için ızdırap da çekmeyeceksin! "Zira konuşsan da, söylesen de bir şeyin değişeceği yok!" diyeceksin kendi kendine! Kendini böyle avutacaksın! "Sözün bittiği yerdeyiz" diyerek ızdırapsız bir sükut içinde olacaksın!

Yaşadığın "çaresizlik" olsa da sen ona "zaruret" diyeceksin. Çaresizlikten susacak, çaresizlikten inzivaya çekileceksin!

İki cihan güneşi, "Allah'a ve

ahiret gününe imanı olan, hayır söylesin veya sükût etsin" diyecek. Ama sen hayrı söyleme cesaretini kendinde bulamadığın için sükût edeceksin!

İki cihan güneşinin bu sözünün gereğini yerine getiremediğin için diğer sözüne sığınacaksın: "Allah o kula rahmet etsin ki, konuştuğu vakit sözünden faydalanılır veyahut sükut eder de selamet bulur"

Sükût edecek ve selamet bulmayı bekleyeceksin!

Susmayı bilmeyen akılsızın ce-

zasını sen çekeceksin!

Cezanın adı sükût olacak!

Cezanın adı ızdırap olacak!

Cezanın adı inziva olacak!

Bir yiğit Musa, ve bir Asa ve bir Yed-i Beyza bekleyeceksin!

Sadece bekleyeceksin!

Hiçbir zaman Musa olmayı düşünmeyeceksin ve asla bir asan olmayacak!

Bu nedenle sihirbazların gösterisi devam edecek ve sen kendini sükûta mahkûm edeceksin!

Sadece "bir yiğit Musa" bekleyeceksin!

Bir altın buzağın bile olmayacak ve inancını yitireceksin!

Hayatının geri kalanını, Tih çölünde, çaresiz, ızdırap içinde ve aciz bir şekilde "sükûta mahkûm bir münzevî" olarak geçireceksin!

Konuşamayacaksın!

Söyleyemeyeceksin!

Çılgılık atamayacak

Haykıramayacaksın!

Çünkü sen

Bir örtünün altına gizlenip

Sükûta mahkûm bir münzevî olarak

Tih çölünde yalnız yaşayacaksın!

MONTRÖ (MONTREUX) BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ

Haz: Av. Yetkin ÖZCAN

Bilindiği üzere Gürcistan, tek yanlı olarak bağımsızlığını ilan eden Güney Osetya'da kapsamlı bir askeri hareket başlatmış ve akabinde Rusya'nın müdahalesiyle karşılaşmıştır. Savaş olarak nitelendirilmesi tartışmalı olan bu süreçte, Gürcistan ordusunun geri çekilmesi Rusya'nın hızını kesmemiş, Rusya'nın bölgedeki hakimiyeti, başta Gürcistan olmak üzere diğer de facto ve özerk devletlerin üzerinde gayri resmi de olsa gerçekleşmiştir. Savaşların, korkuların tedarikçisi ve tetikçisi ABD ile komutasında(güdümlünde) olan diğer ülkeler ve birlikler (NATO,BM, AB vs.), menfaatleriyle orantılı olan barış nidalarıyla olaya tepki göstermişler ve muhtemel bir savaşı güya sona erdirmişlerdir. Yaklaşık bir aydır gündemimizi işgal eden ve sınırlarımızda meydana gelen bu çatışma hakkında uzmanlar, siyasilere, kuruluşlar, yazarlar ve okurlar birçok görüş beyan etmişlerdir. Bu nedenle biz meseleyi fazla uzatmadan konunun farklı bir yönüne değineceğiz.

Çatışma sürecinde ülkemizi ilgilendiren tartışma konularından biri ise yabancı devlet gemilerinin Türkiye Boğazları'ndan geçiş talepleri ve geçişleri olmuştur. Bazı ABD

gemilerine geçiş izni verilmemesi nedeniyle yaşanan gerilimler ve sonrasında boğazlarımızdan geçen bazı gemilerin gideceği limanı bildirmediği iddiaları, konunun hukuki boyutunu irdeleme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte, genel olarak yaşanan savaş hali ve diğer gelişmeler, Karadeniz'e ulaşımında Türkiye Boğazlarından geçiş konusunu tartışmalı hale getirmiştir.

Türkiye Boğazları'nda seyir ve sefer serbestisini düzenleyen yürürlükteki hukuk rejimi, Montrö (Montreux) Sözleşmesi'dir. Lozan Barış Antlaşması, Türkiye Boğazlarından geçiş hususunda serbestlik ilkesini kabul etmiş ve Türkiye'nin aleyhine hükümler içeren sözleşme nedeniyle boğazlar üzerinde egemenlik haklarımız kısıtlanmıştır. Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra kabul edilen 20 Temmuz 1936 tarihli Montrö (Montreux) Boğazlar Sözleşmesi, 9 Kasım 1936'da yürürlüğe girmiş olup, Lozan'ın kısıtlamalarını ortadan kaldırdığı ve Türkiye Boğazları'nda Türkiye'nin egemenlik haklarını tescil ettiği ifade edilmiştir. Toplam 29 madde, 4 lahika ve 1 protokolden oluşan Montrö Sözleşmesi'nde Boğazlardan geçiş ve seyrüsefer (ulaşım)

serbestisi; 'ticaret gemileri', 'savaş gemileri' ve 'uçaklar' ayırımı yapılarak düzenlenmiştir. Sözleşmenin önemli bir sonucu da, yarattığı objektif statü açısından üçüncü taraf olan devletler için de bağlayıcı olmasıdır. Montrö Sözleşmesi, Türkiye Boğazları'na ilişkin uygulamalarda ve doğabilecek uyuşmazlıklarda öncelikle uygulanması gereken özel hukuk kuralları (leges specialis) niteliğinde bağlayıcı hükümler içeren, kendine özgü (sui generis) bir düzenlemedir. Sözleşme, ticari gemilerin ve savaş gemilerinin geçişini, barış zamanı, savaş zamanı ve -Montrö Sözleşmesine münhasır olarak- yakın bir savaş tehlikesi tehdidi şeklinde üçe ayırarak düzenlemektedir. Yabancı bayraklı gemilerin hem Türk Boğazlarından geçişlerine hem de Karadeniz'de bulunmalarına, idari ve diplomatik yöntem, hacim-tonaj, adet ve kalma süresi bakımından önemli kısıtlamalar getirmektedir.

Dergimizin Eylül sayısının Ek bölümünde, Ülkemizin boğazlar üzerindeki egemenlik haklarını açıklayan ve hukuki statüsünü belirleyen Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni metin olarak değerli okuyucularımızın bilgilerine sunuyoruz.

Montreux Boğazlar Sözleşmesi (20 Temmuz 1936) BOĞAZLAR REJİMİNE İLİŞKİN OLARAK, MONTREUX'DE 20 TEMMUZ 1936'DA İMZALANAN SÖZLEŞME

MAJESTE BULGARLAR KRALI, FRANSA CUMHURİYETİ BASKANI, MAJESTE BÜYÜK BRİTANYA, İRLANDA VE DENİZLER ÖTESİ BRİTANYA ÜLKELERİ KRALI, HİNDİSTAN İMPARATORU, MAJESTE ELENLER KRALI, MAJESTE JAPONYA İMPARATORU, MAJESTE ROMANYA KRALI, TÜRKİYE CUMHURİYETİ BAŞKANI, SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLERİ BİRLİĞİ MERKEZİ YÜRÜTME KOMİTESİ VE MAJESTE YUGOSLAVYA KRALI;

"Boğazlar" genel deyiimiyle belirtilen Çanakkale Boğazı, Marmara Denizi ve Karadeniz Boğazı'ndan geçişi ve gemilerin-gidiş gelişini (ulaşımı), Lozan'da, 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanmış olan Barış Antlaşmasının 23. maddesiyle saptanmış ilkeyi(1), Türkiye'nin güvenliği ve Karadeniz'de, kıyıdaş Devletlerin güvenliği çerçevesinde koruyacak biçimde, düzenlemek isteğiyle duygulu olarak;

İşbu Sözleşmeyi, 24 Temmuz 1923 de Lozan'da imzalanmış olan Sözleşmenin(2) yerine koymayı kararlaştırmışlar ve Tam yetkili Temsilcilerini aşağıda belirtildiği üzere atamışlardır:

MAJESTE BULGARLAR KRALI:

Doktor Nicolas P.NICOLAEV, Tam yetkili Ortaelçi, Dışişleri ve Mezhepler Bakanlığı Genel Sekreteri,

B.Pierre NEICOV, Tam yetkili Ortaelçi, Dışişleri ve Mezhepler Bakanlığı Siyasal İşler Müdürü.

FRANSA CUMHURİYETİ BAŞKANI:

B.PAUL-BONCOUR, Senatör, Milletler Cemiyeti'nde Fransa'nın Sürekli Temsilcisi, eski Başbakan, eski Dışişleri Bakanı, Légion d'honneur nişanının Chevalier rütbesi,

Savaş Haçı nişanı;

B.HENRI PONSOT, Fransa Cumhuriyeti'nin Ankara'da Olağanüstü ve Tam yetkili Büyükelçisi, Légion d'honneur nişanının Grand Officier rütbesi.

MAJESTE BÜYÜK-BRİTANYA, İRLANDA VE DENİZLER ÖTESİ BRİTANYA

ÜLKELERİ KRALI, HİNDİSTAN İMPARATORU:

BÜYÜK BRİTANYA, KUZEY İRLANDA VE BRİTANYA İMPARATORLUĞUNUN BİREYSEL OLARAK MİLLETLER CEMİYETİ'NE ÜYE OLMAYAN BÜTÜN PARÇALARI İÇİN:

Çok Sayın Lord STANLEY, P.C., M.C., M.P., Amirallik Dairesinde Parlamento Üyesi Müsteşar;

AVUSTRALYA COMMONWEALTH'I İÇİN:

Çok Sayın Stanley Melbroune BRUCE, C.H., M.C., Avustralya Commonwealth'i-nin Londra'da Yüksek Komiseri.

MAJESTE ELENLER KRALI:

B.Nicolas POLITIS, Yunanistan'ın Paris'te Olağanüstü Temsilcisi ve Tam yetkili Ortaelçisi, eski Dışişleri Bakanı;

B.Raoul BIBICA-ROSETTI, Yunanistan'ın Milletler Cemiyeti'nde Sürekli Temsilcisi.

MAJESTE JAPONYA İMPARATORU:

B.Naotake SATO, Judammi, Dogan-Güney nişanının Büyük-Kordan rütbesi, Paris'te Olağanüstü Temsilci ve Tam yetkili Büyükelçi;

B.Massa-aki HOTTA, Jushii, Dogan-Güney nişanının İkinci Sınıf rütbesi, Bern'de Olağanüstü Temsilci ve Tam yetkili Ortaelçi.

MAJESTE ROMANYA KRALI:

B.Nicolas TITULESCO, Dışişleri Bakanı;

B.Constantin CONTZESCO, Tam

yetkili Ortaelçi, Tuna ve Avrupa Uluslararası Komisyonlarında Romanya Temsilcisi;

B.Vespasien PELLA, La Haye'de Olağanüstü Temsilci ve Tam yetkili Ortaelçi,

TÜRKİYE CUMHURİYETİ BAŞKANI:

Dr.Tevfik Rüstü ARAS, Dışişleri Bakanı, İzmir Milletvekili;

B.Suad DAVAZ, Türkiye Cumhuriyeti'nin Paris'te Olağanüstü ve Tam yetkili Büyükelçisi;

B.Numan MENEMENCIOGLU, Türkiye Büyükelçisi, Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri;

B.Asim GÜNDÜZ, Korgeneral, Genelkurmay İkinci Başkanı;

B.Necmeddin SADAK, Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'nde Sürekli Temsilcisi, Sivas Milletvekili, Dışişleri Komisyonu Raportörü.

SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLERİ BİRLİĞİ MERKEZİ YÜRÜTME KOMİTESİ:

B.Maxime LITVINOFF, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Merkezi Yürütme Komitesi Üyesi, Dışişleri Halk Komiseri.

MAJESTE YUGOSLAVYA KRALI:

B.Ivan SOUBBOTITCH, Yugoslavya'nın Milletler Cemiyeti'nde Sürekli Temsilcisi.

BU TEMSİLCİLER, yetki belgelerini gösterdikten ve bu belgeler usulüne uygun ve geçerli kabul edildikten sonra, aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

Birinci Madde

Bağıtılı Yüksek Taraflar, Boğazlarda denizden geçiş ve gidiş-geliş (ulaşım) özgürlüğü ilkesini kabul ederler ve doğrularlar.

Bu özgürlüğün kullanılışı bundan böyle işbu Sözleşme hükümleriyle düzenlenmiştir.

KESİM I. TİCARET GEMİLERİ

MADDE 2. Barış zamanında, ticaret gemileri, gündüz ve gece, bayrak ve yük ne olursa olsun, aşağıdaki 3. madde hükümleri saklı kalmak üzere, hiçbir işlem (formalite) olmaksızın, Boğazlardan geçiş ve gidiş-geliş (ulaşım) tam özgürlüğünden yararlanacaklardır. Bu gemiler, Boğazların bir limanına uğramaksızın transit geçerlerken, Türk makamlarınca, alınması işbu Sözleşmesinin I sayılı Ek'inde öngörülen vergilerden ve harçlardan başka, bu gemilerden hiçbir vergi ya da harç alınmayacaktır.

Bu vergilerin ya da harçların alınmasını kolaylaştırmak üzere, Boğazlardan geçecek ticaret gemileri, 3. maddede belirtilen istasyonun görevlilerine adlarını, uyruk-luklarını, tonajlarını, gidecekleri yer ve nereden geldiklerini bildireceklerdir.

Kılavuzluk ve yedekçilik (römor-körcülük) isteğe bağlı kalmaktadır.

MADDE 3. Ege Denizi'nde ya da Karadeniz'den Boğazlara giren her gemi, uluslararası sağlık kuralları çerçevesinde Türk yasalarıyla konulmuş olan sağlık denetimi için, Boğazların girişine yakın bir sağlık istasyonunda duracaktır. Bu denetim, bir temiz sağlık belgesi (pattenti) ya da işbu maddenin 2. fıkrasındaki hükümlerin kapsamına girmediklerini doğrulayan bir sağlık bildirisi gösteren gemiler için, gündüz ve gece, olabilen en büyük hızla yapılacak ve bu gemiler Boğazlardan geçişleri sırasında başka hiçbir duruş zorunda bırakılmayacaklardır.

İçinde veba, kolera, sari humma, lekeli humma (typhus exanthématique) ya da çiçek hastalığı olayları bulunan ya da yedi günden az bir süre önce bu hastalıklar bulunmuş olan gemilerle, bu- laşık bir limandan beş kez yirmidört saatten az bir süreden beri ayrılmış olan gemiler, Türk makamlarının gösterebilecekleri sağlık koruma görevlilerini gemiye almak üze-

re, sağlık istasyonunda duracaklardır. Bu yüzden, hiçbir vergi ya da harç alınmayacaktır; sağlık koruma görevlileri Boğazların çıkışında bir sağlık istasyonunda gemiden indirileceklerdir.

MADDE 4. Savaş zamanında, Türkiye savaşan değilse, ticaret gemileri, bayrak ve yük ne olursa olsun, 2. ve 3. maddelerde öngörülen koşullar içinde Boğazlar'dan geçiş ve gidiş-geliş (ulaşım) özgürlüğünden yararlanacaklardır.

Kılavuzluk ve yedekçilik (römor-körcülük) isteğe bağlı kalmaktadır.

MADDE 5. Savaş zamanında, Türkiye savaşansa, Türkiye ile savaşta olan bir ülkeye bağlı olmayan ticaret gemileri, düşmana hiçbir biçimde yardım etmemek koşuluyla, Boğazlar'da geçiş ve gidiş-geliş (ulaşım) özgürlüğünden yararlanacaklardır.

Bu gemiler Boğazlara gündüz girecekler ve geçiş, her seferinde, Türk makamlarınca gösterilecek yoldan yapılacaktır.

MADDE 6. Türkiye'nin kendisini pek yakın bir savaş tehlikesi tehdidi karşısında sayması durumunda, 2. madde hükümlerinin uygulanması yine de sürdürülecektir; ancak, gemilerin Boğazlara gündüz girmeleri ve geçişin, her seferinde, Türk makamlarınca gösterilen yoldan yapılması gerekecektir.

Kılavuzluk, bir durumda, zorunlu kılınabilecek, ancak ücrete bağlı olmayacaktır.

MADDE 7. "Ticaret gemileri" terimi, işbu Sözleşmenin II. Kesiminin kapsamına girmeyen bütün gemilere uygulanır.

KESİM II. SAVAŞ GEMİLERİ

MADDE 8. İşbu Sözleşme bakımından, savaş gemilerine ve bu gemilerin nitelikleriyle tonajlarının hesabi için uygulanacak tanımlama, işbu Sözleşmenin II sayılı Ek'inde yer alan tanımlamadır.

MADDE 9. Deniz kuvvetlerinin, sıvı olsun ya da olmasın, yakıt taşımak için özellikle yapılmış olan yardımcı gemileri, 13. maddede belirti-

len ön-bildirim koşuluna bağlı tutulmayacaklar ve Boğazları tek başlarına geçmek koşuluyla, 14. ve 18. maddeler gereğince sınırlamaya bağlı tonajlar hesabına katılmayacaklardır. Bununla birlikte, bu gemilerin, öteki geçiş koşulları bakımından, savaş gemileriyle bir tutulmaları süre gidecektir.

Bir önceki fıkrada belirtilen yardımcı gemiler, öngörülen kurur dışılıktan, ancak silahları: yüzer hedeflere karşı en çok 105 milimetre çapında iki toptan, hava hedeflerine karşı en çok 75 milimetre çapında iki silahtan çok değilse yararlanabileceklerdir.

MADDE 10. Barış zamanında, hafif su üstü gemileri, küçük savaş gemileri ve yardımcı gemiler, ister Karadeniz'e kıyıdaş olan ister olmayan Devletlere bağlı bulunsunlar, bayrakları ne olursa olsun, Boğazlara gündüz ve aşağıdaki 13. ve sonraki maddelerde öngörülen koşullar içinde girerlerse, hiçbir vergi ya da harç ödemeksizin, Boğazlar'dan geçiş özgürlüğünden yararlanacaklardır.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen sınıflara giren gemiler dışında kalan savaş gemilerinin ancak 11. ve 12. maddelerde öngörülen özel koşullar içinde geçiş hakları olacaktır.

MADDE 11. Karadeniz'e kıyıdaş Devletler, 14. maddenin 1. fıkrasında öngörülen tonajdan yüksek bir tonajda bulunan hattı harp gemilerinin (1) Boğazlar'dan geçirebilirler; şu koşulla ki, bu gemiler Boğazları ancak tek başlarına ve en çok iki torpido (2) esliğinde geçerler.

MADDE 12. Karadeniz'e kıyıdaş Devletler, bu deniz dışında yaptır-dıkları ya da satın aldıkları denizaltılarını, tezgâha koyuştan ya da satın alıştan Türkiye'ye vaktinde haber verilmişse, deniz üslerine katılmak üzere Boğazlardan geçirme hakkına sahip olacaklardır.

Söz edilen Devletlerin denizaltıları, bu konuda Türkiye'ye ayrıntılı bilgiler vaktinde verilmek koşuluyla, bu deniz dışındaki tezgâhlarda

onarılmak üzere de Boğazlar'dan geçebileceklerdir.

Gerek birinci gerek ikinci durumda, denizaltıların gündüz ve su üstünden gitmeleri ve Boğazlar'dan tek başlarına geçmeleri gerekecektir.

MADDE 13.Savaş gemilerinin Boğazlar'dan geçmesi için, Türk Hükümetine diplomasi yoluyla bir ön-bildirimde bulunulması gerekecektir. Bu ön-bildirimde olağan süresi sekiz gün olacaktır; ancak, Karadeniz kıyıdaşı olmayan Devletler için bu sürenin on beş güne çıkarılması istenmeğe değer sayılmaktadır. Bu ön-bildirimde gemilerin gidecekleri yer, adi, tipi, sayısı ile gidiş için ve gerekirse, dönüş için geçiş tarihleri belirtilecektir. Her tarih değişikliğinin üç günlük bir ön-bildirim konusu olması gerekecektir.

Gidiş için geçişte Boğazlara girişin, ilk ön-bildirimde belirtilen tarihten başlayarak beş günlük bir süre içinde yapılması gerekecektir. Bu sürenin bitiminden sonra, ilk ön bildirim için olan aynı koşullar içinde yeni bir ön-bildirimde bulunulması gerekecektir.

Geçiş sırasında, deniz kuvvetinin komutanı, durmak zorunda olmaksızın, Çanakkale Boğazı'nın ve Karadeniz Boğazı'nın girişindeki bir işaret istasyonuna, komutası altında bulunan kuvvetin tam kuruluşunu bildirecektir.

MADDE 14.İşbu Sözleşme'nin 11. maddesinde ve II-I sayılı Ek'inde öngörülen koşullar dışında,

Boğazlar'da transit geçişi bulundabilecek bütün yabancı deniz kuvvetlerinin en yüksek (tavan) toplam tonajı 15.000 tonu aşmayacaktır.

Bununla birlikte, bir önceki fıkrada belirtilen kuvvetler dokuz gemiden çok gemi içermeyeceklerdir.

Karadeniz'e kıyıdaşı olan ya da olmayan Devletlerin, 17. madde hükümleri uyarınca Boğazlar'daki bir limanı ziyaret eden gemileri bu

tonaja katılmayacaktır.

Geçiş sırasında bir avarya uğramış olan savaş gemileri de bu tonaja katılmayacaktır; bu gemiler, onarım sırasında, Türkiye'ce yayımlanan özel güvenlik hükümlerine bağlı tutulacaklardır.

MADDE 15.Boğazlar'da transit olarak bulunan savaş gemileri taşımakta olabilecekleri uçakları (1); hiçbir durumda, kullanamayacaklardır.

MADDE 16.Boğazlar'da transit olarak bulunan savaş gemileri, avarya (2) ya da geminin teknik yönetimine bağlı olmayan bir aksaklık (3) durumları dışında, geçişleri için gerekli süreden daha uzun süre Boğazlardan kalamayacaklardır.

MADDE 17.Yukarıdaki maddelerin hükümleri, herhangi bir tonajda ya da kuruluştaki bir deniz kuvvetinin, Türk Hükümetinin çağrısı üzerine, Boğazlardaki bir limana sınırlı bir süre için bir nezaket ziyaretinde bulunmasına hiçbir biçimde engel olmayacaktır. Bu kuvvet, 10., 14. ve 18. maddeler hükümleri uyarınca, Boğazlardan transit olarak geçmek için istenilen koşullar içinde bulunmuyorsa, Boğazlardan, giriş için izlediği yoldan ayrılacaktır.

MADDE 18,1. Karadeniz kıyıdaşı olmayan Devletlerin barış zamanında bu denizde bulundurabilecekleri toplam tonaj aşağıdaki gibi sınırlandırılmıştır.

a) Aşağıda b) paragrafında öngörülen durum dışında, sözü geçen Devletlerin toplam tonajı 30.000 tonu aşmayacaktır;

b) Herhangi bir anda, Karadeniz'in en güçlü donanmasının (filonun) tonajını en az 10.000 ton asarsa, a) paragrafında belirtilmiş olan 30.000 tonluk toplam tonaj aynı ölçüde ve en çok 45.000 tona varıncaya değin arttırılacaktır. Bu amaçla, kıyıdaşı her Devlet, işbu Sözleşmenin IV sayılı Ek'i uyarınca, Türk

Hükümetine, her yılın 1 Ocak ve 1 Temmuz tarihlerinde, Karadeniz'deki donanmasının (filosunun) toplam tonajını bildirecektir; Türk Hükümeti de, bu bilgiyi, öteki Bağlı Yüksek Taraflara ve Milletler Cemiyeti Genel Sekreterine ulaştıracaktır.

c) Karadeniz'e kıyıdaşı olmayan Devletlerden herhangi birinin bu denizde bulundurabileceği tonaj, yukarıdaki a) ve b) paragraflarında öngörülen toplam tonajın üçte ikisiyle sınırlandırılmış olacaktır.

d) Bununla birlikte, Karadeniz kıyıdaşı olmayan bir ya da birkaç Devlet, bu denize, insancıl bir amaçla deniz kuvvetleri göndermek isterlerse, toplamı hiçbir varsayımda 8.000 tonu asmaması gereken bu kuvvetler, işbu Sözleşmenin 13. maddesinde öngörülen ön-bildirimde gerek duyulmaksızın, aşağıdaki koşullar içinde Türk Hükümetinden alacakları izin üzerine, Karadeniz'e girebileceklerdir: Yukarıdaki a) ve b) paragraflarında öngörülen toplam tonaj dolmamışsa ve gönderilmesi istenilen kuvvetlerle bu toplam tonaj aşılmayacaksa, Türk Hükümeti, kendisine yapılmış olan istemi aldıktan sonra en kısa süre içinde bu izni verecektir; sözü geçen toplam tonaj daha önce kullanılmış bulunuyorsa ya da gönderilmesi istenilen kuvvetlerle bu toplam tonaj aşılabarsa, Türk Hükümeti, bu izin isteminden, Karadeniz kıyıdaşı Devletleri hemen haberli kılacak ve bu Devletler, haberli kıldıklarından yirmi-dört saat sonra bir karşı görüş öne sürmezlerse, ilgili Devletlere istemlerine ilişkin olarak verdiği kararı en geç kırk-sekiz saat içinde bildirecektir.

[Karadeniz'e] kıyıdaşı olmayan Devletler deniz kuvvetlerinin, Karadeniz'e bundan sonraki her girişi ancak yukarıdaki a) ve b) paragraflarında öngörülen kullanılabilir toplam tonajın sınırları içinde yapacaktır.

2.Karadeniz'de bulunmalarının

amacı ne olursa olsun, kıyıdaş olmayan Devletlerin savaş gemileri bu denizde yirmi-bir günden çok kalamayacaklardır.

MADDE 19.Savaş zamanında, Türkiye savaşan değilse, savaş gemileri 10. maddeden 18. maddeye kadar olan maddelerde belirtilen koşullarla aynı koşullar içinde, Boğazlar'da tam bir geçiş ve gidiş-geliş (ulaşım) özgürlüğünden yararlanacaklardır.

Bununla birlikte, savaşan herhangi bir Devletin savaş gemilerinin Boğazlar'dan geçmesi yasak olacaktır; su kadar ki, işbu Sözleşmenin 25. maddesinin uygulama alanına giren durumlarla, saldırıya uğramış bir Devlete, Milletler Cemiyeti Misakı çerçevesi içinde yapılmış, bu Misak'ın 18. maddesi hükümleri uyarınca kütüğe yazılmış (tescil edilmiş) ve yayımlanmış, Türkiye'yi bağlayan bir karşılıklı yardım antlaşması gereğince yapılan yardım durumları bunun dışında kalmaktadır.

Yukarıdaki fıkra da öngörülen kural dışı durumlarda, 10. maddeden 18. maddeye kadar olan maddelerde belirtilen kısıtlamalar uygulanamayacaktır.

Yukarıdaki 2. fıkra da konulmuş geçiş yasağına karşın, Karadeniz'e kıyıdaş olan ya da olmayan savaş Devletlere ait olup da bağlama limanlarından ayrılmış bulunan savaş gemileri, bu limanlara dönebilirler.

Savaşan Devletlerin savaş gemilerinin Boğazlar'da herhangi bir el koymaya (1) girişimleri, denetleme (ziyaret) hakkı (2) uygulamaları ve başka herhangi bir düşmanca eylemde bulunmaları yasaktır.

MADDE 20.Savaş zamanında, Türkiye savaşan ise, 10. maddeden 18. maddeye kadar olan maddelerin hükümleri uygulanamayacaktır; savaş gemilerinin geçişi konusunda Türk Hükümeti tümüyle dilediği gibi davranabilecektir.

MADDE 21.Türkiye kendisini pek yakın bir savaş tehlikesi tehdidi

karşısında sayarsa, Türkiye'nin, işbu Sözleşmenin 20. maddesi hükümlerini uygulamaya hakkı olacaktır.

Yukarıdaki fıkranın Türkiye'ye tanıdığı yetkinin Türkiye'ce kullanılmasından önce Boğazlardan geçmiş olan, böylece bağlama limanlarından ayrılmış bulunan savaş gemileri, bu limanlara dönebileceklerdir. Bununla birlikte, su da kararlaştırılmıştır ki, Türkiye, davranışıyla işbu maddenin uygulanmasına yol açmış olabilecek Devletin gemilerini bu haktan yararlandırmayabilecektir.

Türk Hükümeti, yukarıdaki birinci fıkranın kendisine verdiği yetkiyi kullanırsa, Bağitlı Yüksek Tarafalara ve Milletler Cemiyeti Genel Sekreterine bu konuyla ilgili bir bildiri gönderecektir.

Milletler Cemiyeti Konseyi, üçte iki çoğunlukla, Türkiye'nin böylece almış olduğu önlemlerin haklı olmadığına karar verirse ve işbu Sözleşmenin imzacıları Bağitlı Yüksek Tarafların çoğunluğu da aynı görüşte olursa, Türk Hükümeti, söz konusu önlemlerle, işbu Sözleşmenin 6. maddesi uyarınca alınmış olabilecek önlemleri kaldırmayı yükümlenir.

MADDE 22.İçinde veba, kolera, sarıhumma, lekeli humma (typhus exanthématique) ya da çiçek hastalığı olayları bulunan, ya da yedi günden az bir süre önce bu hastalıklar bulunmuş olan savaş gemileriyle, bulaşık bir limandan beş kez yirmi dört saatten az bir süreden beri ayrılmış olan savaş gemileri, Boğazları karantina altında geçecekler ve Boğazların bulaştırılmasına hiçbir olanak bırakmamak için gerekli korunma önlemlerini gemideki araçlarla uygulamak zorunda olacaklardır.

KESİM III. UÇAKLAR

MADDE 23.Sivil uçakların Akdeniz ile Karadeniz arasında geçişini sağlamak amacıyla, Türk Hükümeti, Boğazların yasak bölgeleri dışında, bu geçişe ayrılmış hava yollarını gösterecektir; sivil uçaklar, Türk

Hükümetine, ara sıra (tarifesiz) yapılan uçuşlar için üç gün öncesinden bir ön-bildirim ile düzenli (tarifeli) servis uçuşları için geçiş tarihlerini belirten genel bir ön-bildirimde bulunarak, bu yolları kullanabileceklerdir.

Öte yandan, Boğazların yeniden askerleştirilmiş olmasına bakılmaksızın, Türk Hükümeti, yine de Türkiye'de yürürlükte olan hava ulaşımı yönetim kuralları uyarınca, Avrupa ile Asya arasında Türk ülkesi üzerinden uçmalarına izin verilmiş olan sivil uçaklara, tam bir güvenlik içinde geçmeleri için gerekli kolaylıkları sağlayacaktır. Bir uçuş izninin verilmiş olduğu durumlarda, Boğazlar bölgesinde izlenecek yol belirli dönemlerde gösterilecektir.

KESİM IV. GENEL HÜKÜMLER

MADDE 24.Boğazlar rejimine ilişkin 24 Temmuz 1923 tarihli Sözleşme gereğince kurulmuş olan Uluslararası Komisyonun yetkileri Türk Hükümetine aktarılmıştır.

Türk Hükümeti, 11., 12., 14. ve 18. maddelerin uygulanmasına ilişkin istatistikleri toplamağı ve gerekli bilgileri vermeğı yükümlenir.

Türk Hükümeti, işbu Sözleşmenin, savaş gemilerinin Boğazlardan geçişine ilişkin her hükmünün yürütülmesine göz kulak olacaktır.

Türk Hükümeti, yabancı bir deniz kuvvetinin yakında Boğazlardan geçeceği kendisine bildirilir bildirilmez, bu kuvvetin kuruluşunu, tonajını, Boğazlara giriş için öngörülen tarihi ve gerekirse, olası dönüş tarihini, Bağitlı Yüksek Tarafların Ankara'daki temsilcilerine bildirecektir.

Türk Hükümeti, Boğazlarda yabancı savaş gemilerinin gidiş-gelişini gösteren, ayrıca ticarete ve işbu Sözleşme'de öngörülen deniz ve hava ulaşımına yararlı bütün bilgileri kapsayan yıllık bir raporu Milletler Cemiyeti Genel Sekreterine ve Bağitlı Yüksek Taraflara sunacaktır.

MADDE 25.İşbu Sözleşmenin hiçbir hükmü, Türkiye için ya da

Milletler Cemiyeti'ne üye herhangi bir başka Bağlıklı Yüksek Taraf için, Milletler Cemiyeti Misakından doğan haklara ve yükümlülüklerle halletmemektedir.

KESİM V. SON HÜKÜMLER

MADDE 26. İşbu Sözleşme olabilen en kısa süre içinde onaylanacaktır.

Onama belgeleri, Paris'te Fransa Cumhuriyeti Hükümetinin arşivlerine konulacaktır.

Japon Hükümeti, onamanın yapılmış olduğu, Paris'teki diplomatik temsilcisi aracılığıyla, Fransa Cumhuriyeti Hükümetine bildirmekle yetinebilecek ve, bu durumda, onama belgesini olabilen en kısa süre içinde gönderecektir.

Türkiye'nin onama belgesini de içermek üzere, altı onama belgesi sunulur sunulmaz, bir sunuş tutanağı (procès-verbal de dépôt) düzenlenecektir. Bundan önceki fıkrada öngörülen bildiri, bu bakımdan, onama belgesi sunusu ile eşdeğerde olacaktır.

İşbu Sözleşme, bu tutmak tarihinden başlayarak yürürlüğe girecektir.

Fransız Hükümeti, bundan önceki fıkrada öngörülen tutanakla, sonradan sunulacak onama belgelerinin sunuş tutanaklarının doğruluğu onaylanmış birer örneğini bütün Bağlıklı Yüksek Tarafalara verecektir.

MADDE 27. İşbu Sözleşme, yürürlüğe girişinden başlayarak, 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Andlaşmasını imzalamış her Devletin katılmasına açık olacaktır.

Her katılma, diplomasi yoluyla Fransa Cumhuriyeti Hükümetine, onun aracılığıyla da, bütün Bağlıklı Yüksek Tarafalara bildirilecektir.

Katılma, Fransız Hükümetine yapılan bildiri tarihinden başlayarak geçerli olacaktır.

MADDE 28. İşbu Sözleşmenin süresi, yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak, yirmi yıl olacaktır.

Bununla birlikte, işbu Sözleşmenin 1. maddesinde doğrulanan ge-

çiş ve gidiş-geliş (ulaşım) özgürlüğü ilkesinin sonsuz bir süresi olacaktır.

Sözü edilen yirmi yıllık sürenin bitiminden iki yıl önce, hiçbir Bağlıklı Yüksek Taraf, Fransız Hükümetine Sözleşmeyi sona erdirmeye ön-bildiri vermemişse, işbu Sözleşme, bir sona erdirmeye ön-bildirim gönderilmesinden başlayarak, iki yıl geçinceye kadar yürürlükte kalacaktır. Bu ön-bildirim, Fransız Hükümetince, Bağlıklı Yüksek Tarafalara iletilecektir.

İşbu Sözleşme, işbu madde hükümlerine uygun olarak sona erdirilmiş olursa, Bağlıklı Yüksek Tarafalar, yeni bir Sözleşmenin hükümlerini saptamak üzere kendilerini bir konferansta temsil ettirmeği kabul etmektedirler.

MADDE 29. İşbu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden başlayarak her beş yıllık dönemin sona ermesinde, Bağlıklı Yüksek Tarafalardan her biri, işbu Sözleşmenin bir ya da birkaç hükmünün değiştirilmesini önerme girişiminde bulunabilecektir.

Bağlıklı Yüksek Tarafalardan birinci yapılacak değiştirme isteminin kabul edilebilmesi için, bu istem 14. ya da 18. maddelerin değiştirilmesini amaçlamaktaysa, başka bir Bağlıklı Yüksek Tarafça; başka herhangi bir maddenin değiştirilmesini amaçlamaktaysa, başka iki Bağlıklı Yüksek Tarafça desteklenmesi gerekir.

Böylece desteklenmiş değişiklik istemi, içinde bulunulan beş yıllık dönemin sona ermesinden üç ay önce, Bağlıklı Yüksek Tarafalardan her birine bildirilecektir. Bu bildiri, önerilen değişikliğin niteliğini ve gerekçesini kapsayacaktır.

Bu öneriler üzerinde diplomasi yoluyla bir sonuca varmak olanağı bulunamazsa, Bağlıklı Yüksek Tarafalar, bu konuda toplanacak bir konferansta kendilerini temsil ettireceklerdir.

Bu konferans, ancak oybirliğiyle karar alabilecektir; 14. ve 18. maddelere ilişkin değişiklik durumları bu hükmün dışında kalmakta-

dır; bu durumlar için Bağlıklı Yüksek Tarafaların dörtte üçünden oluşan bir çoğunluk yeterli olacaktır.

Bu çoğunluk, Türkiye'yi de içine alarak Karadeniz kıyıdaşı Bağlıklı Yüksek Tarafaların dörtte üçüncü kapsamak üzere hesaplanacaktır.

BU HÜKÜMLERE OLAN İNANÇLA, aşağıda adları yazılı Tam yetkili Temsilciler, işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

MONTREUX'de, yirmi Temmuz bin dokuz yüz otuz altı tarihinde on bir nüsha olarak düzenlenmiştir; bu nüshalardan, Temsilcilerce mühürlenmiş olan birincisi, Fransa Cumhuriyeti Hükümeti arşivlerine konulacak, öteki nüshalar da imzaca Devletlere teslim olunacaktır.

N.P.NICOLAEV

Pierre NEICOV

J.PAUL-BONCOUR

H.PONSOT

STANLEY

S.M.BRUCE

N.POLITIS

Raoul BIBICA-ROSETTI

Aşağıda imzaları bulunan Japonya Temsilcileri, işbu Sözleşme hükümlerinin, Milletler Cemiyeti üyesi olmayan bir Devlet sıfatıyla, Japonya'nın durumunu, gerek Milletler Cemiyeti Misakına göre, gerek bu Misak çerçevesi içinde yapılmış karşılıklı yardım antlaşmalarına göre, hiçbir biçimde değiştirmedini ve Japonya'nın özellikle 19. ve 25. maddeler hükümleri içinde bu Misak ve bu antlaşmalar konusunda tam bir değerlendirme özgürlüğünü elinde tuttuğunu, Hükümetleri adına bildirirler.

N.SATO

Massa-aki HOTTA

N.TITULESCO

Cons.CONTZESCO

V.V.PELLA

Dr.R.ARAS

Suad DAVAZ

N.MENEMENCIOGLU

Asim GÜNDÜZ

N.SADAK

Maxime LITVINOFF

Dr.I.V.SOUBBOTITCH.